

**T.C.
İZMİR KATİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SEYAHAT İŞLETMECİLİĞİ VE TURİZM REHBERLİĞİ
ANABİLİM DALI**

**SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS
UNSURLARININ ETKİNLİK TURİZMİ
KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ
-Dünya Göçebe Oyunları Örneği-**

Yüksek Lisans Tezi

BAKTYGUL KULAMSHAEVA KOLUKISA

İZMİR-2023

**T.C.
İZMİR KATİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SEYAHAT İŞLETMECİLİĞİ VE TURİZM REHBERLİĞİ
ANABİLİM DALI**

**SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS
UNSURLARININ ETKİNLİK TURİZMİ
KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ**

-Dünya Göçebe Oyunları Örneği-

Yüksek Lisans Tezi

BAKTYGUL KULAMSHAEVA KOLUKISA

DANIŞMAN: PROF. DR. ZAFER ÖTER

İZMİR-2023

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Somut Olmayan Kültürel Miras Unsurlarının Etkinlik Turizmi Kapsamında Değerlendirilmesi-Dünya Göçebe Oyunları Örneği-” adlı çalışmanın, tarafımdan, akademik kurallara ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden olduğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

23/03/2023

Baktygul Kulamshaeva KOLUKISA

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS UNSURLARININ ETKİNLİK TURİZMİ KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

-Dünya Göçebe Oyunları Örneği-

Baktygul Kulamshaeva KOLUKISA

İzmir Katip Çelebi Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği Anabilim Dalı

Turizm sektöründeki sürdürülebilirliğin, ziyaretçi hareketliliğinin sağlanmasında, turizm ürünü olarak kullanılan ürünlerin çeşitlendirilmesi ve korunması önemli yer tutmaktadır. Bir turistik ürün çeşidi olarak korunması, yeniden canlandırılması, yaygınlaştırılması gereken unsurlardan biri somut olmayan kültürel miras unsurlarımızdır. Araştırmamıza konu olan Kırgızistan'ın somut olmayan kültürel miras unsurlarının sergilendiği Dünya Göçebe Oyunları Festivali, etkinlik turizmi kapsamında değerlendirilmesi gereken ve Kırgızların göçebe oyunları ile geleneksel el sanatlarının turistik ürün olarak tanıtılması ve geliştirilmesine büyük katkı sağlayacağı düşünülen bir mega etkinlik türüdür.

Kırgızların, Türk topluluklarının ve dünyadaki pek çok göçebe toplulukların somut olmayan kültürel miraslarının, unutulmaya yüz tutmuş el sanatlarının, etno-spor oyunlarının yeniden canlandırılması, turizme kazandırılması amacıyla tasarlanan Dünya Göçebe Oyunları, düzenlenmeye başladığı 2014 tarihinden bu yana Kırgızistan'da turizmin gelişmesine katkı sağladığı bilinmektedir. Kırgızistan'ın somut olmayan kültürel miras unsurları konusunda günümüzde pek çok araştırma bulunmuş olmasına karşın, bu unsurların turizme kazandırılması, Kırgızistan turizmi açısından etkinlik turizmi ve özellikle de Dünya Göçebe Oyunları Festivalinin etkinlik turizmi kapsamında değerlendirilmesi konularını ele alan çalışmalara pek rastlanmamaktadır.

Çalışmada nispeten yeni turizm çeşidi olarak sayılan etkinlik turizmi Kırgızistan turizm çeşitlilikleri açısından ele alınırken, Dünya Göçebe Oyunları

Festivalinin etkinlik turizmi kapsamında değerlendirilmesi, bu festivalde tanıtılan ve Kırgızistan'ın UNESCO'nun Somut Olmayan Kültürel Miras Temsili Listesine dahil edilmiş kültürel unsurlarının bir turistik çekicilik olarak tanıtılması ve ülke turizminin gelişmesine katkı sağlayacak bir literatür kazandırılması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Somut Olmayan Kültürel Miras, Etkinlik Turizmi, Dünya Göçebe Oyunları, Kırgızistan Turizmi, Etno-Spor

ABSTRACT

Master's Thesis

**Evaluation of Intangible Cultural Heritage Elements in The Scope of Event
Tourism**

-In the Example of World Nomad Games-

Baktygul Kulamshaeva KOLUKISA

İzmir Katip Çelebi University

Graduate School of Social Sciences

Department of Travel Management and Tourism Guidance

Diversification and protection of products used as tourism products have an important place in ensuring sustainability and visitor mobility in the tourism sector. One of the elements that need to be preserved, revitalized and disseminated as a kind of touristic product is our intangible cultural heritage. The World Nomad Games Festival, in which the intangible cultural heritage elements of Kyrgyzstan, which is the subject of our research, are exhibited, is a type of mega event that should be evaluated within the scope of event tourism and which is thought to make a great contribution to the promotion and development of the nomadic games and traditional handicrafts of the Kyrgyz people as touristic products.

It is known that the World Nomad Games, designed to revive and bring intangible cultural heritage, forgotten crafts, ethno-sport games of the Kyrgyz, Turkic communities and many nomadic communities of the world to tourism, to a certain extent contributed to the development of tourism in Kyrgyzstan, since its inception in 2014.

In the study, event tourism, which is considered as a relatively new type of tourism, is discussed in terms of tourism diversity in Kyrgyzstan, while evaluating the World Nomad Games Festival within the scope of event tourism, introducing the cultural elements of Kyrgyzstan, which were introduced in this festival and included in the UNESCO Intangible Cultural Heritage Representative List, as a tourist attraction. and it is aimed to gain a literature that will contribute to the development of the country's tourism.

Keywords: Intangible Cultural Heritage, Event Tourism, World Nomad Games, Kyrgyzstan Tourism, Ethno-Sports

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ	ii
ÖZET.....	iii
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ.....	x
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xi
RESİMLER LİSTESİ.....	xii
KISALTMALAR	xiv
ÖNSÖZ.....	xv
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ETKİNLİK TURİZMİNİN TEORİK TEMELLERİ, ORTAYA ÇIKIŞI, GELİŞİMİ VE KIRGIZİSTAN'DA ETKİNLİK TURİZMİ

1.1. ETKİNLİK TURİZMİ ALANININ TEMEL KAVRAMLARI ve KIRGIZİSTAN'DA ETKİNLİK TURİZMİNİN GELİŞİMİ	4
1.1.1. Etkinliğin Tanımı	4
1.1.2. Turizm Bakış Açısıyla Etkinlik Tanımı	7
1.1.3. Büyüklüklerine göre Etkinlik Türleri.....	9
1.1.2.1. Mega Etkinlikler	12
1.1.2.2. Hallmark Etkinlikler	15
1.1.2.3. Bögesel Etkinlikler	16
1.1.2.4. Yerel Etkinlikler	16
1.1.4. Etkinlikten Etkinlik Turizmine	17
1.2. KIRGIZİSTAN'DA TURİZM VE ETKİNLİK TURİZMİ	23
1.2.1. Kırgızistan'da Etkinlik Türleri ve Turizm ile İlişkisi	30
1.2.2. Kırgızistan'da Yerel, Ulusal ve Uluslararası Düzeydeki Etkinlikler	31

İKİNCİ BÖLÜM

SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS VE TURİZM

2.1. SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS (SOKÜM)	34
2.1.1. Somut Olmayan Kültürel Miras Unsurları Nelerdir?.....	37
2.1.2. Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması ve Geleceğe Aktarılması.....	38
2.1.3. Somut Olmayan Kültürel Miras Unsurlarının Turizm ile İlişkisi	41
2.2. KIRGIZİSTAN'DA SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS	43
2.2.1. Kırgızistan'da Somut Olmayan Kültürel Miras Kavramı	43
2.2.2. Kırgızistan'da Somut Olmayan Kültürel Miras Unsurları.....	45
2.2.2.1. Kırgız Geleneksel Oyunları	48
2.2.2.1.1. Çükö Oyunları: Ordo, Kan Talamay, Aşık, Upay	52
2.2.2.1.2. Toguz Korgool – Toguz Kumalak	56
2.2.2.1.3. Kökbörü – Ulak Tartış	59
2.2.2.1.4. At Çabış	66
2.2.2.1.5. Cambı Atış	68
2.2.2.1.6. Caa Tartış	70
2.2.2.1.7. Corgo Salış	72
2.2.2.1.8. Tıyın Eñmey.....	75
2.2.2.1.9. Er Oodarış	77
2.2.2.1.10. Er Sayış	80
2.2.2.1.11. Balban Küröş (Kırgız Güreşi)	83
2.2.2.1.12. Alış	86
2.3. UNESCO KÜLTÜREL MİRAS LİSTESİNDE KIRGIZİSTAN	87

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ETKİNLİK TURİZMİ UNSURU OLARAK DÜNYA GÖÇEBE OYUNLARI

3.1. DÜNYA GÖÇEBE OYUNLARI'NIN ORTAYA ÇIKIŞI.....	91
3.2. KIRGIZİSTAN TURİZMİ AÇISINDAN DÜNYA GÖÇEBE OYUNLARININ ÖNEMİ.....	95

3.2.1. Birinci Dünya Göçebe Oyunları.....	103
3.2.2. İkinci Dünya Göçebe Oyunları	107
3.2.3. Üçüncü Dünya Göçebe Oyunları	113
3.2.4. Dördüncü Dünya Göçebe Oyunları.....	122
3.3. DÜNYA GÖÇEBE OYUNLARI VE TURİST MEMNUNİYETİ İLİŞKİSİ ..	132

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

DÖRDÜNCÜ DÜNYA GÖÇEBE OYUNLARINA KATILAN TURİSTLERİN DENEYİMİ ÜZERİNE NİTEL BİR ARAŞTIRMA

4.1.YÖNTEM.....	138
4.1.1. Araştırmanın Amacı	138
4.1.2. Araştırmanın Önemi.....	140
4.1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları	140
4.1.4. Araştırmanın Yöntemi.....	140
4.1.5. Araştırmanın Evreni ve Örneklem	145
4.1.6. Araştırma Verilerinin Toplanması	146
4.2. BULGULAR ve YORUMLAR	153
4.2.1. Görüşmecilerin Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular	153
4.2.2. Görüşmecilerin Görüşmelerine İlişkin Değerlendirmeler ve Yorumlar	154
4.2.2. YORUMLAR.....	165
4.2.2.1. SOKÜM ile ilgili Bulgular ve Yorumlar	165
4.2.2.2. Organizasyon ve Tanıtım ile ilgili Bulgular ve Yorumlar.....	175
4.2.2.3. Katılımcı/Ziyaretçi Memnuniyet İlişkisi ile ilgili Bulgular ve Yorumlar	181
4.2.2.4. Etkinliğin/TurizminSürdürülebilirliği ile ilgili Bulgular ve Yorumlar.....	187
4.2.3. Görüşmelerin Genel Değerlendirilmesi ve Tespitler	188
SONUÇ.....	191
KAYNAKÇA	195
EKLER.....	214

EK 1: Türkiye'nin UNESCO İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsili Listesi	215
EK 2. Kırgızistan Cumhuriyetinde 2022 Yılında Düzenlenen Bölgesel, Ulusal, Uluslararası Etkinlikler	217
EK 3. Dünya Göçebe Oyunları 2014-2022 Verileri.....	225
EK 4. Görüşmecilerin Bilgileri	226
ÖZGEÇMİŞ.....	232

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Katılımcı ve ziyaretçilere sorulan görüşme soruları.	151
Tablo 2. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinin avantaj ve dezavantajları.	152
Tablo 3. Mülâkata katılanların sosyo-demografik özellikleri.	153
Tablo 4. Görüşmecilerin Sosyo-Demografik Özelliklerine İlişkin Sorular.....	155
Tablo 5. SOKÜM ile ilgili mülâkat soruları.....	157
Tablo 6. SOKÜM ile ilgili bulgular	165
Tablo 7. Organizasyon ve tanıtımla ilgili sorular.....	169
Tablo 8. Organizasyon ve tanıtımla ilgili bulgular.....	174
Tablo 9. Etkinliklerin turizme katkısı ve ziyaretçi memnuniyet ilişkisi ile ilgili sorular	178
Tablo 10. Etkinliklerin turizme katkısı ve ziyaretçi memnuniyet ilişkisi ile ilgili bulgular	181
Tablo 11. Etkinliğin/turizmin sürdürülebilirliği ile ilgili sorular.	182
Tablo 12. Etkinliğin/turizmin sürdürülebilirliği ile ilgili bulgular.	186

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Etkinlik turizmi stratejisi oluşturma ve değerlendirmeye yönelik portföy yaklaşımı.	10
Şekil 2. Planlanan etkinliklerin tipolojisi.....	18
Şekil 3. Turizm ve etkinlik çalışmalarının birleştiği noktada etkinlik turizmi	22
Şekil 4. Kırgızistan’da geliştirilmesi gereken alternatif turizm çeşitlilikleri.	27
Şekil 5. Kökbörü Oyun Alanı	63
Şekil 6. Corgo (Rahvan) yürüyüş, iki sol bacak havada; iki sağ bacak havada.	73
Şekil 7. Petrogliflerde resmedilen güreş sahneleri.....	84
Şekil 8. Turist memnuniyeti üzerine kavramsal bir model önerisi	134
Şekil 9. Nitel Veri Çözümleme Aşamaları	142
Şekil 10. Sarmal Araştırma Yaklaşımı.....	154

RESİMLER LİSTESİ

Resim 1. Ordo Oyunu için Çükö/Aşık ve Tompoy	52
Resim 2. Ordo Oyunu – IV. DGO	54
Resim 3. Ordo oyununda oynanan aşık kemiklerinin düşüş şekilleri.....	55
Resim 4. Toguz Korgool.....	56
Resim 5. Toguz Korgool – III. DGO	57
Resim 6. Toguz Korgool - II. DGO	59
Resim 7. Kökbörü.....	59
Resim 8 Kökpar, Kazakistan Takımı – IV. DGO	61
Resim 9. Kökbörü, Kırgızistan Takımı – IV. DGO.....	62
Resim 10. Kökbörü.....	64
Resim 11. Taykazan – Kökbörü – II. DGO	65
Resim 12. At Çabış – II. DGO.....	66
Resim 13. At Çabış – III. DGO	67
Resim 14. Cambı Atış.....	68
Resim 15. Cambı Atış – III. DGO tanıtım videosu	69
Resim 16. Caa Tartış – III. DGO tanıtım videosu	70
Resim 17. Caa Tartış.....	70
Resim 18. Corgo Salış	72
Resim 19. Corgo Salış – Bıştı Corgo.....	74
Resim 20. Tıyn Eñmey – II. DGO	75
Resim 21. Tıyn Eñmey	76
Resim 22. Er Eniş – I. DGO	77
Resim 23. Er Eñiş – III. DGO	79
Resim 24. Er Sayış – II. DGO	80
Resim 25. Er Sayış – III. DGO	80
Resim 26. Balban Küröş.....	83

Resim 27. Balban Küröş – II. DGO.....	85
Resim 28. Alış Güreşi – III. DGO	86
Resim 29. I. DGO'nın açılış töreni	103
Resim 30. Dünya Göçebe Oyunları Festivalinin sembolü.....	106
Resim 31. I. ve II. Dünya Göçebe Oyunları etkinliğinin logosu	106
Resim 32. Kırçın Yaylasında kurulan “Kırgız Ayılı” (Kırgız Köyü) etnokenti.....	110
Resim 33. Manas ve kırk çorosunun savaştan zaferle dönme sahnesi	111
Resim 34. Resim 34. Manas'ın Han seçilmesi sahnesi	112
Resim 35. III. DGO'nın açılış töreni	113
Resim 36. III. DGO etkinliğinin logosu	115
Resim 37. 1000 Manasçı – III. DGO Açılış Töreni.....	117
Resim 38. Manas'ın kırk çorosu. “Kırgız Ayılı” Etnokenti – III. DGO	118
Resim 39. III. DGO'nın kapanış töreninde Köökör teslim merasimi.....	122
Resim 40. IV. DGO	123
Resim 41. IV. DGO'nın maskotu yavru kurt.....	123
Resim 42. IV.DGO Yerleşim Planı (sağdaki panoda).....	125
Resim 43. IV. DGO Etkinlik Yerleşim Planı.....	126
Resim 44. Bozüy – IV.DGO.....	126
Resim 45. Göçebe Etnokenti – IV. DGO.....	127
Resim 46. IV. DGO Program Akışı.....	129
Resim 47. IV. DGO Program Akışı, İznik.....	130
Resim 48. Türk Yıldızları Gösteri Uçuşu – IV. DGO	131
Resim 49. IV. DGO Çocuk Etkinlik Alanı	133
Resim 50. Kazakistan ve Kırgızistan takımı Kökbörü finalinde yarışıyor IV. DGO.....	137

KISALTMALAR

A.Ş.	: Anonim Şirket
ABEC	: Almatı-Bişkek Ekonomi Koridoru (Almaty–Bishkek Economic Corridor)
Ar-Ge	: Araştırma Geliştirme
BM	: Birleşmiş Milletler
DGO	: Dünya Göçebe Oyunları
KOP	: Konya Ovası Projesi
MWD	: Merriam Webster Dictionary
OECD	: Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (The Organisation for Economic Co-operation and Development)
SOKÜM	: Somut Olmayan Kültürel Miras
ŞİÖ	: Şanghay İşbirliği Örgütü
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
UNWTO	: Dünya Turizm Örgütü

ÖNSÖZ

Etkinlik turizmi her zaman şenlikli bir atmosfer, hoş zaman geçirme, emsalsiz ve unutulmaz izlenimlerle dolu bir etkinlik türü olarak da düşünülebilir. Başlıca özelliği, devlet ya da özel sektör kurum ve kuruluşlarınca belirli bir konuda çok önceden tasarlanmış benzersiz anlar ve olaylar üzerine kurulu olmasıdır. Etkinlik turizmi, hızla gelişmekte olan ve gelecek vaat eden, dinamik bir turizm türüdür. Doğru planlanan ve kusursuz yürütülen etkinlikler, turizmin çeşitlendirilmesi, sürdürülebilirliği, turizm sezonunun uzatılması, düzenlendikleri bölgenin kültürel ya da tarihi değerlerinin daha büyük kitlelere ulaştırılması, tanıtılması, destinasyon çeşitlerinin artırılması bakımından bölge veya ülke turizminin gelişimine büyük katkılar sağlayan son derece önemli ekonomik kaynaklardır.

Günümüzde turistik etkinliklerin en başında festivaller yer almaktadır. Çalışmamızın konusunu oluşturan ve Uluslararası Mega-Etkinlik niteliğinde olan Uluslararası “Dünya Göçebe Oyunları” etkinliği ilk kez düzenlendiği 2014 yılından bu yana başarılı bir şekilde sürdürülebilirliğini korumaktadır. Yapılan araştırmalar sonucunda etkinliğin ülke turizminin gelişimine de ekonomik, kültürel ve sosyal yönden olumlu katkı sağladığı anlaşılmıştır. Ayrıca alanyazın taraması ve yapılan mülâkatlar sonucunda da bu etkinliğin ülke turizmi açısından önemi ortaya konulmuş ve sürdürülebilirliğinin başarısı ise etkinliği ziyaret eden turistlerin memnuniyet düzeyi üzerinden tespit edilmiştir. Yapılan bu araştırma ve çalışmanın alanyazına katkı sunmasının yanısıra, sektörel bazda da olumlu çıktılarının olması ümit edilmektedir.

Bu çalışmanın ortaya çıkmasında öncelikle her zaman desteğini esirgemeyen danışman hocam sayın Prof.Dr. Zafer Öter’e katkılarından ötürü teşekkür etmeyi bir borç bilirim. Bu süreçte yanımda olan eşim Ali Aycan Kolukısa’ya, oğlum Muratbek’e desteklerinden ötürü şükranlarımı sunarım. Ayrıca yardımlarını esirgemeyen ağabeyime ve bölüm hocalarımız başta olmak üzere emeği geçen tüm diğer hocalarıma da teşekkür ederim.

Baktygul Kulamshaeva KOLUKISA

İzmir-2023

GİRİŞ

Toplumsal bir olgu olan etkinliklerin tarihçesi insanoğlunun tarihi kadar eski olmakla birlikte, turizm endüstrisinde bir turizm ürünü olarak etkinliklere olan ilgide son birkaç yılda büyük bir patlama yaşanmıştır. Dijitalleşen dünyada turizm endüstrisinin hızla büyümesiyle birlikte, etkinliklerin turizm üzerindeki etkisinin özellikle ekonomik açıdan ve aynı zamanda sosyal, psikolojik ve başka açılardan da derinlemesine araştırılması ihtiyacı doğmuştur.

Özel ilgi turizmi kapsamında ele alınan ve “etkinliklere katılan turist sayısını azami seviyeye çıkarmak amacıyla birincil ya da ikincil turist çekicilikleri olarak etkinliklerin planlanması, geliştirilmesi ve pazarlanması” (Getz, 1997: 16; Timur vd., 2014: 58) şeklinde tanımlanan etkinlik turizmi, düzenlendiği bölge ekonomisine veya ülke ekonomisine sağladığı katkılar nedeniyle son zamanlarda turizmin gözde sektörü haline gelmektedir. Hoş zaman geçirme, benzersiz olaylar ve unutulmaz izlenimlerle dolu bir tatil fırsatı olarak da düşünülen etkinlik turizminin ana unsuru, devlet ya da özel sektör kurum ve kuruluşlarca belirli bir konuda çok önceden tasarlanmış benzersiz anlar ve etkinliklerdir. Etkinlik turizmi, gelecek vaat eden ve dinamik bir turizm türüdür (Turdumambetov, 2019: 72). Planlaması ve yönetimi kusursuz yürütülen etkinlikler, turizmin çeşitlendirilmesi, sürdürülebilirliği, turizm sezonunun uzatılması, düzenlendikleri bölgenin kültürel ya da tarihi değerlerinin daha büyük kitlelere ulaştırılması, tanıtılması, destinasyon çeşitlerinin artırılması bakımından bölge veya ülke turizminin gelişimine büyük katkılar sağlayan son derece önemli ekonomik kaynaklardır.

Dünya Göçebe Oyunları özelinde somut olmayan kültürel miras unsurlarının etkinlik turizmine katkısının araştırıldığı bu çalışma, konuya ilişkin ayrıntılı akademik yazın taraması sonucunda elde edilen bilgiler ışığında oluşturulan soruların mülakat tekniği aracılığıyla Dördüncü Dünya Göçebe Oyunlarına katılan katılımcı ve ziyaretçilere sorularak test edilmesi şeklinde gerçekleştirilmiştir.

Çalışma önsöz ve girişi izleyen dört bölümden oluşmaktadır. “Etkinlik Turizminin Teorik Temelleri, Ortaya Çıkışı, Gelişimi ve Kırgızistan’da Etkinlik Turizmi” başlığını taşıyan birinci bölümde etkinlik turizminin kuramsal çerçevesi oluşturulmaya çalışılmış, bu bağlamda ilk başta etkinlik kavramının sözlüksel anlamı, etkinlik türleri ve turizm bakış açısıyla etkinlik kavramı incelenmiştir. Bir turistik ürün olarak etkinliğin ve alternatif turizm çeşidi olarak etkinlik turizminin ortaya çıkışı ve gelişimini ortaya koyan teorik temellere dayanarak, etkinlik turizminin araştırılması ve geliştirilmesi gereken ayrı bir araştırma alanı olduğu ortaya konulmaya çalışılmıştır. Ayrıca Kırgızistan Cumhuriyeti turizm endüstrisinde etkinlik turizminin durumuna değinilmiştir.

Çalışmanın “Somut Olmayan Kültürel Miras ve Turizm” başlıklı ikinci bölümünde turistik çekim unsuru olarak somut olmayan kültürel miras unsurları, Kırgızistan’ın somut olmayan kültürel miras unsurlarının tanıtıldığı ve sürdürülebilirliğini başarılı bir şekilde koruduğu tespit edilen Dünya Göçebe Oyunları örneğinde tanıtılmıştır. Çalışmanın kapsamı ve sınırlılıkları göz önünde bulundurularak, Dünya Göçebe Oyunları etkinliğinde sergilenen ve somut olmayan kültürel miras unsurlarının bir türü olan geleneksel spor ve oyunlardan 12 tanesinin kısaca tanıtımı yapılmıştır. Ayrıca UNESCO İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası listesine dâhil olan somut olmayan kültürel miras unsurlarına da değinilmiştir.

“Etkinlik Turizmi Unsuru Olarak Dünya Göçebe Oyunları” başlıklı üçüncü bölüm üç alt başlıktan oluşmaktadır. Birinci alt başlıkta Dünya Göçebe Oyunlarının ortaya çıkışı, gelişimi tarihsel bakış açısıyla ele alınırken, ikinci altbaşlıkta ise 2014, 2016, 2018 ve 2022 yıllarında dört kez düzenlenen Dünya Göçebe Oyunları Kırgızistan turizmi ile olan ilişkisi bağlamında ele alınmış ve turistlerin memnuniyet ilişkisi ve tekrar ziyaret etme niyetleri ayrı altbaşlık altında verilmiştir.

Çalışmanın esas çıktısını oluşturan ve araştırmada kullanılan yöntemlerin ve araştırma bulgularının yorumlandığı dördüncü bölümünde Dördüncü Dünya Göçebe Oyunlarına katılan turistlerin deneyimi ve tekrar ziyaret etme niyeti, turistlerden alınan mülakat sonucunda tespit edilmiş ve mülakatlardan alınan veriler ışığında değerlendirilen birtakım çıkarımlar yer almıştır.

Çalışmanın sonuç kısmında etkinlik turizmi kapsamında imaj yaratan bir turizm destinasyonu olarak değerlendirdiğimiz Dünya Göçebe Oyunları Etkinliğinin ülke ve bölge ekonomisi, turizm endüstrisi ve yaşayan bölge halkı açısından avantajları ve

dezavantajları da ortaya konulmuş, destinasyon seçimleri hususunda ortaya çıkan problemler tespit edilmiş ve olası çözüm yolları önerilmiştir. Ayrıca somut olmayan kültürel miras unsurlarının korunması, yeniden canlandırılması ve turistik ürün olarak geliştirilmesi ve markalaştırılması hususunda da bazı öneri ve görüşlere yer verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ETKİNLİK TURİZMİNİN TEORİK TEMELLERİ, ORTAYA ÇIKIŞI, GELİŞİMİ ve KIRGIZİSTAN’DA ETKİNLİK TURİZMİ

1.1. ETKİNLİK TURİZMİ ALANININ TEMEL KAVRAMLARI ve KIRGIZİSTAN’DA ETKİNLİK TURİZMİNİN GELİŞİMİ

Turistler için ziyaret ettikleri yerin ruhuna girmenin, tatili daha eğlenceli kılmamanın en iyi yolu, o yöreye ait geleneksel kültürel etkinliklere katılmaktır. Büyük kitlelere hitap eden ve tarihi, geleneksel, yöresel, etnografik ve kültürel, daha doğrusu fark yaratan etkinlikler ev sahibi yöreye, bölgeye, ülkeye her zaman çok sayıda turist çeker. Bu tür etkinlikler katılımcıdan ya da ziyaretçiden ziyaret edilen bölgenin geleneklerine maksimum düzeyde dâhil olmasını gerektirir. Ayrıca etkinlik gezileri içerik bakımından da oldukça zengindir. Bundan dolayı da günümüzde farklı arayış içerisinde olan turistlerin önemli bir kısmı özgün etkinliklere katılmayı tercih etmektedir. Soloveva (2020)’da belirtildiği gibi zamanla tüketicinin rekreasyon gereksinimlerinin önceliği değişmekte, artık çoğunlukla tüketici için duygular ve izlenimler önemli hale gelmektedir. Bu nedenle, turistler arasında “duygusal” dinlenmenin aktif olarak popülerlik kazanmasıyla birlikte 21. yüzyılda etkinlik turizmi, dünyadaki en popüler turizm türlerinden biri haline gelmiştir (2020: 395).

1.1.1. Etkinliğin Tanımı

İngilizce “event” kelimesinin karşılığı olarak kullanılan etkinlik kavramı, köken olarak Latince “ortaya çıkmak, olmak, sonuçlanmak” anlamındaki “eventus” sözcüğünden türemiştir (MWD). Bu konuda kelimelerin etimolojisini araştıran Mel’nikova (2016), İngiliz dilinin leksikografik kaynaklarına atıfta bulunarak “event” sözcüğünün kökenini 1549 (MWD, 1977: 432) tarihine dayandırmış ve zaman içerisinde farklı anlamlar kazanmış olan bu sözcüğün tarihsel gelişimini de açıklamaya çalışmıştır. Mel’nikova’ya göre Franko-Latin kökenli “eventus”

sözcüğünden türediği düşünülen “event” sözcüğünün anlamı, 1570’lerde “herhangi bir şeyin sonucu (etkinlik vb. şeyde olduğu gibi /as in *in the event that*)” iken; 1580’lerde “olan bir şey (that which happens)” anlamını kazanmıştır. Ayrıca 1551 tarihli sözlüklerde “olan bir şey, bir olay veya olaylar dizisi” anlamındaki “happening” kavramı “event” kavramının eşanlamlısı olarak kullanıldığı görülür (MWD, 1977: 566). Daha sonraki zamanlarda “– kendiliğinden gelişen bir olay veya görüntü; – duyuşsal, duygusal veya ruhsal uyaranlara kendiliğinden bir tepki uyandırmak için tasarlanmış bir olay veya olaylar dizisi; – (bir etkinlik olarak) özellikle ilginç, eğlenceli veya önemli olan bir şey” (MWD, 1977: 566) şeklinde açıklanan “event” sözcüğü terimsel anlam kazanarak “kültürel hayatta gerçekleşen ilginç bir olay, ilgi çekici etkinlik” kavramını ifade etmeye başlamıştır (Mel’nikova, 2016: 87).

Bir başka sözlüğe göre Orta Fransızca kavramı olan “event” sözcüğü Latin kökenli “eventus”tan türemiş ve “meydana gelme, kaza, olay, servet, kader, kısmet, mesele/occurrence, accident, event, fortune, fate, lot, issue,” anlamına gelmektedir. Ayrıca “e-/ex-” “dışarı” isim köküne “venire (bkz. venue)” “gelmek” fiilinin eklenmesiyle “ortaya çıkmak, olmak, sonuç,” anlamına gelen ve geçmiş zamana işaret eden “evenire” birleşik kelimesinin asimile edilmiş şeklidir (etymonline.com). 1842’den itibaren event, “etkinliklerin/olayların seyri” olarak kullanıldığı görülmekle birlikte, 1865’den bu yana “toplular spor müsabakası veya bir mücadele” anlamında kullanılmaktadır (Lioce, 2020: 32; Mazas ve Hamm, 2018: 3).

Yine Webster sözlüğünün 1919 baskısında “event”; 1) gerçekleşme, meydana gelme olgusu; 2) gelen, yaklaşan veya cereyan eden şey; 3) netice, mesele ve akıbet; 4) bir dizi veya spor programında yer alan müsabakalardan herhangi biri şeklinde tanımlanmakta ve daha çok rastlantı sonucu meydana gelen “olay” anlamı ön plana çıkarılırken (MWD, 1919: 348); aynı sözlüğün 2009 baskısında 1) genellikle meydana gelen önemli bir şey; 2) sosyal bir etkinlik (parti gibi); 3) olup bitenler gerçeği; 4) spor programında bir müsabaka şeklinde tanımlandığı görülür (MWD, 2009: 137). Dolayısıyla, İngilizce sözlüklerde “event” kavramının zaman içerisinde “rastlantısal bir olay, olgu, kaza” anlamından, günümüzde ekonomi ve turizm sektöründe de geniş kullanım alanı bulmuş “sosyal bir olgu, planlanmış bir etkinlik, ilgi çekici bir hadise” anlamına evrildiği anlaşılmaktadır.

Event-etkinlik kavramının oldukça öznel ve sınırlarının da muğlak olduğuna değinen Holzbaur (2007), “olay ya da faaliyet” ve “etkinlik” kavramlarının aynı anlamda kullanılabileceğini öne sürmüş, fakat aynı zamanda event-etkinliğin, tüketiciyi ana hedefine ulaştırmasının yanı sıra tüketicinin zihninde onu benzersiz kılan etki ve izlenimler bırakmasıyla sıradan faaliyetten tamamıyla farklı olduğunu savunmuştur (2007: 59). Bu iki kavramı karşılaştırırken “Benzersiz bir etkinlik olarak hafızalardan yerini almamış bir etkinliğin olduğunu hatırlamıyorum. Geri kalan olayların hepsi hafızamdan silinmiştir.” ifadesini kullanmış ve bu ifadenin “faaliyet” ve “etkinlik” kavramları arasındaki ilişkiye açıklık getirdiğini savunmuştur. Ayrıca bir olayı ya da faaliyeti, özel deneyimler yaşatan özgün bir etkinliğe dönüştürmenin, hafızaya kazınan benzersiz izlenim etkisinin uzun süre korunmasına katkı sağlayacağını altını çizmiştir. Dolayısıyla, etkinlik, bir faaliyetin yardımcı unsurlar aracılığıyla başarılı bir şekilde katılımcılar ve tüketiciler açısından tamamen benzersiz, istisnai bir şeye dönüştürülme eylemidir. Bu durumda etkinlik yönetimi her zaman müşteriye odaklanır, bu nedenle işletme yönetimi veya teknolojiden çok bireysel kararlar, öznel algılar ve psikolojik etkilerle ilgilenir (Holzbaur, 2007: 17).

Holzbaur (2007)’ın da belirttiği gibi, bir etkinliğin başarısının temelinde, çok titizlikle tasarlanmış bir planlama, kusursuz bir şekilde organize etme taktiği yatmaktadır. Bunu yaparken sistematik şekilde hareket etmek ve sıklıkla yapılan ve istenmeyen hatalardan kaçınmak gerekir. Zira bir etkinliğin başarısı ve benzersizliği, zaman içerisinde düzenlendiği bölgeye inanılmaz derecede fayda sağlayabilir (2007: 17).

İngilizcedeki “event” kavramının karşılığı olarak kullanılan “etkinlik” kavramının Türkçe sözlüklerdeki açıklamalarına baktığımızda, “etkin” sıfatına -lık isim yapım ekinin eklenmesiyle oluşan ve *etkin olma hali, çalışma, iş yapma gücü, canlılık* anlamlarına gelen türetilmiş yeni (neologismus) bir kavram olduğu anlaşılmaktadır (Meydan Larousse, 1992: 433). Yine aynı şekilde 1) *etkililik; çalışırlık; devinim durumunda olmaklık; işlerlik*; 2) *topl. kişinin, çevresiyle arasındaki ilişkileri düzenleyen her türlü eylem* (Püsküllüoğlu, 1977: 222); 1) *Etkin olma durumu, aktivite*. 2) *Herhangi bir hususta gösterilen faaliyet, yapılan iş* (Ayverdi, 2010: 358) şeklinde tanımlanan etkinlik kavramının eş anlamlıları olarak Arapça kökenli Osmanlı sözcüğü olan *faaliyet* ve Fransızca kökenli *aktivite*

sözcükleri yer almaktadır. Türkçe sözlük açıklamalarından anlaşıldığı gibi, Türkçede etkinlik kavramının temelinde İngilizce’deki rastlantısal olarak meydana gelen *olay* anlamının bulunmaması, daha çok planlı olarak gerçekleştirilen sosyal bir ürün anlamı yatmaktadır.

Sonuç olarak Türk Dil Kurumu tarafından oluşturulan Güncel Türkçe Sözlük’teki tanımıyla “*bir işletmenin, bir kurumun belli bir alandaki eylemi, faaliyeti, aktivite*”¹ olarak tanımlanan *etkinlik*, özel olarak bir amaç için düzenlenen olgu, olay, toplantı, tören, ritüel ya da şov vb. gibi insanların bir araya gelerek gerçekleştirdiği bir aktivitedir.

Dolayısıyla etkinlik kavramı, nesnel olarak ölçülebilir bir niteliği değil, belirli bir olayın veya etkinliğin öznel olarak algılanan özel doğasını yansıtır. Bir etkinlik, onu deneyimleyenlerin zihninde ve duygularında vuku bulur (Holzbaur, 2007: 17).

1.1.2. Turizm Bakış Açısıyla Etkinlik Tanımı

“Etkinlik” kategorisi doğası gereği disiplinlerarası bir kategori olmakla birlikte hem akademik çalışmalarda, hem de günlük hayatta sıkça karşılaştığımız bir kavramdır. Bu kavram son zamanlarda sadece turizm alanının değil, ekonomi, sosyoloji, psikoloji, felsefe, edebiyat, sözlükbilim, matematik, hukuk vb. pek çok alanın ilgilendiği önemli kategorilerden biri olmuştur. Etkinlik (event) kavramına turizm perspektifinden yaklaşan Getz (2005), öncelikle bu sözcüğün sözlükteki “*occurrence –olay*”, “*happening-oluşma*”, “*incident-hadise*” veya “*experience-deneyim*”² gibi eş anlamlılarından yola çıkarak açıklamaya çalışmıştır. Ayrıca Getz, etkinliğin “haber etkinliği”, “spor etkinliği” gibi çok farklı çeşitleri olduğundan ve tüm bu etkinlikleri tanımlayan “temel ölçütün”, etkinliklerin “geçici olmaları” olduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte Getz (2005)’e göre etkinlik yönetiminin ilgilendiği etkinlik türü, profesyonel yöneticilerin dâhil olduğu türden “planlanmış etkinliklerdir”. Planlanmış etkinlikler, önceden belirlenmiş bir başlangıç ve bitişe sahip geçici olgulardır. Yönetim, program, ortam ve kişilerin birleşimiyle oluşan her etkinlik benzersizdir (2005: 27).

¹ TDK, Güncel Türkçe Sözlük, etkinlik maddesi.

² Türkçe karşılıkları tureng.com online sözlüğüne göre tarafımızca seçilmiştir.

Siyasî toplantılardan spor müsabakalarına, şölen ve eğlencelerden dinî ayin ve törenlere kadar her türlü planlı etkinliğin binlerce yıldır medeniyetin ayrılmaz bir parçası olduğundan söz eden Getz (2005), etkinlikleri, kökleri kültüre dayanan, aynı zamanda ait olduğu medeniyeti tanıtmaya yardımcı olan temel ve önemli insanî bir deneyim (2005: 14) olarak tanımlamıştır.

Etkinlikler, zamanı ve mekânı önceden belirlenmiş, gündelik hayatın rutin olaylarından farklı, içerisinde belirli bir miktarda ritüel ve tören barındıran, belirli bir amaç doğrultusunda düzenlenen soyut, geçici ve özgün olaylardır (Özel ve Sezerel, 2019: 4). Katılımcıları için benzersiz bir deneyim yaratan etkinliklerin potansiyel müşterisi turistlerdir. Fakat Getz (2005)'in de belirttiği gibi, birçok turizm organizasyonu uluslararası turizmin önemine vurgu yapsa da, çoğu festival ve etkinliklerin yerel ve bölgesel izleyicilere bağlı olduğuna şüphe yoktur. Ancak her tür etkinlik, ister gerçek turistik cazibe merkezi niteliğinde olsun (yani, konaklamalı, ya da yerel olmayan seyahatleri motive etme niteliğinde olsun), isterse halihazırda bir bölgede bulunan ziyaretçilerin daha uzun süre kalmaları için bir neden olsun, turizm değerine sahip olabilirler. Ayrıca etkinlikler sıradan bir *atraksiyon* olabildiği gibi, bölgeye *imaj yaratma* özelliğine de sahip olabilir. Aynı zamanda toplumların imajını güçlendirme ve bölgeye turist çekme konusunda büyük önem taşıyan etkinlikler, düzenlendikleri bölgenin ilgi çekici yerlerinin, doğal kaynaklarının ve iş olanaklarının tanıtımını yaparak, dünyanın her yerinden insanları o yeri ziyaret etmeye veya o yerde iş yapmak için yatırım yapmaya teşvik eden bir *yer pazarlama* ya da *markalaştırma* stratejisi olarak da görülebilir. Bununla birlikte etkinliklerin yerel kalkınma için *katalizör* görevi görme ve imaj, markalaşma ve ziyaretçi ekonomisinin genişletilmesiyle ilgili bir dizi ekonomik, sosyo-kültürel, çevresel ve diğer faydalar sağlama potansiyeli vardır (OECD, 2017: 12; Rakhmonov ve Alimova, 2018: 3).

Her yıl dünyanın pek çok ülkesinde pek çok farklı etkinlikler düzenlenmektedir. Turistik bir ürün olarak etkinlik söz konusu olduğunda, etkinlikler, bireyler, topluluklar veya belirli bir toplum ya da bir bütün olarak insanlık için önemi, çekiciliği, benzersizliği ile öne çıkan bir dizi olgu olarak anlaşılmalıdır. Bu tür etkinlikler tek seferlik, yıllık veya belirli bir periodik aralıklarla tekrar eden, ancak her biri ayrı bir çekicilik unsuru olan benzersiz bir fenomene

dönüşebilirler. Etkinliklerin turizme en çok katkı sağlayan özelliklerinden biri, daha doğrusu en önemlisi, mevsimsel olmayışıdır. Ayrıca doğru planlanmış ve yaratıcı fikirlere dayandırılarak, yönetimi de en üst seviyede organize edilmiş etkinlikler, bölgeler ve ülkeler için olduğu kadar en çok da doğal ve kültürel zenginliklerden yoksun olan bölgeler için yılın her mevsiminde bölgeye turist çekmenin ve ekonomik kalkınmanın birdenbir etkili yoludur. Turistik bir ürün olarak etkinlik tasarlanırken genellikle tarihi bir geçmişe, geleneksel olarak gelişen bir olaya dayandırılır. Bu tür durum söz konusu değilse, bu durumda yaratıcılık ve yaratıcı kültür devreye girer ve etkinlikler özel olarak icat edilir. Bu bağlamda, etkinlik odaklı bir turizm ürününün tanıtımına yönelik bir kampanya yürütülür, bölgeye geniş bir ziyaretçi kitlesi çekilmeye çalışılır ve turistlerden gelir elde edilmesi beklenir.

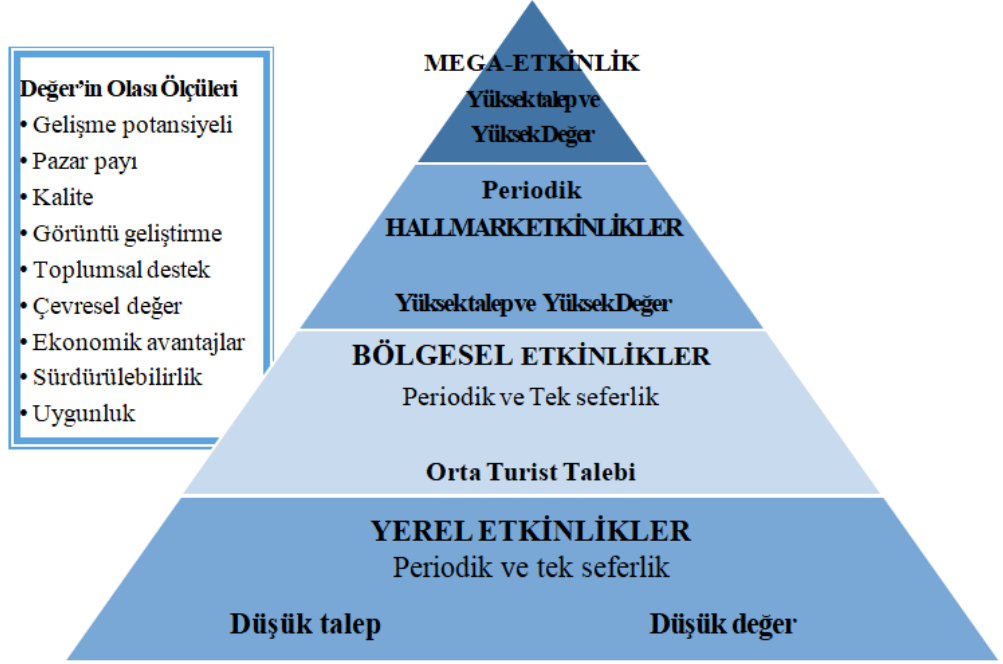
Buna göre bir etkinlik düzenlenirken yapılacak etkinliğin özelliğine göre söz konusu etkinliğin düzenleneceği bölgenin turistik altyapısı, etkinliğin konumu, otellerin mevcudiyeti, otellerin konumu, odalarının sayısı ve özelliği, mimarisi, restoran ve yiyecek satış noktaları, ilgi çekici otantik alışveriş yerlerinin mevcudiyeti, ulaşım, danışmanlık, rehberlik ve tercümanlık hizmetleri vb. gibi pek çok faktörler göz önünde bulundurulmalıdır.

1.1.3. Büyüklüklerine göre Etkinlik Türleri

Her gün gelişen, yeniden üretilen ve yeni fikirlerin ortaya çıktığı bir alan olduğu için etkinlikler ile ilgili genel bir sınıflandırmanın yapılması mümkün gözükmemektedir. Ancak yine de kimi araştırmacı ve yazarların etkinliklerin içeriklerini, büyüklüklerini ya da planlanma biçimlerine dikkate alarak bazı sınıflandırmaları yaptıkları görülmektedir (Argan, 2013: 7; Balıkoğlu ve Karaman, 2019: 422).

Etkinliklerin destinasyon odaklı ve değer temelli olduğuna ve destinasyon bağlamında ekonomik değerlerin her zaman üstün geldiklerine dikkat çeken Getz (2008: 404), planlı bir kişi ya da kurum tarafından bir amaç doğrultusunda gerçekleştirilen ve ayrıntıları önceden tasarlanmış olan etkinlikler veya plansız beklenmedik bir biçimde ortaya çıkan ve genellikle insanların yarattığı eylem veya

olaylar olmak üzere iki şekilde ortaya çıkan³ etkinlikleri ölçeklerine göre; yerel etkinlikler, bölgesel etkinlikler, hallmark ve mega-etkinlikler olmak üzere 4 gruba ayırarak incelemiş ve Şekil 1’de görüldüğü gibi, çıkardığı sonucu düzenleme sıklığına ve turist çekme potansiyeline göre bir hiyerarşi oluşturarak, en sık düzenlenen düzenleme sıklığı daha aza doğru bir piramit şeklinde görselleştirmiştir.

Şekil 1. Etkinlik turizmi stratejisi oluşturma ve değerlendirmeye yönelik portföy yaklaşımı (Kaynak: Getz, 2005).

Buna göre yerel etkinlikler en sık düzenlenen etkinlik çeşidi olmalarına karşın, turist çekme potansiyeli açısından düşük talep ve düşük değere sahip iken; mega etkinlikler en az sıklıkta düzenlenen etkinlikler olmakla birlikte, aksine bu tür etkinliklerin düzenlenmesinde gösterilen yüksek değer ve yüksel talebe doğru orantılı olarak turist çekme potansiyelinin de en yüksek olduğu etkinlik türlerindedir.

³ Aslında etkinlikler, Tassiopoulos (2005), Getz (2007), Holzbaaur, 2007, Donskih (2014), Plokhikh (2016) gibi pek çok yabancı araştırmacılar tarafından ilk başta planlanan ve planlanmayan etkinlikler olarak ikiye ayrılmakta ve Türk alanyazınından da anladığımız üzere etkinlik yöneticisi ve takımı tarafından ayrıntıları tasarlanmış olan festival, fuar, kongre, konferans vb. gibi etkinliklerin aksine planlanmayan etkinlikler, beklenmedik bir biçimde ortaya çıkan ve genellikle insanların yarattığı olaylardır. Böyle bir sınıflandırma, aslında, İngilizce’deki “event”, Rusça’daki “sobitiye” ve Kırgızca’daki “okuya” sözcüklerinin doğasındaki “olay” anlamından kaynaklandığı düşünülmektedir. Zira “olaylar”, TDK tarafından hazırlanan Güncel Sözlük’te tanımlandığı gibi, “ortaya çıkan, oluşan durum, ilgi çeken veya çekebilecek nitelikte olan her türlü iş, hadise, vaka”dır. Buna göre Türkçe alanyazında etkinlikleri sınıflandırırken planlanan ve planlanmayan olarak ayırmanın doğru olmayacağı kanaatindeyiz. Zira “etmek” fiilinden türetilen “etkinlik” kavramının doğasında planlanmışlık yatmaktadır. Başka bir ifade ile, yabancı kaynaklardaki “event/sobitiye” kavramlarının eş anlamlıları arasında bulunan ve planlanmamış, kendiliğinden gelişen ya da aniden ortaya çıkan hadise anlamına gelen “olay” anlamı bulunmamaktadır.

Ayrıca, Getz (2008: 404), etkinlikleri içeriklerine göre 1. Kültürel Kutlamalar: *Festivaller, Karnavallar, Anma Etkinlikleri, Dini Ritüeller*; 2. Siyasi ve Resmî Etkinlikler *Zirveler, Resmî Kutlama Etkinlikleri, Siyasi Faaliyetler, VIP Ziyaretler*; 3. Sanat ve Eğlence Etkinlikler: *Konserler, Ödül Törenleri*; 4. Ticari Etkinlikler: *Toplantılar, Anlaşmalar, Fuar ve Pazar Etkinlikleri*; 5. Eğitim ve Bilim Temelli Etkinlikler: *Konferanslar, Seminerler, Kongreler*; 6. Spor Etkinlikleri: *Amatör ya da Profesyonel Spor Organizasyonları*; 7. Eğlence Etkinlikleri; 8. Özel Etkinlikler: *Düğünler, Partiler, Sosyal Etkinlikler* şeklinde 8 gruba ayırarak incelemiştir.

Etkinlikleri ölçeklerine göre gruplandırma konusunda Getz'in sınıflandırmasına benzer bir sınıflandırmayı Donskih (2014)'ten de görmek mümkündür. Etkinlikleri ölçeklerine göre sınırlandırmaya çalışan Donskih, onları Ulurlararası Etkinlikler; Ulusal Etkinlikler, Bölgesel Etkinlikler ve Yerel Etkinlikler olmak üzere 4 gruba ayırmış ve aşağıda görüldüğü gibi her birine örnekler vererek açıklamıştır.

- 1) Uluslararası Etkinlikler: Olimpik Oyunlar, Uluslararası Film Festivalleri ya da Güzellik Yarışmaları. Batı literatüründe bu gruptaki etkinlikler için "Mega-Events - Mega Etkinlikler" kavramı kullanılmaktadır;
- 2) Ulusal Etkinlikler: Ulusal Spor Müsabakaları, Ticari Forumlar ya da Ulusal Sanat Etkinlikleri;
- 3) Bölgesel Etkinlikler: Belirli spor dallarında düzenlenen Avrupa Şampiyonluk Ligleri, "Eurovision" Müzik ve Şarkı Yarışması, Uluslar arası sergiler ve fuarlar. Ancak bu gruba dâhil edilen bazı etkinlikler aynı zamanda mega-grubunda da değerlendirilebilir.
- 4) Yerel etkinlikler: yıldönümler, özel günler, yerel fuarlar vb. (Donskih, 2014: 57).

Bunun dışında mega-, medîum ve mini ya da makro-etkinlikler şeklinde gruplandıran çalışmalar da mevcuttur. Bu çalışmalarda sırasıyla 1) mega-etkinlikler; medyada geniş yer bulan, yabancı turistler de dâhil olmak üzere çok sayıda ziyaretçi çeken, ulusal veya uluslararası öneme sahip etkinlikleri kapsarken; 2) medîum (orta ölçekli) etkinlikler, sınırlı sayıda ziyaretçi akışı olan bölgesel ölçekteki etkinliklerdir; 3) mini ya da mikro ölçekli etkinlikler ise yerel öneme sahip etkinliklerdir (Khukhlyndina, 2011).

Belirtildiği üzere etkinlik turizmi, konusu itibarıyla en dinamik alternatif turizm çeşitliliklerinden biridir. Sürekli olarak yeni etkinlikler ortaya çıkarken, daha önceden çok ünlü olan etkinlikler popülerliğini kaybedebilmektedir. Bundan dolayı da "etkinlik turizmi" kavramını tanımlama, sınırlarını belirleme ve sınıflandırma

çalışmaları her zaman farklı sonuçlar verebilmektedir. (Donskih (2014)'in de belirttiği gibi, tanımlama, sınıflandırma ve sınırlarını belirlemeye çalışan her araştırmacı, etkinlik kavramını belli bir ölçüde odaklandığı konu çerçevesinde açıklar. Ayrıca, Marris (1987)'te ifade edildiği gibi, esas olarak belirli bir bölgenin sakinlerini eğlendirmeyi amaçlayan performans ve etkinlikler sergileyen ve çoğu durumda sergiledikleri gelenek ve ritüellerin yalnızca dar bir kitle tarafından anlaşılabilir olduğu yerel etkinlikler, genellikle yabancı turistlerin ilgisini çekmez ve dahası, büyük bir insan akışını sağlamazken, aksine, Olimpiyat Oyunları veya Eurovision Şarkı Yarışması gibi periyodik olarak tekrarlanan etkinlikler veya mega etkinlikler dünyada büyük bir ilgiyle takip edilebilir ve bölgeye çok büyük turist akışını sağlayabilir. Zira etkinliği düzenleyecek ev sahibi ülke, farklı ülke vatandaşlarının tüm beklentilerini dikkate alarak, altyapıya büyük yatırımların yapılmasını ve birinci sınıf bir etkinliğin organizasyonu ile ilgili büyük maliyetler gerektiren olası turist akınına çok dikkatli bir şekilde büyük bir titizlikle hazırlanır (Marris, 1987: 3-12).

Bu çalışmada etkinlik türleri daha geniş bir çatı altında toplanmış ve ölçeklerine, düzenlendiği mekân ve katılımcı türüne göre mega etkinlikler, hallmark etkinlikler, bölgesel ve yerel etkinlikler başlıkları altında sınıflandırılarak incelenmiştir.

1.1.2.1. Mega Etkinlikler

Büyük veya devasa anlamındaki “mega”, öneki metrik sistemde “bir milyon” anlamına gelmektedir, dolayısıyla Dünya Fuarları ve Olimpiyatlar, “mega” ön ekini hak edecek kadar büyüktür (Plokhikh, 2016). “Etkinlik” kavramı ise genellikle neyin “önemli veya sıra dışı” olduğunu tanımlamak için kullanılırken (Cambridge İngiliz İngilizcesi Sözlüğü) ve “mega” sıfatı onun ayrıcalığını vurgulamaktadır (Kazakova ve Andronova, 2019: 913). Bu kategorideki etkinlikler konusunda bugüne kadar çok değişik tanımlamalar yapılmış, her araştırmacı mega tanımına farklı açılardan yaklaşıma çalışmışlardır. Kökeni Yunanca'daki *meGas* “büyük” kelimesine dayanan bu kavram, 1. anlamıyla bir şeyin büyük olduğunu gösteren birleşik

kelimenin ön parçası, öneki iken, 2. anlamı da bir şeyin milyona eşdeğer katsayısına işaret eden metrik bir önektir⁴.

1980’lerde kimi araştırmacılar mega etkinlik kavramını en basit anlamıyla “belirli bir etkinliğin” bir “mega” versiyonu olarak kullanmaya başlamışlarken (Kang ve Perdue, 1984), kimi araştırmacılar ise söz konusu kavrama daha ayrıntılı bir açıklama getirerek, “kısa ve/veya uzun vadede bir destinasyonun bilinirliğini, çekiciliğini ve kârlılığını artırmak için düzenlenen ve bir kereye mahsus veya yinelenen sınırlı süreli büyük bir olay” (Ritchie, 1984) olarak tanımlamışlardır.

Ritchie ve Yangzhou (1987), belirli bir zaman diliminde gerçekleştirilen, turizm destinasyonu olarak yapıldığı bölgeye kısa ve/veya uzun dönemde turist çekme potansiyeli yüksek olan ve yüksek talep ve değere sahip etkinlikleri “mega etkinlik” olarak tanımlamışlardır. Ekonomiyi, turizm endüstrisini ve küresel medyayı etkileme gücüne sahip olan etkinlikler mega olarak nitelendirilmektedir. Bu tür etkinlikler Olimpik Oyunlar, Paralimpik Oyunlar, FIFA Dünya Kupası, Dünya Atletizm Şampiyonası ve Dünya Fuarları ve Superbowl etkinlikleri gibi genellikle rekabetçi bir çerçevede tasarlanan büyük olayları kapsar. Örneğin, Superbowl etkinliği, 100.000 ziyaretçinin ilgisini çekmesi, televizyon başında 800.000 kişi tarafından izlenme kapasitesine sahip olmasıyla yerel ekonomiye büyük bir katkı sağlayan etkinliklerdendir (Wagen, 2005; Göksu, 2015: 13).

Marris (1987), Uluslararası Turizm Uzmanları Birliği’nin mega olaylar ve mega cazibe merkezleri konulu bir konferansını özetlerken, mega etkinliklerin ziyaretçi hacimlerine (maliyetlerine) veya psikolojik kriterlere göre tanımlanabileceğini belirtmiştir. Marris’e göre bir etkinliği mega sıfatıyla nitelendirebilmek için hacimleri bir milyon ziyareti geçmeli, sermaye maliyetleri en az beş yüz milyon dolar olmalı ve itibarları “görülmesi gereken” bir etkinlik olmalıdır (1987: 3).

Uluslararası spor etkinliklerinin genel itibarıyla “mega-etkinlikler” olarak tanımlanmasının bilimsel literatürde uzun zamandır tartışma konusu olduğuna ve “mega-etkinlik” kavramını kesin hatlarla ayırt eden bir tanımın bulunmadığına dikkat çeken Müller (2015), daha önceki tanımlamalardan yola çıkarak, mega etkinliklerin

⁴ Slovar inostrannih slov dlya shkolnikov i studentov – Moskva, LOKİD, 2005. - 657 s. Slovar inostrannih slov - okolo 9000 slov.,2005: 299. <http://www.lyceum88.ru/sis.pdf>

çok sayıda ulusal ve uluslararası ziyaretçiyi çeken, medyada geniş bir yer tutan, yüksek maliyetli, düzenlendiği bölgedeki yerleşik yaşam alanı ve nüfus üzerinde önemli bir etkiye sahip, sportif ya da sportif olmayan belirli süreli geçici etkinlikler olduğu sonucuna varmıştır.

Kazakova ve Andronova (2019) ise yukarıda sıralanan özelliklerin mega-etkinlik kavramını tanımlamak için yeterli olduğunu, fakat bu özelliklerin, bir etkinliğin mega etkinliğe dönüştürülmesi için olmazsa olmaz olan unsurlar olarak görülmemesi gerektiğinin altını çizer (2019: 926). Kazakova ve Andronova (2019)'ya göre belirli bir statüye ve geleneğe sahip, nispeten nadir düzenlenen Yaz ve Kış Olimpiyatları gibi etkinlikler, "mega etkinlikler" tanımına kesinlikle uygundur. Dünya Kupası gibi uluslararası şampiyonalar da, etkinliğin dört yılda bir gerçekleşmesi, dünyanın en popüler seyircili sporunu sunması, en iyi takımları çekmesi ve dünyada pek çok ülkenin istekli ve aktif olarak bu tür etkinliklere ev sahipliği yapmaya çalışması gerçeği ışığında mega etkinliklerdir (2019: 924).

Organizatörler ve ziyaretçilerin bakış açısına bağlı olarak değişiklik göstereceğini düşünen Getz (2005), mega-etkinlik kavramının tek bir tanımının bulunmasının mümkün olamayacağını belirtir. Organizatörlerin bakış açısıyla etkinlik, sponsorların veya organizatörlerin olağan programlarının veya faaliyetlerinin ötesine geçen, bir defaya mahsus veya seyrek olarak düzenlenen bir etkinliktir. Müşteri ya da ziyaretçi için ise özel bir etkinlik, günlük hayatın ve tercihlerin dışında bir dinlenme, sosyalleşme veya kültürel deneyim kazanma fırsatıdır. Mega-etkinlik kavramı çok yönlü ve Getz'in belirttiği gibi, farklı bakış açılarından ve farklı kriterler ışığında değerlendirilebilen bir kavramdır. Ancak tüm tanımlamaların birleştiği ortak nokta, bir etkinliğin prestij düzeyi ve katılımcı sayısının boyutu, mega-etkinliği karakterize eden ayırt edici iki ana değişken olmasıdır (2005: 28).

Bir etkinliğin mega etkinlik olarak sayılabilmesi için 1 milyondan fazla ziyaretçi çekmesi ve bütçesinin 500 milyon dolardan fazla olması gerektiğine dikkat çeken Balıkoğlu ve Karaman (2020), mega etkinliklerin sonuç itibarıyla ekonominin tamamını etkileyen ve bütün global medyada yankı uyandıran faaliyetler olduğunu, Olimpiyatlar gibi, kısa dönemde ve genelde bir kez gerçekleşen, düzenledikleri yerde önemli altyapı yatırımları ve harcamaları gerektiren, yüksek medya ilgisi ve turist

harcamalarının gerçekleştiği ve genel olarak uluslararası ölçekte gerçekleşen üst düzey etkinlikler (2020: 423) olduğunu savunmuşlardır.

Dolayısıyla mega etkinlikler turizm sektörünü canlandırarak, yerel işletmeleri, hizmet altyapılarını dolaylı olarak etkileyebildiği gibi (Gursoy ve Kendall, 2006; Kaiser, vd. 2013), bazı ekonomik faydalara ek olarak, düzenlendiği mekâna yeni bir imaj yaratabilir ve hatta o bölgenin daha önceki olumsuz imajını değiştirebilir (Deccio ve Baloğlu, 2002; Getz, 2008).

1.1.2.2. Hallmark Etkinlikler

Hallmark etkinlikler, ev sahibi topluluğun ruhu ve kültürü ile özdeşleşen, genellikle düzenlendiği bölgenin, yerin adıyla anılan ve bölgenin tanınmasını, farkındalık yaratılmasını sağlayan etkinliklerdir. Hallmark etkinlikler hem katılımcılar hem de ziyaretçiler için özel bir önem ve çekiciliğe sahiptir, destinasyon imajına katkıda bulunur, geleneği canlandırır ve sürdürür. Rio'daki Karnaval, Tour de France, Münih'teki Oktoberfest ve Wimbledon, hallmark etkinliklere klasik örnek teşkil eden etkinliklerdir. Bu etkinlikler, düzenlendikleri bölgelerin ve sakinlerinin kültürü ve ruhuyla özdeşleştirilir ve büyük bir turistik gelir getirmesinin yanı sıra yerel halka güçlü bir gurur ve uluslararası tanınırlık duygusu yaşatır (Oklobžija, 2015: 86).

“Hallmark” kavramının sözlüksel anlamı, bir ürünü diğerlerinden ayıran veya ayırt edici özelliğine işaret eden bir kalite veya özgünlük simgesini ifade eder. Böylece bir etkinlik, organizatörlerin, mekânın veya bölgenin damgasını taşıyabilir, düzenlendiği bölgenin kartviziti olmaya aday olabilir. Başka bir deyişle, “hallmark” (ayırt edici özellik), ev sahibi ülkeye, topluluğa veya destinasyona rekâbet avantajı sağlayan gelenek, çekicilik, kalite veya tanıtım açısından çok önemli olan bir etkinliği tanımlar (Plokhikh, 2016).

Aslında hallmark etkinlikler, Hall (1992)'un ifade ettiği gibi, ulusal olduğu gibi uluslararası ölçekte de periodik ya da bir kereye mahsus olarak düzenlenebilen, büyük fuarlar, sergiler, kültürel ya da sportif etkinliklerdir (Hall, 1992; Ostrovskaya vd., 2018: 28). Bu tür etkinliklerin temel işlevi, ev sahibi ülkeye turizm pazarında özel bir yer edinme fırsatı sağlamaktır. Önemli, tek seferlik veya sınırlı süreli

yinelenen etkinlikler, öncelikle kısa veya uzun vadede destinasyonun bilinirliğini, çekiciliğini ve kârlılığını artırmak için tasarlanır. Bu tür etkinlikler, ilgi ve dikkat çekmek için benzersiz, özgün olaylara veya güncel konulara odaklı olarak ve başarılı olacak şekilde tasarlanır (Ostrovskaya vd., 2018: 29).

1.1.2.3. Bögesel Etkinlikler

Major etkinlikler, Getz (2008) tarafından önerilen tipolojiye göre, bölgesel ölçekteki etkinliklerdir. Uluslararası bilimsel literatürde “bölge” kavramı oldukça geniş bir şekilde -bireysel idari birimlerden birkaç ülkeyi içeren makro bölgelere kadar- dâhil edilmektedir. Bu nedenle, büyük etkinliklerin hedef kitlesi, etkinliğin düzenlendiği bölgenin ve komşu bölgelerin sakinleridir. Allen vd. (2002)’de ise, medyada yer alan, ev sahibi destinasyona turizm ve ekonomi etkileri olan bölgesel etkinliklerin hedef kitlesinin yerli turistler olduğu bilgisi yer almaktadır (Allen vd., 2002: 13; Plokhikh, 2016).

1.1.2.4. Yerel Etkinlikler

Yerel etkinlikler (İngilizce, local events/community events), hedef kitlesi yerel halk, bölge sakinleri olan ve eğlence, sosyal, eğitim ve diğer amaçlarla düzenlenen etkinliklerdir (Ostrovskaya vd., 2018: 29). Bilinirliği, katılımcısı ve etki alanı en düşük çaplı olan bu etkinlikler, genellikle küçük bir bölgede o bölgenin kültürü üzerine tasarlanan etkinliklerdir ve katılımcılar da yerli halktan ibarettir ya da çoğunlukla çok yakın bölgelerden gelen ziyaretçilerdir. Bundan dolayı ekonomik ve sosyal etkileşim diğer etkinliklere göre oldukça zayıftır (Kavalcıoğlu, 2021: 20). Bu olaylar genellikle insanları yeni fikir ve deneyimlerle tanıştırmak, onlara, bulunduğu bölgeye karşı gurur uyandırma, aidiyet duygusunu güçlendirme ve önemli bir şeyin parçası olma duygusu yaratma da dâhil olmak üzere bir dizi fayda sağlar (Oklobžija, 2015: 86-87).

Yerel yönetimler (valilikler ve belediyeler) veya yerel ölçekteki sivil toplum kuruluşları tarafından düzenlenen yerel etkinlikler, genellikle sosyal veya eğlence odaklıdır. Yerel etkinliklerin düzenlendikleri mekânlar, genellikle, sokaklar, parklar, belediye binaları, kütüphaneler ya da müzeler gibi halka açık yerlerdir. Yerel

etkinliklerin olumlu etkisi, yerel halk arasında birlik, beraberlik ve aidiyet duygusunu geliştirmektedir. Kolesnikova (2015), hedef kitle olarak yalnızca yerel nüfusa odaklanması nedeniyle yerel etkinliklerin, kültür, spor ve diğer sosyal açıdan önemli olayların geliştirilmesine yönelik belediye politikasının bir unsuru olarak düşünülmesi gerektiğini, ancak turizm endüstrisinin ve özellikle de etkinlik turizminin gelişiminin bir unsuru olarak değerlendirilmemesi gerektiği savunmuştur. Bunun sebebi olarak yerel etkinliklerin genellikle herhangi bir ölçüde turist akışı sağlayamadığını (2015: 8) öne sürmüştür. Ancak bununla birlikte, yerel etkinliklerin, yeniden biçimlendirilmelerine ve özellikle çevre illere, bölgelere ve hatta dış bölgelere yönelik amaçlı tanıtımlarına bağlı olarak, “önemli” etkinlikler haline gelebileceğini ve bu sayede önemli sayıda turist de çekebileceğini vurgulamıştır (Kolesnikova, 2015: 8).

Büyükölçüde esasına göre ender coğrafi alanı temsil ettiğini belirten Balıkoğlu ve Karaman (2019), yerel etkinliklerin (minör etkinlikler) genellikle küçük veya orta ölçekli olduğuna, diğer bir deyişle, dünya çapında yankı uyandırabilecek bir büyüklüğe ve etkiye sahip olmadıklarını savunmuş; örneğin, Malatya Kayısı Festivali, Manisa Mesir Macunu Şenlikleri vb. gibi, bir ulusun kültürel özelliklerini taşıyan veya dar bir coğrafi alana yayılmış olan her tür etkinliklerin yerel etkinlikler kategorisi altında yer aldığını belirtmişlerdir (2019: 423).

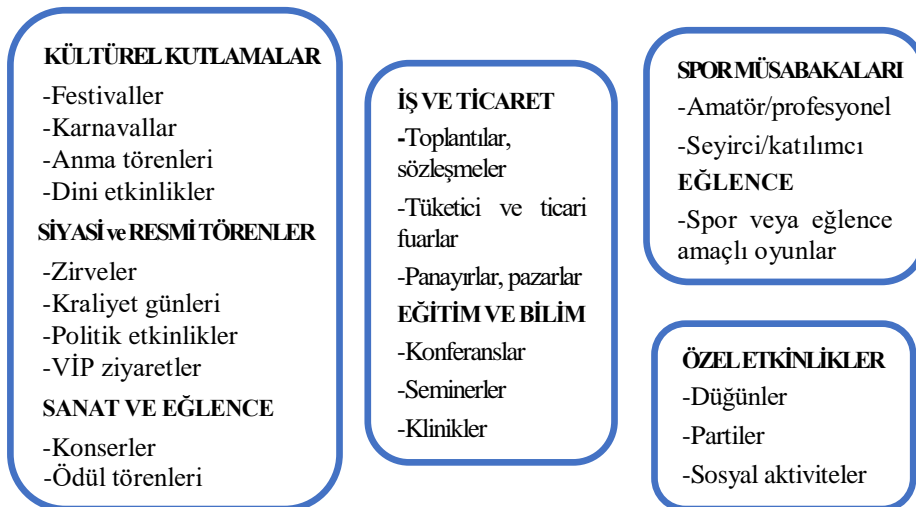
1.1.4. Etkinlikten Etkinlik Turizmine

Etkinlikler, turizm endüstrisindeki en önemli motive edici faktörlerden biridir. Dolayısıyla etkinlikler, pek çok turistik faaliyetlerin gelişmesini ve pazarlama planlarını belirgin biçimde etkiler. Turizm sektöründe önceden planlanmış etkinliklerin önemi ve turizm sektörüne etkisi pek çok araştırma çalışmaları ve istatistiksel verilerle kanıtlandığı da bilinmektedir. Büyük kitlelere yönelik düzenlenen etkinliklerin turizm açısından önemi ve değerine değinen Alekseeva (2011), yeterince doğru planlanmamış ve profesyonel bir şekilde yönetilmeyen etkinliklerin aynı zamanda bölge ve ülke imajı açısından tehlike arz edebileceğinden söz etmiştir (2011: 161).

Getz (2007)'in ifadesiyle planlanmış etkinlikler veya olaylar, her biri çevrenin, topluluğun, bireysel unsurlar dâhil yönetim sistemlerinin ve program geliştirmenin etkileşimi nedeniyle benzersiz olan uzamsal-zamansal olgulardır. Etkinliklerin çekiciliği, her zaman farklı olmalarından ve asla kendilerini tekrar etmemelerinden kaynaklanmaktadır. Başarılı bir etkinlik planlama ve organize etmenin en önemli koşullarından biri, her şeyden önce katılımcılarının güvenliğini sağlamaktır, öte yandan etkinliğin konusunu belirleme, bütçesini oluşturma, profesyonel katılımcıları seçme, programı koordine etme vb. gibi pek çok açıdan etkinliklerin planlanması ve organize edilmesi konusunda deneyimli etkinlik yöneticilerinin ilgilenmesi gerekir. Zira etkinlikler birçok stratejik hedefi yerine getirir, bu nedenle organizasyonlarını ve yönetimini profesyonel olmayan kişilere emanet etmek genellikle çok risklidir (Getz, 2007: 403; Alekseeva, 2011: 168; Donskih, 2014).

Etkinlik turizmi, turist gezilerinin birtakım belirli etkinlik veya faaliyetlerle aynı zamana denk gelecek şekilde zamanlandığı bir turizm türüdür. Turistik gezilerin nedeni spor, kültür, iş, sosyal ve politik yaşam alanlarındaki çeşitli etkinlikler olabilir (Donskih, 2014: 12). Dolayısıyla günümüzde etkinlikler festivallerden karnavallara, spor müsabakalarından uluslararası konferanslara, şiir yarışmasından iş yemeğine kadar çok geniş bir çeşitlilik yelpazesine sahiptir. Ancak bununla birlikte bu kadar geniş ve farklı konu yelpazesine sahip etkinlikler tek bir ortak özelliğe sahiptir: zaman ve uzamsal olarak önceden planlanmış olmak. Başka bir ifadeyle, her etkinlik özel olarak tasarlanır ve özel bir amaca yönelik olarak düzenlenir (Donskih, 2014: 18).

Getz, planlanmış etkinlikleri aşağıdaki şekilde gruplandırmıştır.

Şekil 2. Planlanan etkinliklerin tipolojisi (Kaynak: Getz, 2005).

Dijital çağın etkisi ile de gittikçe popülaritesi artan etkinlik endüstrisi, etkinliklerin sayısı ve büyüklüğü, ekonomik, kültürel ve sosyal önemi ve medyada yer alması açısından sıkı ve profesyonel bir yönetime ihtiyaç duyar. Getz (2005)'in de belirttiği gibi etkinlik yönetiminde profesyonel olmayan davranışlara yer yoktur ve etkinlik turizminde profesyonel olmak, etkinliklerin doğası ve toplumdaki önemi ile ilgili temel bilgileri gerektirir. Dolayısıyla etkinlik turizmi, nispeten kısa bir süre içinde nispeten düşük bir maliyetle bölgeye turist çekebilme özelliğiyle bölgenin turist potansiyelini geliştirmenin etkili yollarından biridir. Böylece turizm endüstrisinde son zamanlarda arz ve talep doğrultusunda olay yaratan etkinliklere ilgi duyan turist sayısında artan bir eğilimle birlikte yörenin doğal, kültürel ve etnografik özelliklerini ön plana çıkaran ilgi çekici etkinliklerin sayısında da hızlı bir artış gözlemlenmiştir. Akabinde buna bağlı olarak turizm pazarında hızla gelişen yeni bir turizm çeşidi -etkinlik turizmi- ortaya çıkmıştır.

Bununla birlikte etkinlik turizminin, sanılanın aksine en eski turizm türlerinden biri olduğunu savunan Soloveva (2020), bu alanın, başlarda, turizm endüstrisinin ilgilendiği, ticari temele sahip ve tur organizatörlerinin de dâhil olduğu ve paketler hazırladığı alışık olduğumuz bir turizm çeşidi olmayıp, bir grup turistin dinlenmek veya tatil yapmak için gittikleri yerde ilgisini çeken büyük bir etkinliğe katıldığı kitlesel amatör turizm olduğunu (2020: 395) belirtmiştir. Ayrıca etkinlik turizmi kapsamında değerlendirilebilecek kitlesel etkinliklerin tarihçesinin MÖ. VII. ve M.S. V. yüzyıllara, Antik Yunanistan'ın en büyük yarışma etkinliği olan Olimpiyat Oyunları kadar eskiye dayandığından ve tıpkı günümüzde büyük çaplı kitlesel etkinliklerde görüldüğü gibi, büyük bir görsel şov izlemek ve devasa etkinliğe katılmak için Antik dünyanın her yerinden insanların akın akın Antik Yunan Olimpiyat Oyunlarına geldiklerinden söz etmiştir (Soloveva, 2020: 395). Böylece etkinlik turizminin oluşumu ve gelişimini, antik Yunanlıların büyük spor müsabakaları ve tiyatro gösterilerinin yapıldığı yerlere yaptıkları seyahatlerle ilişkilendirmek mümkündür. Bu tür gezilerin amacı, günümüzde olduğu gibi, ziyaretçilerin önem, kapsam ve içerik bakımından benzersiz ve tekrarlanamayan bir etkinliğe doğrudan katılma arzusu olmuştur (Soloveva, 2020: 395; Donskih, 2020: 22).

İnsanların yeni bir heyecan, alternatif eğlence arayışları geleneksel turizm anlayışını büyük ölçüde değiştirmiş; 20. yüzyılın sonlarında, turizm endüstrisinde yeni bir “küresel trend” ortaya çıkmıştır. Geleneksel turistik ürün anlayışını ifade eden üç “S” (Sea-Sun-Sand – Deniz, Güneş, Kum) turizminden “Leisure-Lore-Landscape (Boş zaman, İlim, Manzara)” anlamındaki üç “L” turizmine geçiş yaşanmıştır (Donskih, 2020: 46). İnsanlar anlamsızca kumsalda güneşlenmek yerine daha eğlenceli, daha hareketli ve daha önce hiç deneyimlemediği, benzersiz etkinlikler peşinde koşmaya başlamış ve bu da uzun süredir pasif durumda kalan etkinlik turizminin yeniden canlanmasına sebep olmuştur.

Soloveva (2020)’ya göre, XX. yüzyılın sonlarında R. Lynch, D. Beliveau, D. Getz, J. Ritchie vb. araştırmacılar, modern etkinlik turizminin temel ilkelerini formüle etmek ve kavramsal bir aygıt geliştirmekle birlikte turizm alanında yeni bir çağ başlatmışlardır. Bu tür çalışmalar ve araştırmalar, etkinlik turizmini, kendine özgü ilkeleri, terminolojik araçları olan ayrı bir bilim alanı, bağımsız bir turizm çeşidi olarak sunmayı mümkün kılmıştır (Soloveva, 2020: 396). Getz’e göre ise “etkinlik turizmi”, turizm literatüründe çoğunlukla etkinliklerin tüm potansiyel ekonomik faydalarını gerçekleştirmek için bir destinasyon geliştirme ve pazarlama stratejisini tanımlamak için kullanılan bir terimdir (Getz, 2005: 23). Etkinlik turizminde pazarlamanın önemine değinen Donskih (2014), turistik ürün pazarlamasında pazarlama planlamasının dört ana bileşenini içeren ve geleneksel pazarlama stratejisi olarak kabul gören Product-Ürün, Price-Ücret, Place-Dağıtım ve Promotion-Tutundurma unsurlarını içeren “4P Teorisi” ya da “Pazarlama Karması” stratejisine etkinlik pazarlamasında piyasa koşullarını tahmin ve analiz etme anlamındaki beşinci “P” -Predication-Tahminleme- unsurunun dâhil edilmesi gerektiğini belirtmiştir (2014: 103).

Etkinlikler, günümüzde teknolojik gelişmelerin sunduğu olanaklarla birlikte, dünya çapında önemini arttırarak daha fazla rağbet görmeye başlamış ve turizm pazarlama stratejilerinin önemli bir parçası haline gelmiştir. Bir bölgenin ya da kültürün tanıtımı amacıyla yıllık ya da düzenli aralıklarla gerçekleştirilen festivaller, karnavallar, fuarlar, sergiler ve kültürel olaylar turistik çekicilikler olarak kabul edilmekte ve alternatif turizm çeşitleri arasında yer almaktadır (Balıkoğlu ve Karaman, 2019: 425).

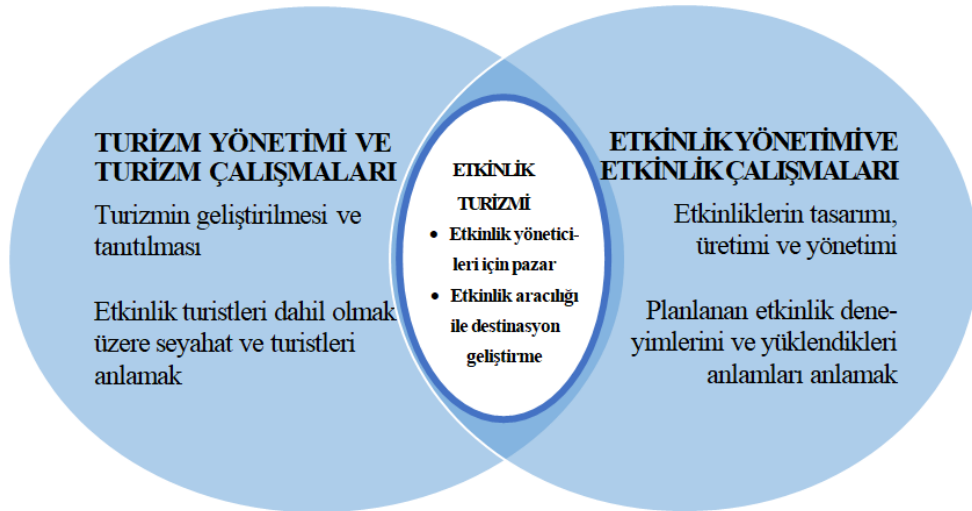
Aslında “etkinlik” kavramı da, “etkinlik turizmi” kavramı da yeni değildir. Howkins (2007)’in “kültür turizmi” kavramını tanımlarken ifade ettiği gibi, burada yeni olan, ikisi arasındaki ilişkinin gidişatı ile bunların birlikte nasıl bir değer ve zenginlik yarattıklarıdır. Toplumun ortaya koyduğu ve nesilden nesle aktararak öğrenme yoluyla sürdürdüğü kültürün, çeşitli etkinlikler aracılığıyla ziyaretçilere tanıtılmasında (Çiftçi, 2020: 110) etkili olan yaratıcı etkinlikler yaratıcı kültürü, yaratıcı kültür de yaratıcı etkinlik turizmini beslemektedir.

20. yy.’ın seksenli yıllarından beri, yaratıcılık, ekonomik kalkınma için bir kaynak ve araç olarak görülmeye başlanmış, ekonomik süreçlerde ve bölgelerin kalkınmasında yaratıcı kaynakların önemi büyük ölçüde artmıştır. 20. yüzyılın sonundaki ürün üreten bir ekonomiden post endüstriyel (sanayi sonrası) bir topluma geçiş sürecini içeren modern toplum dönüşümleri, sözde “yaratıcı ekonomi”nin ortaya çıkması ve gelişmesi için gerekli ön koşulları yaratmıştır. Böylece yaratıcı ekonomi yahut yaratıcı endüstriyi geliştiren ilk ülke, büyük kömür madenlerinin kapatılmasının, çok sayıda işçinin işten çıkarılmasının ve ciddi vergi kesintilerinin neden olduğu sorunlarla karşılaşan İngiltere olmuştur (Nemchinova, 2016: 21).

Yaratıcı kültür ürünü olan etkinlikler ve onların turizm üzerindeki etkileri konusunda 1970’lerden itibaren birtakım çalışmalar ortaya konulmuş ve dolayısıyla etkinlik turizminin temelleri atılmış, ancak bir terim olarak “etkinlik turizmi” kavramı ilk kez 1987 yılında Yeni Zelanda Turizm ve Reklamcılık Departmanı⁵ tarafından olayların turizm üzerindeki etkisini tanımlamak için kullanılmıştır. Bilimsel literatürde bu terim, destinasyonlara turist akışını artırmak isteyen özel girişimciler ve kamu kurumlarının organize ettikleri belirli faaliyetler vasıtasıyla geliştirilen önemli bir alternatif turizm çeşidi olarak yorumlanmaktadır (Klimova ve Vishnevskaya, 2014: 36; Getz, 2007: 405). Ancak bununla birlikte Getz’e (2007; 2008) göre etkinlikler daha önce çeşitli bilimsel çalışmaların konusunu oluşturup, bu konuda birtakım araştırma ve incelemeler yapılmış olsa da, doğrudan etkinlik turizmi ile ilgili ilk makalelerin Ritchie ve Beliveau (1974) ve Della Bitta vd. (1977) tarafından Journal of Travel Research’te yayınladıkları makaleler olduğu kabul edilmektedir (Grzinic ve Vojnovic, 2014: 54).

⁵The New Zealand Tourist and Publicity Department

Getz 1989’da Tourism Management dergisinde yayımladığı “Special Events: Defining the Product” adlı makalesinde etkinlik turizmi planlaması için bir kavramsal çerçeve geliştirmiştir. Bu çalışma ile birlikte artık etkinlik turizmi, geliştirme ve pazarlamaya yönelik entegre bir yaklaşımda planlanan tüm etkinlikleri kapsayıcı olarak kabul edilmiştir. Bununla birlikte Getz, etkinlik turizmini ayrı bir alan olarak ele almanın çok zor olduğunu, sadece etkinlik turizmi değil, tüm turizm araştırmaları ve yönetimini alt alanlara ayırmanın kolay olmadığını belirtmiştir. Zira genellikle tüm turizm çeşitlilikleri birbiriyle sıkı ilişkili ve birtakım özellikleri açısından birbiriyle kesiştiği noktalar bulunmaktadır. Getz, buna örnek olarak, Şekil 3’te gösterildiği gibi, etkinlik turizminin hem etkinliklerin turistlere pazarlanmasından hem de etkinliklerin turizm ve ekonomik kalkınma amaçlarıyla geliştirilmesi ve pazarlanmasından oluşan turizm ve etkinlik çalışmalarının bağlantı noktasında bulunduğu işaret etmiştir (2008: 406).

Şekil 3. Turizm ve etkinlik çalışmalarının birleştiği noktada etkinlik turizmi (Getz, 2008: 406).

Şekil 3’te Getz, etkinlik turizminin ayrı bir profesyonel alan olarak kabul edilmediğini vurgulamakta ve etkinlik turizminin ulusal turizm örgütleri ile destinasyon pazarlama organizasyonlarının uygulama alanı veya uzmanlığı olarak görüldüğünden bahsetmektedir. Bununla birlikte, Getz’e göre, etkinlik geliştirme ve destinasyon pazarlama acenteleri, tamamen etkinlik turizmini bünyesinde barındırmaktadır.

Araştırma alanı olarak turizmin diğer türlerine nazaran nispeten genç ve son derece ilginç bir turizm çeşidi olan etkinlik turizminin sınırları oldukça geniş, ürün

yelpazesi de olağanüstü sınırsızdır. Etkinlik turizminin işlevlerinden öncelikli olanı insanlara coşku yaşatmak, neşelendirmek, kültürü zenginleştirmek, ziyaret ettikleri ülkenin, bölgenin, yörenin tarihini, gelenek-göreneklerini unutturmadan, gelecek nesillere aktarmaktır. Akılda kalıcı, muhteşem organize edilmiş etkinlikleri ziyaret etmek, ziyaretçinin hafızasında olumlu izlenimler ve unutulmaz anılar bırakır ve genellikle tekrar ziyaret etme ve bu olumlu deneyimi tekrar deneyimleme isteği uyandırır. Bu yönüyle günümüzde etkinlik turizmi turizm endüstrisinin araştırılması ve geliştirilmesi gereken önemli alanlarından biridir.

1.2. KIRGIZİSTAN'DA TURİZM VE ETKİNLİK TURİZMİ

Küresel açıdan bakıldığında turizm endüstrisi, dünyanın pek çok bölgesinde ülke ekonomisinin gelişmesi için büyük önem taşıyan, sürekli dinamik bir şekilde gelişen bir endüstri çeşididir. Eşsiz doğal ve kültürel güzelliklere sahip Kırgızistan Cumhuriyeti'nin turizm endüstrisi de, ülke ekonomisinin en umut verici, gelecek vaat eden sektörlerinden ve aynı zamanda ekonomik büyümeyi sağlamak için uygulanan devlet politikasının ana kollarından biridir. Aynı zamanda Büyük İpek Yolu'nun ana güzergâhı üzerinde, Avrupa'yı Asya'ya bağlayan antik yolların kesiştiği noktada yer alması; zengin tarihi ve kültürel mirasa sahip olması ve hatta bazı bölgelerde çeşitli turizm türlerinin gelişmesi için bir ön koşul olan, el değmemiş, vahşi doğaya sahip olması ile de Kırgızistan, dünyanın pek çok ülkesinden doğa ve macera sever turistlerin tercih ettikleri gözde mekânlardan biridir.

Kırgızistan'ın en çok ilgi gören turizm destinasyonları doğa ve macera turizmine bağlı olarak gelişen turizm destinasyonlarıdır. Ayrıca ülkenin %94'ünü oluşturan ve ucunun dört mevsim boyunca karla kaplı olduğu dağları ve eşsiz güzellikteki yaylalarıyla da son zamanlarda hızla büyüyen turizm sektörlerinden biri olan eko-turizm potansiyeli açısından da oldukça ilgi çekici destinasyonlara sahiptir. Dağlar, dünyanın en önemli turistik destinasyonlardan biri olmakla birlikte dağ turizmi çok hızlı büyüyen bir sektördür. BM istatistiklerine göre 1950'de 25 milyon kişi dağ turizmine katılmış iken, 2006'da ise bu destinasyonu tercih edenlerin sayısı 842 milyon kişiye yükselmiştir. Dünya turizm pazarının %15-20'sine tekabül eden bu turizm çeşidi sayesinde 2006 verilerine göre yılda 70 ila 90 milyar dolar gelir elde edilmiştir (Atışov ve Sagıntaeva, 2009).

Dünya Turizm Örgütü verilerine göre, doğa turizmi toplam uluslararası seyahatin % 20'sinden fazlasını oluşturmakta ve bu sektör hızla büyümeye devam etmektedir. Hızla büyümekte olan macera turizmi pazarı da klasik tur paketlerine kıyasla destinasyon olarak daha fazla gelir tasarrufu sağladığından, yerel ekonomik faydalar için de en önemli olanlardan biridir. Bışkek-Almatı Ekonomi Koridoru Kalkınma Projesi (2019) verilerine göre, ekoturizm ve macera turizmi Kazakistan ve Kırgızistan turizm endüstrisi için potansiyel destinasyonlar olarak kabul edilmekte ve her iki ülkedeki en çok turist getiren turizm çeşidini oluşturmaktadırlar. Kırgız Cumhuriyeti'nde doğa turizmi ürünleri, muhtemelen topraklarının çoğunun dağlarla kaplı olması nedeniyle ve son 10 yılda birkaç uluslararası bağış projesinin desteği sayesinde daha gelişmiştir (ABEC, 2019: 9).

Kırgızistan'da genel olarak rekreasyon, kültür ve dağ macera tuzimi olmak üzere üç ana turizm türünün gelişmiş olduğundan söz eden Tolonov (2020), esas olarak tüm turizm endüstrisi gelirinin, % 80-90'ı Isık-Göl sahilinde tatil ve eğlence turizmi, başka bir ifade ile rekreasyon turizminden; %7-14'ü destinasyon olarak tarihi, Kırgızistan sınırlarından geçmek koşuluyla, kültürel ve etnografik rotaları hedef alan Büyük İpek Yolu turizminden; %10-15'lik kısmının da kayak merkezleri, dağcılık, doğa yürüyüşü, binicilik, rafting, avcılık, fauna, flora, coğrafya, arkeoloji, jeoloji vb. dağ macera turizminden elde edildiğini belirtmiştir (Tolonov, 2020: 37).

Babkin (2008)'de belirtildiği gibi, turistlerin artan hizmet talebiyle birlikte, turistik ürünün kendisi daha karmaşık hale gelmiş, buna bağlı olarak da emek ve sermaye yoğunluğu da artmıştır. Bu ise büyük ölçüde sürdürülebilir yeni turizm çeşitliliklerinin ortaya çıkması ve özel turizm çeşitlerinin gelişmesinden kaynaklanmaktadır (2008: 4). Aynı şekilde son yıllarda dünya turizm endüstrisindeki gelişmeler, Kırgızistan turizminin gelişiminde de yeni trendlerin ortaya çıkmasına uygun zemin hazırlamıştır. Teknoloji ve sanayi endüstrisi alanlarındaki gelişmeler bir yandan hayatımızda önemli kolaylıklar sağlarken, diğer yandan da tabiat ve doğal zenginliklerin korunması konusunda ciddi zararlara yol açabilmektedirler. Buna bağlı olarak turizm endüstrisinde hem rekreasyonel kaynakları hem de genel olarak turizm kaynaklarını koruma ve geliştirme amacıyla oluşturulan *ekolojik turizm* gibi bir turizm çeşidinin ortaya çıkmasına ve gelişmesine yol açmışken, kalabalık şehir hayatının verdiği bunalımdan uzaklaşmak, sakinlik, huzur, temiz hava, doğa

manzarası, doğal kırmızı, kaymak arayışında olanların arz ve talepleri dikkate alınarak *ayıl turizm* (köy turizmi) olarak adlandırdıkları kırsal turizm çeşidi geliştirilmiştir. Dönemin Kırgızistan Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanı Çakıyev, Kırgızistan'ın bazı bölgelerinde turizm endüstrisinin gelişmediğine vurgu yaparak, bu tür bölgelere yönelik bölgesel turizm programı geliştirdiklerinden ve bu program çerçevesinde Özgön ilinde kış turizminin, ekoturizmin geliştirilmesi adına Tooçu dağına bir kayak üssünün yapılmasının planlandığından, bu bağlamda destinasyon geliştirme konusunda Yakutistan Özerk Cumhuriyetini örnek alarak, ülkede sürdürülebilir *etno-turizm* çeşidini geliştirmeye çalıştıklarından söz etmiştir. Bu bağlamda Kırgız etnografisini tüm ihtişamıyla yansıtabilmek amacıyla Kızıl-Tuu köyünde biri restoran, biri de otel şeklinde tasarlanan, birçok geleneksel Kırgız bozüy'lerinden (çadırlarından) oluşan etno-kentin yapıldığı ve ulaşım altyapısının da oluşturulduğu haberini vermiştir (Kök-Asaba gazetesi, 25.03.2012; gezitter.org, 25.03.2015).

Kırgızistan'da son zamanlarda alternatif turizm çeşitliliklerinin artmasıyla birlikte inanç turizmi, sağlık turizmi, biznes-turizm ve etkinlik turizmi gibi yeni turizm çeşitlilikleri ortaya çıkmıştır. Ancak bununla birlikte Kırgızistan Cumhuriyetinde yerel, ulusal, uluslar arası düzeyde düzenlenen etkinliklerin tarihçesi çok eskilere dayandığını söylememiz mümkündür⁶.

Alanyazın taraması sonuçlarına göre bir alternatif turizm çeşitliliği olarak etkinlik turizminin Kırgızistan'da daha yeni, son birkaç yılda popülerlik kazanmaya başladığı görülmektedir. Bu nedenle konuyla ilgili alanyazın çalışmalarının da oldukça yetersiz kaldığı anlaşılmaktadır. Örneğin, Kırgızistan'ın Kültür ve Turizm Bakanlığının web-sitesinde Kırgızistan Cumhuriyetinde düzenlenmekte olan turizm çeşitlilikleri *kültür ve eğitim turizmi, aktif ve macera turizmi, sağlık turizmi, biznes turizm, kış turizmi ve etkinlik turizmi*⁷ şeklinde 6 ana başlıkta toplanmış ve bunlardan

⁶ Bunun en güzel örneğini ünlü Kırgız destanı "Manas" destanında anlatılan "Kökötöy Hanın Yoğ Aşı" parçasından görmek mümkündür. Tıpkı Dünya Göçebe Oyunlarında olduğu gibi göçebe Kırgız hayatının her bir unsurunun tanıtıldığı ve geleneksel Balban Küröş (Pehlivan Güreşi), Er Eniş (Attan Düşürme), Er Sayış (At üzerinde Mızraklı Müsabaka), Cambı Atış (Atlı Okçuluk) ve At Cariş (At Yarışı) gibi göçebe oyun ve müsabakaların düzenlendiği bu etkinliğe Orta Asya bölgesinde bulunan etnik toplulukların tamamıyla, simdiki Sibiryaya bölgesi, Sayan Altay dağları ve Çin, Afganistan, Hindistan, Mısır, Arap ülkeleri vb. gibi dünyanın dört bir köşesinden insanlar davet ediliyor (bkz. Kulamshaeva, 2008: 286-290) ve Kırgızistan'ın kuzey bölgesinde Kazakistan sınırında bulunan Üç-Karkıra (Karkıra) yaylasında muşteşem bir şölen tadında gerçekleşmiştir.

⁷ Kırgız Türkçesinde "etkinlik turizmi" kavramının karşılığı "okuya turizmi" ya da "okuyaluu turizm" sözcük öbeğidir. Kırgız alanyazınına bu terim Rus dili aracılığıyla Batı dillerindeki "event tourism" kavramının karşılığı olarak Rusça'daki "sobitnyy turizm" teriminden kalkan çeviri yoluyla geçmiştir. Kırgız Türkçesindeki "okuya" sözcüğünün kökeni Arapça "vak'a – olay, hadise" sözcüğüne dayanmaktadır. Türkçedeki "etkinlik"

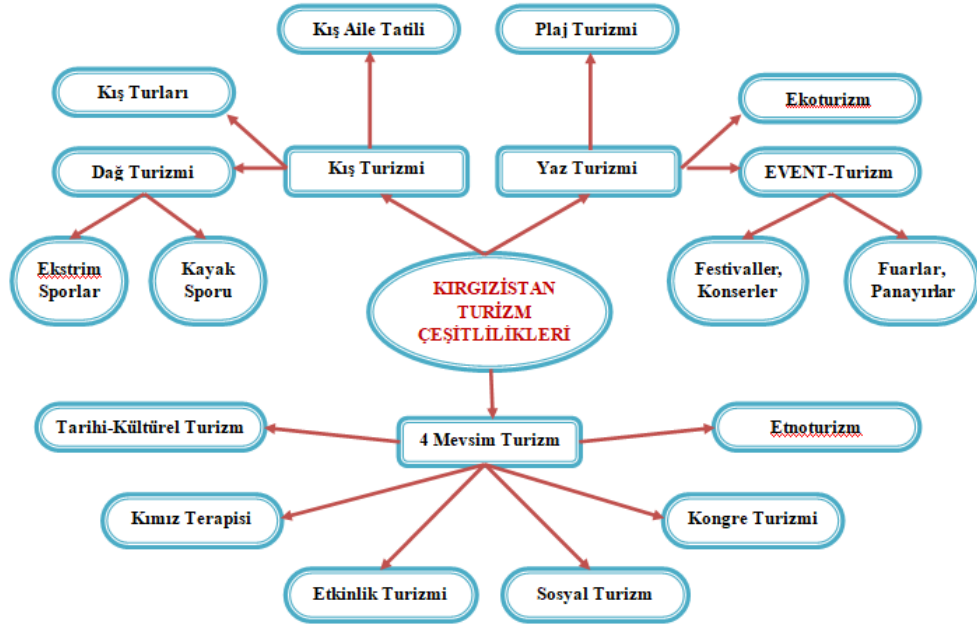
alternatif turizm çeşitliliklerinin arasında yer alan etkinlik turizmi geleneksel tatillerin yanı sıra geleneksel etnik oyunlar, ulusal bayramlar, yaratıcı festivaller, yarışmalar, sergiler, spor etkinlikleri gibi ülkenin en ilgi çekici etkinliklerine katılımı içeren benzersiz bir turizm çeşitliliği olarak tanımlanmıştır. Ayrıca umut verici ve dinamik olarak gelişmekte olan bir turizm çeşidi olan etkinlik turizminin, genellikle *dört mevsim* turistik çekicilik olarak hizmet eden başarılı bir *sezon dışı* turizm kaynağı olduğundan bahsedilmiştir.⁸

Kırgızistan'ın turizm endüstrisinin gelişimi konusunda sektördeki mevsimsellik sorununun, uluslararası konferanslar ve etkinlik turizmi için bir plan geliştirilerek giderilebileceğinden söz eden Ceñiş (2017), 2016'da düzenlenen Dünya Göçebe Oyunlarının etkinlik turizmindeki fırsatları hem de potansiyel talebi açığa çıkarmakla birlikte bu tür turizm çeşitliliğinin en iyi örneği olduğunu belirtmiştir. (2017: 37-38).

Turizmdeki mevsimsellik konusuna değinen başka bir çalışma uluslararası bir Kalkınma Ajansı olan USAID tarafından sunulan projede, mevsimsellik sorununu ortadan kaldırmanın yolunun alternatif turizm çeşitliliklerini arttırmak ve en önemlisi de bölgenin altyapısını güçlendirmek olduğu vurgulanmış ve mevsimsel ve sezon dışı turizm çeşitliliklerinin bir tablosu önerilmiştir.

kavramıyla kıyaslandığında Kırgız Türkçesindeki “okuya” sözcüğü, içerisinde kendiliğinden vuku bulan “olay” anlamını da barındırmasıyla İngilizcedeki “event” sözcüğünün tüm anlamlarını tam olarak karşıladığı söylenebilir. Ancak bununla birlikte alanyazın taramasında karşılaştığımız kavramın içerik ve tanımlamalarından yola çıkarak, bu kavramın henüz tam olarak yerini bulamadığı da anlaşılmaktadır. Zira kimi araştırmacılar “okuya turizmi” kavramını “macera turizmi” yerine kullanırken, kimileri de “ekstrim turizm”, bazıları ise tamamen “kültür turizminin bir alt alanı olarak baktıkları görülür.

⁸ <https://tourism.gov.kg/tour/событийный-туризм/>

Şekil 4. Kırgızistan’da geliştirilmesi gereken alternatif turizm çeşitlilikleri (USAİD, 2014: 29).

Ancak çalışmada etkinlik turizmi kavramının tanımı ve çeşitliliklerinden söz edilmezken, aynı zamanda “event-turizm” şeklinde İngilizce’den doğrudan alınarak kavramsallaştırdığı bu alternatif turizm türünü mevsimsel ve sadece yaz mevsiminde düzenlenebilecek turizm çeşidi olarak ele alınmış; aynı kavramın birebir Rusça çevirisi olan “sobitniy turizm - etkinlik turizmi”ne de tarihi-kültürel turizm, etnoturizm, kongre turizmi, sosyal turizm, kırmızı terapisi turizmi gibi turizm çeşitlilikleri ile birlikte dört mevsim düzenlenebilen, sezon dışı turizm çeşitlilikleri arasında yer verilmiştir (USAID, 2014: 29).

Kırgızistan turizm endüstrisi ve etkinlik turizmi konusundaki alanyazın tarandığında, Begaliev (2010; 2011; 2014; 2018), Osmonaliev (2013), Ürkünbaeva (2016), Kultaeva (2016), Narınbek uulu ve Mambetova (2019), Toyçubekova (2020) gibi araştırmacıların çalışmalarında doğrudan ya da dolaylı olarak bu konunun ele alındığı görülmüştür. Örneğin, Ürkünbaeva (2016), “Kırgızistan Cumhuriyeti’nde Turizm İşletmeciliğinin Pazarlanması ve Geliştirilmesi” başlıklı doktora tez çalışmasında etkinlik turizmi konusuna dolaylı olarak değinmiş ve etkinlik turizmi kapsamında değerlendirilebilecek ve turizm endüstrisinin en acil çözülmesi gereken konularına odaklanan periodik uluslararası konferanslar, seminerler ve forumlar gibi uluslararası etkinliklerin, Kırgızistan’ın uygun altyapıya, personele ve turistik ürüne sahip bir iş turizmi ülkesi olarak tanıtılmasını sağlayabileceğinden söz etmiştir.

Ayrıca Kırgızistan’da geliştirilmesi ve genişletilmesi gereken alternatif turizm çeşitlilikleri için önerdiği bir sınıflandırma tablosunda ise yine USAID (2014)’te olduğu gibi “event-turizm” kavramıyla onun birebir çevirisi olan “sobitiynıy turizm – etkinlik turizmi” kavramlarını birbirinden farklı alternatif turizm çeşitliliği örneği olarak sunmuştur (2016: 72).

Toyçubekova (2020), ise çalışmasında geliştirilmesi gereken alternatif turizm çeşitliliklerinden bahsederken, dolaylı olarak etkinlik turizmi konusuna değinmiştir. Bir yandan bayramlar, festivaller, geleneksel Kırgız düğünleri, eğlence programları ve şov konserlerin etkinlik turizmi kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini savunurken (2020: 63), aynı çalışmanın ilerleyen sayfalarında etkinlik turizmi endüstrisinin temelini parklarda dinlenme, sinema salonlarında düzenlenen ilginç programlar ve diskoların oluşturduğundan söz etmiştir (2020: 84). Ayrıca Toyçubekova, aynı çalışmanın devamında; ulusal bayramlar, yaratıcı festivaller, yarışmalar, sergiler, konferanslar, eğitimler, seminerler, spor oyunları ve Dünya Göçebe Oyunları gibi geleneksel ulusal oyunlara dayalı etkinliklerin yer aldığı bir turizm çeşidi olarak etno-etkinlik turizmi çeşidinin olduğundan söz etmiş; bu tür alternatif turizm çeşitliliklerinin geliştirilmesinin ülkeye hem iç turist, hem de dış turist akışını sağlayarak, ülkenin turizm endüstrisinin gelişmesine olumlu etkilerinin olacağını dile getirmiştir (2020: 152). Toyçubekova’ya göre etno-etkinlik turizmi, ulusal-kültürel gelenekler ve unsurları, kırsal turizm unsurlarını, ulusal-etnografik karma turları, bozüy (geleneksel Kırgız çadırı) evlerde yaşama, gastronomi turizmi ile ilgili etkinlikleri ve folklor etkinliklerini içermektedir (2020: 153).

Kultaeva (2016), ülkenin güney bölgelerinde turizm endüstrisinin geliştirilmesi konusunu ele alırken, ülkenin güneyinde bulunan alpin ve subalpin çayırlarının benzersiz bir kaynak olarak yerli ve yabancı pek çok turisti çekme potansiyeline sahip olduğundan ve bu bağlamda kültür ve eğitim turizmi, ekoturizm, boş zaman turizmi, sağlık turizmi (örneğin kırmızı tıbbi turizm), avcılık, spor, trekking, ektrim, *macera* (okuyaluu) vb. turizm çeşitlerinin geliştirilmesi için uygun doğal koşulların olduğundan söz etmiştir (2016: 79-80).

Editörlüğünü Osmonaliev’in yaptığı (2013) “Kırgızistan Turizmi: 2008-2012” başlıklı çalışmada da “okuyaluu turizm” kavramı yine Kultaeva (2016)’da olduğu gibi, “macera turizmi” kavramının karşılığı olarak kullanıldığı görülür. Çalışmada

Kırgızistan’da dünya turizm pazarının eğilimlerinin kalkınma planında iki ana turizm türünün ön plana çıktığından; bunlardan ilkinin “*okuyaluu turizm*” (macera turizmi); ikincisinin ise *tatil köyü-eğlence turizmi*, diğer bir deyişle pansiyonlarda, tatil evlerinde, sanatoryumlarda geçirilen tatil turizmi olduğundan söz edilmiştir (2013: 11-12). Buradan hareketle Kırgızistan alanyazınında “etkinlik turizmi” kavramının henüz tam olarak anlaşılmadığını söylememiz mümkündür.

Etkinlik turizmine tarih ve kültür turizmi çerçevesinden bakan Begalieva (2010), çalışmalarında etkinlik turizmi kavramının tanımı, içeriği ve gelişimi konularına genişçe yer vererek, Kırgızistan turizmi alanyazınında etkinlik turizmi konusundaki karışıklık ve kavram karmaşasına bir nebze olsun açıklık getirmiştir. Turist ve rekreasyonel kaynakların turizmin gelişmesi için temel dayanak olduğunu hatırlatan Begalieva, her turizm çeşitliliğinde olduğu gibi etkinlik turizminin de kendi kaynaklarına ihtiyacı olduğunu, eğer yeterince kaynak yoksa, turizm pazarına yapay kaynak oluşturmanın mantıklı olabileceğinden, ancak bunu yaparken *milletin tarihi-kültürel köklerinden kopmadan yapılması gerektiğinden* söz etmiştir. Aksi halde ülke ekonomisini canlandırmak ve ülkeye yabancı yatırımcı ve turist çekebilmek amacıyla düzenledikleri “Kırgızistan, Santa Klaus’un Ülkesidir”⁹ başlıklı etkinlikte olduğu gibi, devlet desteğiyle de olsa oluşturulan ürünün sürdürülebilirlik şansının olmayacağı ve başarısızlığa uğramasının kaçınılmaz olduğunun altını çizmiştir (2010: 166).

Toplumun köklerine uzanan derin kültürel ve tarihi geçmişe sahip olan etkinliklerin başarı oranının her zaman yüksek olduğuna dikkat çeken Begalieva, buna örnek olarak Brezilya’daki Samba Karnavalı’nı, İsnapya’daki Boğa Güreşini, Avrupa’nın Noel Gecesi vb. etkinlikleri göstermiş ve Kırgızistan’ın da ülkede etkinlik turizminin gelişmesi için, Nevruz Bayramı, Akıncılık (Doğaçlama) ve Manasçılık sanatı gibi tüm dünya tarafından tanınan ve hatta UNESCO tarafından İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Listesine dâhil edilen, benzersiz, yerel tarihi ve kültürel kaynakları olan “köklere” sahip olduğunu belirtmiştir (2010: 167).

⁹ Kırgızistan Cumhuriyeti hükümetinin Kültür ve Turizm Bakanlığı işbirliğinde çıkardıkları “Kırgızistan, Santa Klaus’un Ülkesidir” başlıklı markanın tanıtımı konusundaki kararı sadece ülke halkında değil, tüm dünyada şaşkınlık yaratmıştır. Şubat 2008den itibaren bu konuda çeşitli kongre, konferans gibi etkinlikler düzenlenmiş, dönemin başbakanı İgor Chudinov çeşitli ülkelerin Noel Babalarıyla bir araya gelmiş, fakat, bu etkinlik yine de sürdürülebilir bir gelişim sağlayamamıştır.

Kırgızistan, Ulu İpek Yolu güzerganında bulunan ve turizm endüstrisi gelişmekte olan bir ülkedir. Ülkede son yıllarda ortaya çıkan ve büyük bir ivme kazanan etkinlik turizmi kapsamında, ülkede bölgeselden uluslararası düzeye kadar çeşitli düzeylerde çok sayıda etkinlik düzenleniyor. Bu ise Kırgızistan'ın hem iç hem de dış turizminin gelişmesine ve sadece bir bölgeden ve diğer bölgelere değil, ülke dışından, dünyanın pek çok ülkelerinden de turist çekme konusunda büyük potansiyeline işaret etmektedir.

Bağımsızlığın kazanılmasından itibaren Kırgızistan'da hem tek seferlik hem de sürdürülebilir olanlar da dâhil olmak üzere çok sayıda etkinlik gerçekleşmiştir. Örneğin, Nevruz Festivali 21 Mart 1989 tarihinden itibaren periyodik olarak her sene 21 Mart'ta yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası düzeyde eşzamanlı olarak düzenlenirken, "Isık-Göl Forumu" ve "Manas 1000" Etno-Festivali gibi etkinlikler uluslararası düzeydeki bir mega-etkinlik olarak tek seferlik olarak düzenlenmişlerdir. Çalışma konumuzu oluşturan Dünya Göçebe Oyunları Festivali ise, 2014'ten beri her iki yılda düzenlenmekte olan uluslararası bir mega etkinliktir. Bu etkinlik başarılı bir şekilde gelişmiş ve uluslararası kitlesel bir mega-etkinlik haline gelmiştir. Araştırmalar, istatistikî veriler, bu etkinliğe gitgide daha fazla insanın dâhil olduğunu, daha fazla ülkenin katılım sağladığını göstermektedir. Bununla birlikte DGO'nun, giderek daha popüler hale geldiği, sadece Kırgızistan vatandaşlarının değil, yurt dışından da pek çok insanın ilgisini çektiği görülmüştür.

1.2.1. Kırgızistan'da Etkinlik Türleri ve Turizm ile İlişkisi

Etkinlik turizmi aslında Kırgızistan için yeni bir olgu değildir. Dünyaca ünlü Kırgız yazarı Cengiz Aytmatov, 1986 yılında Isık-Göl bölgesinde başarılı bir şekilde gerçekleştirilen küresel bir Forum düzenleme fikrini ortaya atmıştır. Forum, UNESCO temsilcilerini, ünlü fütüristleri, yazar ve sanatçıları bir araya getirmiş, olağanüstü, etkileyici sonuçlar elde etmiştir. Daha önceleri pek tanınmamış küçük bir ülke olan Kırgızistan ve Kırgızistan'ın incisi, bir krater gölü Isık-Göl tüm dünya halkının dikkatini çekmesi, Forumun olumlu etkilerinden biri olarak görülebilir (Dudashvili, 2004: 133). Aynı zamanda forum, Kırgızistan'ın dünya turizmine açılmasındaki adımlardan biri olmuştur.

Ülkede düzenlenen etkinlik turizminin bir diğer başarılı örneği, 1995 senesinde çok sayıda yerli ve yabancı turistlerin katılımıyla düzenlenen ve çeşitli geleneksel, etnografik ve sportif etkinlikleri de içerisinde barındıran “Manas” Destanının 1000. Yıl Dönümü Kutlamaları olmuştur. Bununla birlikte Kırgızistan turizm endüstrisinde, ülke genelinde düzenlenen festival ve etkinlikler sayesinde ülkenin iç ve dış turizmi yeni düzeye yükselerek, olumlu gelişmeler görülmeye başlamıştır. Bu etkinlikler sayesinde Kırgızistan, atlı turizm için en iyi yer olarak önerilen ülkeler listesine dâhil edilmiştir (Lipovich, 2009). Doğası ve göçebe tarihi geçmişi gereği binicilik, Kırgızistan turizminde bir “marka” niteliğindedir ve etkinlik turizminin gelişimi için de muazzam bir kaynaktır (Begaliev, 2010: 167). Ayrıca Kırgızların 25 farklı atlı spor oyunları ve müsabakalarının (İlebayev, 2004) olduğu göz önüne bulundurulursa, bunları Kırgız geleneksel müzik, dans, folklor unsurları, örf-adet ve millî yiyecek-içecekleri gibi somut olmayan kültürel miras unsurlarından turistlerin bakış açısıyla en ilginç olan noktalarıyla bir bütün haline birleştirilerek, her sene ya da düzenli periodik aralıklarla düzenlenebilecek, çok sayıda yerli ve yabancı turistlerin de ilgisini çekecek yerel, bölgesel, ulusal ya da uluslararası düzeyde çeşitli turistik amaçlı etkinlikler düzenlemek mümkündür.

1.2.2. Kırgızistan’da Yerel, Ulusal ve Uluslararası Düzeydeki Etkinlikler

Kırgızistan Cumhuriyeti Kültür, Spor ve Gençlik Politikası Bakanlığı, turizm endüstrisinin geliştirilmesi, turistik alternatif turizm çeşitliliklerinin genişletilmesi, dolayısıyla ülkeye daha fazla turist akışının sağlanabilmesi için faal bir şekilde çalışarak, gün geçtikçe turistik ürün yelpazesini genişletmekte ve her sene düzenli olarak çeşitli ve çok dikkat çekici büyük etkinlikler düzenlemektedir. Örneğin, “Issyk-Kul ITF Uluslararası Turizm Fuarı”, 2016 yılından itibaren her sene düzenli olarak gerçekleştirilen Uluslararası etkinlik turizminin başarılı örneklerinden biridir. 15 Mayıs 2021’de Isık-Göl kıyısında düzenlenen SWICH Asia Greentour Projesinin desteklediği “I AM NOMAD” Uluslararası Turizm Fuarı (Issyk-Kul ITF) etkinliği, 2016 yılından bu yana, her yıl Turizm Departmanı ve Kırgız Tatil Köyleri Birliği ile ortaklaşa gerçekleştirilmektedir. 2021 senesinde düzenlenen fuara, aralarında seyahat acentalarının yönetici ve uzmanları, yabancı yatırımcılar, turizm sektörü uzmanları, medya temsilcileri, pansiyon, tatil evi, otel, hava yolu şirketi, yabancı ziyaretçi ve

ortakların da bulunduğu 110 firma temsilcileri dâhil, 2 binin üzerinde kişi katılmıştır (helvetas.org 17.05.2021). Bu etkinliğin ana amacı, Dünya Etno Oyunlar Konferansı projesinin başkanı Aynura Temirbekova'ya göre, turizm organizasyonları arasında iş ilişkilerin kurulması, güzel yerlerin, turistik ürünlerin tanıtımıyla birlikte, Kırgızistan'ın bir ekolojik ve etnik turizm ülkesi olarak tanıtılması ve geliştirilmesini sağlamaktır.

Uluslararası etkinlik çeşitlerinden bir diğeri Şangay İşbirliği Örgütünün sponsorluğunda Isık-Göl'ün Çolpon-Ata şehrindeki hipodromda düzenlenen IX. Uluslararası "Run the Silk Road Issyk-Kul" maratonudur. Maratonun amacı, sağlıklı bir yaşam tarzını teşvik etmek, halkı düzenli beden eğitimi ve spora dâhil etmek, spor etkinlikleri vasıtasıyla ŞİÖ üyesi ülkeler arasındaki işbirliğini güçlendirmek, uluslararası dostluğu, spor ilişkilerini ve uluslararası turizmi geliştirmek, bölgedeki güçlü maraton koşucularını belirlemektir. ŞİÖ üyesi 35 ülkeden ve Kırgızistan millî atletizm takımından toplam 3.000 koşucunun katıldığı bu etkinliğe devlet bütçesinden 12 milyon Kırgız Somu ayrılmıştır (Kabar Haber Ajansı, 2020).¹⁰

Son zamanlarda etkinlik turizmi, düzenlendiği bölgeler için olumlu bir imaj oluşturmak ve bölge ekonomisini desteklemek için etkili bir mekânizma olarak görülmekte ve bu nedenle bölgesel düzeyde etkinlik turizminin gelişimi öncelikli bir mesele haline gelmektedir¹¹. Dikkat çekici olaylar ve etkinlikler, turist çekmeye çalışan her bölge için ilginç bir malzeme, değerlendirilmesi gereken bir fırsattır. Günümüzde Kırgızistan Cumhuriyeti de etkinlik turizminin gelişmesi için yeterli turist potansiyeline sahiptir ve her bölge kendi doğal ve kültürel zenginliklerini yanı sıra düzenledikleri etkinlikleriyle ilgi çekici hale gelmektedir. Bölgesel yönetim için de düzenlenecek etkinlikler, bölgenin turizm altyapısının geliştirilmesi için, bölgeye

¹⁰ Öte yandan Aynura Temirbekova'nın açılış konuşmasında kaydettiklerine göre, tüm dünyada olduğu gibi COVID-19 salgınının Kırgızistan turizm endüstrisini de oldukça olumsuz şekilde etkilemiş, periodik olarak her sene düzenlenen bu tür etkinliklerin iptali ya da ertelenmesi ve yabancı turist akışının durmasıyla birlikte Kırgızistan turizm endüstrisi gelirinin %30 ila %50'sini kaybetmiştir. Ayrıca, Temirbekova, konuşmasında turizm sezonunun açılmasıyla birlikte sektörde yerel halkın iç turizme olan ilgi düzeyinin artırılmasının, ekolojik ve etnik turizme özel önem verilerek cazibe potansiyelinin ortaya çıkarılması gerektiğinin altını çizmiştir. (<http://kg.kabar.kg/news/sportchular-litcenziiasyz-kalyshty-cholpon-atada-shkunun-syk-k-l-el-aralyk-marafonutt/>)

¹¹ Kırgızistan'da etkinlik turizminin ve bu bağlamda düzenlenen etkinliklerin anlaşılması açısından Kırgızistan Cumhuriyetinde 2022 senesinde düzenlenen yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası düzeydeki etkinlikler tespit edilmiş ve türü, düzenleme sıklığı ve amaçlarının açıklandığı bu etkinlikler listesi tablo halinde çalışmanın sonunda Ek 2'de verilmiştir.

yatırımcıları çekmek ve turizm endüstrisini yeni bir ulusal ve uluslararası seviyeye yükseltmek için bir fırsattır.

İKİNCİ BÖLÜM

SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS ve TURİZM

2.1. SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS (SOKÜM)

UNESCO'nun 2003 yılında yapılan 32. Genel Konferansının 17 Ekim 2003 tarihli Genel Kurulu'nda ilk kez Somut Olmayan Kültürel Miras kavramı ve buna bağlı olarak Somut Olmayan Kültürel Miras Sözleşme'si kabul edilmiştir. Aslında bu Sözleşme'nin kökeni, Albert (2006)'e göre, 1972, UNESCO Dünya Mirası Sözleşmesi'nin başarısıyla doğrudan ilişkilidir. Dünya Mirası kavramı ve onun, başta anıtlar ve tarihi alanlar olmak üzere taşınmaz nesnelerin korunmasıyla sınırlandırılması, diğer kültürel nesne ve uygulama biçimlerinin eşit şekilde korunması ihtiyacını göstermiştir (Albert, 2006: 36). UNESCO sisteminde İngilizcesi *intangible cultural heritage* olan ve Türkçeye ve *somut olmayan kültürel miras* şeklinde çevrilen terim, UNESCO'nun kültürel mirasın korunması ile ilgili çalışmalarından doğmuş ve yaygınlık kazanmıştır.

Oğuz (2013)'da belirtildiği üzere, UNESCO tarafından ortaya atılan bu terimin tercih edilmesinde, 1972 tarihli Kültürel ve Doğal Mirasın Korunması Sözleşmesi'nde tanımlanan kültürel mirasın tamamen somut oluşu yönlendirici nitelikte olmakla birlikte, 2003 tarihli Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi'nin hazırlanmasında ve adının belirlenmesinde de etkili olmuştur. 1972 Sözleşmesi'nin kabulünden sonraki dönemde UNESCO belgelerinde günümüzdeki adıyla SOKÜM unsurları için sırasıyla *folklor, materyalsiz miras, manevi miras, popüler ve geleneksel kültür, maddi olmayan miras ve sözlü ve somut olmayan kültürel miras* gibi terimler kullanılmış; ancak, UNESCO içinde Sözleşme metninin hazırlık döneminde 2002-2003 yıllarında yapılan hükümetler arası uzmanlar toplantılarında korunması istenen alanı kapsayacak en uygun terimin somut olmayan kültürel miras olduğu sonucuna varılmıştır (Oğuz, 2013: 5-6).

Kültürel miras kavramının her ülkede farklı bir gelişim süreci izlediğinden bahseden Öter ve Ünal (2017) ise, geçmişte kültürel miras kavramından ziyade “kültür varlıkları” ve “kültürel zenginlik” kavramlarının kullanıldığına dikkat çekmiştir (2017: 28). Yine aynı şekilde Park (2013), UNESCO’nun 1989 yılındaki Geleneksel ve Popüler Kültürün Korunması Tavsiye Kararında somut olmayan kültürel miras teriminin tam olarak kullanılmadığından, ancak kullanılan folklor ve geleneksel kültür terimlerinin SOKÜM olarak yorumlanabileceğinden ve bu yüzden de günümüzde de geleneksel kültür kavramıyla aynı anlamda kullanılmaya devam ettiğinden söz etmiştir (2013: 34-35). 1989 Tavsiye Kararına göre, “folklor (veya geleneksel ve popüler kültür), kültürel bir topluluğun, bir grup veya bireyler tarafından ifade edilen ve bir topluluğun kültürel ve sosyal kimliğini yansıttığı sürece beklentilerinin ifadesi olarak kabul edilen, gelenek temelli yaratımlarının bütünüdür” (UNESCO, 1989)¹². Böylelikle, SOKÜM kavramı ve SOKÜM’in korunması düşüncesi, folklor kavramı ile birlikte ortaya çıkmış ve geliştirilmiştir (Oğuz, 2013; Park, 2013; Emre, 2019).

UNESCO’nun 17 Ekim 2003 tarihli 32. Genel Konferansında kabul edilen sözleşmeye göre; somut olmayan kültürel miras, ya da *yaşayan miras*, kültürel çeşitliliğin ana kaynağıdır ve bunun sürekliliğinin sağlanması, sürdürülebilir yaratıcılığın garantisidir. Ayrıca, yine aynı sözleşmedeki tanıma göre, toplulukların, grupların ve kimi durumlarda bireylerin, kültürel miraslarının bir parçası olarak tanımladıkları uygulamalar, temsiller, anlatımlar, bilgiler, beceriler ve bunlara ilişkin araçlar, gereçler ve kültürel mekânlar anlamına gelen somut olmayan kültürel miras;

• Somut olmayan kültürel mirasın bir aracı olarak dil de dâhil olmak üzere sözlü gelenekler ve ifadeler,

- Sahne sanatları (geleneksel müzik, dans ve tiyatro gibi),
- Sosyal uygulamalar, ritüeller ve bayram etkinlikleri,
- Doğaya ve evrene ilişkin bilgi ve uygulamalar ve
- Geleneksel zanaatkârlık

gibi alanlarda kendini gösterir (Park, 2013: 1-2; Yoshida, 2004: 109).

¹² Ayrıca UNESCO’nun folklorun korunması ile ilgili Tavsiye Kararında, folklor biçimleri olarak; dil, edebiyat, müzik, dans, oyunlar, mitoloji, ritüeller, gelenekler, el sanatları, mimari ve diğer sanat dalları sıralanmıştır. (UNESCO, 1989, <https://www.unesco.org.tr/Pages/182/176>)

İnsan eliyle yaratılan ve ait oldukları toplumun birikimini yansıtan kültürel yapıların somut mirası, bu yapılarda kullanılan araç gereçler, süslemeler, kitabeler, bunlarla ilgili kayıtlar ve yazılı belgelerin de somut olmayan kültürel mirası temsil ettiğini savunan Emre (2019), somut miras ile somut olmayan mirasın birbirinden ayıramayacağını; ikisi birlikte, kültürel mirasın birbirini tamamlayan parçaları olarak insan topluluklarının kimliğini oluşturduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte, toplumun gelenek-göreneklerinin, bilgi ve becerilerinin bir ifadesi olan ve toplumun manevi kültürünü temsil eden *somut olmayan kültürel mirası*, ait olduğu coğrafi bölgeye yakından bağlı ve daha az teknolojik karmaşıklığa sahip olan uygulamalı ya da performansa dayalı geleneksel kültür, folklor ya da popüler kültür olarak tanımlamıştır (2019: 15).

Somut olmayan kültürel mirasın ne olduğunu anlamak için öncelikle miras ve kültürel miras kavramının anlaşılması gerektiğinin altını çizen Öter ve Ünal (2017), kültürel mirasın somut (tangible) ve somut olmayan (intangible) olmak üzere iki temel grupta ele alınması gerektiğini belirtmişlerdir (2017: 28). Ayrıca, Öter ve Ünal (2017), fiziksel veya maddi kültürel miras olarak da adlandırılmakta olan somut kültürel miras unsurlarının çoğunlukla halk tarafından kolayca fark edilebilir unsurlar olduğundan; ikinci grup olan somut olmayan kültürel mirasların ise manevi ve depolanması güç olan unsurlar olduğundan bahsetmiş ve buna örnek olarak dil, danslar, iş yapma becerileri, yetenekler, geleneksel bazı davranışlar, el sanatları, yemekler gibi insanoğlunun bilgi ve becerilerine dayalı unsurlara işaret etmiştir (2017: 28).

UNESCO sözleşmesinde *topluluklar tarafından kuşaktan kuşağa aktarılan uygulamaları, temsilleri, ifadeleri, bilgi ve becerileri* ifade etmek için kullanılan ve aynı zamanda “Yaşayan Miras” olarak da adlandırılan somut olmayan kültürel miras; bir yandan topluluklara kimlik, aidiyet ve süreklilik duygusu sağlamakta, diğer yandan özelde bireyi, genelde toplumu yaratıcılığa teşvik etmekle birlikte doğal ve sosyal çevrenin yönetimine, toplumsal refah ve kalkınmaya katkı sağlamakta ve bunun neticesinde ait olduğu topluluğa, bölgeye bir gelir kaynağı oluşturmaktadır. Ayrıca, sözleşmenin 2. Maddesinde belirtildiği gibi, kuşaktan kuşağa aktarılan somut olmayan kültürel miras, toplulukların ve grupların çevreleriyle, doğayla ve tarihleriyle etkileşimlerine bağlı olarak, sürekli yeniden yaratılır ve bu onlara kimlik

ve devamlılık duygusu verir; böylece kültürel çeşitliliğe ve insan yaratıcılığına duyulan saygıya katkıda bulunur (UNESCO, 2003; Yoshida, 2004).

2.1.1. Somut Olmayan Kültürel Miras Unsurları Nelerdir?

Somut olmayan kültürel miras unsurlarını, toplulukların destan, masal, hikâye, müzik, şarkı, dans, kuklacılık ve tiyatro, sosyal uygulamalar, ritüeller ve şenlikli etkinlikler, doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalar, geleneksel işçilik ve kültürel olarak önemli faaliyetlerin ve olayların meydana geldiği yerler ve alanlar oluşturmaktadır.

Kültürün maddi olmayan tezahürlerinden oluşan Somut Olmayan Kültürel Miras (SOKÜM), insanlığın yaşayan mirasının çeşitliliği yanı sıra kültürel çeşitliliğin en önemli aracıdır. Somut olmayan kültürel çeşitliliğin korunması gerektiğinin farkına varan uluslararası toplumun çabaları ile 2003 yılında “UNESCO Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi” hazırlanmış ve sürdürülebilir kültürel miras için yasal bir zemin oluşmuştur (Lenzerini, 2011; Akkuş, 2020: 609).

UNESCO’nun 17 Ekim 2003 tarihinde kabul ettiği “Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi”nin 16., 17. ve 18. Maddelerine göre oluşturduğu Somut Olmayan Kültürel Miras Listeleri bulunmaktadır ve bu listelerin adları şunlardır:

1. İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsilî Listesi
2. Acil Koruma Gerektiren Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi
3. Korumanın İyi Uygulamaları Kaydı

Günümüzde Ocak 2023 tarihi itibarıyla UNESCO’nun İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsilî Listesi ve Acil Koruma Gerektiren Somut Olmayan Kültürel Miras Listesine toplam 140 ülkeden 677 unsur kayıtlıdır.

28 Kasım – 3 Aralık 2022 tarihlerinde Fas’ın başkenti Rabat’ta düzenlenen UNESCO Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Hükümetlerarası 17’nci Komite Toplantısı’nda Türkiye’ye özgü 4 unsur daha UNESCO İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsilî Listesi’ne kaydedilmiş, böylece, Türkiye’nin bu toplantıda kabul edilen unsur sayısı dörde, UNESCO Listelerindeki varlık sayısı 25’e

yükselmiştir. Türkiye ayrıca, Kültürel Miras Listelerine en çok unsur kaydettiren 3 ülkeden birisi olmuştur. “Ahlat Taş İşçiliği Geleneği”, Acil Koruma Gerektiren Somut Olmayan Kültürel Miras Listesine kaydedilmesinin ardından Türkiye’nin Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan, Türkmenistan ve Özbekistan’la birlikte sunduğu “Nasreddin Hoca Fıkra Anlatı Geleneği” adlı çok uluslu adaylık dosyası ile Azerbaycan’la birlikte sunulan “Çay Kültürü: Kimlik, Misafirperverlik ve Sosyal Etkileşim Sembolü” adlı çok uluslu adaylık dosyası İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsili Listesi’ne kaydedilmiştir (<https://ich.unesco.org/>). Dolayısıyla, Aralık 2022 tarihi itibarıyla Türkiye’nin Somut Olmayan Kültürel Miras Listelerine kayıtlı 25 adet unsuru bulunmakta iken, Kırgızistan’ın 13 ögesi UNESCO’nun İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası listesinden yerini almıştır.¹³

2.1.2. Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması ve Geleceğe Aktarılması

Turizm sektöründeki sürdürülebilirliğin, ziyaretçi hareketliliğinin sağlanmasında, turizm ürünü olarak kullanılan ürünlerin/değerlerin çeşitlendirilmesi ve korunması önemli yer tutmaktadır. Bir turistik ürün çeşidi olarak korunması, yeniden canlandırılması, yaygınlaştırılması gereken unsur da somut olmayan kültürel miras unsurlarımızdır. Sanayileşmenin ve kitle iletişim araçlarının geleneksel kültür üzerindeki etkileri sebebiyle somut olmayan kültürel miras ürünlerinin gün geçtikçe unutulmaya yüz tutmasının, yavaş yavaş yok olmasının farkedilmesi üzerine bu ürünlerin korunması ve gelecek nesillere aktarılması amacıyla UNESCO’nun 17 Ekim 2003 tarihindeki 32. Genel Konferansında SOKÜM unsurlarının Korunması Sözleşmesi imzalanmıştır (Çelepi, 2016: 18).

UNESCO’da Somut olmayan kültürel miras ile ilgili 2003 ve 2005 yılında iki ayrı sözleşme kabul edilmiştir. 2003 yılında Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi, somut olmayan kültürel mirasların korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması konusunu ele alırken, 2005 yılında kabul edilen Kültürel Anlatımların Çeşitliliğinin Korunması ve Geliştirilmesi Sözleşmesi ise insanlığın

¹³ Türkiye’nin Somut Olmayan Kültürel Miras Listelerine kayıtlı unsurlar Ek 1’de verilmiştir.

kültürel ifade çeşitliliğini savunmaktadır. Ayrıca, Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi, bir toplumun kendi kültürel kimliğinin bir parçası olarak gördüğü ve kuşaktan kuşağa aktarmak suretiyle günümüze kadar getirdiği somut olmayan kültürel miraslarını korumasına ve gelecek kuşaklara aktarmasına katkı sağlayacak yol, yöntem ve imkânları tanımlamaktadır. Aynı zamanda Sözleşme, somut olmayan kültürel mirasın toplum kimliğinin temel bakış açısı olduğunu ve kültürel çeşitliliği ve insan yaratıcılığına saygıyı desteklediğini belirtmektedir (Emre, 2019: 15-16).

Ar ve Uğuz (2015), konuya farklı bir açıdan yanaşarak, somut olmayan kültürel mirasın korunmasında turist rehberlerinin önemine değinmiş; turistlerin somut olmayan kültürel miras değerleri açısından ülkemizin zenginliğini keşfetmeleri ve bu değerlere yönelik akılda kalıcı deneyimler yaşamaları konusunda rehberlerin önemli görev üstlendiklerini belirtmişlerdir (2015: 1416).

Somut olmayan kültürel miras unsurlarının korunması ve gelecek nesillere aktarılabilmesi için SOKÜM unsurlarının yeniden canlandırılması, yaygınlaştırılması ve turistlerle buluşturmak üzere turistik ürün olarak geliştirilmesi ve pazarlanması gerekir. Birer turistik ürün olarak geliştirilen SOKÜM unsurlarının başarılı bir şekilde turistlere pazarlanabilmesi ve bu ürünlerin pazarlanmasından elde edilen gelirlerin artırılması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması için kamu kurumları, özel kurum ve kuruluşlar, üniversiteler, yerel yönetimler ve el sanatçılarının koordineli olarak çalışma yürütmeli ve SOKÜM unsurlarının turistik ürün/değer olarak pazarlanması konusunda projeler geliştirmeliler. Festival, Kültür Miras Günleri gibi etkinlikler düzenlemeli; halkı somut olmayan kültürel miras konusunda bilinçlendirmelidirler.

Zira festivallerde oluşturulan sosyal etkileşimlerin yoğunluğu ve yakınlığı bir aidiyet duygusu uyandırabilir. Festivaller böylece topluluk değerlerinin, kimliğinin ve kültürel sürekliliğin gerçekleştirildiği yerler olup insanlara topluluklarına bağlanmaya, grup kimliğini güçlendirmeye katkı sağlamakla geleneğin aktarılmasında önemli bir hususiyet oluşturur. Bunların dışında kentsel kültürel miras festivalleri, “kültürel mirası yeniden yorumlama sürecinin bir parçası olarak bir araya getirilen ve sergilenen” tarihi ve çağdaş kültürel mirasın bir birleşimidir (Taylor ve Kneafsey, 2016: 181-189). Bunlarla birlikte müzik, dans ve tiyatro genellikle turist

çekmeyi amaçlayan ve düzenli olarak turizm güzergâhlarında yer alan kültürel tanıtımın temel özellikleridir. Bu ise bir ülke veya toplum için daha fazla ziyaretçi ve artan gelir demektir. Turizm, geleneksel sahne sanatlarının yeniden canlanmasına katkıda bulunabilir ve somut olmayan kültürel mirasa bir “piyasa değeri” verebilir (UNESCO ICH, Performing Arts; Rzayeva, 2019: 203-204).

Örneğin, Almanya’da toplumu bilinçlendirme ve onlara koruma bilincini yerleştirmek için her yıl Eylül ayında düzenlenen Avrupa Kültürel Miras Günleri organize edilmektedir. Almanya’nın en büyük kültürel etkinliklerinden birine dönüşen bu çalışma sayesinde 4 milyondan fazla ziyaretçi ile 7 000 kültürel alan gündeme gelmiştir (Emre, 2019: 256). SOKÜM unsurlarından olan geleneksel el sanatlarının geliştirilmesi ve turistik ürün haline getirilmesi ve bu sayede bölgeye ziyaretçi hareketliliğinin canlandırılması ile ilgili bir diğer çalışmada World Heritage Centre’nin organize ettiği el işi kursları sayesinde 200 Mısırlının, palmye ağacı yaprağı ve dallarından çeşitli hediyelik eşya üretmeyi öğrendiklerinden söz eder. Bu durum, bölgede geçmişte var olan el sanatlarının yaşatılmasını sağladığı gibi istihdam ve gelir artışına, bölgede yeni zanaatkâr topluluğunun gelişmesine katkıda bulunmuştur. UNESCO, Moritanya’nın kültürel mirasının korunması amacıyla çeşitli kültürel faaliyetler organize etmiştir. Her yıl bölgede düzinelerce kültürel festivaller düzenlenmektedir. Bu festivaller ülke içi ve ülke dışından büyük ziyaretçi grupları çekmektedir. Küresel Kültürel Miras Fonu, Benin’in Cotonou bölgesinde yerel müzisyenlerin eserlerini sergileyebilecekleri, satış yapabilecekleri 100 müzik evi inşa etmiştir (Tree Examples of Cultural Heritage Preservation, 2018; Göral ve Tuna, 2019). Dünya Turizm Örgütü’nün verilerine göre kültürel motivasyonlar ile yapılan seyahatler içerisinde geleneksel kültürel değerler ve geleneksel kültürel çıktılara (kültürel miras vb.) yönelik olanların oranı daha yüksektir (UNWTO, 2018: 19). Geleneksel kültüre yönelik deneyimlenmek istenen faaliyetlere; tarihi veya arkeolojik alanların ziyareti, festivallere katılım, geleneksel dans ya da seremonilerin izlenmesi, el işçiliği ya da el sanatlarının gözlemlenmesi vb. örnek olarak gösterilebilir (Besculides vd., 2002: 303; Diker, 2019: 673).

Günümüzde Türkiye’de SOKÜM unsurlarını korumak ve gelecek nesillere aktarmak, ayrıca SOKÜM unsurlarından geleneksel el sanatlarını teşvik etmek ve el sanatları mesleğini tanıtmak amacıyla yerel halka turistik ürün, hediyelik eşya

yapımı, servis, kalite ve işletmelerin yönetimi konularında eğitimler verilmekte; hediyeelik eşya pazarlanmasında üreticilerin organize olması, şirketleşmeye veya kooperatifleşmeye gitmesi desteklenmektedir. Eğitim ve ürün geliştirme konusunda gerektiğinde Üniversiteler ve Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın ilgili birimlerinden yardım alınmakta; il ve ilçe merkezlerindeki halk eğitim merkezleri tarafından, geleneksel el sanatının gelecek kuşaklara aktarılabilmesi amacıyla çıraklık eğitimi verilmektedir. Planlama Bölgesinde halen sürdürülmekte olan ve unutulmaya yüz tutmuş geleneksel el sanatlarına ilişkin çeşitli araştırmalar yapılmakta, bunların canlanmasına özen gösterilmektedir. Örneğin, halıcılık, kilimcilik ve dokumacılığın yapıldığı Kapadokya Bölgesindeki tarihi yapılar içerisinde halıların, kilimlerin ve dokumaların sergilendiği Geleneksel El Sanatları Tanıtım ve Gösteri Atölyelerinin kurulması öngörülmektedir (KOP, 2018: 399).

Tüm bunlar SOKÜM unsurlarını, onun içinde sanatsal üretimlerimizin turistlerle sağlıklı bir şekilde buluşturulmasını sağlamakla kalmayıp, yöre halkının ekonomisine olumlu etki etmekte ve yeni yatırımların ve iş sahalarının ortaya çıkması, işgücüne olan talebi artırarak istihdam artışına imkân da sağlamaktadır. Ayrıca dijital ticaretin küreselleştirmesi ile SOKÜM unsurlarını dünyaya kolaylıkla tanıtabilme fırsatı sayesinde söz konusu ülkeye ya da bölgeye turist akışının artırılması sağlanabilmekte; son zamanlarda artan talepler doğrultusunda bölgenin doğal yaşantısını yakından görme ve otantik deneyim imkânı sunan etkin katılımlı ve deneyimleyerek öğrenme fırsatları öneren etkinlik turizmi gibi yaratıcı ve sürdürülebilir turizm çeşitlerinin artırılması vasıtasıyla da SOKÜM unsurlarının turistlerle sağlıklı ve güvenilir bir şekilde tanıtılması, pazarlanması sağlanabilmektedir.

2.1.3. Somut Olmayan Kültürel Miras Unsurlarının Turizm ile İlişkisi

Somut Olmayan Kültürel Miras (SOKÜM) unsurlarının turistik ürün, turistik bir çekicilik olarak kullanılmasına ilişkin günümüzde pek çok akademik çalışmanın yapıldığı görülmektedir. Örneğin, Öter (2010), bir SOKÜM unsuru olan geleneksel el sanatlarının kültür turizmi bağlamında değerlendirilmesi gerektiğini fark eden ve el sanatlarının birer turistik ürün haline getirilmesi için nelerin yapılması gerektiği konusunda çözüm yolları öneren araştırmacıların başında yer almakta iken; Türker

ve Çelik (2012) somut olmayan kültürel miras unsurlarının turistik ürün olarak geliştirilmesine yönelik ürettikleri çözümler ve sundukları alternatif önerilerle bundan sonraki çalışmalara ışık tutmaktadır. Türkoğlu (2019) ise somut olmayan kültürel miras kaynaklarının turizm çekiciliği kapsamında değerlendirilmesini Türk kâğıt süsleme sanatı olan ve 2014 senesinde UNESCO SOKÜM listesinden yerini alan ebru sanatı örneğinde yapmış; somut olmayan kültürel miras unsurların da doğru pazarlanmasıyla ziyaretçi sayısını artırmanın mümkün olabileceğine dikkatleri çekmiştir. SOKÜM değerlerinin, her toplumda farklılık göstermesi sayesinde turizm açısından büyük bir hareketlilik oluşturduğunu belirten Türkoğlu (2019), kültür turizmine katılım gösteren, araştıran ve farklı coğrafyalardaki yaşam şekillerini, kültürleri merak edenler için bu farklılıkların ilgi odağı olduğuna ve turistik faaliyetler için talep ve motivasyon oluşturduğunu dikkat çekmiştir (2019: 49). Türkoğlu (2019)'un ifade ettiği gibi, ülkelerin gelişmesinde ve kalkınmasında, somut olmayan kültürel miras unsurlarının tanıtılmasında, farklı kültürlerin bir araya gelmesi ve bu sayede kültürlerarası etkileşimin kurulmasında önemli bir yeri olan turizm sektörü, kültürel farklılıklar sayesinde yeni bir hareketlilik kazanır.

SOKÜM unsurlarının ziyaretçi hareketliliğine olumlu etkisini gözlemleyen bir başka araştırmada ise Dirmil (Altınayla) güreşlerinin yöredeki turistik hareketliliği arttırdığından söz edilmektedir. Yörede somut olmayan kültürel miras değerlerinin sürdürülebilirlik açısından özünün korunduğu gözlemlenmiştir. Öte yandan somut olmayan kültürel miras değerlerinin turizm amaçlı çok fazla kullanılmadığının tespit edildiği bu çalışmada kültürel değerlerin yöreye gelen kişi sayısını arttırmasının diğer turistik değerlere olan talebi de olumlu yönde etkilediği belirtilmiştir (İnanır, 2019: 443).

SOKÜM unsurları ile ilgili olarak rehber anlatımlarının turist memnuniyetindeki etkisini araştıran başka bir çalışmada turistlerin, somut olmayan kültürel mirasın en ilgi çekici unsuru olarak sözlü gelenekleri (efsaneler, fıkralar, halk hikâyeleri vb.) (%34,4) olarak gördüğü tespit edilmiştir. Ardından toplumsal uygulamalar (ritüel ve şölenler) (%29,2) tercih edilirken, en ilgi çekici üçüncü unsur olarak görülen kültürel değer kategorisi, doğa ve evrenle ilgili uygulamalar (geleneksel yemekler, halk hekimliği vb.) (%19) olmuştur. En az tercih edilen ise

gösteri sanatı (halk oyunları, orta oyunu vb.) (%6,3) olarak tespit edilmiştir (Ar ve Uğuz, 2015: 1416).

Yine SOKÜM unsurlarının bir turistik ürün olarak en çok ziyaretçi çeken etkinliklerden biri olan ve 2005-2007 seneleri arasında yapılan Altın Eller Geleneksel El Sanatları Festivallerinin araştırıldığı bir çalışmada, bu festivaller sayesinde bölgeye gelen turist sayısında belirgin bir artışın olduğu; özellikle de 20 – 27 Haziran 2005'te İstanbul'da Sultanahmet Meydanı'nda düzenlenen festivalin en çok ziyaretçi çeken ve en çok el sanatları ürünleri satan festival olduğu tespit edilmiştir (Yılmaz, 2008: 63). Turizm ve el sanatları arasında olumlu ilişkilerin kurulabileceğini savunan Öter (2010: 183)'in de ifade gibi, el sanatçılarının ürünlerini turistlerle buluşturacak festival türü etkinliklerin artırılmasının sürdürülebilirlik açısından olumlu etkileri olacaktır. Dolayısıyla doğru planlanan festivaller, geleneksel el sanatlarının yaşatılması, yaygınlaştırılması ve pazarlanması, turistlerle buluşturulmasında önemli aracı görevini üstlenmektedirler.

Festivaller, kültürel/sanatsal/sportif organizasyonlar gibi özel olaylar, modern turizmin imaj oluşturmada kullanılan en önemli araçlarından biri olarak görülmektedir. Özel olaylar, turizm pazarında talebi artırmak, turistin ilgisini çekmek, imaj geliştirmek ve markalaşmak için bir halkla ilişkiler aracı olarak kullanılmaktadırlar (Bilgili vd., 2012: 118).

Araştırmalardan görüldüğü üzere somut olmayan kültürel miras unsurlarını turistik ürün, birer turistik değer haline getirmede tanıtımın, tanıtım amacıyla yapılan festival gibi etkinliklerin payının büyük olduğu gibi, deneyimleme etkinliklerinin de (örneğin, çömlekçilikte ziyaretçiye çömlek yapımının deneyimletilerek tanıtılması; el dokuması halıcılıkta canlı olarak gösterilip, deneyimleterek tanıtılması; ebru sanatında da şov olarak ziyaretçilerin önünde ebru sanatının yapılması ve ziyaretçiye denetlenmesi vb. gibi) etkisinin büyük olduğu aşikârdır.

2.2. KIRGIZİSTAN'DA SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS

2.2.1. Kırgızistan'da Somut Olmayan Kültürel Miras Kavramı

Kırgız halkının zengin kültürel mirası, yüzyıllardır süregelen göçebe yaşam tarzıyla ilişkilendirilen tarihi geçmişine dayanmaktadır. Kırgızistan Cumhuriyeti'nin

somut olmayan kültürel mirası, ülkenin manevi ve kültürel yaşamında önemli bir yer tutmakta ve manevi gelişiminin temel faktörlerinden biri olarak kabul edilmektedir.

9 Ağustos 2012 tarihinde Kırgızistan Cumhuriyeti tarafından ülke toprakları içerisinde bulunan somut olmayan kültürel miras unsurlarının korunması konusunda yasa kabul edilmiş ve bu yasa metnine göre, Kırgızistan Cumhuriyetinin somut olmayan kültürel mirasları; “Kırgız halkının örf-adetleri, gelenekleri, geleneksel oyunları, ulusal sporları, temsil ve ifade biçimleri, sözlü kültür ürünleri, bilgi ve becerilerin yanı sıra insanlar tarafından babadan oğla, nesilden nesle aktararak sürdürülmeye, yaşatılmaya devam ettirilen bireysel telif hakkına sahip ve/veya sahip olmayan (el sanatları) ürünler, araçlar, tarihi nesnelere, kültürel alanlar ve bununla birlikte kültürel niteliğe sahip, Kırgız Cumhuriyeti halkının kültürünün geniş yelpazesine tanıklık eden, tarihi ve kültürel değeri bulunan, Kırgızistan Cumhuriyetinin Ulusal sistemine dâhil edilen maddi olmayan her çeşit kültürel nesnedir” şeklinde tanımlanmıştır.¹⁴.

Kırgız Türkçesinde UNESCO sözleşmesinde kabul edilen terim olan “Intangible Heritage” teriminin karşılığı olarak “*materialdik emes madaniy muras* (maddi/materyal olmayan kültürel miras)”, “*ruhaniy muras* (manevi miras)”, “*ruhaniy madaniyat* (manevi kültür)”, “*ruhiy döölöt* (manevi servet)”, “*ruhaniy baaluuluk* (manevi zenginlik)” vb. gibi birçok kavram karşımıza çıkmaktadır. Somut olmayan kültürel miras unsurlarını ifade etmek için “manevi kültür” kavramını kullanan Gaparov (2019), başta Kırgız kültürünü maddi ve manevi kültür olarak iki gruba ayırarak incelemiş ve *maddi kültür unsurlarını*; araç-gereçler, konutlar, kılık-kıyafet, herçeşit elle tutulur mallar, ulaşım ve iletişim araçları gibi her çeşit maddi çalışmalar ve onun sonuçları olarak tanımlarken, *manevi kültürün* ise insanın iç dünyasından, belleğinden yaratılmış felsefe, ilim, sanat, edebiyat, efsane ve mitler, din gibi eserler olduğunu savunmuş ve devamında manevi kültür ürünlerinden olan gelenek-göreneklerin, örf ve adetlerin, insanoğlunun tarihindeki en eski ve en önemli parçalarından biri olduğunu ifade etmiştir (Gaparov, 2019: 112).

Kırgız halkının somut olmayan kültürel miras unsurları, aynı zamanda kendisi de UNESCO’nun korunması gereken somut olmayan kültürel miras listesine dâhil

¹⁴ Kırgızistan Cumhuriyeti tarafından 9 Ağustos 2012 tarihli № 163 sayılı Kırgızistan Cumhuriyetinin Somut Olmayan Kültürel Mirasları hakkında Kanununun 2. Maddesi

edilmiş olan ünlü “Manas” destanında en iyi şekilde tanıtılmıştır. Destan, sadece Kırgız halkının tarihini değil, onların hayat tarzını, etnik yapısını, gelenek-göreneği, örf-âdetleri, görgü kuralları, değer yargıları, tabiatla ilişkileri, bakış açıları, dinî anlayışları, astronomi, coğrafya vs. gibi bilimlerle olan ilişkisi, dili, edebiyatı vs. gibi tüm millî özelliklerini en iyi şekilde dile getiren bir tür “Kırgız Ansiklopedisi’dir”. Ayrıca, göçebe ve savaşçı Kırgız Türklerinin hayatını bütün ayrıntısı ile yansıtan destanda Kırgız Türklerinin en eski zamandan berki dinî anlayışları, gelenek ve göreneklere, örf adetleri, cenaze merasimleri, şölenleri çerçevesinde düzenledikleri Kökbörü, At Çabış, Er Eniş, Er Sayış, Cambı Atış, Balban Küröş vb. gibi geleneksel oyunları, düşmanları ile mücadeleleri vb. pek çok millî özelliklerini yansıtan konular, bu destanda ana hatları ile kendisine yer bulmuştur (Kulamshaeva, 2008).

2.2.2. Kırgızistan’da Somut Olmayan Kültürel Miras Unsurları

Tarihin en eski çağlarından itibaren hayvancılık ve avcılıkla uğraşan ve konar-göçer hayat tarzı sürdüren Kırgızların göçebe hayat tarzı onların ürettikleri somut ve somut olmayan kültürlerine de derin izler bırakmıştır. Hayatlarını geçirdikleri evleri, kılık-kıyafetleri, yiyecek-içecekleri, hepsi, sürekli göçüp-konma, sık seyahat etme ihtiyacına göre belirlenmiştir. Örneğin, “Bozüy” olarak adlandırılan Kırgızların geleneksel çadırları da birkaç kişiyle çok kısa bir sürede kurulup, yine aynı şekilde bir iki saat içerisinde geri toparlanabilecek şekilde tasarlanmıştır. Bu da aslında, göçebe toplumların savunma stratejilerinden biri olarak geliştirdikleri bir taktikten kaynaklanmaktadır. Yine bu bağlamda besledikleri hayvanların etinden, sütünden, yününden, derisinden ve kemiğinden de çok çeşitli şekillerde faydalanmayı bilmişlerdir. Aslında Kırgızların göçebe oyunlarının birçoğu da bu kültürel unsurlar üzerine inşa edilmiştir. Kırgızların “at adamın kanatı - *at insanın kanatıdır*”, “at calına kazan as - *at yelesine kazan as* (at üstünde giderken atıştırmak anlamında)” şeklindeki özlü sözlerinden de anlaşılacağı üzere tüm hayatı at sırtında geçen Kırgızların yaşam şekilleri geleneksel oyunlarına da yansımıştır. Sovyetler dönemine denk gelen uzun bir süre içerisinde kendi kültür ve inançlarından mahrum kalan Kırgızlar, Açıklık, Hızlanma ve Yeniden Yapılanma politikası ile birlikte yeniden kendi kültürlerine sahip çıkmak adına; özellikle de dil, din, sözlü kültür ürünleri olan destanlar, atasözleri ve deyimler, söz sanatlarından ayışlar, şecereler, geleneksel el

sanatları, geleneksel oyunları vb. gibi somut olmayan kültürel miras unsurlarını korumak, yaşatmak ve gelecek nesillere aktarmak için birtakım önlemler almış, bu konuda kongre, konferans, kurultay gibi etkinlikler düzenlemiş ve birtakım yasal düzenlemeler yapmışlardır.

Örneğin 9 Ağustos 2012 tarihinde Kırgızistan Cumhuriyeti tarafından ülke toprakları içerisinde bulunan somut olmayan kültürel miras unsurlarının korunması konusunda yasa kabul edilmiş ve bu yasa metninde Kırgızistan'ın somut olmayan kültürel miras unsurları aşağıdaki şekilde 8 grup altında sınıflandırılmıştır:

- 1) Sözlü kültür ürünleri ve anlatım biçimleri;
- 2) Kırgızistan halklarının dilleri;
- 3) Kırgızistan halklarının gösteri sanatları;
- 4) Kırgız halkının gelenekleri, törenleri, bayramları (araç-gereçler, nesnelere, eserler ve kültürel mekânlar);
- 5) Doğa ve evrenle ilgili bilgi ve beceriler, örf ve adetler;
- 6) Geleneksel el sanatlarına ilişkin bilgi ve beceriler;
- 7) Doğal alanlar ve ibadet yerleri (mezarlar).
- 8) Geleneksel oyunlar ve millî sporlar.

Yine aynı yasaya göre somut olmayan kültürel miras unsurları, aşağıdaki gibi temel özelliklere sahiptir:

1) Anonim doğaya sahip halk yaratıcılığının, sözlü kültür ürünlerinin korunması, tanıtılması ve yaygınlaştırılması, ilgili şahıslar tarafından her zaman geleneksel modellere dayalı olarak gerçekleştirilir.

2) Halk geleneklerine göre genellikle sözlü olarak ve resmi olmayan formatta aktarılır;

3) Bölgesel, etnik, dinsel, yaş, cinsiyet ve sosyal ilkelere göre sınıflandırılır;

4) Kuşaktan kuşağa sözlü olarak aktarılır ve yaratıldıkları, korundukları ve aktarıldıkları grup ve/veya topluluklarla çok güçlü bir bağlara sahiptir;

5) Geleneksel biçim, model, içerik ve tekniklere uygun olarak gruplar ve/veya topluluklar halinde uygulanır, icra edilir, güncellenir ve/veya yeniden yaratılır

(Kırgızistan Cumhuriyeti'nin Somut Olmayan Kültürel Mirasları Hakkında Yönetmelik, 09.09.2012).

Günümüzde dünyanın çeşitli ülkelerinin somut olmayan kültürel miraslarında ifade edilen geleneksel değerlerin, kuşkusuz ülkenin turizm endüstrisinin kalkınmasında ve gelişmesinde önemli rol oynadığı söylenebilir. Bir ulusun ulusal ve kültürel kimliğini sürdürülebilmesinde güçlü bir araç olan geleneksel değerler, aynı zamanda bilgiyi genişletmek, kültürlerarası diyalogu ve uluslararası işbirliğini sürdürmek için önemli bir araç olarak hizmet eder. Dolayısıyla somut olmayan kültürel mirasın çeşitli düzeylerde sürdürülebilir sosyal ve ekonomik kalkınma potansiyeli taşıdığı da genel olarak kabul edilmektedir.

Kırgızistan, somut olmayan mirasın korunması, aktarılması ve tanıtılması alanında ulusal ve uluslararası düzeyde aktif olarak faaliyetler yürütmektedir. UNESCO'nun Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin imzalanmasından bu yana Kırgızistan, yasal çerçevenin güçlendirilmesi ve somut olmayan kültürel miras unsurları envanterinin çıkarılması da dâhil olmak üzere somut olmayan kültürel miras unsurlarının sürdürülebilirliğini sağlamak için bir dizi önlem almıştır.

Bu bağlamda Yeniden Yapılanma yıllarında, daha doğrusu 1989 tarihinde UNESCO tarafından Kültür Yılı olarak ilan edilen programın 10. Yıldönümü münasebetiyle düzenlenen program çerçevesinde Cumhuriyet Bakanlar Kurulunun "Büyük İpek Yolu üzerinde Kırgızistan" Programının Uygulanması" hakkındaki 10 Mart 1989 tarihli Kararı, Kırgızistan'ın iç ve dış turizminin yanı sıra tarihi ve kültürel mirasının, geleneksel sanatlarının canlanması için güçlü bir teşvik niteliğinde olmuştur.

Kim (2011)'in belirttiği gibi, petrol gibi doğal kaynaklardan yoksun olan Kırgızistan Cumhuriyeti, bağımsızlığını kazandığı ilk anlardan itibaren ülkenin somut olmayan kültürel varlıklarını ürünleştirme yoluna gitmiş ve bu konuda yapılan ilk çalışma Kırgız dilinin, kültürünün, gelenek-göreneklerinin, Kırgız halkının yaşayış tarzının, dini inanışlarının, ritüellerinin, el-sanatlarının, geleneksel oyunlarının vb. benzersiz bir ifadesi olan "Manas" destanını ve destancılık geleneğini yeniden canlandırmak olmuştur. Dolayısıyla, ülkenin ilk Cumhurbaşkanı Askar Akayev'in girişimleriyle, Kırgız halkının somut olmayan kültürel miras unsuru ve

sözlü kültür ürünü olan “Manas” destanı, kamu bilincini uyandırmak ve vatanseverliği somutlaştırmak için bir ulus inşa etme projesi haline getirilmiştir (2011: 38).

Yine bu bağlamda atılan önemli adımlardan biri 29- 31 Ağustos 1992 tarihinde Kırgızistan’ın başkenti Bişkek şehrinde düzenlenen Birinci Dünya Kırgızları Kurultayı olmuştur. Büyük çaplı etkinlik turizmi kapsamında değerlendirebileceğimiz ve Amerika, Avrupa, Türkiye, Çin başta olmak üzere dünyanın dört bir yanında yaşayan Kırgız temsilcilerinin katıldığı bu Kurultay’da Kırgızistan’ın bağımsızlığının ilk yıllarındaki zorlu ekonomik durumu ve toparlanması, ulusal diriliş, bağımsızlığın güçlendirilmesi, siyasi istikrar, kültürel seviyenin yükseltilmesi vb. konuların yanı sıra somut olmayan kültürel miras unsurlarının yeniden canlandırılması ele alınmıştır (Kırgızistan Ansiklopedisi, 4.cilt).

Akabinde 1995’te UNESCO’nun destekleriyle “Manas” destanının 1000 Yılına ve 2000’li yılların başında Kırgızistan’ın Oş şehrinin 3000 yıllık tarihine ithafen düzenlenen ve Kırgız göçebe hayatından miras kalan örneklerden Manasçılık, geleneksel müzik kültürü, geleneksel spor oyunları, geleneksel el sanatları vb. gibi Kırgızistan’ın somut olmayan kültürel miras unsurlarının sergilendiği uluslararası etkinlikler Dünya Turizm Örgütü’nün de dikkatini çekmiş, Kırgızistan’ın somut olmayan kültürel varlıklarına olan ilgi büyük bir hızla artmıştır. Kırgızların geleneksel müzik aletlerine, kılık-kıyafetlerine, özellikle de Kökbörü, Er Eniş gibi geleneksel atlı spor oyunlarına olan ilginin de artmasıyla, bu tür geleneksel unsurlar Kırgızistan turizminde kültürel mirasın vazgeçilmez bir özelliği haline gelmiştir.

2.2.2.1. Kırgız Geleneksel Oyunları

Geleneksel halk oyunları ve milli sporlar milletin somut olmayan kültürünün ayrılmaz bir parçasıdır. Buldukları bölge ve hayat şartlarından dolayı özgür ve savaşçı ruhlu Kırgızlar savaş zamanında edindikleri taktikleri, sakin geçirdikleri boş zamanlarında oyuna çevirmişler ve zaman geçtikçe bu oyun ve yarışmalar birer gelenek haline gelmiştir. Sergiledikleri birçok oyunun doğası, özellikle de atlı oyunlar, sürekli harekete hazır olma, cesaret, güç ve el becerisi gerektiren göçebe yaşam koşullarıyla ilişkilidir.

Ömürzakov ve Musin (1973), Begaliev (2011), Abdrahmanov (2021) vb. gibi araştırmacıların belirttikleri gibi, göçer konar yaşam tarzı sürdüren bir göçebenin ailesini, kabilesini ve halkını düşmandan, yırtıcı hayvandan ve her çeşit saldırılardan koruyabilmesi için güçlü kol ve bacak kaslarına, sağlam vücut yapısına, çevik hareket etmeye ve hızlı ve stratejik düşünmeye ihtiyacı vardı. Dolayısıyla can güvenliğini, halkının güvenliğini sağlamak için ortaya çıkacak her türlü çatışmaya her zaman ve her yönden hazır olmak mecburiyetinde olmuşlardır. Göçebe Kırgızların günlük hayatının ayrılmaz bir parçası olan bu tür askeri hazırlıklar, aynı zamanda boş zamanlarda keyifli vakit geçirmek için oynadıkları oyun hâline gelmiş ve genellikle aş-toylarda¹⁵ toplu olarak oynanan oyunlar daha da ileriye taşınarak, boylar ve halklararası düzenlenen müsabakalarla uluslararası etkinliklere dönüşmüştür. İnsanlığın ve bireylerin gelişmesindeki ana faktörün varoluş mücadelesi olduğunu, bu mücadelede fiziksel güç, çeviklik, hareket hızı, esneklik, görme becerisi vb. özelliklerin büyük rol oynadığını belirten Rojdestvenski (1928), Kırgızistan'ın millî spor oyunlarını nitelendirirken, bu tarihsel bakış açısını esas alarak yola çıkılması gerektiğini ifade etmiştir (Rojdestvenski, 1928; Türkmen, 2021).

Göçebe hayatının vazgeçilmez eğlence unsuru hâline gelen geleneksel oyunların bir kısmı Sovyet döneminin ilk yıllarında millî sporlara dönüştürülmüş,¹⁶ kuralları belirlenip, ulusal ve uluslararası müsabakalar düzenlenmiştir. Ancak Er Sayış gibi tehlikeli görülen oyun türleri haklı gerekçeyle müsabakalara dâhil edilmemiştir. Ancak Sovyet döneminin ilerleyen zamanlarında Kırgız geleneksel oyunları ve yarışmaları klasik tip spor oyunlarının gölgesinde kalmış ve unutulmaya bırakılmıştır. Ancak Azizbaev ve Tagaev (2018)'in de belirttikleri gibi, egemenlik döneminde, Kırgızistan hükümetinin ve halkın da inisiyatifiyle milli sporlar ve

¹⁵ Toy, Eski Türk Sözlüğünde: "I 1. mesken, mekân; 2. şehir; II toy, ziyafet anlamındadır; Bunun dışında toplumsal düzeyde anlamlı olaylar (yönetici seçilince, bir seferden başarılı bir şekilde dönüldüğünde) toy düzenlenip kutlanmıştır. Kimi zaman hayırlı bir işin işareti olarak da toy düzenlenmiştir (Okyay ve Akman, 2022: 232).

¹⁶ 1925 yılında Kırgızistan Özerk Cumhuriyeti Bölgesel KültürFizik Konseyi kurulmuş, Sovyet Kırgızistan'ın millî ve geleneksel oyunlarının geliştirilmesi için "Koşçu" işçi ve köylüler birliği öncülük etmiş, beden eğitimi ve sporun geliştirilmesi konusunda gözle görülür büyük çalışmalar yapmışlardır. Mart 1925'te Kırgız Özerk Bölgesi Komsomol birliğinin genişletilmiş genel kurul toplantısındaki "millî sporların (güreş ve binicilik sporlarının) geliştirilmesi ve bunların Sovyetlerin diğer tüm fiziksel kültürüyle aynı seviyede tutulması" konusunda teklifleriyle birlikte geleneksel oyunların spor dalları olarak gelişmesine katkıda bulunmuşlardır. 5 Nisan 1948 yılındaki Kırgızistan Komünist Partisi Merkez Komitesi tarafından güreş (küröş), at yarışı (at çabış), er oodarış (at üstündeki güreş), kartal ile avlanma vb. "millî spor dallarının" geliştirilmesi konusunda yönetmelik yayınlanmıştır (Tagaev, 2016: 109; Tagaev, 2018: 16).

geleneksel oyunlar yeni bir temelde canlanmaya ve gelişmeye başlamıştır. Örneğin, Manas destanının 1000. Yıldönümü Etkinlikleri (1995), Oş Şehrinin 3000. Yıldönümü Etkinlikleri (2000), Kurmanbek Baatır'ın 500. Yıldönümü Etkinlikleri (2001) kapsamında Kırgızistan'ın millî sporları ve geleneksel oyunlarında uluslararası müsabakaların düzenlenmesi ve Dünya Göçebe Oyunlarının (2014, 2016, 2018 ve 2022) başarılı bir şekilde düzenlenmesi, unutulmaya yüz tutmuş kültürel unsurların yeniden hayat bulması ve korunarak gelecek kuşaklara aktarılmaya çalışılmasına güzel bir örnek teşkil etmektedir.¹⁷

Günümüzde de Kırgızların düzenledikleri etkinlikler, özellikle de açık hava etkinlikleri, genellikle geleneksel oyunlar eşliğinde düzenlenmektedir. Kırgızların atlı, atsız, strateji oyunları başta olmak üzere çok sayıda geleneksel oyunlara sahip olduklarından söz eden Begaliev (2011), yine de bu oyunların arasında en ilgi çekici olanının, en sevilen ve saygı duyulanının, binicilik yarışmaları olduğunu ve hep öyle de kalacağını savunmuştur.

Kırgızların geleneksel oyunları, diğer geleneksel kültür ürünleriyle birlikte sistematik olarak Çarlık Rusyası'nın son dönemlerinde araştırılmaya başlamıştır. Sovyet Kırgızistan'ının ilk yıllarında Rojdestvenski, Kırgızların geleneksel oyunlarını etraflıca araştırmış ve araştırmalarını "Kırgızların Milli Spor ve Oyunları" başlıklı kitapta toplamıştır. Kitap, 2021 yılında Mehmet Türkmen tarafından Türkiye Türkçesine aktarılmıştır. Adı geçen kitapta Rojdestvenski, geleneksel oyun türlerini derlerken ilgi çekicilik ve popülerlik esasına dayalı olarak seçtiğini belirtmiş ve derlediği spor ve oyunları ilk başta geleneksel spor çeşitleri ve ulusal sporlar olmak üzere iki ana başlıkta toplamıştır. Bu şekilde sınıflandırma yaparken tarihsel bakış açısından yola çıkılması gerektiğini belirtmiş. Sırasıyla Kökbörü, Er Eniş, Sayış ve Alış oyunlarının yer aldığı Kırgız geleneksel spor oyunlarını at oyunları, at üstünde güreş ve güreş oyunları olmak üzere 3 gruba ayırmış; Ulusal oyunlar kategorisinde de strateji oyunlarından ordo, at oyunlarından kız kuumay başta olmak üzere 20 farklı oyunu tanıtmıştır. Ancak Kırgızların en eski

¹⁷ Öte yandan özgün olan ve varoluş yerlerinde oynanan ve büyük kitlelerin ilgisini çekebilen otantik geleneksel oyunların, etkinlik turizminin gelişmesi için önemli unsur teşkil edebileceğini belirten Kylvasov (2019: 9), geleneksel oyunların bir yandan sadece yüzyıllardır var olan ve etkinlik turizmi endüstrisinin bir parçası olma iddiasında olmayan yerel etkinlikler olduğundan, başka bir durumda onların etnik grupların geleneksel kültürünün tanınma endeksini artırmayı amaçlayan yerel kültürün tezahürleri olduğunu belirtmiştir.

geleneksel strateji oyunlarından olan toguz korgool, upay gibi oyunlar ele alınmamıştır.

Rojdestvenski'nin Kırgızların geleneksel spor oyunlarını nitelendirirken kullandığı şu ifadeler, Kırgızların göçebe ve savaşçı ruhunu yansıtmaları, at ile olan ilişkisinin anlaşılması açısından dikkat çekicidir: “Kırgızların büyük çoğunluğu hayvancılıkla ilgilenen göçebelere aittir. Ancak “cayloo-yayla” ve “kıştoo-kışla” dedikleri belirli bir yerlere sahip olan Kırgızlara artık tam anlamıyla göçebe denilemez. Zira son zamanlarda yerleşik hayata geçmeye başladılar. Fakat yine de bütün spor çeşitleri hayvancılıkla ilişkilidir. Sadece insanların yer aldığı oyun çeşitleri çok az sayıdadır. Oyunların çoğuna at, keçi vb. hayvanlar dâhil edilir. İnsanlar genellikle binici süvari şekline girer. At göçebe Kırgızların varlığının kaynağıdır ve ayrıca askeri harekâta, seferlere katılır, insanlara yoldaşlık ederdi. Bu yüzden atlar çeşitli eğlencelere doğrudan katılım sağlarlar. Atlar, düğün, tören gibi etkinliklerin ana unsurudur... Kırgız ulusal sporunda yer alan bir kişi, esas olarak bir binici, güçlü, cesur bir kişi olarak görünür.” (Rojdestvenski, 1928; Çeviren Türkmen, 2021: 15).

Kırgız geleneksel spor ve oyunları konusunda Osmonov (1973), Ömürzakov ve Musin (1973), Bektenov ve Musin (1978) ve İlebaev (2007) vb. araştırmacıların çalışmaları mevcuttur. Bunlardan Osmonov'un çalışması geleneksel sporlardan ziyade daha çok modern oyunların tanıtıldığı, gençlere yönelik tasarlanmış bir araştırma niteliğinde iken, Ömürzakov ve Musin'in çalışması Rojdestvenski'nin çalışmasına benzer çalışma olmakla birlikte, daha fazla geleneksel spor unsurunun, 64 ayrı oyunun tanıtıldığı ciddi bir çalışma olma özelliğini taşımaktadır. Bektenov ve Musin'in çalışmasında da yine aynı şekilde 70 ayrı oyun, kurallarıyla birlikte ayrıntılı bir şekilde tanıtılmıştır.

Bu çalışmaların arasında Arstanbek İlebaev'in geleneksel halk oyunları ve eğlence konusunu ele aldığı doktora tezinde, Kırgızistan'ın etnografî biliminde ilk kez, Kırgızların tarih boyunca oynadıkları oyun ve eğlencelerin toplam sayısını belirlemeye çalışmış, her oyunun ayrıntılı bir tanımını verdiği oyunları yaşa, cinsiyete ve kategorilere göre sınıflandırmaya çalışmıştır. İlebaev, çalışmasında toplamda 310 çeşit ev oyunu ve eğlencesinden, 42 binicilik oyunu ve yarışmasından, 23 çeşit aşık/çükö adı verilen kemik oyunu çeşitlerinden bahsetmiş ve bunlardan 119

tür ev oyunu ve eğlencesini, 25 çeşit geleneksel at oyunları ve eğlencesini, 23 çeşit aşık/çükö oyununu incelemiş ve değerlendirmiştir.

Begalieva (2011) ise “Kırgızistan Cumhuriyetinin Turizmde Tarihi ve Kültürel Miras” başlıklı ders kitabının Somut Olmayan Kültürel Miras unsurlarına ayırdığı 4. Bölümünde Kırgız geleneksel spor ve oyunlarına da yer vermiştir. Begalieva'nın ifadesine göre 2011 tarihi itibariyle at çabış (at yarışı), cambı atış (atlı okçuluk), corgo salış (rahvan binicilik), kız kuumay (atlı kovalamaca), küröş (güreş), er oodariş (attan devirme), ordo (bir çeşit strateji oyunu), toguz korgool (mangala tarzı strateji oyunu), tıymın enmey (bir çeşit atlı spor oyunu), ulak tartış (daha çok Kökbörü olarak bilinen oyun), upay (strateji oyunu) olmak üzere 11 tür Kırgız oyunu ulusal spor statüsüne sahiptir.

2.2.2.1.1. Çükö Oyunları: Ordo, Kan Talamay, Aşık, Upay

Resim 1. Ordo Oyunu için Çükö/Aşık ve Tom-poy (kaynak: ktrk.kg)

Çükö¹⁸ oyunları, savaşçı ve göçebe Kırgız halkının en eski millî oyunlarından biridir. Bir diğer adı da *aşık*tır. Aşık, askeri taktikler, avcılık ve hayvancılığa bağlı olarak gelişen kan talamay, kanımdat, ordo, upay vb. gibi çükö ile oynanan yirmiden fazla oyunun genel adıdır (Karataev ve Eraliyev, 2005: 49).¹⁹

¹⁸ Çükö, ayak kemiği ile kaval kemiğinin birleştiği yerde bulunan, üst kısmı dışbükey olan, ayrılabilen bir kemik olan dörtgen çıkıntı (genellikle çocukların oynadığı küçük canlıların kemiği) (Akmataliyev, 2010: 1343).

¹⁹ Ünlü Kırgız destanı Manas destanının ana kahramanı Manas da çocukluk çağından itibaren oynadığı oyundur ve destana göre 6 yaşında aşık oynarken attığı tom-poy karşından gelen kervanbaşının devesinin bacağını kırar ve büyük kargaşa çıkar. Bu kargaşadaki güreşte Manas üzerine gelen tüm rakibini yere serer ve arkadaşları onu Han seçerler. Bu sahne I. DGO'nun Kırçın yaylasında Etnokente düzenlenen etkinlikler kapsamında sahnelenmiştir.

Çükö ile oynanan oyunlar arasında en yaygın olanı ordo oyunudur. *Ordo* sözcüğü, Kırgız Türkçesinin Açıklamalı Sözlüğünde; “I. Hanın karargâhı, iktidar evi; II. 1) Oyuncuların dairesel bir çizginin ortasına üç çükö atıp, iki taraf olarak *abalak*²⁰ veya *tompoy*²¹ ile atış yaptıkları milli oyundur; 2) Mecaz anlamı: Maya; kovan; merkez; toplanma yeri; kalabalık grup” şeklinde açıklanırken (2010: 998); Kırgız Etnografi Sözlüğü’nde (2005) ise; “I. Eski çağlarda, orta asır ve yeniçağda Türk halklarının boy, kabile, klan başçılarının, kağanın geçici veya kalıcı konutu, karargâhı, merkezidir; II. Kırgızların en eski oyunlarından biridir. Bu oyun bir tek Kırgızlar arasında oynanır ve kökeni bakımından Kırgızların en eski askeri hayatını yansıtır. Oyunun adı olan ordo “merkez”, “Hanın karargâhı” anlamıdadır” şeklinde tanımlanmıştır (Karataev ve Eraliyev, 239-240). Tanımlamalardan görüldüğü gibi, ordo sözcüğünün hem Han karargâhı, hem de ordusu ile ilişkili bir oyun türü olduğu anlaşılmaktadır.

Ordo oyunu kökleri çok eskilere, hanlık dönemlerine dayanan geleneksel oyun türüdür. Koyun ve keçilerin arka bacaklarında bulunan dört yüzlü kemik (aşık kemiği) ile oynanır. Bu kemiğe Kırgız Türkçesinde “aşık” ya da “çükö” denir. Ordo oyununun halk arasında bilinen diğer adı Aşık Atmay’dır. Upay ve Kan talamay (Han’ı tarumar etmek) oyunları da en az ordo oyunu kadar sevilen ve en çok oynanan çükö oyunlarından.

Kırgızların geleneksel oyunlarının isimlerinde onların derin tarihleri gizlidir. Örneğin, Kan Talamay oyunu, isminden de anlaşılacağı üzere “Han’ın malını-mülkünü tarumar etmek” anlamına gelmektedir.²² Kırgızların ünlü Manas destanına göre, eskiden Kırgız toplumlarında başlarındaki Han vefat ettiğinde ardında onun yerine geçecek ve onun işlerini devam ettirecek bir varisi; bir erkek evladı ya da bir erkek kardeşi yoksa, Han’ın yiğitleri, askerleri onun malına, mülküne ve hatta karısına bile sahip çıkıyor, varını-yoğunu yağmıyorlarmış. Savaşta yenilmiş olan

²⁰ Abalak, Ordo oyununda kullanılan boynuzdan dörtgen şeklinde kesilerek yapılan büyük zar. (Akmataliyev, 2010: 16).

²¹ Tompoy, I. Boynuzlu büyükbaş hayvanın çükösüdür (aşık kemiğidir) (Akmataliyev, 2010: 1195).

²² Çükö oyunlarından bir diğeri olan kan talamay oyununun isminin de Kırgızların eski göçebelik dönemlerindeki “taloon” eylemine bağlı olarak ortaya çıkmış olduğuna dikkat çeken Ömürzakov ve Musin (1973), askerlerin mâlup olan düşmanın ya da vefat eden Han’ın malvarlığını tarumar ettiklerinden ve sakin zamanlarda bu durumun oyuna dönüştürülmüş olduğundan söz etmişlerdir. Oyun adlarının anlamı ve tarihi seriveni, oynayış şekilleri vb. konularda daha ayrıntılı bilgi için bkz. Ömürzakov ve Musin (1973), Bektenov ve Musin (1978), İlebayev (2007) vb.

Han'ın malı-mülkü, tüm serveti de zafer kazanmış tarafın tüm üyelerine kırbaçla ölçülerek dağıtılmış.

Oyunun kuralları itibariyle Ordo, Kan Talamay²³ ve Upay²⁴ oyunları oyunun amacı bakımından birbirine çok benzemekle birlikte oynayış şekli ve mekânı birbirinden farklıdır. Örneğin, Ordo oyunu sadece dış mekânda ve sadece erkekler tarafından oynanan bir oyun iken, Upay ve Kan Talamay oyunları ise iç mekânda, keçe veya benzeri zemin üstünde ve istendiği takdirde kız-erkek karışık da oynanabilir.

Resim 2. Ordo Oyunu (IV. Dünya Göçebe Oyunlarından, 02.10.2022)

İlebayev (2007), Ordo oyununun ortaya çıkışını daha da eskilere dayandırmış ve insanlar tarafından hayvanların evcilleştirilmesi ve ardından pastoral ve göçebe hayatın ortaya çıktığı dönemler ile ilişkilendirmiştir. Hayvancılıkla uğraşan göçebe Kırgızların evcilleştirdikleri “dört tülük²⁵ mal”, onlara çeşitli büyüklüklerde çok sayıda çükö/aşık kemiği bırakmıştır. Kırgızlar bu kemiklere boyutlarına göre isimler vermiştir. Örneğin, *tomпой*, büyükbaş hayvanın aşık kemiği iken, *çıymut* keçi kemiğinden alınır.

Göçebe topluluklar arasında en yaygın kullanıma sahip olan ordo oyunu, günümüzde de çok sevilerek ve çok yaygın olarak oynanmakta ve özellikle kırsal kesimde kışın uzun gecelerinin vazgeçilmez eğlencesi olma özelliğini de

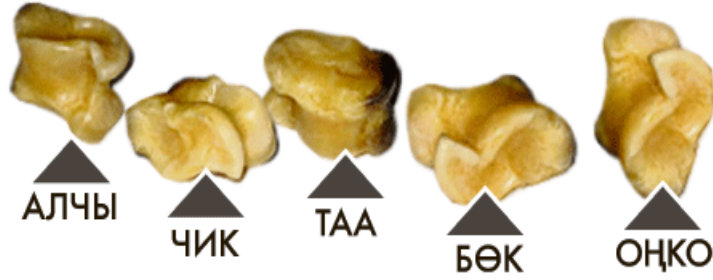
²³ Kan Talamay (tarihi isim). Bir nevi çükö oyunudur (Akmataliyev, 2010: 626).

²⁴ Upay. Birbirine rakip iki takım halinde çok sayıda çükö ile oturarak oynanan bir tür çükö oyunu. (Akmataliyev, 2010: 1258).

²⁵ Dört tülük, dörtbaş hayvan, at, inek, deve ve koyun ile keçi hayvanlarının genel adıdır. Bazen koyun ile keçiyi de birbirinden ayırarak “beş tülük” olarak kullanıldığı da olur (Akmataliyev, 2010: 1209).

korumaktadır. Kırgız halkının iç ve dış düşmanlara karşı savunma taktiklerinin tezahürü olan bu oyun, oyuncudan askeri sanatın unsurları olan nişan alma talimi, hızlı hesap yapabilme, çeviklik, el marifeti, titizlik, stratejik düşünme becerisi, ustalık gibi pek çok özelliğe sahip olmasını gerektirir.

Kırgızlar vuruşla birlikte düşen çükö'lerin düşüş pozisyonlarının her birine ayrı isimler vermişlerdir. Aşağıda 1 numaralı resimde çükölerin düşüş pozisyonu ve isimleri verilmiştir. Bu kavramlar kültürel kavramlardır ve genellikle ortak geçmiş ve geleneği paylaşmayan, farklı kültüre sahip dillerde karşılıkları bulunmaz. Türkiye Türkçesi Kırgız Türkçesi ile ortak geçmişe ve ortak geleneğe sahip, aynı dilin farklı kolları olmasına rağmen, şimdilik bu sözcüklerin Türkçe karşılıkları bulunamadığından bu kültürel unsurları içeren kavramlar, çevrilmeden sadece transkribe edilerek bırakılmıştır. Aşağıda Resim 3'te verilen aşık duruş şekillerinin okunuşu, soldan sağa doğru şu şekildedir: “alçı”, “çik”, “taa”, “bök” ve “oňko”.

Resim 3. Ordo oyununda oynanan aşık kemiklerinin düşüş şekilleri (super.kg)

Oyunun kuralları:

Oyun en az 6-10 kişi ile oynanır. Oyun için çapı 16 metre olan daire çizilir, dairenin tam ortasına Hanı simgeleyen bir çıymıt (keçi kemiği) yerleştirilir.²⁶ Hanın etrafına katılımcı başı beşer aşık (koyunun aşık kemiği), dairesel şekilde içerden başlayarak dışarıya doğru dizilir. Bunlar hanı koruyan ordudur. Ordo ismi de Han ordugâhından gelmektedir. Oyunun amacı, Hanı ve ordusunu işgal ettiği topraklardan sürüp çıkarmaktır. Oyuncular oyuna başlamadan önce takımlara ayrılır ve kura çekerler. Kurayı kazanan oyuna ilk başlar. Oyundaki vuruşu yapan esas çükö,

²⁶ Han olarak konulan çükö konusunda ünlü Kırgız etnografı, folklor derleyicisi İbrayım Abdırhmanov, genelde koyun ya da keçi aşık kemiğinin yarısının konulduğundan, daha eskilerde ise dağ keçisinin aşık kemiğinin Han olarak konulduğundan ve büyükbaş hayvanın aşık kemiği olan tompoy ile vurulduğundan söz etmiştir. Ayrıca vuruşlar sırasında çemberin içinde kimsenin olmaması gerektiğine dikkat çeken Abdrahmanov, tompoyun bulunmadığı durumlarda “abalak” adı verilen ve keçi boynuzundan dörtgen şeklinde kesilerek yapılan zar ile vuruş yaptıklarını belirtmiştir (Abdrahmanov, 2021: 20).

büyükbaş hayvan kemiğinden alınmış *tompoydur*. Oyuncu hiç ıskalamadan hedefi tutturabilir ve herhangi bir veya birkaç aşık isabet ettirebilirse, 3 atış şansı verilir. Amaç çüköleri çemberin dışına çıkarmaktır. Oyun ortadaki tüm aşıkların çemberin dışına çıkarılmasıyla ya da Han ve ordusunun bertaraf edilmesiyle son bulur.

Ordo oyunu Dünya Göçebe Oyunları'nın Birinci, İkinci ve Üçüncüsünde resmî oyun türü olarak düzenlenmiş, müsabakaya Kırgızistan, Kazakistan ve Tacikistan'ın ordo oyuncuları katılmıştır. İznik'te yapılan IV. DGO'nda gösteri oyunu olarak sergilenmiştir.

2.2.2.1.2. Toguz Korgool – Toguz Kumalak

Resim 4. Toguz Korgool. (kaynak: uluttukoium.wordpress.com)

Toguz korgool²⁷ oyunu, Akmatalliev (2010)'in sözlüğünde “iki tarafında dokuzar yuvası olan tahta ya da benzer bir zemine, her yuvaya dokuzar kumalak²⁸ (taş) konularak oynanan iki kişilik bir oyun türüdür” (Akmatalliev, 2010: 1189) şeklinde açıklanırken, Karataev ve Eraliyev (2005)'e göre ise Kırgızların millî, geleneksel ve entelektüel hazinesi olan toguz korgool oyunu, “Kırgızların göçebe yaşamının, askeri ilişkilerinin çok yönlü sırlarını içerisinde barındıran, çok eski zamanlardan kalma bir zekâ ve strateji oyunudur. İki kişi olarak oynanan bu oyunun amacı daha fazla “taş” kazanmaktır” (2005: 280).

²⁷ Korgool. 1. Koyun, keçi vb. hayvanın tersi, yuvarlaklaşmış pisliği. (Akmatalliev, 2010: 743).

²⁸ Kumalak 1. Bir tür oyun adı. 2. Koyun (yuvarlak, zar şeklindeki) tersi (Akmatalliev, 2010: 813).

Toguz²⁹ Korgool oyununun dünyada yaklaşık 400 kadar türünün olduğunu ve bunlardan 90 kadarının da Afrika ülkelerinde oynandığını belirten Çakar vd. (2020), geçmiş yüzyıllar öncesine dayanan bu geleneksel oyunun Türk dünyasında, *Tokuz Korgool, Toguz Kumalak, Eson Korgol, Dokuz Kumalak, Kale, Altiev, Meneli Taş, Evcik, Mereköçtü* gibi isimlerle anıldığından ve “hareket etmek” anlamına gelen “*Mangala/Mankala*” oyununun bir türü olduğundan söz etmiştir (2020: 81).

Resim 5. Toguz Korgool. (kaynak: III. DGO Tanıtım Videosundan)

Geçmişte göçebe uygarlığı döneminde sıkça yaşanan savaşlardan ötürü, insanların fiziksel gücü, el becerisi ve duruma göre çevik ve atik davranma hareketlerinin en önemli nitelikler haline gelmiş ve buna bağlı olarak Kırgızların pek çok geleneksel oyunu askeri karakter, savaş oyunları niteliği kazanmaya başlamıştır. Bu bağlamda askeri taktikleri öğreten zekâ ve strateji oyunları arasında başı çeken oyunlardan biri Toguz korgool oyunudur (Boobekova, 2017: 30).

²⁹ Toguz Korgool oyununun ismindeki dokuz rakamına dikkatleri çeken Bokoeva (2017), bu rakamın eski sembollerde bir şeyin tamamlanması, bitmesi anlamına geldiğinden ve bunun muhtemelen tek basamaklı sayıların dokuz ile bitmesiyle ilgili olabileceğinden söz etmiştir. Ayrıca Kırgızların kutsal saydıkları bir, üç, beş, yedi ve kırk sayılarının yanı sıra dokuz sayısı (2017: 30). Dokuz sayısının sadece Kırgızlar arasında değil, Türk Dünyası dâhil dünyadaki pek çok halk tarafından da kutsal sayıldığını belirten ve dokuz için “büyütülmüş kutsal 3” sıfatını kullanan Schimmel (2000) bir yandan kutsal bir sayı olarak dünyanın pek çok kültüründe göksel kürelerle ve dokuzuncu cennetle bağlantılı olduğundan söz ederken, diğer yandan da dokuz sayısının acı çekme ile de bağlantılı olduğundan söz etmiştir. Zira İsa günün dokuzuncu saati (güneşin doğuşundan itibaren, yani öğleden sonra 3’te) ölmüştür (Schimmel, 200: 179). Ayrıca Schimmel (2000: 182)’de belirttiği gibi, İslam ve Türk kozmolojisine göre evren 9 göksel küreden kurulmuş ve Türk inanışlarına göre de “9’dan öte hiçbir şey yoktur”. Bununla birlikte, Schimmel, Arap kültüründe bu sayının daha önemli bir rolünün olduğunu, ortaçağ Arap kaynaklarının aktardığı gibi 9’lu hediyeler vermenin bir gelenek olduğunu ve dokuz (9) sayısının basitçe “hediye” anlamına da geldiğini söylemiştir (2000: 183). Arap kültüründen kalma bir gelenek olarak görülen bu “dokuzlama” aslında kadim Kırgız ve Türk kültüründe de günümüze dek süregelen bir gelenektir.

Toguz korgool oyunundaki korgool ya da onun yerine geçen taşların her biri askerlerin atlarıdır³⁰. Oyun sonunda en çok at toplayan kişi, oyunun kazananı olur. Oyunun kuralı Çakar vd. (2020)'e göre aşağıdaki şekildedir:

Toguz Korgool oyunu, üzerinde karşılıklı olarak dokuzar çukur ve “üyçö” (küçük yuva) ya da kazan denilen iki taş toplama yuvası bulunan oyun tahtasına her çukura dokuzar taş gelecek şekilde 162 taşın dizilmesi ile başlar. İlk başlayan oyuncu kendi tarafındaki bir çukurdan taşları alıp her çukura birer taş bırakarak saat yönünün tersi yönünde ilerler. Çukur atlamak veya bir çukura tek seferde birden fazla taş bırakmak yasaktır. Son bıraktığı taş rakibinin çukurundaki taşları çiftlerse, o çukurdaki tüm taşları alıp kendi tarafındaki üyçö ya da kazan denilen çukura koyar. Rakibinin çukurundaki iki taşı üçleyen kişi o çukurun sahibi olur ve o çukura “tuz” adı verilir. “Tuz” denilen çukura düşen her taş “tuz”un sahibinin olur. Bu şekilde oyun sonunda kazanında en çok taş toplayan oyuncu kazanmış sayılmaktadır (Taşbaş ve Maratkızı, 2010: 242; Çakar vd. 2020: 82).

³⁰ Kazakların toguz kumalak oyununda ise her taş birer askerdir. Bu konuda Kara (2014)'da şu ifadeler yer almaktadır: “Türk mankalası olan dokuz kumalakta taşlar “asker” olarak görülmektedir ve bu da oyunun bir çiftçilik oyunu değil savaş oyunu olduğunu ortaya koymaktadır. Dokuz kumalakta en çok askeri toplayan kazanmış olmaktadır. Ayrıca Kazak dokuz kumalak terminolojisi de bunun bir savaş oyunu olduğunu ispatlamaktadır. Meselâ, Kazak Türkçesinde oyun tahtasındaki her bir çukur “otav” yani otağ ve yutulan taşların bulunduğu hazne ise “orda” yani karargâh olarak isimlendirilmektedir. Demek ki, çukurlar askeri bölüklerin bulunduğu otağlardır ve yutulan taşların bulunduğu hazneler de orduların toplandığı karargâhlar, yani merkezlerdir (Kara, 2014).

Resim 6. Toguz Korgool - II. DGO'dan (kaynak: vb.kg)

Toguz Korgool oyunu, Kazakistan (Togyzqumalaq) ve Türkiye (Mangala/Göçürme) oyunları ile birlikte “Geleneksel zekâ ve strateji oyunu” kapsamında 2020 senesinde UNESCO'nun İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirasının Temsili Listesi'ne dâhil edilmiştir (UNESCO, 2020).

2.2.2.1.3. Kökbörü – Ulak Tartış

Resim 7. Kökbörü (kaynak: Anadolu Ajansı, IV. DGO, İznik, Burak Yılmaz)

Kökbörü, geleneksel uygulamaların, performansların ve oyunun bir sentezidir. İki takımın at sırtında oynadığı, oyuncuların keçi leşini (günümüzde genellikle keçi kılığında kalıpla değiştirilmiştir) veya “ulak”ı çeşitli manevralarla rakip takımın kalesine sokarak gol attığı geleneksel bir oyundur (UNESCO, 2017)³¹.

Kırgız Türkçesinin Açıklamalı Sözlüğü'nde, kökbörü, “Kırgız Türklerinin millî oyunlarından ve geleneksel atlı spor yarışmalarından biridir (Akmataliev, 2010: 773). Kökbörü oyununda oğlak ya da keçi kesilir, kafası ve bacakları gövdesinden ayrılır.³²

³¹ Ayrıca Kökbörü oyununda en deneyimli oyuncular hakem olarak görev yaparken bir diğer kategori de oyunun adaletini sağlayan “Kalıstar” (hakemler) yaşlılardan oluşur. (UNESCO, 2017) <https://ich.unesco.org/en/RL/kok-boru-traditional-horse-game-01294>

³² Oyun aracı olarak verilen oğlakların ağırlığı 20 kilodan 40 kiloya kadar değişmektedir. Kırgızistan'ın güney bölgelerinde oğlak yerine bir yaşını doldurmamış buzağı kullanılmaktadır. Kökbörü oyunu için kullanılan buzağlar en az 70 kg oluştururlar. (Bektenov ve Musin, 1978: 120; Karataev, 2022: 150).

Ulakçılar³³ eşit sayıda rakip iki takım oluştururlar ve atlarına binip, yere bırakılan oğlağı attan eğilerek kapar ve rakip takıma kaptırmadan koşturup, rakip takımın taykazan'ına³⁴ bırakırlar (Akmataliev, 2010: 773).

Orta Asya ülkelerinde yaygın olan bu geleneksel spor oyunu, bazı etnik ve bölgesel özelliklere sahiptir. Kazaklarda “Kökpar”, Özbeklerde “Ulak”, “Kupkari”, Taciklerde “Buzkashi”, Başkurlarda “Kökbüre” olarak adlandırılır (Karmışeva, 1987: 235; Karataev, 2022: 150). Bu oyun günümüzde Kırgızlar arasında “Ulak Tartış” olarak da bilinmektedir. “Kökbörü”, “Er Eñiş”, “Tıyın Eñmey” gibi at sırtında oynanan oyunlar, Kırgızlar’a vahşi avlanma stratejileri kazanmayı, küçük yaşlardan itibaren savaşçı olmayı öğretmiştir (Karataev, 2022: 151). Ünlü tarihçi ve etnograf S. M. Abramzon’un belirttiği gibi, “Kırgızlar çocuklarını küçük yaşlardan itibaren düşmanla yüzleşmeye, cesur, çevik ve kahraman asker olmaya hazırlamışlardır. Kırgız milli oyunları, oyunculara çeviklik, cesaret, fiziksel güç, beceriklilik kazandırmakla birlikte, beklenmedik olağanüstü durumlarla kolayca baş etme yöntemlerini şekillendirmiştir. Küçük çocukların aktif oyunları ile başlayan bu eğitim sisteminde, çocuk olgunlaştıkça yeni ve daha karmaşık oyunlarda ustalaşmıştır. Bu durum, ulusal oyunlar sistemi aracılığıyla, geleceğin süvari birliklerini iyileştirmenin yolu olarak görülebilir” (Abramzon, 1990: 167; Karataev, 2022: 151).

Şenlikli ve sosyal etkinlik olarak Kökbörü, genellikle aş-toylarda oynandığı gibi, Manas destanının “Kökötöy Han’ın Yoğ Aşı” parçasında olduğu gibi, ölen birinin yıldönümü olan Yoğ Aşlarda da oynanabilmektedir. Kökbörü, ait olduğu toplumun kültürel ve tarihi geleneğinin ve manevi kimliğinin bir ifadesidir ve sosyal statüden bağımsız olarak toplulukları birleştirmeye hizmet ederek ekip çalışması, sorumluluk ve saygı kültürünü teşvik eder. 1998 yılında kurulan Ulusal Kökbörü Federasyonu, faaliyetlerin geliştirilmesi ve düzenlenmesi yoluyla bu unsurun teşvik edilmesinde ve korunmasında kilit rol oynamaktadır (UNESCO, 2017).

³³ Ulakçı, sözcük anlamıyla “oğlakçı”, Kökbörü oyuncusudur. Kökbörü oyununun bir diğer adı “Ulak Tartış” (Oğlak Kapmaca)’tır. Adından da anlaşıldığı üzere ulakçı, Ulak Tartış (Kökbörü) oyununa katılan, oğlağı kapma yöntem ve tekniklerini en iyi bilen kişidir (bkz. Akmataliev, 2010: 1259).

³⁴ Taykazan, muhtemelen Kökbörü oyununun kalesi için yeni üretilmiş bir neologizm olabilir. Mukambaev (2009)’un Diyalektoloji Sözlüğünde şu şekilde açıklama bulunmaktadır: “Genelde kazanın en büyüğüne tay kazan dendiği ve bunun bir tay etinin sığabileceği büyüklükte olmasıyla açıklandığı bilinmektedir. Ancak bu açıklamanın gerçekleri yansıtmadığı düşünülmektedir. Zira bu tür büyüklükteki bir kazan sadece aş-toylarda (düğünlerde) kullanılır ve genelde bu tür kazana “toykazan” denmektedir (Mukambayev, 2009: 922).

Resim 8 Kökpar, Kazakistan Takımı (IV. Dünya Göçebe Oyunlarından, 02.10.2022)

Günümüzde de çok sevilen ve en çok izleyici kitlesine sahip olan Kökbörü oyununun ortaya çıkış meselesine odaklanan Köçkünov (2015), literatürde bu oyunun menşei³⁵ konusunda çok farklı fikirlerin yer aldığına dikkat çekmiştir. Bazı kaynaklar (Lipets, 1981: 135-148; Potapov, 1953: 120-133) Kökbörü oyununun Kurt totemine bağlı olarak Türk toplulukları arasında bir kült niteliğini taşıdığını iddia ederken; diğerleri (Tolstov, 1948; Simakov, 1984 vb.), bir eğlence biçimi şeklinde evlilik merasimi ile ilişkili olarak açıklamışlardır. Ancak bununla birlikte Tolstov (1948), Kökbörü'nün tabiat kültürüne bağlı olarak ortaya çıktığını öne sürmüştür (Köçkünov, 2015: 18).

Öte yandan Köçkünov (2015), Kökbörü oyununun menşei³⁶ni dual-fraternal³⁶ sistemle ilişkilendirmenin doğru olmayacağını, zira kurdu yakalayıp, onu öldürdükten sonra ileri-geri tartaklamanın totem teorisine aykırı olacağını savunarak, bu oyunun ortaya çıkışını Moğollarda da olan Kurt kültü çerçevesinde ele almanın daha doğru olacağını öne sürmüştür. Kurdun cesur ve asil duruşu, etrafa korku salan

³⁵ Bu konuda yukarıdaki kült ve totem anlayışlarından tamamen farklı olarak, hayvancılıkla uğraşan Kırgız halkının oynadığı bu oyunun başlangıçta hayvanların vahşi hayvanların, özellikle de kurdun saldırısından koruma içgüdüsüyle başladığını ileri süren çalışmalara da rastlanmaktadır (bkz. Cusupov ve Dayırbekov, 2019; Karataev, 2022).

³⁶ Dual birlik (Latince duo - iki), iki klan ya da daha sonradan ortaya çıkan fratri arasındaki evlilik birliğidir (Kurmanaliev, 2020: 168); Fratri (Yunanca phratia - kardeşlik, akrabalık), bir klanın içerisindeki boyların ayrılmasından ya da birkaç akraba kabilenin birleşiminden oluşan klanlar grubudur. Boyların sadece iki fratriye birleşmesi dual birliğin en yaygın biçimi olmuştur (Kurmanaliev, 2020: 171).

görünüşünün pek çok göçebe halkın hem çekinmesine hem de ona hayranlık duymasına sebep olabileceği görüşünü belirten Köçkünov, ayrıca kurdun tek başına ya da grup halinde hayvanlara saldırıp, yakaladıkları hayvanı kendi aralarında tartaklamalarının Kökbörü oyununun temelini oluşturmuş olabileceği hipotezini ortaya atmıştır. Öte yandan başlangıçta kurdun hâl ve hareketlerini taklit ederek, onun vasıflarına sahip olma inancıyla bir kült³⁷ olarak başlayan bu oyun, zaman geçtikçe sosyal boyut kazanarak, gruplar, kabileler, boylar ve hatta halklar arasında bir müsabakaya dönüşmüştür (Köçkünov, 2015: 18).

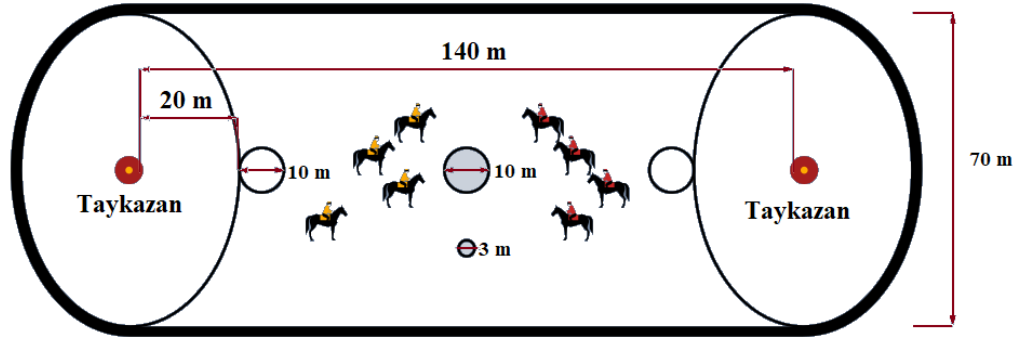

Resim 9. Kökbörü, Kırgızistan Takımı (IV. Dünya Göçebe Oyunlarından, 02.10.2022)

Merkezi Asya'daki göçebe Türk topluluklarının pek çoğunda oynanan bu oyunun aş-toyların vazgeçilmez oyunu olduğu pek çok tarihi literatürce doğrulanmaktadır (Köçkünov, 2015; Türkmen, 2020; Cusupov ve Dayırbekov,

³⁷ Türkmen (2020), Türk Dünyasında kurt kültürü ile ilgili olarak şunları kaydetmiştir: “Koruyucu ruh taşıyan kurt görünümü eski Türklerde, özellikle Aşina kabilesinde çok sağlam bir görüntü sergilemektedir... Kazaklar'da kurdun kafatası hayvan sürülerini korur, Türkiye'de kurdun dişi nazardan korur (Tıdıkova & Kudaçına, 1995: 123), Özbekler'de ise kurt postunun yeni doğan çocukları koruduğuna inanılmaktadır (Potapov & Graç, 1958: 69). Bilindiği gibi Batı Sibirya'nın güney halklarının mitolojik ve ritüel geleneklerinde, kurt bir atadır, bir büyük akrabadır, insanların koruyucusudur (Sagalaev & Oktyabrskaya, 1990: 47). Dolayısıyla “Kökbörü” oyunun kelime karşılığı: “Tanrı-kurt”, anlamı ise: “mavi renkli- boz kurt” a tekabül eder. Altaylıların dünya görüşü felsefe anlamına göre kök-börü oyunu oyuncuların gücünü ve kuvvetini gösteren, kurt sürüsüne benzer takım ruhunu geliştiren spor türüdür (2020: 39-40).

2019). Ancak Kökbörü diğer oyunlara nazaran da çok sert ve zorlu bir spor oyunudur ve sporcular açısından da çok fazla güç ve beceri gerektirmektedir. Bu nedenle resmi müsabakalarda 18 yaş altındaki sporcuca izin verilmemekte ve genelde katılanların yaş ortalamasının 20 yaş olduğu görülmektedir (Cusupov ve Dayırbekov, 2019: 43).

Şekil 5. Kökbörü Oyun Alanı (kaynak: Cusupov ve Dayırbekov, 2019: 42'den geliştirilmiştir)

Günümüzde de Orta Asya'nın Kırgızistan, Kazakistan, Tacikistan gibi bazı ülkelerinde Kökbörü yarışmaları yerel ve ulusal düzeyde aktif olarak desteklenmekte, çeşitli müsabaka ve turnuvalar düzenlenmektedir. Öte yandan Kırgızistan'da Kökbörü oyunu başta olmak üzere birçok binicilik sporu devlet tarafından desteklenmektedir. Ayrıca Kökbörü Dünya Göçebe Oyunları'nın ilk üçünün programında resmi oyun statüsünde müsabakalar düzenlenirken, dördüncüsünde gösteri oyunu olarak yer almıştır³⁸.

Oyunun şartları Dünya Göçebe Oyunlarının resmi sitesinde aşağıdaki şekilde belirtilmiştir.

- Takım 12 oyuncu, 1 antrenör, 3 seyis olmak üzere 16 kişiden oluşur, 18 yaş ve üstü sporcuların müsabakalara katılmasına izin verilir. Yarışma, erkekler arasında düzenlenir.

- Takımların takım başına en az 8 oyuncu ile müsabakalara katılmasına izin verilir.

- Her takımın, bir başlık (tebetey), bot, kamçı (kırbaç) ve tek bir ulusal formadan oluşan farklı renklerde (koruyucu unsurlarla birlikte) 2 takım tek bir oyun

³⁸ Bu bilgi IV. DGO'nın resmi sitesinden hareketle yazılmıştır. Ancak birincil kaynaklardan alınan bilgi ve daha sonrasında ikincil kaynaklarla doğrulanan bilgiye göre Kökbörü oyunu IV. DGO'nda da son anda yapılan değişiklikler ile resmi müsabaka statüsüne dahil edilmiştir. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. G3 ile G5 verileri ve super.kg haber ajansının "Daňazasından taarınıçı köp IV. Düynölük Köçmөndör Oyundarı - Şanına Gölge Düşen IV. DGO" başlıklı makale. (<https://www.super.kg/article/show/58750>)

forması olmalıdır. Oyuncuların sırtlarında, uygulamadaki gerçek numarayla eşleşmesi gereken bir numara olmalıdır.

Müسابakalar Kırgız Cumhuriyeti Kökbörü Federasyonu kurallarına göre yapılır (DGO, 2022).

Resim 10. Kökbörü (kaynak: Anadolu Ajansı, IV. DGO-İznil, Burak Yılmaz)

DGO'nun Üçüncüsüne sırf bu Kökbörü oyununu izlemek için gelen Amerikalı bir turistin aşğıdaki yorumu, Kökbörü oyununun özeti niteliktedir: "Kökbörü, ragbi, polo ve futbol unsurlarını birleştiren ve topu (taze kesilmiş) başsız bir keçi leşi ile değıştiren ve korkaklara göre olmayan bir geleneksel Kırgız oyunudur. Bu oyun sadece inanılmaz bir güç ve beceri değıl, aynı zamanda cesaret de gerektirir. Ayrıca bu oyun hata kabul etmez, çünkü oyuncular atlarından düşme gibi en ufak bir hatasında çok ciddi yaralanma riskiyle karşı karşıyadırlar. Aynı zamanda muazzam bir takım çalışması ve muazzam bir odaklanma gerektiren bir oyundur (Hosie, 2022. independent.co.uk).

Resim 11. Taykazan – Kökbörü (II. DGO, sputnik.kg)

Geleneksel binicilik oyunları arasında takımlar halinde oynanan bir oyun olan Kökbörü, Kırgızistan geleneksel binicilik sporunun bir simgesine dönüşmüştür. Özgürlüğü, kazanma azmini ve cesareti simgeleyen başka bir spor yoktur. Duygular, Kökbörü çalmanın verdiği hisler durağan değil. Geleneksel sporlar, özellikle binicilik, okçuluk ve geleneksel güreş, Kırgızlar tarafından sadece savaş tekniklerini bilmenin bir yolu olarak değil, aynı zamanda ahlaki ve manevi zenginleşmenin bir işareti olarak kabul edilir.

Dünya Göçebe Oyunları'nın sembolü hâline gelen ve geleneksel atlı spor oyunu olan Kökbörü, 2016 senesinde Kırgız Cumhuriyeti UNESCO Ulusal Komisyonu tarafından UNESCO'nun İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirasının Temsili Listesine sunulmuş ve 2017 yılında kaydedilmiştir (UNESCO, 2017).

2.2.2.1.4. At abış

Resim 12. At abış, II.DGO'ndan (kaynak: worldnomadgames.com)

At abış, atların hızlarının test edildiği bir msabakadır (Akmataliev, 2010: 129); At abış'ın halk arasında bilinen bir diğer adı Bayge'dir. Bu oyun bilinen en eski zamanlardan beri Kırgızların millî oyunudur. Kırgızların toplantı, eğence, aştoy merasimlerinde genellikle atlı spor oyunları, özellikle de Kökbörü'nn yanı sıra at yarışının düzenlenmesi bir gelenek haline gelmiştir (Karataev ve Eraliyev, 2005: 45; mrzakov ve Musin, 1973; Manas Ansiklopedisi, I. Cilt, sayfa 45).

Kırgızların en eski zamanlardan beri geleneksel oyunlarına ve eğlencelerine büyük önem verdiğini kaydeden Cusupov ve Dayırbekov (2019) da, geleneksel oyunlar olmadan tek bir düğün, tek bir kutlamanın bile yapılmadığını, geleneksel oyunlar arasında özellikle de binicilik oyunlarının en sevilen ve saygı duyulan oyunlar olduğunu ve olmaya devam ettiğini belirtmişlerdir (Dayırbekov, 2019: 43).

Buldukları topraklarda hâkim olan tarihi ve coğrafı yaşam koşullarının bir sonucu olarak Kırgızların doğuştan birer süvari olduklarını ve kız ya da erkek olsun bir Kırgız çocuğunun ilk adımını attıkları andan itibaren ata alışmaya başladıklarını, çok geçmeden de bağımsız olarak ata binmeyi öğrendiklerini dile getiren Ömürzakov ve Musin (1973), bu yaşam koşullarının oynadıkları oyunlarına da yansıdığını, dolayısıyla oyunlarının pekçoğunda göçebe ve göçebe atın bir arada grlmesinin³⁹ doğal olduğunu savunmuşlardır. Bu durum, at abış oyunu ve müsabakalarının

³⁹ Bu durum Dünya Göçebe Oyunlarının logosunda da görülmektedir.

Kırgız geleneksel oyunlarının arasında yaygın olan müsabakalardan biri olmasını açıklar (Ömürzakov ve Musin, 1973).

Resim 13. At Çabış, III. DGO'ndan (kaynak: sputnik.kg haber ajansı)

At Çabış'ın "Çoñ At Çabış" (büyük at yarışı), "At Çabış", "Kunan Çabış" "Alaman Bayge" vb. şekilde farklı yaş gruplarına göre farklı mesafelerde yarıştıran türleri mevcuttur. Dünya Göçebe Oyunları'nın ilk üçünde Çoñ At Çabış'ta 4 yaşından büyük atlar 30 km üstü uzun mesafede yarışırken, At Çabış'ta, 3 yaş üstü atlar 22 km.'lik mesafede koşmuşlardır. Ayrıca Kunan Çabış'ta 2-3 yaşındaki atların koşu mesafesi 11 km. olarak belirlenmiştir.

Atlar için uzun mesafe⁴⁰ koşu yarışı olan At Çabış oyunu için en dayanıklı, uzun mesafe koşularını kaldırabilecek nitelikteki külük⁴¹ tulparlar⁴² seçilir. Atlar "sınçı" denilen hâkemler tarafından dış görünüşüne ve özellikle de dişlerine bakılarak seçilir. Sınçılar atların dişlerine bakarak, müsabakaya uygun olup olmadığına karar verirler. Eskiden at yarışları için her yaştan atlar ve 8-14 yaş arası 25-30 kilo ağırlığındaki çocuklar katılırken, Dünya Göçebe Oyunları kapsamında bu oyunlar uluslararası formata uygun olarak düzenlenmiş ve 3 yaş üstü atlar ve 13 yaş ve üstü çocuklar katılmaya başlamıştır (Cusupov ve Dayırbekov, 2019: 43).

⁴⁰ Mesafeler atların yaşına, etkinliğin türüne göre değişmekte olup, genelde mesafe 4 km'den 50 km'ye kadar varan bir alanı kapsamaktadır. Bazı kaynaklara göre ise 100 km'ye varan mesafelerde yarışlar düzenlendiği de bilinmektedir. 1995 yılında "Manas" destanının 1000 Yıllığı münasebetiyle düzenlenen etkinlikte at yarışları tarihinde ilk kez 2000 km'lik "at çabış" yarışı düzenlenmiş ve atlar Türkmenistan'ın başkenti Aşgabat'tan Kırgızistan'ın Manas'ın doğduğu şehir olarak bilinen Talas şehrine kadar koşmuşlardır.

⁴¹ Külük, yüğrük; hızlı koşan, çevik, güçlü at

⁴² 1. Yorulmak bilmeyen, çok güçlü, yüğrük at; 2. Mitolojik varlık (Türk mitolojilerindeki kanatlı at); 3. Kırgız askerinin ruh eşi olarak bilinen, savaşlarda, müsabakalarda bindiği atı (Akmataliyev, 2010: 1217).

2.2.2.1.5. Cambı Atış

Resim 14. Cambı Atış (kaynak: cengizhan turkoolu)

Atlı spor oyunlarından bir diğeri de Cambı⁴³ Atuu oyunudur. Atlı okçuluk oyunlarından biri olan cambı atuu, 10-15 metre yüksekliğe asılmış cambı kesesini bağlandığı kıldan vurarak düşürme durumu üzerine kurulu, sadece Kırgızların değil, pek çok göçebe topluluğun en kadim geleneksel oyunlarından biridir.

İçine “cambı” denilen gümüş paralar konulan kese ya da keseler, ağzı atın kuyruk kılı ya da kıl kadar ince iple bağlanarak, yere dikey olarak çakılmış 10-15 metre yüksekliğindeki direğin ucuna yatay şekilde konumlandırılmış 3 metrelik çubuğun birkaç yerine asılır. Asılı duran keseyi dörtnala koşturan at üzerinde giden süvari, 50 metre uzaklıktan yay ya da tüfekte kesenin bağlandığı kıla vurarak düşürür. Cambı kesesini kim düşürdüyse cambılar da onun olur. Cambı atuu oyununa katılanlar çok iyi nişancı olmanın dışında usta bir binici de olmalıdır. Zira dörtnala koşturan at üzerinde hem dengesini sağlamayı bilmeli, hem de çok isabetli nişan alarak, atış yapabilmelidir.

⁴³ Cambı (Çince “eritilmiş, kalıba dökülmüş” anlamındaki juan ve “değerli” anlamındaki bao kelimelerinin birleşiminden), koyun, at vb. bir hayvanın toynakları şeklinde kalıba dökülmüş çeşitli boy ve ağırlıklardaki gümüşdür. Bazı kaynaklarda “yambao” olarak da geçmektedir. Çinli yetkililer tarafından (özellikle 1644-1912 yılları arasında Qing Hanedanlığı döneminde) göçebe halklarla ticaret için özel olarak tanıtılan bir para birimi olarak kabul edilmiştir. Cambı 18. yy. sonrasında yaygınlaşmaya başlamıştır.

Eskiden mergenler (nişancı avcılar) yaya olarak 100 metreden, atlı olarak 50 metreden yay ya da tüfekte vuruş yaparlarmış. Kırgızların kadim oyunlarından biri olan cambı atış yarışması “Manas” destanında da anlatılmaktadır. Destanın kahramanları, cambı atış başta olmak üzere diğer geleneksel oyunlar vasıtasıyla savaş ve avlanma eğitimi almışlardır (Karataev ve Eraliyev, 2005: 104; Abdrahmanov, 2021: 182).

Resim 15. Cambı Atış. (kaynak: III. DGO tanıtım videosundan)

Ömürzakov ve Musin (1973)'in kaydettikleri gibi, 1953 yılında Kırgızistan'ın Narın iline bağlı dağlı bölgede geleneksel cambı atuu oyunu millî spor müsabakaları arasında yer almış ve müsabakaya 16 yaşın üzerindeki iyi nişancı olan 50 kişi katılmıştır. Kırgızistan spor organizasyonları, cambı atış'ı yeniden canlandırmak ve geliştirmek için birtakım önlemler alarak, cambı atış müsabakaları için 2 farklı kuralı onaylamışlardır. Buna göre müsabakalar hem bireysel hem de takım olarak yapılabilir; 16 yaşından küçük olmama koşuluyla, tüfek kullanmayı ve ok atmayı bilen kişilere müsabakaya katılmaya izin verilir. Birinci kurala göre 3-4 metre yükseklikte asılı duran cambıyı (cambı yerine kâğıttan 15X20 cm'lik kuş kalıbı yapılmıştır) 25-30 metrelik bir mesafeden dörtnala koşan at üzerinde giderken bağlandığı ipinden vurarak düşürülmesi gerekirken; ikincisine göre 7-8 metre yükseklikteki cambının kendisine ok atmak da serbesttir (Ömürzakov ve Musin, 1973: 18).

Cambı atuu oyunu Dünya Göçebe Oyunları'nda gösteri oyunu olarak sergilenmiş ve izleyiciler tarafından büyük beğeni kazanmıştır.

2.2.2.1.6. Caa Tartış

Resim 16. Caa Tartış (kaynak: III. DGO tanıtım videosundan)

Kırgız Türklerinin kadim oyunlarından bir diğeri, “Caa Tartış” geleneksel okçuluk oyunu olarak Dünya Göçebe Oyunlarında da resmi oyunlar sırasında yerini almıştır. Okçuluk oyununun tarihi insanlık tarihi kadar eskiye dayanmaktadır. Hayatta kalma mücadeleleri sırasında öğrenilen bir yetenek olduğu düşünölen okçuluk, aynı zamanda savaş dönemlerinde en sık başvurulan saldırı ve savunma taktiği olarak karşımıza çıkmaktadır. Aynı “cambı atış” oyununda olduğu gibi çok iyi görme yeteneği ve usta bir nişancılık becerisi gerektiren bir oyundur.

Resim 17. Caa Tartış (kaynak: kabar.kg)

Dünya Göçebe Oyunlarında geleneksel okçuluk müsabakaları aşağıdaki ülkeler arasında gerçekleştirilmiştir:

- Geleneksel okçuluk (Kırgızistan);
- Geleneksel okçuluk (Türkiye);
- Geleneksel okçuluk (Güney Kore);
- Geleneksel atlı okçuluk (Kırgızistan ve Türkiye);
- Uzak mesafeden okçuluk (Macaristan).

Geleneksel Okçuluk oyunu olan Caa Atış oyunu için Dünya Göçebe Oyunları komitesi tarafından oluşturulan kurallardan bazıları aşağıdaki gibidir:

Geleneksel okçuluk oyunu için karbon ve sentetik malzemelerden yapılmış olimpik yaylar, nişangahlı yaylar, arbaletler ve okların geleneksel okçulukta rekabet etmesine izin verilmez. Yay ve oklar yalnızca doğal malzemelerden yapılmalıdır. Müsabakaya 18 yaş ve üzeri her yaştan insanlar katılabilir. Takım, 6 sporcu (4 erkek ve 2 kadın) 1 antrenör olmak üzere 7 kişiden oluşur. Müsabakalar Kırgız Cumhuriyeti Salbuurun Federasyonu kurallarına göre düzenlenir.

Ön elemelerde erkekler 35 metre, kadınlar 30 metreden atış yaparken, finalde erkekler 40 metre, kadınlar 35 metreden atış yaparlar.

Duruş pozisyonları:

- 1) “Tikesinen turuu” – klasik duruş, hedefe dönük şekilde: 2 set, 5 atış;
- 2) “Kayrılıp atış” – klasik duruştan 180 derecelik dönüşle ok atma: 2 set 5 atış;
- 3) “Tizelep ok atuu” – tek dizinin üzerine çömelmiş pozisyonda: 2 set 5 atış.

Müsabakalar ön eleme, yarı final ve final aşamalarından oluşur. Her yaklaşımda katılımcılara 2 dakika verilir ve bu süre içinde 5 yay atışı yapmaları istenir. Ayrıca her takım kendi ülkesinin milli kıyafeti ile performans göstermeli; her okçunun kendi yayı, sadağı ve okları olmalıdır. Sadece geleneksel yay, ok ve sadakların kullanımına izin verilir (worldnomadgames.com/ru).

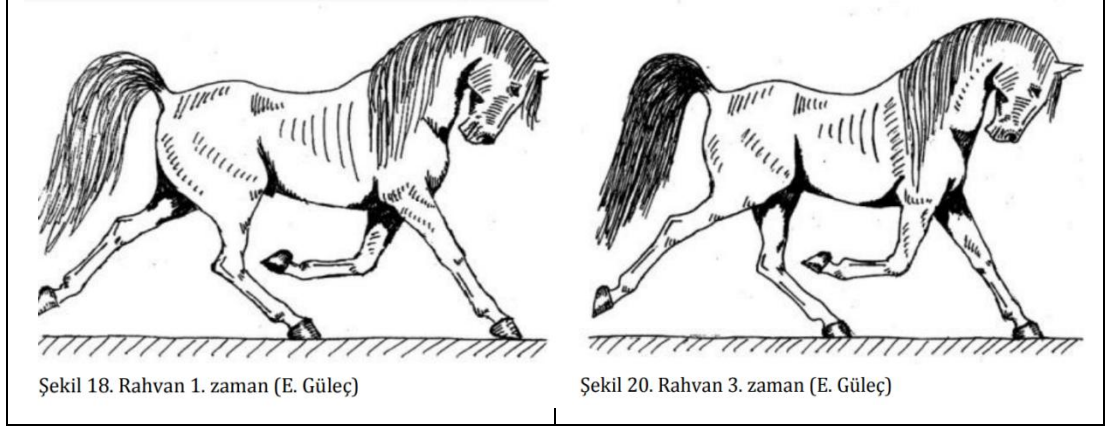
2.2.2.1.7. Corgo Salış

Resim 18. Corgo Salış (kaynak: jorgofederation.kg)

“Corgo” kelimesinin sözlük anlamı Kırgız Dilinin Açıklamalı Sözlüğünde; “1. Sırasıyla önce iki sağ, sonra iki sol bacağını eşit şekilde yerden kaldırıp, yavaşça sallayarak yürüyen, hızlı atılan adımdır; genellikle atların yürüyüş biçimi, bir tür yürüyüştür”. 2. “corgo” (rahvan) yürüyüşlü yıldıya verilen ad” şeklinde tanımlanmaktadır (Akmataliev, 2010: 479). Türkiye Türkçesindeki karşılığı “rahvan” olan bu kavram, TDK’nun Güncel Türkçe Sözlüğünde de benzer şekilde açıklanmaktadır: 1. *isim* Koşarken bir yandaki iki bacağını aynı anda atan binek hayvanlarının biniciyi sarsmayan en yavaş koşma biçimi; 2. *sıfat* Bu biçimde koşan (binek hayvanı) (TDK, sozluk.gov.tr).

Atların çeşitli yürüme ve koşma şekillerini inceleyen Yılmaz ve Ertuğrul (2013), atların doğuştan gelen yetenek ile adeta, tırıs, rahvan, kenter ve dörtnal olarak adlandırılan farklı yürüyüş çeşitlerine sahip olduğunu belirtmişler ve her birini resimli şekilleriyle birlikte ayrıntılı olarak açıklamışlardır. Konunun derinlemesine anlaşılması açısından aşağıda rahvan yürüyen at resimleri ve açıklaması Yılmaz ve Ertuğrul (2013)’dan alıntılanarak verilmiştir:

Şekil 6. Corgo (Rahvan) yürüyüş, iki sol bacak havada (solda); iki sağ bacak havada (sağda) (kaynak: Yılmaz ve Ertuğrul, 2013: 50).

Atın yürüyüş şekillerinden, tırıstan hızlı ama dörtnaldan daha yavaş, ayaklarını hafifçe iki yana açarak ve sallayarak yaptığı, biniciyi sarsmayan yürüyüş şekline verilen isimdir (Arpacık, 1996). Rahvan yürüyüşte atın bir taraftaki iki ayağı aynı anda havaya kalkarken, diğer taraftaki iki ayak yere basar (Resim 18-20). Başka bir ifadeyle hayvan bir yanda bulunan iki ayağını yerden kaldırdığı zaman, ağırlığını diğer taraftaki ayakları üzerine verir. Bu yüzden kaldırmış olduğu ayaklarını yerden çok fazla yükseltmez. Kaldırdığı ayaklarını süratle ileri götürür ve hemen yere bırakır. Dolayısıyla bu yürüyüş şeklinde atın tökezleme ihtimali diğer yürüyüş çeşitlerine göre çok daha yüksektir. Bu sebeple, bu yürüyüş şeklini iyi bilen ve ustaca yapan at gayet seri gider. Eğer at bu yürüyüş şeklini iyi bilmiyorsa, bu sefer sık sık tökezler. Başka bir ifadeyle, rahvan yürüyüş şekli, bilen bir at için “süratli yürüyüş”, bilmeyen bir at için “tökezleme” olur (Emiroğlu ve Yüksel 2009; Yılmaz ve Ertuğrul, 2013).

Kırgızlarda atlı müsabakalar genellikle hızı esas alan at çabış, kunan çabış gibi yarışlarla başlar, daha sonra, *corgo* olarak bilinen, rahvan yürüyüşlü atların katıldıkları yarışlar gerçekleştirilir. Nitekim, Dünya Göçebe Oyunlarında da at yarışları bu sıralamaya göre yapıldığı görülmektedir. Corgo Salış, diğer at yarışlarına göre biraz farklıdır. Kırgızistan’da genellikle yaş sınırlaması olmaksızın, *corgoyu* (rahvan yürüyüşlü atı) en iyi şekilde idare edebilen, hafif, çevik her yaşta usta bir binici, corgo salış yarışmasına katılabilme şansına sahiptir. Yukarıda Yılmaz ve Ertuğrul (2013)’da belirtildiği gibi, her at corgo (rahvan) yürüyemez, bu yüzden Kırgızlar, çok eski zamanlardan beri corgo atlara ve *corgo salış* müsabakalarına oldukça önem vermiştir.

Resim 19. Corgo Salış – Bıştı Corgo (kaynak: worldnomadgames.com/kg)

Dünya Göçebe Oyunları'nın resmi sitesinde "corgo, atın sağ ve sol iki bacağın çiftler şekilde aynı zamanda kalkıp, inmesi" şeklinde tanımlanırken, rahvan yürüme özelliğinin atlarda nadir bulunan özellik olmasıyla corgo atların diğer atlara nazaran çok daha değerli olduğu bilgisi yer almaktadır (wordlnomadgames.com/kg).

Corgo salış da diğer at çabış müsabakaları gibi uzun mesafe yarış türüdür. Dünya Göçebe Oyunları'nın Birinci (2014), İkinci (2016) ve Üçüncüsünde (2018) her yaştan corgoların katıldığu 11 km. mesafe ile Corgo Salış ve sadece 3 yaşındaki corgoların katıldığu ve 6 km. mesafe ile Bıştı Corgo müsabakaları yapılmıştır.

Corgo Salış ve Bıştı Corgo dâhil olmak üzere tüm ulusal at yarışları müsabakalarına katılım şartları Dünya Göçebe Oyunları'nın resmi sitesinde; "Ulusal at yarışlarına resmi olarak "jokey" statüsüne sahip olmayan, ancak binicilik becerilerine sahip olan ve binicilik kuralları hakkında bilgi sahibi olan ve 12 yaş üstü ve ağırlığı en az 25 kg. olan kişiler katılabilir. Çocuklar ebeveynlerinin noter tasdikli, imzalı izninin olduğu belge ile kayıt yaptırabilir. Müsabaka esnasında jokeyin ve atının sağlık durumu, jokeyin kendisinin ve antrenörünün sorumluluğundadır," şeklinde belirlenmiştir.

2.2.2.1.8. Tıyın Eñmey

Resim 20. Tıyın Eñmey, II. DGO'ndan (kaynak: Tabıldı Kadirbekov, sputnik.kg)

Geleneksel atlı spor oyunlarından en ilgi çekici, heyecan verici olan türlerinden bir diğeri de “*Tıyın Eñmey*” müsabakasıdır. Kırgız Sözlüğünde “Amacı at sırtında dörtnala koştururken yerdeki tıyın’ı eñip⁴⁴ alma üzerine kurulu ulusal spor oyunudur” (Akmataliev, 2010: 1240) şeklinde ifade edilen bu oyunda yiğitlerin binicilikteki ustalığı, sürüş hâkimiyeti, çevikliği ve kıvraklığı ölçülür. Göçebe halkının ortak oyunlarından biri olan “tıyın eñmey”, Sovyet döneminde ulusal spor müsabakalarından biri olarak geliştirilmiş, oyunun kuralları belirlenmiştir. Bu kurala göre tıyın’ın bulunduğu meydanın genel uzunluğu 100 metreden fazla olmamalıdır. Meydanın 50-60 metrelik kısmına kum ya da talaş serpilir, tam orta kısmına da tıyın (madeni para) yerleştirilir. Tıyın eñecek (madeni parayı alacak) sporcu sırası gelince meydanın 10-15. metresindeki start noktasına yaklaşır ve hâkemin işareti üzerine atını dörtnala koştururken eğilip, yerdeki madeni parayı almalıdır. Eğer madeni paranın bulunduğu noktaya yaklaştığında sporcunun atının hızının düştüğü, yani yavaşladığı fark edilirse sporcu diskalifiye olur. Burada sporcunun start noktasından madeni paranın olduğu alana, yani 15 metrelik mesafeye ne kadar sürede geldiği ve madeni parayı kapıp kapmadığına bakılır. Sporcu parayı alırken düştüğü takdirde de (ciddi yaralanma olmazsa) hemen atına tekrar binip, finiş noktasına ulaşması gerekir,

⁴⁴ Tıyın, kuruş, madeni para; eñmek, eğilerek yerden/zeminden almak, kapmak. Kırgız sözlüğüne göre “tıyın, 1) Bir som’un yüzde bir bölüğüne eşit para birimi; 2) Genel olarak para”, şeklinde açıklanırken (Akmataliyev, 2010: 1240); “eñ- fiili, 1) At sırtındayken eğilerek yerde yatan bir nesneyi almak, kapmak; 2) uçarken yerdeki bir nesneyi kapmak (yırtıcı kuşlar için)” şeklinde ifade edilmiştir (Akmataliyev, 2010: 1429).

aksi takdirde oyundan elenir. Her sporcu üçer kez oynar. Tıyın'ı en çok kapan kazanır. Eğer tıyın sayısı aynı olacak olursa, süre açısından en kısa sürede tamamlayan kazanır (Bektenov ve Musin, 1978: 28).

Resim 21. Tıyın Eñmey (kaynak: azattyk.org)

Kazak Türklerindeki varyantının “kümis aluv” olduğunu dikkat çeken Amanjol (2015), Orta Asya ve Kavkasya bölgelerinde yaşayan toplumlar arasında karşılaşılan ve binicinin son derece becerikli olmasını, atı mükemmel bir ustalıkla yönetebilmesini gerektiren özgün ulusal spor oyunlarından olduğunu belirtmiştir. Oyunun amacı, binicinin at sırtında dörtnala koşturarak giderken yerdeki madeni parayı, bazı durumlarda belirli aralıklarla sıra sıra dizilmiş bir dizi madeni parayı eğilerek almaktır (Haruzin, 1889: 55; Amanjol, 2015: 23).

İlkinin 2014 senesinde düzenlendiği ve düzenli olarak iki yılda bir tekrarlanması planlanan Dünya Göçebe Oyunları'nın programında gösteri oyunu olarak sergilenmiştir.

2.2.2.1.9. Er Oodarış – Er Eñiş

Resim 22. Er Eñiş. I. DGO Festivalinden (kaynak: <http://worldnomadgames.com>)

Kırgızların geleneksel atlı güreş oyunu olan Er Oodarış ya da Er Eñiş, Kazak (audarıspak), Türkmen (agdarış), Özbek (ogdarış) Türkleri arasında da karşılaşılan ortak özelliklere sahip etnik spor oyunlarından biridir. Başlangıçta çobanların boş zamanlarında güç ölçüştükleri bir oyun olarak ortaya çıktığı düşünülen bu oyun, askeri ihtiyaçlara uygun olarak geliştirilmiş ve askeri amaçlara hizmet etmiştir. Er Eñiş'te zaferin anahtarı, hem binicinin ve hem de atının becerisi ve gücüdür. Dolayısıyla bu oyun için biniciden aranılan özelliklerin en başında yiğidin çok güçlü bir pehlivan özelliklerine sahip olması gelirken, aynı zamanda eñişçiden çevik ve usta bir binici olması beklenir. Öte yandan tıpkı Kökbörü oyununda olduğu gibi, eñiş atları da özel olarak yetiştirilen son derece dayanıklı atlardan seçilir. Er eñiş atları ağır ve güçlü olmalı, dengeyi koruyabilmeli, manevra kabiliyetine, sakin ve uysal karaktere sahip olmalı, aynı zamanda biniciye kusursuz itaat etme özelliğine sahip olmalıdır (Ömürzakov ve Musin, 1973; Amanjol, 2015; worldnomadgames.com).

Kadim zamanlardan beri aş-toylarda müsabaka şeklinde oynanarak, gelenek haline gelen bu oyun, Sovyetler zamanında da yeniden inşa edilerek, hem bireysel olarak, hem de takım halinde oynanan bir ulusal spor oyunu olarak geliştirilmiştir. Ömürzakov ve Musin (1973)'de oyunun kuralları aşağıdaki şekilde açıklanmıştır:

Er Oodariş ya da Er Eñiř'e sadece 19 yaşından büyük bireyler katılabilir. Müsabakanın süresi 10 dakika, müsabakanın düzenlendiği meydanın genişliği ve çapı 40 metre olmalıdır. Eñiřçiler bir-birini atın sırtından devirir ve devrilen eñiřçinin herhangi bir yeri yere değerse, deviren taraf kazanır ve baygenin (dln) sahibi olur. Rakibini kemerinden tutmaya, ayağını zengisinden koparmak için çelme atmaya, bacağından, sırtından tutmaya, itmeye, rakibinin atını dizi ya da bacağıyla ittirmeye, kendi atının boynuna sarılmaya izin verilir; ancak rakibin atına kamçı indirmek, rakibini yüzünden, saından, boynundan ya da başından tutmak, eyerinden çekiştirmek, elini ya da benzer bir yerini büküp, kıvrırmak, bacağının ya da zengisinin altına kolunu sokmak, rakibinin dengesini bozmak amaçlı yular ya da dizginin bir kısmını rakibin koluna ya da başına dolamak yasaktır (Bektenov ve Musin, 1978: 88). Ayrıca, mrzakov ve Musin, ulusal spor statüsüne sahip olan Er Eñiř'in *en hafif sklet* (en fazla 60 kg), *hafif sklet* (en fazla 70 kg), *orta sklet* (en fazla 80 kg) ve *ağır sklet* (80 kg ve zer) kategorileri altında ilçe, blęe, Şehir, il ve ulusal bazda spor etkinlikleri takviminde yer alarak, çeşitli müsabakaların düzenlendiğini belirtmişlerdir.

Dünya Göçebe Oyunlarının resmi sitesinde yer alan kurallara göre, Er Eñiř müsabakasına 18 yaş ve üzeri, uygun spor eğitimi almış ve doktor izni almış sporcular katılma hakkına sahiptir. Müsabakalara kabul, müsabaka hakem başkanı, başktip, bir doktor ve bir veterinerden oluşan hakem kurulu tarafından onaylanır. Erkekler arasında düzenlenen müsabakalar, 60 kg'a kadar, 70 kg'a kadar, 80 kg'a kadar, 90 kg'a kadar ve 90 kg'ın üzerinde olmak üzere beş ağırlık kategorisinde yapılır: Yarışmanın ilk gününde (geliş günü) katılımcıların ağırlık ölçüleri alınırken, ikinci gün n elemeler, üçüncü gün ise final maçları yapılır. Müsabaka başa baş olarak yapılır. Msabakada fark 10 puana ulaşırsa, üstünlük sağlayan taraf galip sayılır. "Mutlak galibiyet" kazanan katılımcı 4 puan, puan farkla kazanan katılımcı 3 puan, kaybeden katılımcı 0 puan kazanır ve kaybeden katılımcı oyundan elenir. Müsabakalar Kırgız Cumhuriyeti Atletizm Federasyonları Federasyonu kurallarına göre yapılır (worldnomadgames.com/kg).

Resim 23. Er Eñiř, III DGO Festivalinden (kaynak: <http://zplecakiem.pl/kok-boru-world-nomad-games-buzkashi/>)

Dünya Göçebe Oyunları kapsamında düzenlenen etkinliklerde Kırgızistan Cumhuriyeti'nin at sırtında millî güreş çeşidi olan Er Eñiř, Birinci, İkinci ve Üçüncü Dünya Göçebe Oyunlarında resmî müsabaka olarak yer almıştır. Afganistan, Azerbaycan, Kazakistan, Tacikistan, Rusya, Özbekistan, Moğolistan ve ev sahibi ülke Kırgızistan olmak üzere 8 ülkeden sporcuların katılımıyla gerçekteşirilen ve 5 sporcu ve 1 antrenörden oluşan 6 kişilik takımlar hâlinde oynanan bu oyunda bir kere mağlup olan sporcunun elenmesiyle kazanan takım belirlenmiştir. 3 etkinlikte de Er Eñiř spor dalında Kırgızistan birinciliği kaptırmazken, ikincilik genel olarak Kazakistan sporcularının olmuş ve üçüncülük ise Moğolistan, Özbekistan ve Rusya sporcuları arasında değişmiştir (BBC haber ajansı, 14.09.2014; Kabar Haber Ajansı, 7.09.2018).

2.2.2.1.10. Er Sayış

Resim 24. Er Sayış, II.DGO'ndan (kaynak: sputnik.kg haber ajansı)

Menşei avcılık ve toplayıcılık dönemine kadar uzandığı ve başlarda sadece hayatta kalma mücadelesinin bir sonucu olarak ortaya çıktığı düşünülen Er Sayış oyunu, Kırgızların geleneksel oyunları arasında en ilgi çekici olduğu kadar ve bir o kadar da en tehlikeli olanıdır. Atlı müsabakalar arasına dâhil edebileceğimiz bu oyun, 20. yy.'ın başlarına kadar nayza⁴⁵ denilen gerçek mızraklarla duello şeklinde oynanmıştır.

Resim 25. Er Sayış – III. DGO'ndan (kaynak: Olivia Harris-bbc.com)

⁴⁵ Nayza (Mızrak) 1. Savaşta kahramanların ve askerlerin kullandığı, 2-3 arşın uzunluğunda, ucuna sivri demir takılı bir sopadır (Akmataliyev, 2010: 959). İtme ve fırlatma için tasarlanmış askeri bir silah olan mızrak, düz, sert ağaçtan yapılı ve ucuna çift keskin kenarlı, sivri uçlu demir parçası takılır. İnsanlar tarafından icat edilen bu silah, avcılık ve savaşlarda kullanılmıştır (Karataev ve Eraliyev, 2005: 231).

Ömürzakov ve Musin (1973)'in de belirttikleri gibi, Kırgız halkı binlerce yıl boyunca çok sayıda yabancı işgalcilere karşı savaşmıştır. Sürekli savaş halinde olma, sürekli yaşam alanlarını ve hayvanlarını koruma mücadeleleri, olağanüstü dayanıklılık, güç, durumu hızlı kavrama ve eyleme geçirerek askeri taktikler geliştirme becerisi gerektirmiş ve bütün bu özellikler, geleneksel oyunlarının ve müsabakalarının doğası üzerinde belirgin bir iz bırakmıştır. Savaşların sona ermesiyle, oyunlar ve müsabakalar askeri renklerini kaybetmiş (örneğin “Cambı atuu” oyununda olduğu gibi) veya hatta tamamen terk edilerek, unutulmaya yüz tutmuştur (“Er Sayış” oyununda olduğu gibi). Geleneksel oyunlar, başlangıç özelliklerini kaybederek, spor, rekreasyon ve eğlence karakteri kazanmışlardır (Ömürzakov ve Musin, 1973: 6).

Er Sayış oyunu, 19. yy. araştırmacılarının, etnograflarının da dikkatini çekmiş, pek çok araştırmacının araştırmalarına konu olmuştur. Araştırmacıların ifadelerine göre Er Sayış, Kırgızlarda görülen askeri savaş oyunu olmakla birlikte diğer geleneksel oyun türlerine nazaran biraz daha az ve sadece büyük tören ve şöenlerde oynanan oyun türüdür. Er Sayış müsabakası, Kazak ve Kırgızlar arasında oynandığı gibi, farklı boylar, kabileler ya da komşu toplumlar arasında da düzenlenmiştir. Sayışçılar (mızrak dövüşü dövüşçüleri), gerekli ekipmanlarla donatılarak, ucu küt uzun tahta mızraklarla dövüşmüşlerdir. Müsabakanın amacı rakibine onu eyerinden düşürecek veya müsabakaya devam edemeyecek şekilde ağır bir darbe indirmektir. Bu oyun türünde sık sık ölümler olduğundan ve hararetli tartışmalar neticesinde ciddi çatışmalara yol açtığından (Sambu, 1978: 225-226; Grodekov, 1889: 13-14; Simakov, 1984: 80-81) bu oyun Çarlık Rusyası yetkilileri tarafından yasaklanmıştır (Amanjol, 2015: 23).⁴⁶

Simakov (1984)'un belirttiklerine göre oyunun kuralı gereği rakipler mızraklarıyla birbirinin yalnızca göğüs ve sırtına (yani vücudun zırhla en güvenilir şekilde korunan kısımlarına) vurma hakkına sahip idiler, bazı versiyonlarına göre ise, kollara ve bacaklara ve hatta boyuna (vücudun başın altındaki tüm bölgelerine) vurmak da mümkündü. Ancak mideye ve kasiğa darbeler her durumda kesinlikle

⁴⁶ Ünlü Kırgız etnografi, folklor derleyicisi İbrayım Abdrahmanov'un araştırmalarının, elyazma eserlerinin bulunduğu “Tarihî Etnografyalık Muras: Kol Cazmalar” başlıklı kitapta Er Sayış oyunu ve Kırgızlar arasında düzenlenme sıklığı ile ölümlerle sonuçlanan müsabakalar ve ayrıca 21. Yy. öncesi Kırgızlarda düzenlenen aş-toylar ve geleneksel oyunlar konusunda ayrıntılı bilgiler mevcuttur.

yasaktı. Çoğu durumda, hakemler katılımcıların hayatlarına önem verir ve içlerinden birinin yarışmaya devam ederek ölüm veya ciddi yaralanma tehdidi ile karşı karşıya kaldığı durumlarda müsabakaya son verirlerdi. Hakemler tarafından bu karar genellikle rakiplerden birinin toy ve deneyimsiz, diğerinin de güç ve beceri açısından ondan önemli ölçüde üstün olduğu durumlarda alınırdı (Simakov, 1984: 53; Abdulina, 2015: 110).

Dolayısıyla, oyunun daha güvenilir olması için hakemler tarafından kuralların sıkılaştırılması, gerçek mızraklar yerine ucu küt mızrakların kullanılması, katılımcıların darbelerden korunmak için koruyucu zırhlar giymesinin şart koşulması, göğüs ve sırt bölgesi dışındaki bölgelere vurulması yasağını çiğneyenlere çeşitli derecelerde cezaların uygulanması gibi kurallarla can kaybının daha az olduğundan emin olunmasıyla birlikte “Er Sayış” oyununun askeri işlevi, yerini yavaş yavaş geleneksel halk sporu olarak sportif amaçlara bırakmıştır (Abdulina, 2015: 109-110).

Yine bu konuda Ömürzakov ve Musin (1973), her ne kadar Er Sayış oyununun kurallarına göre göğüs ve sırt dışında yüze, boyuna, karın bölgesine, kollara vurmak yasak olsa da müsabakalar genellikle, çekişme halindeki rakiplerin bir-birini boğazına vurarak ölümüne sebebiyet vermesi ya da ciddi şekilde sakatlanmalarla son bulmuştur. Bu tür tehlikeleri göz önünde bulundurularak Ekim İnkılabı’ndan sonra Sayış oyunu tamamen kaldırılmıştır (Bektenov ve Musin, 1978: 137).

Kırgızistan’ın egemenliğine kavuştuğu tarihten itibaren somut olmayan kültürel varlıklarına sahip çıkma, koruma ve yeniden canlandırma kapsamında Er Sayış oyunu tekrar gündeme gelmiş ancak Nevruz Bayramında ve Uluslararası etkinliklerde sadece bir gösteri oyunu olarak sergilenmeye devam etmektedir. Dünya Göçebe Oyunlarının Birinci, İkinci ve Üçüncüsünde de gösteri oyunu olarak ziyaretçilerin beğenisine sunulmuştur.

2.2.2.1.11. Balban Küröş (Kırgız Güreşi)

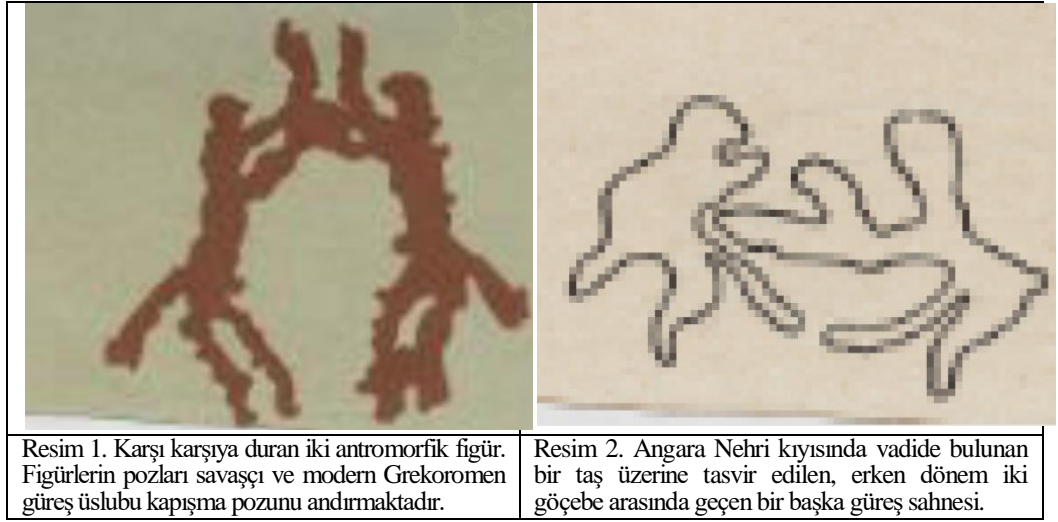

Resim 26. Balban Küröş (kaynak: maralfm.kg)

Pekçok göçebe topluluklarında benzerlik gösteren geleneksel oyunlardan olan ve geçmişi insanlık tarihi kadar eskiye dayanan ve kuşak güreşlerinden biri olan Balban Küröş, Kırgızistan’da en çok olimpiyat ve müsabakalara konu olan geleneksel spor oyunlarından biridir. Kazakbaev (2015), “Ortak Türk Kültürünün Bir Parçası Olarak Kırgızların Millî Güreşi” başlıklı makalesinde güreşin tüm Türk dünyası topluluklarının ortak geleneksel oyunlarından olduğunu kaydetmiştir:

“Türk halklarının kuşak güreşlerini incelerken, özel olmaktan çok ortak yönlerinin olduğunu vurgulamak gerekir. Türk halklarının belirli güreş türleri ile birlikte, hâkim olan tarihsel, etno-kültürel, coğrafi ve diğer birleştirici koşullar nedeniyle, Kırgız güreşi de aynı kökene sahiptir. Bu özellikle Fergana kurallarına göre Altay Türklerinin “kureş”, Hakasların “kures”, Kazakların “küres” ve Özbeklerin “kurash”ları için geçerlidir.” (Kazakbaev, 2022: 175). Ayrıca oynayış şeklinin de benzer olduğu kemer güreşinin Türk toplulukları arasında isimlerinin de benzerliğine dikkat çeken Kazakbaev, Sevortyan (1980)’in etimoloji sözlüğüne atıfta bulunarak kemer güreşindeki kemer sözcüğü için Kırgızlarda, belboo; Kazaklarda, belbeu; Özbeklerde, belbog; Türklerde belbağ ifadelerinin kullanıldığına dikkat çekmiştir (Sevortyan, 1980: 79-80; Kazakbaev, 2015: 175). Öte yandan göçebe toplulukların “yetişkinliğe geçiş ayinleri” sırasında binicilik, okçuluk ve güreş gibi

bir nevi özgün bir mücadele müsabakası düzenlediklerine Türk folklorunun zengin kaynaklarından şahit olduğunu kaydeden Kazakbaev, bu müsabakayı kazanan çocuğun artık bir yetişkin sayıldığından söz etmiştir. Buna bağlı olarak eski çağlarda Türk toplulukları arasında barışçıl bir müsabaka biçiminde başlayan güreş mücadelesinin ortaya çıkışının temel (bir anlamda - öncü) işaretlerinden birinin, bireyin evliliğe girişim güdüsü olduğunu kaydetmiştir. Göçebelere özgü güreş resimlerinin yer aldığı Petroglifler, eski göçebelerin manevi hayatını ve kültürünü anlamak için en değerli kaynaklardır. (Kazakbaev, 2015: 176).

Şekil 7. Petrogliflerde resmedilen güreş sahneleri (Kazakbaev, 2015: 176-177).

Günümüzde Kırgız Güreşinin gelişimindeki en büyük başarı Ağustos 1934'te ilk kez Kırgız Spor Oyunları programına dâhil edilmesi olmuştur (Toktosartov, 2022: 11; Kazakbaev, 2015). 1937'de Geleneksel Kırgız Güreşinin kuralları oluşturulmuş ve bu kural birkaç kez değiştirilerek, en son 1993'te son kez yeniden oluşturulmuştur.

Resim 27. Balban Küröş II. DGO'ndan (kaynak: Tabıldı Kadırbekov, sputnik.kg)

Kırgız güreşinde sporcular geniş şalvar tarzı pantolon giyer, üst tarafı çıplak olur. Minder üzerinde rakipler karşı karşıya gelir ve rakip güreşçinin kemerinden tutarlar. Bir eliyle kemeri sıkıca kavraması için güreşçilere biraz vakit tanınır. Güreşte rakibi devirerek, sırtını yere değdiren taraf müsabakanın kazananı olur (worldnomadgames.com/kg).

Dünya Göçebe Oyunlarının Birinci, İkinci ve Üçüncüsünde Kırgız Güreşi, resmi oyunlar statüsüyle müsabakalar düzenlenen ve pek çok madalya kazanan geleneksel oyunlardan biri olmuştur. Dördüncü Dünya Göçebe Oyunlarında güreşin Alış (Kırgızistan), Aşırtmalı aba güreşi (Türkiye Cumhuriyeti), Kapışmalı aba güreşi (Türkiye Cumhuriyeti), Yağlı güreş (Türkiye Cumhuriyeti), Pehlivan güreşi (İran İslam Cumhuriyeti), Kazak güreşi (Kazakistan Cumhuriyeti), Şalvar güreş (Türkiye Cumhuriyeti) ve Mas güreşi (Rusya Federasyonu) olmak üzere dokuz türünde resmi oyun statüsünde müsabakalar yapılmış, Kırgız Güreşi ise gösteri oyunları kategorisinde yer almıştır.

2.2.2.1.12. Alış

Resim 28. Alış Güreşi (kaynak: III. DGO videosundan alındı)

Alış güreşi, ulusal kemer güreşinin bir türüdür. Müsabakaya erkekler ve kadınlar da katılabilir. Ayak hareketlerine izin verilen serbest alış güreşi ve ayak hareketlerine izin verilmeyen klasik usul alış güreşi olmak üzere iki türü mevcuttur. Alış oyununun oynayış şekli şu şekildedir: Başlama pozisyonunda sporcunun başı rakibin omzunda bulunurken, rakibin bacaklarının hareketlerini ellerinin altından takip eder. Güreşçiler bel kısmından öne doğru eğilerek rakibin sağ elini, sol elini sağ elinin üzerinden geçirerek rakibinin kemerini tutarlar. Dövüş sadece ayakta dururken gerçekleşir. Her güreşçinin görevi, kemerini bırakmadan rakibini omuz bıçaklarından düşürmeye çalışmaktır.

Millî kemer güreşi olan alış güreşinin kuralları Dünya Göçebe Oyunları'nın resmi sitesinde aşağıdaki şekilde verilmiştir:

Alış Güreşi, bir millî kemer güreşidir. Takım, 12 erkek, 12 kadın sporcu, 2 antrenör ve 2 temsilci olmak üzere 28 kişiden oluşur. 18 yaş ve üstü sporcuların Alış Dünya Şampiyonasına katılmasına izin verilir. Dünya Şampiyonaları erkekler ve kadınlar için klasik ve serbest stilde düzenlenir.

Tüm ağırlık kategorilerinde, katılımcı bir ülkeden 1 sporcuya izin verilir.

Ağırlık kategorileri:

- Erkek (klasik ve serbest stil): 60kg, 70kg, 80kg, 90kg, 100kg, +100kg;
- Kadın (serbest ve serbest stil): 55kg, 60kg, 65kg, 70kg, 75kg, +75 kg.

Müسابakalar Dünya Alış Federasyonu kurallarına göre yapılır. +100 kg ağırlık kategorisinde erkekler arasındaki yarışmanın galibi. Büyük Göçebe Güreşi yarışmalarına katılma hakkını elde eder (wordlnomadgames.com/ru).

Canuzakov (2019)'un belirttiği gibi, günümüzde Kırgızistan Cumhuriyeti'nde milli ve geleneksel sporlar ve oyunları oluşturma ve geliştirme sistemi sürekli yenilenerek gelişmekte ve milli sporun Kökbörü, Ordo, Kırgız Güreş, Alış, Er Odarış (Er Eniş), At sporu, Toguz Korgool, Salbuurun, “Aykür” Çükö Oyunları, Serbest Güreş olmak üzere 11 türünde spor federasyonları görevlerini aktif olarak sürdürmektedir. Ayrıca, 1993 yılından itibaren her dört yılda bir Kırgız Cumhuriyeti'nin Milli Spor branşları ve geleneksel sporlar üzerinde turnuvalar düzenlenmekte iken, öte yandan milli sporun Kök Börü, Ordo, Kırgız Güreş, Alış, Dokuz, Korgool Salbuurun, At çabış, Corgo salış, Er Odarış/Er Eñiş, Kız Kuumay, Tıyın Eñmey, Upay gibi 12 değişik branşında müsabakalar düzenlenmekte ve kazananlara çeşitli derece ve unvanlarla ödüllendirilmektedir (2019: 46).

İlkinin 2014 senesinde düzenlendiği Dünya Göçebe Oyunları, yukarıda tanımlarının yapıldığı geleneksel spor oyunları dâhil olmak üzere göçebe toplulukların somut olmayan kültürel miras unsurlarının bütün dünyaya tanıtıldığı ve toplumlar ve ülkeler arası ilişkileri güçlendirmeye, deneyim alışverişinde bulunmaya, zamanı yararlı ve eğlenceli bir şekilde geçirmeye yardımcı olacak bir etkinliktir.

2.3. UNESCO KÜLTÜREL MİRAS LİSTESİNDE KIRGIZİSTAN

Eşsiz doğal kaynaklara ve göçebe halkın benzersiz kültürüne sahip olan Kırgızistan, uluslararası ve bölgesel pazarlarda turizmin gelişmesi için kullanılmayı bekleyen büyük bir potansiyele sahip somut ve somut olmayan kültürel miras unsurlarına sahiptir. Kırgızistan'ın temel turistik ürünü, çeşitli doğal kaynaklar ile tarihi ve kültürel mirastır. Dünya Göçebe Oyunları dâhil olmak üzere, Kırgızistan turizm endüstrisinde son yıllarda yaşanan gelişmeler, Kırgızistan'ın turizm ürünlerine artan ilgiye ve turizmin gelişmesinde olumlu eğilimlere işaret etmektedir.

UNESCO, Kırgızistan'ın somut ve somut olmayan kültürel varlıklarını fark edip, onların korunması, yaşatılması ve gelecek kuşaklara aktarılması ve aynı zamanda yeniden yaratılarak birer turistik ürün haline getirilmesi konusunda birtakım çalışmalara imza atmıştır.

Kırgızistan 1992 senesinde UNESCO'ya üye olmuştur. Dünyanın kültür miraslarının korunmasına ve geliştirilmesine önem veren bu kurum, Kırgızistan'ın da kültürel, bilimsel ve eğitimsel gelişimine büyük destek sağlamaktadır. Kırgızistan'ın bağımsızlığını kazandığı ilk yıllarından bu yana Manas-1000, Oş-3000 gibi büyük uluslararası etkinliklerin düzenlenmesi konusunda büyük destek sağlamıştır.

Kırgızistan'da somut olmayan kültürel miras unsurlarının belirlenmesi ve envanterinin çıkarılması süreci 2007 yılında başlamıştır. Bu tarihten 2 yıl sonra 2009 yılında Kırgızistan'ın Güney bölgesindeki Oş şehrinin merkezinde bulunan "Süleyman-Too" tarih ve arkeoloji müzesi kompleksi, UNESCO Dünya Mirası Alanları listesinde ilk Kırgız kültür mirası olarak yerini almıştır.

2012'de bu listeye, Kırgızların geleneksel keçe halı yapma sanatının ürünü olan Şırdak ve Alakiyiz eklenmiş, akabinde 2013 senesinde Kırgız sözlü kültür ürünlerinin şaheseri, dünyanın 2. en uzun mısraya sahip destanı olan "Manas, Semetey ve Seytek" üçlüsü de listedeki yerini almıştır. 2014 yılında Kırgızistan ve Kazakistan'ın ortak çabaları sonucunda göçebe halkların geleneksel konutu olan Bozüy, "Kırgız ve Kazak yurtları (Türk göçebe konutları) yapımında geleneksel bilgi ve beceriler" adaylığında tescillenmiş; yine aynı yıl, Kızıl-Suu, Ak-Beşim (Suyab) antik yerleşimlerinin kalıntıları ve "Burana" arkeoloji ve mimari müze kompleksi listeye dâhil edilmiştir.

Aralık 2022 tarihi itibarıyla Kırgızistan'ın 13 adet somut olmayan kültürel miras unsuru, UNESCO'nun Somut Olmayan Kültürel Miras Listelerinden yerini almıştır. Liste aşağıdaki gibidir:

- İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirasının Temsili Listesi - Akın Sanatı, Kırgız destancıları – Kırgızistan (2008)
- Acil Koruma Gerektiren Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi - Ala-kiyiz ve Shyrdak, Kırgız geleneksel keçe halı sanatı – Kırgızistan (2012)

- İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirasının Temsili Listesi - Kırgız destan üçlemesi: Manas, Semetey, Seytek – Kırgızistan (2013)
- İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirasının Temsili Listesi - Kırgız ve Kazak yurtları (Türk göçebe konutları) yapımında geleneksel bilgi ve beceriler – Kırgızistan (2014)
- İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirasının Temsili Listesi - Aytış/Aytıs, doğaçlama sanatı – Kırgızistan (Kazakistan ile birlikte) (2015)
- Gözleme yapma ve paylaşma kültürü: Lavaş, Katyrma, Jupka, Yufka – Kırgızistan (Azerbaycan, İran, Kazakistan ve Türkiye ile birlikte) (2016)
- İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirasının Temsili Listesi - Nevruz (Azerbaycan, Hindistan, İran, Kırgızistan, Özbekistan ve Pakistan ile ortak dosya (2009) (2016 yılında dosya Afganistan, Azerbaycan, Hindistan, Irak, İran, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Pakistan, Tacikistan ve Türkmenistan katılımı ile genişletilmiştir) (2016)
- İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirasının Temsili Listesi - Kökböru, geleneksel at oyunu – Kırgızistan (2017)
- İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirasının Temsili Listesi - Ak-kalpak zanaatkârlığı, Kırgız erkek kalpaklarını yapma ve takma konusunda geleneksel bilgi ve beceriler – Kırgızistan (2019)
- İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirasının Temsili Listesi - Geleneksel zeka ve strateji oyunu: Togyzqumalaq, Toguz Korgool, Mangala/Göçürme – Kırgızistan (Kazakistan ve Türkiye ile birlikte) (2020)
- İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirasının Temsili Listesi - Yaşayan bir insan mirası olan Şahinle Avcılık (Salbuurun)- Kırgızistan (Birleşik Arap Emirlikleri, Avusturya, Belçika, Hırvatistan, Çekya, Fransa, Almanya, Macaristan, İrlanda, İtalya, Kazakistan, Kore Cumhuriyeti, Kırgızistan, Moğolistan, Fas, Hollanda, Pakistan, Polonya, Portekiz, Katar, Suudi Arabistan, Slovakya, İspanya ve Suriye Arap Cumhuriyeti ile bir dosya) (2021)
- İyi Koruma Uygulamaları Kaydı - Göçebe oyunları, mirası yeniden keşfetme, çeşitliliği kutlama – Kırgızistan (2021)

- İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirasının 2022 Temsili Listesi - Nasreddin Hoca/ Molla Nesreddin/ Molla Ependi/ Apendi/ Afendi Kozhanasyr Fıkra Anlatma Geleneği – Kırgızistan (Azerbaycan, Kazakistan, Tacikistan, Türkmenistan, Özbekistan ile ortak dosya) (2022)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ETKİNLİK TURİZMİ UNSURU OLARAK DÜNYA GÖÇEBE OYUNLARI

3.1. DÜNYA GÖÇEBE OYUNLARI'NIN ORTAYA ÇIKIŞI

Dünya Göçebe Oyunları, Kırgızistan Cumhuriyetinin Uluslararası seviyede düzenlediği en büyük projelerden biridir. Göçebe uygarlıklarının somut ve somut olmayan kültürel varlıklarını, etnik oyunlarını yeniden canlandırarak, korumak ve gelecek nesillere aktarmak amacıyla sunulan ve Kırgızistan Hükümeti tarafından desteklenen bu projenin düzenleyicisi, Kırgızistan Cumhuriyeti ve Dünya Etnospor Konfederasyonudur.

Etkinlik turizminin başarılı bir örneği olan bu festivalin ortaya çıkış serivenine bakıldığında, Dünya Göçebe Oyunları ile ilgili ilk fikirler 2 Ekim 2010 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı Recep Erdoğan'ın da katılımıyla Çolpon-Ata şehrinde düzenlenen *Etnoslararası Diyalog: Mutabakat ve Hoşgörü* adlı konferans esnasında Kırgızistan'ın o dönemdeki Cumhurbaşkanı Almazbek Atambayev tarafından resmi olarak dile getirilmiştir. Kırgızistan ve Türkiye resmi heyetleri, Türk halklarının mirasını muhafaza etmeyi ve geliştirmeyi amaçlayan bu organizasyonun Kırgızistan'da düzenlenmesi ile ilgili teklifi kabul etmiş ve desteklemiştir. Bu konferansta alınan kararlar doğrultusunda Türk halklarının yakınlaşmasını sağlamak için, Türk uygarlığının kültürel ve tarihi mirası olan *Uluslararası Türk Oyunları-Göçebe Oyunları*'nın Kırgızistan'da düzenlenmesi konusunda fikir birliğine varılmıştır. Konferansta alınan kararların yer aldığı bu bildirge Dünya Göçebe Oyunları'nın gerçekleştirilmesi doğrultusundaki ilk resmî belge olma özelliğini taşır (Mambetaliyev, Condon, Hilmi, 2018: 215; Azizbaev ve Tagaev, 2018: 35; Buyar ve Altımışeva, 2023: 34).

12-13 Ocak 2012'de Türkiye'de yapılan toplantıda *Uluslararası Türk Oyunları - Göçebe Oyunları*'nın Kırgızistan'da düzenlenmesi ve Türk tarafının bu etkinliğe

destek vermesi konusu bir kez daha dile getirilerek, işbirliği konusundaki niyetleri resmi olarak kayda geçirilmiştir. Son olarak, Dünya Göçebe Oyunlarının siyasi temelleri, Ağustos 2012’de Bişkek’te düzenlenen II. Türkçe Konuşan Ülkeler Zirvesi’nde oluşturulmuştur (Mambetaliyev vd., 2018: 45).

Dünya Göçebe Oyunları resmi sitesinde de belirtildiği üzere projenin fikir babası Ashat Akibayev’dir. 2011 yılında “Isık-Köl-Avrora” turistik dinlenme tesisi müdürü ve aynı zamanda Isık-Göl il milletvekili olan Ashat Akibayev ve turizm pazarlamacısı Maksat Chakiyev bir fikir olarak dönemin Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi (yeni adıyla Türk Devletleri Teşkilatı) Genel Sekreter Yardımcısı Madumarov’a uluslararası düzeyde göçebe oyunları festivali düzenleme fikri önerilmiştir. Madumarov tarafından da desteklenen bu fikir, daha sonra projelendirilerek ve Kırgızistan Cumhurbaşkanlığı tarafından da onaylanarak Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi toplantısında sunulmuş ve daha sonrasında Kırgızistan, Kazakistan, Azerbaycan ve Türkiye Cumhurbaşkanlığının ortak kararıyla imzalanarak hayata geçirilmiştir.⁴⁷

“Tarih boyunca dünya kültür değerlerine önemli katkılar sağlayan Türk tarihinde hiç şüphesiz günümüze kadar unutulmuş ve unutulmaya yüz tutmuş önemli değerler bulunmaktadır. Modern zamanın getirdiği şartlar, küreselleşmenin baskın tesirleriyle unutulmaya yüz tutan değerlerin başında da geleneksel sporlar ve oyunlar gelmektedir. Böyle bir süreçte 2012 yılında Kırgızistan’ın teklifi ve inisiyatifi ile gerçekleştirilmesine karar verilen ve 2014 yılında birincisi düzenlenen Birinci Dünya

⁴⁷ Bu konuda Kaktus Medya haber ajansına verdikleri röportajda Isık-Göl il milletvekili olan Ashat Akibayev, Dünya Göçebe Oyunları fikrini ortaya atan kişinin kendisi olduğunu belirtmekle birlikte; “Oyunlar halkımıza aittir ve asırlardır oynanmakta olan geleneksel oyunlardır. Bugüne kadar ülke bazında düzenlediğimiz etnofestival deneyimlerimiz ve bu festivallere halkımızın gösterdiği ilgi, etnik oyunlar vasıtasıyla diğer göçebe halkları bir araya getirme fikrinin tohumlarını ortaya atmış oldu”, şeklinde fikrini beyan etmiştir. Eski Kırgızistan Kültür ve Turizm Bakan Yardımcısı Maksat Chakiyev ise bu konuda Akibayev ile birlikte hareket ettiğini ve bu konuda Kırgızistan Cumhuriyetinin Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi’nde Göçebe Oyunlarına evsahipliği yapma hakkını kazanmasını takiben DGO etkinliğinin geliştirilmesi ve gerçekleşmesi aşamasında eski Cumhurbaşkanı Almazbek Atambayev ve eski Başbakan Sapar Isakov’un önemli rol oynadığını kaydetmiştir. Veçerniy Bişkek haber ajansına konuşan Madumarov ise, Akibayev ve Chakiyev’in birlikte bu fikri kendisini ilettiklerini belirterek, çok büyük çaplı etkinlik olarak planlanan ve kendisinin de çok uygun bulunduğu bu proje için devlet desteğine ihtiyaç duyulduğundan Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi toplantısında dile getirdiğinden söz etmiştir. Proje, Konsey üyelerinin tamamı tarafından desteklenmiş ve Madumarov başkanlığında uluslararası bir çalışma grubu oluşturularak etkinliğin hazırlık aşamasına geçilmiştir. Hazırlık aşamasında en çok desteğin de dönemin TDÜİK Genel Sekreteri İbrahim Akıncı tarafından sağlandığını dile getiren Madumarov, bu sürecin hiç de kolay geçmediğini, ülkenin ekonomisinin sıkıntılı olduğu bir dönemde büyük çaplı etkinliğin düzenlenmesinin uygun olmadığını savunarak, bu etkinliğin yapılmasına karşı çıkan devlet erkanlarının da olduğunu belirtmiştir. (<https://www.bbc.com/kyrgyz/kyrgyzstan-45483088>; https://kaktus.media/doc/379464_kto_pridymal_vsemirnye_igry_kochevnikov_kajetsia_nam_ydalos_v_etom_raz_obratsia.html; https://www.vb.kg/doc/373231_tak_kto_je_pridymal_vsemirnye_igry_kochevnikov.html).

Göçebe Oyunları ile birlikte Türk halklarının geleneksel sporları, oyunları ve kültürel değerleri de canlanma ve yaygınlaşma fırsatı bulmuştur. Bu bağlamda Kırgızistan'ın bu inisiyatifi ile Türk dünyasında yeni, önemli ve parlak bir geleceğe sahip yeni işbirliği alanı oluşmuştur. Bu işbirliği 2014 yılından günümüze gelişerek devam etmektedir” (Buyar ve Altımışeva, 2023: 14).

Teknolojik gelişme ve dijitalleşmeyle birlikte insanların can dünyasının fakirleştiğini, bunun sonucu olarak da soyutlanmaların, kutuplaşmaların baş gösterdiği durumlarda spor etkinliklerinin, milletler arası barışın sağlanmasında her zaman önemli rol oynadığı fikrinden hareketle barışçıl hareketleri ve ortak kültürün gelişmesini teşvik edeceğine inanılarak ortaya atılan bu girişim, Kazakistan, Azerbaycan ve Türkiye devlet başkanları tarafından destek bulmuştur. Küreselleşme çağında geleneksel kültürü yeniden canlandırmak, korumak ve gelecek nesillere aktarmak, bununla birlikte insanların yaşam kalitesini yükseltmek, toplumlar arası birlik ve beraberliği korumaya teşvik etmek, bu etkinliğin temel görevidir (bkz. WNG; Abıtov, 2018; Turdumambetov, 2019; Buyar ve Altımışeva, 2023).⁴⁸

Ayrıca, insanlığın somut olmayan kültürel miraslarından olan etno-spor ve etno-kültürün geliştirilmesini amaçlayan Dünya Göçebe Oyunları Etkinliğinin ana görevlerinden bir diğeri de, küçük etnik gruplara, göçebe topluluklara ait etno-kültür unsurlarının benzersizliğini korumak, canlandırmak ve zenginleştirmekle birlikte aynı devlet çatısı altında bulunan çeşitli etnik gruplar ve tüm dünyadaki göçebe toplulukları arasında hoşgörü ve dayanışma düşüncelerini aşılmasıdır.

Büyük ölçekli bir mega-etkinlik şeklinde tasarlanan Dünya Göçebe Oyunları'nın başlıca görevi ve amacı, etkinliğin resmi sitesinde aşağıdaki şekilde belirlenmiştir:

- Dünyadaki tüm etnik gruplar ve göçebe topluluklar arasında kaybolmaya yüz tutmuş çok yönlü, tarihi ve kültürel mirası korumak;
- Dünyada etnospor hareketliliğini yaygınlaştırmak;

⁴⁸ Dünya Göçebe Oyunları etkinliğinin tarihçesi ile ilgili bilgiler başta “DGO” resmi sitesi olan <http://worldnomadgames.com> sitesi başta olmak üzere çeşitli dijital medya araçlarından, bilimsel makalelerden derlenerek hazırlanmıştır.

- Etnik gruplar ve göçebe topluluklar arasında düzenlenen etno-sporlar ve geleneksel oyun yarışmalarını uluslararası düzeye taşımak, geliştirmek ve tüm dünyaya tanıtmak;
- Dünya halkları ve etnik gruplar arasında etnospor hareketliliği, etnosporların türleri konusunda bilimsel ve metodolojik açıklamalara yardımcı olmak;
- Dünyadaki tüm etnik grupların ve göçebe toplulukların kapsamlı ve zengin kültürünü yeniden canlandırarak, tanınmasını ve yaygınlaşmasını teşvik ederek halklar arasındaki dini ve kültürel diyalogları güçlendirmek;
- Etnik gruplar ve göçebe topluluklar arasında zengin ve çok yönlü kültürel miras unsurlarını sergilemek; göçebe topluluklar arasında birlik ve beraberliği pekiştirmek ve işbirliği ilişkilerini güçlendirmek (worldnomadgames.com, 2014).

Anarkulov vd. (2021)'e göre Dünya Göçebe Oyunlarının en önemli misyonu, insan uygarlığının bir malı olarak uluslararası arenada fiziksel kültür ve etno-kültürel hareketin geliştirilmesini amaçlamaktadır. Bu aynı zamanda nominal sporların, oyunların ve beden eğitiminin yeniden canlandırılması, yaygınlaştırılması, geliştirilmesi ve uluslararası hale getirilmesi, göçebe halkların yarışmaları, etnik grupların etno-kültürel kimliğinin geliştirilmesi ve dikkatli bir şekilde korunması, etnik gruplar arasında saygılı ilişkilerin geliştirilmesini de içerir (2021: 389).

Birinci Dünya Göçebe Oyunlarının düzenlenmesinin ardından somut olmayan kültürel miras unsurlarının, bunların arasında özellikle de etnospor oyunlarının yeniden canlandırılması, geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması konusunda ulusal ve uluslararası düzeyde pek çok etkinlik, kongre ve konferanslar düzenlenmeye başlamıştır. Bunlardan biri de 20-22 Kasım 2014 tarihinde Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi'nde düzenlenen *I. Uluslararası Türk Halklarının Geleneksel Spor Oyunları Sempozyumu*'dur. Söz konusu sempozyum, Türk Konseyi'nin 2012 yılında aldığı karar çerçevesinde 2016 yılının Eylül ayında Kırgızistan'da gerçekleştirilen İkinci Dünya Göçebe Oyunları'nın akademik altyapısını oluşturma maksadıyla düzenlenmiş; bu sempozyumun sonuç bildirisinde katılımcıların oy birliğiyle oluşturuldukları 14 maddelik deklarasyon metninin en son maddesindeki aşağıdaki ifadeler Dünya Göçebe Oyunları'nın serüveninin anlaşılması açısından önemlidir: "8-14 Eylül 2014 tarihinde Isık-Göl'de gerçekleştirilen Birinci Dünya Göçebe Oyunları'nın ikincisinin düzenlenmesi durumunda, bunun için kullanılacak

ismin *II. Türk Halklarının Geleneksel Spor Oyunları* şeklinde düzeltilmesi, bu oyunlardan önce veya onunla eşzamanlı olarak *II. Türk Halklarının Geleneksel Spor Oyunları Kongresi*'nin yapılması konuları üzerinde düşünülmesi teklif edilmiştir (I. Uluslararası Türk Halklarının Geleneksel Spor Oyunları Sempozyumu, 2015: 274). Ancak DGO-II-III ve IV'e bakıldığında bu etkinliklerin Türk Dünyası ile sınırlanması yerine tam tersine kapsamı daha da genişleyerek, içerik bakımından da zenginleşerek global bir mega-etkinlik hâline dönüştüğü görülmektedir.

Göçebe topluluklar tabiatın şartları ne olursa olsun her zaman çevreye ve doğaya zarar vermeden, doğa ile uyum içinde yaşamışlardır. Son derece cesur olan göçebeler savaşçı olmalarının yanı sıra, boş zamanlarını, tatillerini ve bayramlarını bedenlen ve ruhen spor yaparak geçirmişlerdir. Boş zamanlarında oynadıkları bu oyunlar günümüze kadar korunmuştur.

İşte bu atalarımızdan bize miras kalan somut olmayan kültürel miras unsuru geleneksel oyunların yanı sıra geleneksel kıyafetlerin, el sanatları ürünlerin, sözlü kültür ürünlerinin sergilendiği bu muazzam etkinlik, ilk kez düzenlendiği 9-14 Eylül 2014 tarihinden bu yana her seferinde başarısını katlayarak düzenlenmeye devam etmiştir.

Katılımcılarının yanı sıra yerel halkın ve dünyanın çeşitli ülkelerinden turistlerin de katıldığı bu festival her seferinde daha fazla izleyici kitlesine ulaşarak 3 kez Kırgızistan'da düzenlenmiş ve devamında yapılan araştırmalar sonucunda festivalin ülke turizminin gelişimine de ekonomik, kültürel ve sosyal yönden olumlu katkı sağladığı bilinmektedir. İlk düzenlendiği 2014 senesinden bu yana çok başarılı bir şekilde devam eden bu festivalin dördüncüsü, 2020 senesinde Türkiye'de düzenlenmesi planlanmış ancak yeni tip koronavirüs (Covid-19) salgını nedeniyle yapılması ertelenen etkinlikler arasında yerini almıştır. Salgının uzaması nedeniyle 2 kez ertelenen bu etkinliğin 4.sü, sonunda 29 Eylül 2 Ekim 2022 tarihleri arasında Türkiye'nin İznik şehrinde düzenlenmiştir.

3.2. KIRGIZİSTAN TURİZMİ AÇISINDAN DÜNYA GÖÇEBE OYUNLARININ ÖNEMİ

Tek bir etnik grup, tek bir ulus, tek bir devlet anlayışından çok daha geniş ve derin anlam içeren ve Türk Dünyasını, tüm dünya topluluklarını yakınlaştırma amacıyla ortak belleği aydınlatarak, göçebe hayatının geçmişine ışık tutan, doğaya ve yaratılışa saygılı bir enerjiye sahip bir fikir tohumundan filizlenen Dünya Göçebe Oyunları Festivali, Kırgızistan için tarihi bir olay, tüm dünyadaki etnik gruplar ve göçebe topluluklar için bir dönüm noktası olmuştur.

Aydosov (2018)'un belirttiği gibi, varoluşun, yaşama telaşının, etnik, dini, sosyal tutumların ötesine geçerek, evrensel öneme sahip fikrin filizi olan bu etkinlikle halkımızın, tüm insanlığın yaşam biçiminin üzerine şekillendiği temel ilkelere ve değerlere dokunduğunu söylemek mümkündür. Bununla birlikte Dünya Göçebe Oyunları Festivali, tüm göçebe topluluklarının, küçük etnik grupların kendilerine özgü geleneksel etnik sporlarının, geleneksel kültür unsurlarının, çeşitli kültürel ve sportif becerilerinin sergilenmesi yoluyla tüm dünyaya varlıklarını, bağımsızlıklarını ve kendi kaderlerinin sorumluluğunu üstlenmeye istekli olduklarını duyurabilecekleri bir platform haline gelmiştir.⁴⁹

Tarihin derinliklerine bakıldığında dünyada pek çok ülkenin ve ulusun köklerinin göçebeliğe dayandığına, bazılarının bu kültürü günümüze kadar canlı olarak korumuş olduklarına dikkat çeken Sultanov (2016), Kırgızistan Cumhuriyetinin inisiyatifiyle düzenlenmekte olan Dünya Göçebe Oyunları'nı "hem bölgede hem de bölge sınırlarının çok ötesinde, sadece göçebe kültüre sahip topluluklar arasında değil, pek çok yerleşik uygarlıklar arasında büyük ilgi uyandıran eşsiz bir olay" olarak tanımlamıştır.⁵⁰ Ayrıca, Sultanov'un da belirttiği gibi, spor

⁴⁹ Dünya Göçebe Oyunları'nı, dünyadaki küçük etnik grupların seslerini duyurduğu bir "platform" olarak nitelendiren Aydosov, bu platformu "kurtuluş umudunu yitirmiş bir dünya için bir deniz feneridir" şeklinde tanımlamış; bu platform sayesinde küçük toplulukların kendilerini ifade etme, benzersizliklerini, benliklerini gösterme ve güneşin altında kendilerine bir yer edinme mücadelesinde var olma haklarını savunma fırsatı bulduklarını dile getirmiştir. Ayrıca etnospor konusuna da değinen Aydosov, etnosporu, "Spor, bir kişinin karakterini yumuşatır, yaşamaya, zorlukların üstesinden gelmeye, savaşmaya ve kazanmaya yardımcı olan niteliklerini şekillendirir. Etnik sporlar, küçük etnik grupların her zaman duyulamayan ve "uygar dünya" aracılığıyla duyurduğu özgürlüğün sesidir" şeklinde tanımlamıştır. Daha fazlası için Aybolot Aydosov'un Akipress Haber Ajansına yazdığı "Yeni Bir Dünya Düzeninin İnşası için Bir Model Olarak Dünya Göçebe Oyunları" başlıklı köşeyazısına bakınız. http://mnenie.akipress.org/unews/un_post:13201/?from=mnenie&place

⁵⁰ Göçebe topluluklarının dinamik bir yapıya sahip olmaları nedeniyle pahalı spor tesisleri gerektirmeyen oyunlar icat etmelerinin önemini vurgulayan Sultanov, büyük ölçekli uluslararası spor müsabakalarının hazırlanması ve düzenlenmesinin büyük finansal yatırımlar gerektirdiğine dikkat çekmiştir. Örneğin Kış Olimpiyat Oyunları, ülkelerin bütçelerinden milyarlarca dolar değerinde tesislerin yapılmasını zorunlu kılmıştır. DGO'nun alt ve üst yapısının genel olarak önemli bir kısmının hibeler ve sponsorluk fonları üzerinden uygulandığına dikkat çeken Sultanov, ülke bütçesinden yapılan nispeten küçük bir harcama ile DGO'nun, bölgede hem değişik iş kollarının gelişmesine ve hem de bölge sakinleri için geçici ve kalıcı istihdam alanlarının yaratılmasına zemin hazırladığını ve böylece hem düzenlendiği bölge olan Isık-Göl'e, hem de bir bütün olarak

oyunlarına ev sahipliği yapan birçok şehir ve ülke için bu, dünya sahnesindeki sıralamalarını yükseltmenin bir yoludur. Bu anlamda, oyunların veya diğer büyük etkinliklerin etkinlik öncesinde ve etkinlik süresince medyada geniş yer bulması, turistleri çekebilecek, önemli ve uzun vadeli ekonomik faydalar sağlayabilecek bir reklam biçimidir. Öte yandan Sultanov, Kırgızistan Cumhuriyeti için tarihi bir öneme sahip bu etkinliğin, ülkeye ekonomik faydaların yanı sıra, siyasi, sosyal ve turistik açıdan da büyük fayda sağladığını, bölgeye yerli ve yabancı yatırımcıları çekme konusunda ve ulusal ve uluslararası işbirliklerinin gelişmesine katkıda bulunduğunu belirtmiştir.

Uluslararası büyük ölçekli etkinlik olarak düzenlenen bir organizasyonda geleneksel spor etkinliklerinin göçebe kültürünün diğer somut olmayan varlıkları ile bir arada sunulması da, ev sahibi ülkenin uluslararası prestijini önemli ölçüde artırır. DGO gibi bir etkinliğe ev sahipliği yapmak, ev sahibi bölge ve ülkeye ölçülebilir ekonomik gelirlerin yanı sıra önemli ölçüde maddi olmayan faydalar da sağlayabilir. Toplumsal ve psikolojik açıdan bakıldığında etkinliğin düzenlendiği bölge veya ülke sakinleri etkinliğe ev sahipliği yapmaktan büyük bir gurur duyması ve kendilerini bu organizasyonun bir parçası olarak görerek, dayanışma ve bütünlük duygusu yaşamaları muhtemeldir. Ayrıca söz konusu bölge ya da ülke kısa süreliğine de olsa yoğun bir biçimde dünyanın ilgi odağı haline gelir. Bir etkinliği yürütmek için gereken planlama ve çalışma, önemli ölçüde zaman ve çaba gerektirir ve yerel ve ulusal düzeyde büyük bir memnuniyet duygusu yaratır. Bu bağlamda Dünya Göçebe Oyunları, tüm dünyanın dikkatini insanları birbirinden ayıran farklılıklarına değil, onları bütünleştiren, birlik ve beraberliğe çağıran özelliklerine odaklamak amacıyla tasarlanmıştır.

ülkeye önemli bir ekonomik katkı sağladığını belirtmiştir. Ayrıca DGO'nı bölge ve ülke turizminin gelişimi için de büyük bir fırsat olarak değerlendirirken, bu etkinliğin, Kırgızistan'ın turizm olanaklarını da gözler önüne sereceğinin de altını çizmiştir. Sultanov'un da belirttiği gibi, büyük spor etkinliklerine ev sahipliği yapmanın sağladığı doğrudan ekonomik faydalar arasında en somut olanı turist akışındaki artıştır. Gelen turistler ve ziyaretçiler etkinlik süresi boyunca bölgede geçirdiği zaman zarfında otel ve restoran işine de önemli gelirler sağlayabilir, etkinlik sayesinde turizm sezonunda da uzama söz konusu olabilir. Bu da yerel nüfusa ek gelir getirecektir. Bu bağlamda bölgedeki tüm turistik alt ve üstyapı sistemlerinde iyileştirme yoluna gidilmiş, Çolpon-Ata şehrinde Spor ve Rekreasyon Kompleksi ve sadece ülke çapında değil, tüm BDT (Birleşik Devletler Topluluğunda) uluslararası yüksek standartları karşılayan yegâne tesis olma özelliği taşıyan Isık-Göl At Meydanı (Hipodromu) inşa edilmiştir. Etkinlik dolayısıyla iyileştirilmiş altyapı ve ek reklamlar uzun vadede turist çekimini de olumlu etkileyecektir (Sultanov, 2016, Akipress, 24.08. 2016, http://mnenie.akipress.org/unews/un_post:7958/?from=mnenie&place)

Kırgızistan'ın ev sahipliğinde 9-14 Eylül 2014 tarihinde yapılan Birinci Dünya Göçebe Oyunları ile birlikte sadece Türk dünyasında değil, tüm dünyada Geleneksel sporlara ve oyunlara olan ilgi hayli artmış, unutulmaya yüz tutmuş çok sayıda geleneksel spor ve oyunların yeniden canlandırılması, topluma kazandırılması ve yaygınlaştırılması konusunda yapılan bilimsel ve metodolojik çalışmalar da hızla artmaya başlamıştır. Ayrıca yerli ve yabancı turistlerin Kırgızistan'ın doğal çekiciliklerinin yanısıra geleneksel kültürüne olan ilgisinin artması ile birlikte Kırgızistan turizm sektöründe etno-turizm ve etkinlik turizmi gibi yeni turizm çeşitliliklerinin ön plana çıkmaya başladığı görülmüştür. Buyar ve Altımışeva (2023)'te de belirtildiği gibi, başlangıçta müzik, halk oyunları, örf ve adetlerin geleneksel şekilde icrasına duyulan popüler ve ilmî ilgi daha sonra bunların gösterimlerinin yapılmasını da beraberinde getirmiştir. Daha sonra bilhassa bozüy (keçe çadır) gibi fiziki yaşam mekânları ve buralardaki günlük kullanım eşyalarına duyulan ilgiyle birlikte bu konseptte açılan kafe ve dinlenme tesisleri de geleneksel kültürün fiziksel olarak yeniden canlanmasını sağlamıştır. Kısa süre içerisinde ortaya çıkan yoğun talep ve süreçlerin birbirini tetiklemesi ile birlikte Kırgızistan başta olmak üzere günümüz Türkistan coğrafyasında etno turizm hızla gelişmiş ve gelişmeye de devam etmektedir. 2000'li yıllarla birlikte daha ziyade tarihi, kutsal mekân ve anıtların ziyareti şeklinde hayat bulan etno turizm faaliyetleri 2010'lu yıllarla birlikte hayli popüler hale gelirken Kırgızistan'da birincisi düzenlenen Dünya Göçebe Oyunları'ndan sonraki süreçte artık profesyonel bir şekilde organize edilen, düzenli tur paketlerinin sunulduğu büyük rağbet gören bir turizm alanına dönüşmüştür (Buyar ve Altımışeva, 2023: 66). Ayrıca Kırgızistan Cumhuriyetinin eski Cumhurbaşkanı Almazbek Atambayev'in Birinci Dünya Göçebe Oyunları'nın açılış töreninde; "Ortak geçmişi bulunan etnik grupların ve göçebe toplulukların daha fazla yakınlaşmalarına ve birbirini çok daha iyi tanımalarına yardımcı olacağı düşüncesiyle düzenlenen Dünya Göçebe Oyunları, hiç kuşkusuz, ülke turizminin gelişmesine ve özellikle de Isık-Göl bölgesinin kalkınmasına büyük katkı sağlayacaktır. Kırgızistan'ın tüm dünyaya tanıtılmasında en iyi reklam görevi görecektir", şeklinde belirttiği gibi, Dünya Göçebe Oyunları ve bu etkinlikte sergilenen göçebe kültürü, göçebelerin yaşam tarzı, göçebe toplulukların, onların

içinde Kırgızistan'ın somut olmayan kültürel miras unsurları, Kırgızistan'ın turizm endüstrisinin gelişmesindeki önemli yapıtaşlarından birini oluşturmuştur.

Dünya Göçebe Oyunları Isık-Göl ilinin eski valisi Ashat Akibayev ve turizm pazarlamacısı Maksat Chakiyev tarafından bir proje olarak sunulduğu 2011 senesinden günümüze kadar sadece Kırgızistan'ın değil, tüm dünyanın ilgi odağı haline gelmiş, yerli ve yabancı gazete, dergi sayfalarında sıkça ele alınıp, radyo ve televizyon haberlerinin de gündemini oluşturmuştur. Ülkenin ekonomik durumunun pek iyi olmadığı düşünüldüğünde bir mega-etkinlik olarak düzenlenme aşamasında oldukça büyük bir bütçe gerektiren bu etkinliğin Kırgızistan halkı için gerekliliği konusunda da fikir ayrılığına düşenler olmuştur. Gündemi oluşturan soruları gün yüzüne çıkaran Azattık Radyosunun habercisi Bakyt Orunbayev, Dünya Göçebe Oyunlarının güzelliği ve zorlukları başlıklı köşeyazısında *-ekonomik açıdan zaten darda olan ülke için bu tür etkinliğin yapılması, dahası her iki senede tekrarlanması ne derece doğru bir karardır? -DGO'nun Kırgızistan'da her sene sonbahar aylarında düzenlenmekte olan diğer spor etkinliklerinden farkı nedir? - DGO'nun Kırgızistan'a siyasi-ekonomik, kültürel ve ideolojik açıdan getirileri nelerdir?* gibi soruların cevaplarını aramıştır.

Bu konuda DGO düzenleme komitesi başkanı Nursultan Adenov, bu projenin önemine, yerinde ve zamanında düzenlendiğine dikkat çekerken, göçebe oyunlarının kültür ve sporu birleştiren eşsiz bir proje olduğundan, Kırgız halkının millî geleneksel oyunlarını uluslararası seviyeye yükseltip, Kırgız halkını dünyaya tanıtan bu etkinliğin Kırgızistan Cumhuriyetinin bağımsızlığını kazandığından bu yana düzenlediği ilk büyük ölçekli etkinlik olduğundan bahsetmiştir. Gazeteci-yazar Cholponbek Abykeev ise, DGO etkinliğinin sadece Kırgız halkı için değil, tüm göçebe topluluklar için önemli olduğundan, uluslararası barış, birlik ve beraberlik duygularını pekiştirme özelliğinden bahsederken, aynı zamanda bu etkinliğin sürekli aynı ülkede düzenlenmesinin ülke ekonomisi için de maddi külfetinin büyük olabileceği, bunun yerine göçebe topluluklar arasında sırayla nöbetleşe gerçekleştirilmesi gerektiği yönünde fikir beyan etmiştir (Azattyk Haber Ajansı, 06.07.2018).

Çalışmasında Dünya Göçebe Oyunlarının sadece Kırgız halkı için değil, dünyadaki tüm göçebe topluluklar için önemi ve gerekliliği konusuna değinen

Abitov (2017), DGO oyunlarını Antik Olimpiyat oyunlarının çağdaş bir versiyonu, Avrupa ve Asya topluluklarının spor oyunlarının bir alternatifi, göçebe halkların etno-spor ve etno-kültürünün yeniden canlanması şeklinde nitelendirmiştir (2017: 134).

DGO'nu etkinlik turizmi unsuru olarak ele alan Turdumambetov (2019) ankete dayalı yaptığı araştırmasında ankete katılanların büyük bir (%86) kısmının DGO'nun Kırgızistan turizm endüstrisinin gelişimi için gerekli bir etkinlik olarak değerlendirdikleri sonucuna varırken, yine büyük çoğunluğun aynı şekilde bu etkinliğin Kırgızistan'ı dünyaya tanıtacak brend olabileceğine inandıklarından söz etmiştir (2019: 72-77).

Dünya Göçebe Oyunları'nın fikir babası olan Akibayev, KaktusMedya ve BBC haber ajanslarına verdiği röportajda bu etkinliğin yeri ve zamanı hususunda şüpheyle yanaşanların aksine ⁵¹ düzenlendiği ilk seferinde görevini başarıyla yerine getirdiğinden ve amacına ulaşarak, büyük bir başarı sağladığından söz etmiştir. Ayrıca bu etkinliğin ülkenin turizmine kattığı katkıya değinirken, turizm endüstrisinin gelişmesi açısından bu tür büyük çaplı etkinliğe Kırgızistan Cumhuriyetinin ihtiyacı olduğundan, fakat son yıllarda bu etkinliğe olan ilgide uluslararası düzeyde büyük bir artışın gözlemlendiğinden, sadece Türkiye Cumhuriyeti değil, pek çok ülkenin bu etkinliğe ev sahipliği yapma konusunda istekli olduklarından söz etmiş ve ülkenin uluslararası ilişkileri açısından bu etkinliğin her seferinde farklı ülkelerde düzenlenmesinin doğru ve yerinde bir karar olduğunu dile getirmiştir. Akibayev'in de gururla belirttiği üzere, Dünya Göçebe Oyunları, her seferinde daha fazla insan kitlesini ulaşmış, tüm dünyanın ilgisini Kırgızistan'a çekmeyi başarmıştır. Ayrıca ülkeye turist akışında da belirgin bir şekilde artışların gözlemlendiği ve ülkenin turizm endüstrisinin gelişimine de olumlu etkilerinin olduğu görülmüştür (KaktusMedya, 10.09.2018).

⁵¹ Çakıyev ve Akibayev, çeşitli dijital medya araçlarına verdiği demeçlerinde, Dünya Göçebe Oyunları'nın proje olarak sunulduğu Türk Dili Konuşan Ülkelerin İşbirliği Konseyi toplantısında, bu fikri desteklemekle birlikte Kırgızistan'ın hem ekonomik, hem de politik açıdan sıkıntılı dönemde olduğu öne sürülerek, etkinliğin düzenlenme lokasyonu konusunda endişelerini dile getirenlerin olduğu, bu etkinliği düzenleme konusunda Kazakistan'ın istekli olduğu, fakat Kırgızistan Hükümeti, bu etkinliğin proje sahibi ülkede yapılması hususunda ısrarcı davranarak, etkinliğin düzenlenme tarihini 2014 yılı olarak belirledikleri konusunda bilgiler yer almaktadır.

Toralıyeva (2018)⁵² ise DGO etkinliğine olan ilgideki artış hususunda 24.08.2018-24.09.2018 tarihleri arasında çeşitli dijital medya araçlarında yayımlanmış haberlerin içerik analizi ile ilgili çalışmada belirlenen bir aylık süre içerisinde DGO ile ilgili ulusal ve uluslararası medyada 5.311 yayın yayınlandığından; bunlardan 2968’u çeşitli dijital haber ajanslarında; 1265 kez çeşitli web sitelerinde, 599 kez televizyon kanallarında, 459 kez yazılı basında yayımlandığını; ayrıca bu yayınların yarısından fazlasının DGO ve Kırgızistan Cumhuriyeti konusunda (%56) olumlu, %3,5’inin olumsuz ve %39’unun nötr tonda içeriğe sahip olduğunu tespit etmiştir. Ayrıca DGO projesinin ortaya çıkmasından önceki tarihlerde yaptığı çalışmaya kıyaslandığında, ülkenin yurtdışındaki ümajının genel itibariyle olumsuz olduğunu, DGO’nun düzenlenmeye başlaması ve bu etkinliği izlemeye gelen yabancı turist ve ziyaretçi sayısında artışla birlikte yabancı basındaki Kırgızistan’ın ülke imajının yansımalarında büyük ölçüde olumlu gelişmelerin sağlandığını gözlemlediğinden söz etmiştir.

Akıbayev, Chakiyev, Toralıyeva vb.’in de belirttikleri gibi, Dünya Göçebe Oyunları’nın, Kırgızistan’ın zengin bir kültürel mirasa, geleneklere ve olağanüstü tabiatıyla hem doğal, hem de sosyo-kültürel çekiciliğe sahip bir ülke olarak imajını iyileştirmede ve ülkenin yurtdışında tanınırlığını artırmada oldukça önemli bir etkiye sahip olduğu aşikârdır.

Buyar (2023)’da belirtildiği gibi Kırgızistan’da 2014 yılında gerçekleştirilen Birinci Dünya Göçebe Oyunları, dünya genelinde büyük yankı uyandırmıştır. Göçebe Oyunları adı altındaki bu büyük program dünyadaki muhtelif milletlere ait etnosporlar ve oyunların icrası için önemli bir alan oluşturmuştur. Küreselleşen dünyada milli ve etnik değerlerin var olabileceğini ve geleceğe taşınabileceğini göstermiştir. Birinci Dünya Göçebe Oyunları organizasyondan sonra gerek Türk dünyasında gerekse dünya genelindeki bütün etnik sporları ve kurumları bir çatı altında toplamak, etnik spor anlayışının gelişmesini sağlamak, bu alandaki faaliyetleri desteklemek ve işbirliği yapmak üzere 2015 yılında İstanbul merkez

⁵² Haberleri hem yayımlandığı dil ve ülke bazında değerlendiren Toralıyeva, Dünya Göçebe Oyunları ile ilgili yayınların çoğubub (4207) Rusça olduğundan ve tüm materyallerin %15’inin Kazak dilinde ve sadece % 5’inin İngiliz dilinde yayımlandığından söz etmiştir. Ayrıca İngilizce yayımlanmış 241 makalenin tamamının DGO ile ilgili olumlu görüş içerdiğini belirterek, yayınların potansiyel yatırımcılar ve turistler arasında popüler olan saygın uluslararası yayınlarda olduğu düşünüldüğünde, bu rakamların çok iyi bir gösterge olarak kabul edildiğini belirtmiştir. (bkz. <http://precedentinfo.kg/2018/10/04/kak-kyrgyzstanskіe-i-mirovye-smi-osveshhalі-vsemirnye-іgry-kochevnikov/>)

olmak üzere Dünya Etnospor Konfederasyonu (DEK, The World Ethnosport Confederation-WEC) kurulmuştur (worldethnosport.org; Buyar, 2023).

Ayrıca 12 Kasım 2021 tarihinde İstanbul'da düzenlenen *Türk Devletleri Teşkilatı* (eski adıyla Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi)'nin 8. zirvesinde üye ülke temsilcileri tarafından üye ülkeler arasındaki dayanışmanın, işbirliğinin daha da kapsamlı bir şekilde geliştirilmesi adına önemli bir yol haritası niteliğindeki *Dünyası 2040 Vizyonu* belgesi kabul edilmiş ve bu çerçevede alınan kararlardan biri Üye Devletlerin gençlik ve etno-spor platformlarına göre uyarlanmış bölgesel ve uluslararası girişimler arasında bağlantı oluşturma, Kırgız Cumhuriyeti'nin kurduğu Dünya Göçebe Oyunları Organizasyonu'nu kurumsallaştırma olmuştur. Türk Devletleri Teşkilatının 8. Zirvesinde alınan bir diğer kararın Türk halklarının tarihi kültürel mirasını tüm dünyaya göstermek amacıyla bir dünya markasına dönüştürme konusunda olması⁵³, Dünya Göçebe Oyunlarının sadece Kırgızistan Cumhuriyeti açısından değil, tüm Türk Dünyası açısından önemini bir kez daha ortaya koymaktadır.

⁵³ 12 Kasım 2021 tarihinde İstanbul'da düzenlenen Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi'nin 8. zirvesinde konseyin adı *Türk Devletleri Teşkilatı* şeklinde değiştirilmiş ve bu zirvede *Dünyası 2040 Vizyonu* belgesini kabul etmişlerdir. Bu zirvede *Siyasi ve Güvenlik İşbirliği*, *Ekonomik ve Sektörel İşbirliği*, *Halklararası İşbirliği* ve *Üçüncü Taraflarla İşbirliği* olmak üzere dört ana işbirliği alanı belirlenmiştir (https://www.turkkon.org/assets/pdf/haberler/turk-dunyasi-2040-vizyonu-2396-98.pdf, s. 16; Buyar, 2023: 14).

3.2.1. Birinci Dünya Göçebe Oyunları

Resim 29. I. DGO'nun açılış töreninden (kaynak: http://worldnomadgames.com/media/images/DOS_6734.JPG)

Göçebelerin yaşam tarzı, geleneksel etnik oyunları, el sanatları vb. gibi unutulmaya yüz tutmuş somut olmayan kültüre varlıklarının yeniden canlandırılmasında, tüm göçebe kültürünün dünyaya tanıtılmasında, Dünya Göçebe Oyunları etkinliğinin önemi son derece büyüktür. Sporun etnik türleri ile ilgili uluslararası düzeydeki bir yarışma tarzında düzenlenen bu etkinliğin temelini, dünyadaki göçebe toplulukların geleneksel etnik spor oyunları oluşturmaktadır.

Fikrin ortaya atıldığı günden itibaren hazırlıkları süren ve Kırgızistan Hükümeti insiyatifiyle Mega-Etkinlik niteliğindeki bir etkinlik olarak düzenlenen "Uluslararası Dünya Göçebe Oyunları" festivali, ilk kez 09-14 Eylül 2014 yılında Kırgızistan'ın en güzel turistik bölgelerinden biri olan Isık Göl – Kırçın yaylasında düzenlenmiştir. 9 Eylül'de ünlü Kırgız destanı Manas destanından parçalar başta olmak üzere Kırgız kültürünün pek çok unsurunu bir arada yansıtarak, genç Kırgız şarkıcısı Gülzada Rıskulova'nın muhteşem sesi eşliğinde göçebe hayatına ışık tutan görkemli bir tiyatral gösteriyle başlayan ve akabinde Kırgızistan Başbakanı Almazbek Atambayev'in açılış konuşmalarıyla devam eden törende Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan ve Kazakistan Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev'in tebrik konuşmaları büyük ekranda yansıtılmıştır.

Katılımcı ülkelerin bayraklarını taşıyan yüzlerce gencin bayrak dansından sonra davul ve zurnay sesleri eşliğinde katılımcı ülkelere gelen sporcuların ziyaretçilere tanıtıldığı geçit töreninde Kırgızistan Cumhuriyetinin sporcuları ev sahibi ülke olarak geçitte en son sırada yer alırken, Türkiye’den katılan grup, 86 üyesi ile mehter yürüyüşü yaparak, ziyaretçileri selamlamıştır.

Kırgızistan’ın ev sahipliği yaptığı bu etkinliğe Türkiye başta olmak üzere, Amerika Birleşik Devletleri, Azerbaycan, Almanya, Avusturya, Afganistan, Beyaz Rusya, Brezilya, Güney Kore, Fransa, İsveç, Kazakistan, Litvanya, Moğolistan, Rusya, Tacikistan, Türkmenistan ve Özbekistan şeklinde, 19 ülkeden 583 sporcu katılmıştır. Rusya Federasyonu toprakları sınırında bulunan Başkurdistan, Altay, Volga-Saratov, Tataristan, Hakasya ve Yakutistan Özerk Cumhuriyetleri de eklendiğinde bu sayı 25 farklı etnik gruba ulaşmaktadır (Azizbaev ve Tagaev, 2018). Bu etkinliğin 10 farklı spor oyunu için hakemler dahil 771⁵⁴ kişi, kültürel etkinlikler için 1200 kişilik bir ekip muhteşem gösteriler sergilemişlerdir. Kırgızistan Cumhuriyeti’nden 182 sporcu, 90 hakim ve 3 temsilci katılmış olup, yarışmalarda toplamda 192 madalya verilmiştir. Ödül şeklinde ayrılan toplam fon miktarı 16 milyon 60 bin som olmuştur. Kültür Bakanlığı Turizm ve Kültür Dairesi Başkanlığı’nın raporuna göre 45.000’den fazla ziyaretçinin katılımıyla gerçekleşen bu etkinlik, ayrıca 250’den fazla dünyanın önde gelen kitle iletişim araçlarının temsilcilerinin haberleri ve 40’tan fazla ülkenin televizyon kanallarında yayımlanması vasıtasıyla 230 milyondan fazla potansiyel izleyici kitleyle buluşmuştur (WNG; Azizbaev ve Tagaev, 2018; Azattyk; AkiPress; vb.kg; sputnik.kg).

Birinci Dünya Göçebe Oyunlarında sporcular, resmi oyun statüsünde dâhil edilen;

a) *Atlı Etnospor Oyunlarından*: Kökbörü, Er Eniş, Kunan Çabış, Corgo Salış ve Alaman Bayge;

b) *Geleneksel Güreş Türlerinden*: Serbest Güreş (Kırgız Güreşi), Alış Güreşi ve Kazak Güreşi;

c) *Millî Stratejik Oyunlardan*: Ordo ve Toguz Korgool

⁵⁴ Azizbayev ve Tagayev (2018)’e göre toplamda 777 kişi katılmış olup, bunların arasında 578 sporcu, 56 antrenör, 104 hakem ve 39 temsilci bulunmaktadır.

şeklinde 10 spor dalında mücadele etmiş ve ayrıca Zorhana (Azerbaycan), Cirit (Türkiye), Geleneksel Güreş Biçimleri (Türkiye) ve Taekyeon (Güney Kore) gibi spor dallarında gösteri oyunları düzenlenmiştir.

Etkinlik, Çolpon-Ata şehrinde bulunan At Meydanı, Ruh Ordo Kültür Merkezi ve Kırçın yaylası olmak üzere 3 farklı mekânda düzenlenmiş; 10 resmî, 4 göstermelik etnospor oyunlarının yanı sıra Kırçın Yaylasında kurulan 150 Kırgız çadırından oluşan etnokentte ve Ruh Ordo Kültür Merkezinde düzenlenen geleneksel sanat ve oyun gösterileri, UNESCO'nun Somut Olmayan Kültürel Miras listesine dâhil edilen el sanatlarından şırdak, tuşkiyiz, alakiyizlerin sergileri; Manas destanından parçalar, komuz, ooz komuz, geleneksel yiyecek-içecek yapımı ve sunumu; geleneksel içeceklerden kımız ve ayrıca kartal ile Kırgız av köpeği tayganla yapılan avlanma anlamındaki Salbuurun gösterileri ve bozüy (çadır) dikme yarışması büyük ilgi görmüştür. Çadır dikme gösterisinde Kırgızların geleneksel çadırı 17 dakikada dikilmiş; Kırgızların göçebe hayatının beşikten mezara kadar her aşamasından kesitlerin sergilendiği beşik toy, kız uzatuu, tuşoo kesüü, kuda tosuu vb. gelenekleri de büyük bir ilgiyle izlenmiştir.

19 ülkenin sporcularının katılımıyla 5 gün süren organizasyonu izlemek için 70'ten fazla gazeteci akredite olma isteğinde bulunmuştur. Organizasyon ülke genelinde KTRK, 5-Kanal, NTS, EITR ulusal televizyon kanalları ile Mir ve TRT-Avaz uluslararası televizyon kanallarında canlı olarak yayınlanırken; İngiltere'de BBC, Türkiye'de TRT Avaz, İsveç'te İctimaiTV, Katar'da Aljazeera, Moğolistan'da UBS, Rusya'da Russia Today, Moya Planeta, TV Novosti ve ATV, Türkmenistan'da Sport televizyon kanallarında canlı olarak yayınlanmıştır. Washington Post, Los Angeles Times, Worldstreet Journal, Mirror.co.uk, Respublica.it, NBSnews.com, Corriere.it, CoCanada.com gibi gazete ve haber sitelerinde de 250'den fazla habere yer verilmiştir (Birinci Dünya Göçebe Oyunları Raporu, 2014: 5,10; Narinova, Yurdigül, 2020: 556).

İnsanlar arasında daha hoşgörülü ve açık bir ilişki geliştirmek için dünya topluluğunun etnokültürünün, çeşitliliğinin ve özgünlüğünün yeniden canlandırılması, geliştirilmesi ve korunmasını hedef edinen Birinci Dünya Göçebe Oyunlarının başlıca görevi, dünya göçebe uygarlığının mirası olarak dünyadaki etnospor ve etnokültür hareketini geliştirmektir.

Resim 30. Dünya Göçebe Oyunları Festivalinin sembolü (<http://worldnomadgames.com/kg>)

Resim 31. I. ve II. Dünya Göçebe Oyunları etkinliğinin logosu (kaynak: akipress.kg)

Ayrıca Dünya Göçebe Oyunları Festivalinin sembolü olarak, Kırgızistan'ın yüksek karlı dağlarında yaşayan ve korunması gereken Dünya Miras Listesine dâhil edilen endemik hayvan türü beyaz pars seçilmiştir. Bununla tüm dünyanın ilgisini nesli tükenmekte olan beyaz parsa çekerek, bu endemik hayvan türünün ekosisteminin korunması amaçlanmıştır (worldnomadgames.com)⁵⁵.

Göçebe Oyunlarının ana fikri, yukarıda da belirtildiği gibi, din, dil, milliyet ve ırk ayrımı gözetmeksizin, tüm insanları birleştirmektir. Bu fikirden yola çıkarak, ünlü Kırgız ressamı Mayramkul Asanaliyev, Göçebe Oyunlarının logosunu tasarlamıştır. Kırgızistan'ın bir markası haline gelen geleneksel oyunların, etnosporların derin anlamı bu amblemde başarılı bir şekilde sunulmuştur. Logo, 3 aşamalı unsurdan oluşur: 1) evreni temsil eden bir daire; 2) göçebelerin ana sembolü olan at ve 3) atın üzerinde oturan güneş başlı bir adam. Bu logo, sadece ressamın hayal gücünün sonucu değildir. Bu logoda göçebe uygarlığının tarihi, felsefi düşünceleri, gelenek-göreneklere, yaşayış biçimleri saklıdır. Örneğin, merkezi figürün kafasının içinde, uzayı 4 aleme bölen ve bozüy'ün (Kırgız Çadırının) tündük'ünü⁵⁶ andıran tahta parçası bulunmaktadır. Bununla, bir yandan evreni oluşturan 4 elementi simgesini yansıtırken, öte yandan da kozmik barışın evrensel sembolü olması amaçlanmıştır.

⁵⁵ En eski zamanlardan beri beyaz pars (beyaz leopar), Kırgız halkı için kutsal bir hayvan ve Kırgız askerlerinin koruyucusu olarak kabul edilmiş; pek çok efsane, masal ve hikâyelere konu olmuştur. Güzelliği, cesareti ve özgürlüğü temsil eden bu hayvan, Kırgız halkının hayvanlara ve doğaya karşı özel bir tutumun da simgesi, Kırgız göçebe kültürünün özelliğidir. Kırgızistan'ın başkenti Bişkek'in arması ve bayrağında da beyaz pars imgesi bulunmaktadır. Günümüzde dünyada sayısının 3.000 ila 7.000 arasında olduğu tahmin edilen beyaz pars, Kırmızı Kitap'ta türü tehlikedeki hayvanlar listesine dâhil edilmiştir. Kırgız Cumhuriyeti'nin devlet açısından önemli görevlerinden biri de endemik hayvan türlerinin ekosisteminin korumaktır. Sanatçı, yönetmen ve animatör Tolucbek Koichumanov, Dünya Göçebe Oyunları için maskot olarak beyaz parsin sanatsal imajını yaratmıştır.

⁵⁶ Tündük – Kırgız çadırının en tepesinde bulunan ve çadırın hava almasını, aynı zamanda dumanın çıkmasını sağlayan çapraz ahşap parçalarıyla birleştirilmiş bir çember.

Tüm evrene eşit şekilde ışık saçan Güneş ise saflığı, eşitliği ve dengeyi simgelemektedir. Güneş imgesine de Kırgız sanat tarihinin pek çok aşamasında rastlamak mümkündür. Saymaluu Taş petrogliflerinde de taşlara oyulmuş Güneş imgesi bulunmaktadır. Bu logo, DGO'nı simgeleyen ana logo olup, tüm reklam, afiş, broşürlerden yerini almış, ayrıca sporcuların giydiği kıyafetlere, DGO araçlarına, hediyelik eşyalara, giysiler ve madalyalara işlenmiştir. Göçebe topluluklar, tabiatla iç içe uyum içerisinde yaşamayı her zaman başarmışlardır. Onların yaşayış tarzları DGO logosunda başarılı bir şekilde tasvir edilmiştir.

Ayrıca, Birinci Dünya Göçebe Oyunlarında etnospor türlerinin geliştirilmesi; etnokültür unsurlarının tanıtılması ve etnik dekoratif el sanatları ve güzel sanatların geliştirilmesi ve tarih ve etnografi konulu bilimsel kongre, konferans ve seminerlerin düzenlenmesi gibi 3 temel amaç ile yola çıkılmış ve bu üçünde de başarılı olunmuştur (Akıbayev, Kaktus Medya, 10 Eylül 2018).

Bu amaçlar doğrultusunda I. DGO etkinliğinde Kırgızların somut olmayan kültürel miras unsurlarından geleneksel spor oyunları ve yarışmalarının en güzel örnekleri, geleneksel halk sanatları, Manas destanının anlatıcıları ve Kırgız halkının diğer etnografik değerleri tüm dünyaya tanıtılmış; etkinlik çerçevesinde Türkiye, Kazakistan, Özbekistan, Rusya Federasyonu ve Kırgızistan Cumhuriyetinden bilim adamlarının katılımıyla 09.09.2014 tarihinde Isık-Göl bölgesinde “Göçebe Uygarlığı: Epik Eserler ve Milli Sporlar” Uluslararası Bilimsel ve Uygulamalı Konferansı düzenlenmiş; 4 oturumdan oluşan bu konferansta 44'ten fazla bildiri dinlenmiştir (Azizbaev ve Tagaev, 2018: 36).

3.2.2. İkinci Dünya Göçebe Oyunları

Resim 32. II. DGO Açılış Töreni videosundan (kaynak: https://www.youtube.com/watch?v=_Lv0WpTebHc)

Birinci Dünya Göçebe Oyunları tüm dünyanın ilgisini kendisine çekmeyi başarmış ve bu da etkinliğin sürdürülebilirliğine uygun zemin hazırlamıştır. Göçebe uygarlıklarının tarihi ve kültürel mirasının yaşatılması ve korunması fikri, 2014 yılında düzenlenen I. DGO'na katılan pekçok ülke tarafından desteklenmiş, farklı ülkeleri bir araya getirmeyi başarmış ve diğer ülkelerin ilgisini çekerek, daha fazla ülkede ve etnik gruplarda bir sonraki DGO'na katılma arzusu uyandırmıştır.

İkinci Dünya Göçebe Oyunlarının 3-8 Eylül 2016 tarihlerinde yapılması planlanmış ve Dışişleri Bakanlığı aracılığıyla dünyanın 76 ülkesine davetiye gönderilmiştir. Düzenlenecek müsabakalar ve diğer etkinlikler için 28 Temmuz 2016 tarihinde Devlet Beden Kültürü ve Spor Dairesi'nin 270-0 sayılı emriyle bir organizasyon komitesi, bir çalışma komitesi ve bir hakem ekibi oluşturulmuştur. II. DGO etkinliğinin düzenleme komitesi başkanlığına Bardinova Nurzhan Arzygulovna, yardımcılığına Kasenov Almazbek Apyshovich atanmıştır (Azizbaev ve Tagaev, 2018: 36).

İkinci Dünya Göçebe Oyunları da yine 3-8 Eylül 2016 tarihlerinde Kırgızistan'da düzenlenmiştir. Çolpan-Ata şehri yakınlarındaki Baktuu-Dolonotu köyünde, Orta Asya'nın en büyük krater gölü olan Isık-Göl'ün kıyısındaki hipodromda muhteşem bir açılış töreniyle başlamıştır. Bu etkinliğin açılış törenine damgasını vuran ve uzun yıllar akıllardan silinmeyen en büyük gösterilerinden biri de 1000 komuzcu tarafından çalınan Atay Ogombayev'in "Maş Botoy" (Kırgız halk müziği) ezgisi olmuştur. Kırgızistan'ın kültür tarihinde ilk kez bu kadar çok sayıda komuzcunun katıldığı bu gösteri medyada çok büyük ilgi görmüş ve Guinness Rekorlar Kitabı'na girmiştir. Ayrıca, törene Hollywood yıldızı Steven Seagal'ın katılması da organizasyona olan uluslararası ilgiyi arttırmıştır (Akunova, 2016; Narinova ve Yurdigül, 2020: 556; Otambayev, 2019: 113).

İkincisi düzenlenen Göçebe Oyunları ise ilkinde göre uluslararası arenada daha fazla yer almıştır. Organizasyona 62 ülkeden 1.200 sporcu katılmıştır. 17 ülke kültürel programlarını sunmak üzere katılmışlardır. II. DGO'na destek vermek için 2500'den fazla gönüllü istekte bulunmuştur. Birincisine göre daha fazla geleneksel

spor oyunlarının yer aldığı II. DGO’da sporcular resmi olarak 23⁵⁷ çeşit oyun türünde yarışmışlardır. Kırgızistan Cumhuriyeti 15 farklı oyun türü sunmuştur. Sporculara verilen toplam ödül miktarı 28 milyon 400 bin Kırgız somunu oluşturmuştur. Müsabakalar sonucunda sporculara 111 altın, 111 gümüş ve 165 bronz olmak üzere toplam sayısı 387 adet olan 79 set madalya verilmiştir. Ayrıca İkinci Dünya Göçebe Oyunları için yaklaşık 30 milyon 507 bin 623 USD harcama yapılmıştır (Azizbaev ve Tagaev, 2018).

Çolpon-Ata şehrindeki spor kompleksinde düzenlenen geleneksel güreş çeşitleri büyük ilgi çekerken, Kökbörü ve Ordo oyunlarında ise Rusya ve Amerika Birleşik Devletlerinden gelen sporcular izleyicilerin ilgi odağı olmuşlardır. En çok ilgi çeken oyun türü de Kırgızistan ve Kazakistan sporcuları arasında geçen Kökbörü oyunu olmuştur.

I. DGO etkinliğinde sergilenen 10 farklı geleneksel oyun türünden 9’u Kırgızistan Cumhuriyeti, 1’i Kazakistan Cumhuriyeti tarafından sunulmuşken, II. DGO’nda sergilenen 23 farklı geleneksel oyun türünden 7’si Türkiye, Kazakistan, Türkmenistan, Azerbaycan ve Yakutistan Özerk Cumhuriyeti tarafından sunulmuştur. II. DGO’nda sergilenen geleneksel oyun türleri aşağıdaki gibidir:

- “Ordo”, aşık ve tompoy kullanılarak oynanan Kırgız milli oyunu.
- “Çoñ At Çabış” (Büyük At Yarışı), 4 yaşından büyük atlarla yapılan uzun mesafeli yarış.⁵⁸
- “At Çabış”, 3 yaş üstü atlarla yapılan uzun mesafeli yarış. Mesafe, 22 km.
- “Corgo Salış”, Rahvan Binicilik. Mesafe, 11 km.
- “Kunan Çabış, 2 ila 3 yaş arası at yarışı. Mesafe, 11 km.
- “Kız Kuumay”, Kız Kovalamaca, atlı müsabaka
- “Kökbörü”, keçi gövdesiyle oynanan geleneksel atlı spor müsabakası.
- “Er Eñiş”, At sırtında güreş.
- “Cirit”, At sırtında mızraklı Türk millî atlı spor müsabakası.
- “Alış”, Kırgız millî kemer güreşi.

⁵⁷ Plokhikh (2016)’ya göre 28 farklı spor dalında müsabakalar düzenlenmiştir.

⁵⁸ Azizbayev ve Tagayev (2018)’den alınan bilgiye göre, 80 km mesafede koşulan bu yarışma, Kırgızistan yaylalarının deniz seviyesinden 2400 m yükseklikte olması nedeniyle atlar için ölümcül derecede tehlikelidir.

- “Kırgız Küröş”, Kırgız milli kemer güreşi.
- “Kazak Küres”, Kazak milli güreşi.
- “Goreş”, Türkmen milli güreşi.
- “Güleş”, Azerbaycan milli güreşi.
- “Aba Güreşi”, Türk milli güreşi.
- “Mas-restling”, Yakutistan’ın millî sporu.

Geleneksel okçuluk müsabakaları.

- “Geleneksel Okçuluk”
- “Atlı Okçuluk”
- “Uzak Mesafede Okçuluk”
- “Toguz korgool”, Kırgız halkının milli strateji oyunudur.
- “Mangala (mancala)”, Türk halkının millî strateji oyunudur.

Salbuurun - Kırgız halkının ulusal çok günlük geleneksel avlanma türleri.

- “Bürküt saluu”, kartal ile yapılan av.
- “Dalba Oynotuu”,
- “Taygan carış”, “Tayganlar”, yani tazı köpekleri arasında köpek bir yarışı.

Resim 32. Kırçın Yaylasında kurulan “Kırgız Ayılı” (Kırgız Köyü) etnokenti, (Etnokent’in açılış töreni youtube videosundan alınmıştır. <https://www.youtube.com/watch?v=xS-2S1hjp6Q>)

III. DGO kapsamında Kırçın yaylasında Kırgızistan’ın en büyük şehirlerinden Bişkek ve Oş şehrini temsilen 9 göçebe konutu ve Kırgızistan’ın 7 bölgesini temsil

eden toplam 288 bozüyden oluşan “Kırgız Ayılı” (Kırgız Köyü) etnokenti kurulmuştur. Etnokentin tam merkezine “Han Ordosu” olarak isimlendirilen en büyük bozüy yerleştirilmiş, sağ ve sol kanadına değerli misafirler için dört konukeyi, iki yanına da gözetleme kulesi dikilmiştir. Etnokentin girişi katılımcı ülkelerin bayraklarıyla süslenmiş ve gelen misafirleri geleneksel kıyafetleriyle Kırgız kızları karşılamıştır. Etnokentin açılışı “Göçebeler Alemi” Folklor grubunun muhteşem gösterileri eşliğinde yapılmış, burayı ziyaret eden misafirler göçebe kültürüne, göçebelerin hayat tarzına tanık olma ve “Göçebe Alemi” folklor grubu performansıyla Kırgız halkının gelenek-görenekleri ve örf-adetlerini tanıma ve Kırgız geleneksel zanaatini uygulamalı olarak izleme fırsatı bulmuşlardır.

Resim 33. Manas ve kırk çorosunun savaştan zaferle dönme sahnesi, (Etnokent'in açılış töreni youtube videosundan alınmıştır. <https://www.youtube.com/watch?v=xS-2S1hjp6Q>)

Resim 33'te görüldüğü gibi, “Kırgız Ayılı” Etnokentinde düzenlenen etkinlikler kapsamında UNESCO'nun Somut Olmayan Kültürel Miras Temsili Listesine giren ünlü Kırgız destanı Manas'tan parçalar eşliğinde destanda geçen Manas ve kırk çorosunun (yiğidi) düşmana karşı mücadelesi, Manas'ın han seçilmesi vb. gibi göçebe hayatından kesitlerin yer aldığı muhteşem tiyatral şov, geçmişteki göçebe Kırgız halkının yaşam şeklini aydınlatarak, göçebe uygarlığının geçmişine ışık tutmuştur.

Resim 34. Resim 34. Manas'ın Han seçilmesi sahnesi, (Etnokent'in açılış töreni youtube videosundan alınmıştır. <https://www.youtube.com/watch?v=xS-2S1hjp6Q>)

“Kırgız Ayılı” etnokentinin açılış töreninde sergilenen bu tiyatral gösteriye ilk gününde 40 binden fazla kişi tanık olmuştur. Diğer yandan At Meydanında düzenlenen ve yerli ve yabancı sanatçıların performanslarını sergilediği “Nomad Fest” Etnofestivali, modern şarkılarla birlikte 4 gün boyunca göçebe Kırgız halkının tüm somut ve somut olmayan kültürel miras unsurlarını dünyanın çeşitli bölgelerinden gelen ziyaretçilerle buluşturduğu bir alan olmuştur. II. DGO’nda sergilenen gösterilerde toplamda 5000’den fazla sanatçı ve oyuncu performanslarını sergileyerek ziyaretçilerin beğenisini kazanmışlardır.

Ziyaretçilerin izlenimlerini dile getiren Rus blogger Plokhikh, İkinci Dünya Göçebe Oyunlarının çok başarılı bulunduğunu dile getirmiştir. Sergilenen geleneksel spor oyunlarını yanı sıra geleneksel el sanatları sergilerin, geleneksel kılık-kıyafet ve geleneksel yiyecek ve içeceklerin de çok beğenildiğini belirten Plokhikh, özellikle geleneksel atlı spor oyunlarının büyük ilgi odağı olduğundan söz etmiştir. Bu konuda Azizbaev ve Tagaev (2018)’de de tüm müsabakaların arasında özellikle atlı spor oyunları büyük bir ilgiyle izlenirken, Kökbörü oyunu ve özellikle Kırgızlar ve Kazaklar arasında yapılan Kökbörü müsabakası, yerli ve yabancı ziyaretçilerden tam not aldığını belirtmiştir.

II. DGO etkinliğini canlı olarak televizyon ekranlarına ya da kendi kanallarına aktarmak için basın her çeşidinden toplamda 650 temsilci, ayrıca onlarca bloger katılmıştır. Etkinliği açılış töreni, yerel kanallardan KTRK, KTRK Sport, KTR Madaniyat, ElTR, 5-Kanal, Piramida, NTS ulusal televizyon kanalları ve tüm il ve ilçe televizyon kanalları ile uluslar arası televizyon kanallarından Mir24, MirHD, MatchTV, TRT, KazSport ve Türkmenistan'ın, Azerbaycan'ın ulusal televizyon kanallarında naklen yayımlanmıştır. Ayrıca II. DGO'nun açılış törenine 10 binden fazla; Kırçın yaylasındaki Etnokentin açılışına 40 binden fazla insan katılarak yerinde izleme şansı bulmuşken, naklen yayımlanan televizyon ve dijital medya aracılığıyla dünyada 800 milyondan fazla izleyici kitlesine ulaşmıştır.

Kırgızistan Cumhurbaşkanı Almazbek Atambaev'in daveti üzerine UNESCO heyeti, Kırçın yaylasında kurulan "Kırgız Ayılı" Etnokentinin resmi açılış törenine ve lansmanına özel konuk olarak katılmıştır. Tören bitiminde bir sonraki Dünya Göçebe Oyunları'nın da yine Kırgızistan'da yapılacağı açıklanmıştır.

3.2.3. Üçüncü Dünya Göçebe Oyunları

Resim 35. III. DGO'nun açılış töreninden (kaynak: <https://www.bbc.com/kyrgyz/kyrgyzstan-45391672>)

II. DGO'nda ağırlıklı olarak Kırgız geleneksel spor ve oyunları ile somut olmayan kültürel miras unsurlarının genişçe yer aldığı göçebe Kırgız hayatından

kesitler yer almıştır. Ancak, etkinliğe katılan ve bir sonrakilerinde katılacak olan diğer göçebe topluluklarının da muhakkak ki uluslararası müsabakalara dâhil edilmeye değer pek çok ilginç oyunları ve geleneklerinin olduğu düşüncesinden yola çıkarak, Dünya Göçebe Oyunlarının organizatörleri, Kırgız Cumhuriyeti spor topluluğu ve ulusal beden eğitim uzmanları ile birlikte, müsabaka programının iyileştirilmesi, daha fazla geleneksel spor ve oyun dallarında müsabaka ve gösteri performanslarının düzenlenmesi için III DGO Festivali kapsamında yeni bir yönetmelik yayınlamış ve bu yönetmeliği davet edilecek farklı ülkelere de göndermişlerdir.

III. DGO etkinliğinde öncekilerden farklı olarak kazanan sporcuların isimlerinin kaydedileceği “Büyük Kazananlar Kitabı” meselesi olmuştur. Bu yenilik, III. DGO’nın yönetmeliğinin VIII. maddesinde “Dünya Göçebe Oyunlarının Büyük Galipleri Kitabı” başlığıyla aşağıdaki şekilde tanıtılmıştır:

III. DGO’ndaki bir yenilik, “Büyük Göçebe Güreşleri” ve “Dünya Göçebe Oyunlarının Büyük Galipleri Kitabı” olacaktır (bundan sonra Kitap olarak anılacaktır). Büyük Göçebe Güreşleri’ndeki müsabakalarda, “Büyük galip tektir, geri kalanlar eşittir!” ilkesine göre ikinci, üçüncü vb. belirlenmeksizin mutlak kazanan belirlenecektir. “Büyük Göçebe Güreşleri” müsabakaları, katılımcı ülkelerin etnografik gruplarının müzik ve sanatı gösterileri eşliğinde tiyatral bir şov şeklinde etno-kültürel bir biçimde yapılacaktır.

“Büyük Göçebe Güreşleri” ile Geleneksel Okçuluk ve Kökbörü müsabakalarında dereceye girenler, aşağıdaki unvanlarla ödüllendirileceklerdir:

- “Büyük Güreşçi”;

- “En İyi Okçu”;

- “En İyi Kökbörü Oyuncusu” ve “En İyi Kökbörü Atı”.

Bu müsabakaların sonuçları, III. DGO Düzenleme Komitesi tarafından oluşturulacak ve dünyadaki göçebe toplulukların hayat tarzlarını ve özelliklerini yansıtan, tarihi ve kültürel konuların yer aldığı, geleneksel motiflerle sanatsal bir şekilde süslenerek tasarlanmış Kitapta kaydedilecektir.

Kitap, Dünya Göçebe Oyunları’nın büyük kazananlarının başarılarını içerecek olan Dünya Göçebe Oyunları’nın bir tarihçesidir. Kitabın dili Kırgızca ve İngilizce olacaktır. Dünya Göçebe Oyunları’ndan sonra “Büyük Galipler Kitabı” özel koşullar altında saklanacak ve uluslararası sergilerde, müzelerde, galerilerde vb. sergilenecektir (III.DGO Yönetmeliği, 2018: 5).

III. DGO’nın yenilenmiş ve geliştirilmiş olan bir diğer unsur da DGO’nın logotipidir. III. DGO için tasarlanan logotipe ana figürü çevreleyen ve yeni göçebe evrenlerini temsilen yeni çemberler ile dağları, göçebe topluluklarını ve gücü simgeleyen çeşitli ve rengarenk üçgen figürler eklenmiştir.

Resim 36. III. DGO etkinliğinin logosu (<http://worldnomadgames.com/kg>)

Üçüncü Dünya Göçebe Oyunları, Festival kapsamında yayınlanan Yönetmelikte belirtildiği üzere, 1-7 Eylül 2018 tarihlerinde yapılması planlanmış ve Dışişleri Bakanlığı aracılığıyla dünyanın 103 ülkesine davetiye gönderilmiştir. Ancak Üçüncü Dünya Göçebe Oyunları yönetmelikte belirtilen tarihten 1 gün sonra, 2-8 Eylül 2018 tarihlerinde Kırgızistan Cumhuriyeti'nin Isık-Göl İline bağlı Çolpon-Ata şehrinde düzenlenmiştir.

Göçebe Oyunları Projesi Türk Dünyasının değil, dünyadaki pek çok göçebe topluluklarının ilgisini çekmiş, unutulmuş geleneksel spor ve oyunlarını yeniden canlandırma, yaşatma ve geleceğe aktarma konusunda ilham vermiş, düzenlendiği ilk günden bu yana bu projenin bir parçası olma konusunda istekli olan ülke ve topluluk sayısında da azımsanmayacak derecede büyük artış yaşandığı da görülmüştür. Etkinliğin birincisinde, geleneksel spor oyunlarının 9 türünde 19 ülkeden gelen 583 sporcu mücadele etmişken; ikincisinde 26 spor türünden 62 ülkeden gelen 1200 sporcu ter dökmüştür. Bu sayı III. DGO'nda geleneksel spor ve oyunlar konusunda 37'ye yükselirken, katılan ülke sayısı da II. DGO'ya kıyasla ikiye katlanmış, 82⁵⁹

⁵⁹ Muratbekova ve Halilov (2019) ve pek çok haberde katılan ülke sayısı 74 ve 76 olarak geçmektedir. Ancak DGO düzenleme komitesi başkan yardımcısı Aycan Abdesova ve DGO'nun baş yönetmeni Azamat Maksütov, Sputnik Haber Ajansına verdiği röportajda III. DGO oyunlarına 82 ülkenin katıldığını bildirmişlerdir. Bu karışıklığın açılış törenindeki geçitte 76 ülke bayraklarıyla birlikte geçtiğinden kaynaklandığını açıklamışlardır. Çünkü, Maksütov'un açıkladığına göre, uçak biletlerindeki karışıklıktan dolayı 6 ülke geçit törenine yetişemeyip, geçit törenini hemen akabinde gelmiş fakat esas müsabakalarda 82 ülke katılım sağlamıştır. Ayrıca, sırf DGO etkinliklerini izlemek için gelen turist sayısında da öncelilere nazaran ciddi artış gözlemlenmiştir (<https://sputnik.kg/20180913/kochmondor-oyunday-kandaj-ottu-1041084855.html>).

ülkeden gelen 2500'e yakın sporcu 37 farklı spor dalında mücadele etmişlerdir (worldnomadgames.com; Muratbekova ve Halilov, 2020).⁶⁰ Ayrıca III. DGO Festivaline 2000'den fazla gönüllü katılmıştır. 37 spor dalından 594 set madalya kazanılmış olup, onlardan 174'ü altın, 173'ü gümüş ve 247'si bronz madalyadan oluşmaktadır. Spor müsabakaları için ayrılan toplam ödül fonu 28 milyon, kültürel etkinlikler için 7 milyon olmak üzere 35 milyon Kırgız somunu oluştururken, III. DGO'nun organizasyonu için devlet bütçesinden 303,1 milyon Kırgız Somu⁶¹ (2016 yılında düzenlenen II. DGO'na devlet bütçesinden 258,6 milyon Kırgız somu) ayrılmıştır (worldnomadgames.com; azattyk.org).

Göçebe Oyunları her seferinde dünya basınında daha fazla yer edinmeye başladığı görülmüştür. Üçüncü Dünya Göçebe Oyunlarını naklen yayımlayabilmek için 58 farklı ülkeden 600'den fazla basın mensubu temsilcileri gelmişlerdir. Onlardan 250'si ulusal basın mensupları iken, yabancı basın temsilcilerinden New York Times, Associated Press dünya haber ajansları, CCTV, "Euro-News" ve pek çok Rus TV kanalı naklen yayın yaparak, III. DGO etkinliğini dünyaya duyurmuşlardır. Görüldüğü gibi, göçebe oyunlarının bu kadar geniş kitlelere yayılmasında kitle iletişim araçlarının etkisi büyüktür (Muratbekova ve Halilov, 2020).

Kültür, Enformasyon ve Bilim Bakan Yardımcısı Aynura Temirbekova, III. DGO'nun basın toplantısında yaptığı açıklamada Göçebe oyunlarının dünya basınında sıkça yer aldığını hatırlatarak, gerçekte III: DGO için 571 basın mensubunun akreditasyondan geçtiğini, ancak sahada 56 ülkeden 604 basın mensubunun çalıştığından söz etmiştir. Onlardan 50'si televizyon kanallarının mensuplarıyken, 12'si radyo istasyonu mensubu, 67'si çeşitli haber ajansları, 48'i gazete muhabirleri ve 50 blogerden oluşan basın yayın mensupları III. DGO festivalini dünyaya canlı olarak aktarmak için ter dökmüşlerdir Ayrıca, 26'sı dijital

⁶⁰ Abdurasulova (2020), "Kırgız Kültürünün Gelişimi Bağlamında Oyun Olgusu" başlıklı Yüksek lisans tezinde Dünya Göçebe Oyunlarında oynanan etnospor sayısını Brezilya'daki Olimpik Oyunları ile karşılaştırmış ve 2016 yılında Brezilya'da düzenlenen Yaz Olimpiyatlarında 28 farklı spor türünde mücadelelerin yapılmışken; 2018 yılında düzenlenen Asya Olimpiyat Oyunlarında sporcuların sporun 42 farklı dalında mücadele ettiklerinden söz etmiştir.

⁶¹ Bu rakamlar sadece Kırgızistan Cumhuriyetinin devlet bütçesinden ayrılan para miktarını göstermektedir. Örneğin, III. DGO'nun pek çok sponsorlarından sadece biri olan Kumtör Anonim Şirketi 750 binden fazla ABD destek verdiğini açıklamıştır (<https://www.kumtor.kg/wp-content/uploads/2019/11/2019025-AESR-18-WEB-KYR.pdf>).

yayın mensupları iken, 7'si radyo muhabirleri, 30'dan fazlası ulusal, bölgesel ve özel televizyon kanalları, 12'si çeşitli yayın organlarından olmak üzere toplamda 70 kadar yerel medyanın 700den fazla mensubu büyük bir özveri ile III. DGO hakkında haber yapmışlardır (worldnomadgames.com).

Çolpon-Ata şehrindeki “Bars” Spor ve Rekreasyon Komleksi, At Meydanı, Kırçın yaylası “Kırgız” Ayılı” Etnokenti, “Ruh-Ordo” Açık hava Müzesi ve Kültür Merkezi ile Bosteri köyünde bulunan “Dordoi Nomad” Amfityatrosu olmak üzere 5 ayrı alanda gerçekleşen III. DGO'nun açılış töreninde 1000 Manasçı “Manas” destanını icra etmiş, gelen ziyaretçilere de “Manas” destanından parçaların yer aldığı broşürler dağıtılmıştır. Ayrıca Kırçın yaylasında kurulan “Kırgız Ayılı” Etnokentine I. DGO kapsamında 150, II. DGO esnasında 288 bozüy dikilmişken, III. DGO kapsamında 1000'den fazla bozüy, 16 tane han ordosu dikilmiştir (azattyk.org; sputnik.kg; 24.kg).

Resim 37. 1000 Manasçı, III. DGO Açılış Töreninden (kaynak: 24.kg)

Turizm Departmanı Başkanı Azamat Zhamangulov'un Azattk Radyosuna verdiği bilgiye göre, III. DGO'nu izlemeye yurttışından 70 binden fazla turist gelmiştir. II. DGO'na ise toplamda yurtdışından gelen turist ziyaretçi sayısı yaklaşık 20 bin kadar olmuşken, etkinliğin üçüncüsünde etkinliği izlemek için gelen yabancı turist sayısında etkinliğin ikincisine kıyasla üç katından daha fazla artış gözlemlenmiştir. Ayrıca 2016 yılında bir tek Kırçın yaylasında kurulan Etnokentin açılışını izlemek için bir günde 30 binden fazla ziyaretçi gelmişken, III. DGO

kapsamında kurulan Etnokentin açılış törenini (yine 1 günde) 200 binden fazla kişi ziyaret etmiştir (sputnik.kg; azattyk.org).⁶²

Resim 38. Manas'ın kırk çorusu. "Kırgız Ayılı" Etnokenti, III. DGO kapsamında (azattyk.org sitesinden)

III. DGO'nun açılış törenine Kırgızistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Sooronbay Zheenbekov başta olmak üzere Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Kazakistan Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev, Macaristan Başbakanı Viktor Orban, Tataristan Cumhurbaşkanı Rustam Minnikhanov katılmış, ayrıca Birleşik Arap Emirlikleri'nin Fujairah Emirliği Veliht Prensi Şeyh Muhammed bin Hamad bin Muhammed Al-Sharki etkinlik kapsamında Kırgızistan'ı ziyaret etmiştir (sputnik.kg; azattyk.org).

Dünya Göçebe Oyunları, sadece Kırgızistan'ın değil, dünyanın pek çok ülkesinde yankısını bulan, uluslararası ölçekteki bir etno-spor, etno-kültürel ve bilimsel bir programdır. Bu kapsamda III. DGO'nda diğer ülkelerden daha fazla geleneksel spor ve oyun türü programa dâhil edilmiştir. Oyunlar aşağıda görüldüğü gibi, "ulusal oyunlar", "atlı spor oyunları", "ulusal güreş oyunları", "at yarışları", "geleneksel okçuluk", "geleneksel zekâ ve strateji oyunları", "geleneksel avlanma müsabakaları" türlerinde yapılmıştır:

⁶² Ayrıca DGO'nun düzenleme komitesi başkan yardımcısı Aycan Abdesova'nın azattyk radyosuna verdiği rapora göre ayrıca Kırçın yaylasındaki Etnokentin güvenliğini sağlamak için 2000den fazla polis görevlisi; Etnokentin temizliği için "Tazalyk" belediye temizlik şirketi çalışanları ve gönüllülerden oluşan 500den fazla temizlik görevlisi görev almıştır. https://www.azattyk.org/a/kyrgyzstan_nomad_games_political_sport_2018/29478619.html

Ulusal Oyunlar

– Ordo Oyunu, Ulusal Oyun (Kırgızistan Cumhuriyeti)

At yarışları:

- At yarışı, uzun mesafe yarışı (22.000 m);
- Kunan yarışı, iki yaş üstü at yarışı (11.000 m);
- Corgo Salış, Rahvan Binicilik yarışı (11.000 m);
- Bıştı corgo, 3 yaşındaki atların rahvan yarışı (6.000 m);
- Düz koşu: 1600 – 2400 – 3200 metre atlı koşu müsabakası;
- Uzun mesafe at yarışı (80 km.);

Atlı Spor Müsabakaları:

- Kökbörü, ulusal at yarışması (Kırgızistan Cumhuriyeti)⁶³
- Er Eniş (Er Oodarış), at sırtında milli güreş (Kırgızistan Cumhuriyeti);

Milli güreş müsabakaları:

- Alış, millî kemer güreşi (Kırgızistan Cumhuriyeti);
- Aşırtmalı Aba Güreşi, millî kemer güreşi (Türkiye Cumhuriyeti);
- Goreş, millî kemer güreşi (Türkmenistan Cumhuriyeti);
- Guştini millî kamarbandi, millî kemer güreşi (Tacikistan Cumhuriyeti);
- Guleş, milli güreş (Azerbaycan Cumhuriyeti);
- Kazak güreşi, millî güreş (Kazakistan Cumhuriyeti);
- Güreş, milli güreş (Özbekistan Cumhuriyeti);
- Kırgız güreşi, millî kemer güreşi (Kırgızistan Cumhuriyeti);
- Moğol boh, millî güreş (Moğolistan);
- Pahlavani, millî güreş (İran İslam Cumhuriyeti);
- Sambo, millî güreş (Rusya Federasyonu);
- Seirimi, millî kemer güreşi (Kore Cumhuriyeti);
- Sumo, millî güreş (Japonya);
- Büyük Göçebe Güreşi, göçebelerin birleşik özgür kuşak güreşi;⁶⁴

⁶³ Müsabaka sonunda “En iyi Kökbörü Oyuncusu” ve “En iyi Kökbörü Atrı” unvanını kazananlar seçilerek, ayrıyeten ödüllendirileceklerdir.

- Halat çekmek, dünya uluslarının halat çekme rekabeti;
- Mas-Wrestling, ulusal rekâbet (Rusya Federasyonu);
- Bilek güreşi, bir dünya yarışmasıdır.

Geleneksel zeka oyunları:

- Toguz Korgool, geleneksel zekâ ve strateji oyunu (Kırgızistan Cumhuriyeti);
- Mangala, geleneksel zekâ ve strateji oyunu (Türkiye Cumhuriyeti);
- Owari, geleneksel zekâ ve strateji oyunu (Batı Afrika ülkesi).

Geleneksel okçuluk müsabakaları:

- Geleneksel okçuluk (Kırgızistan Cumhuriyeti);
- Geleneksel okçuluk (Türkiye Cumhuriyeti);
- Geleneksel okçuluk (Kore Cumhuriyeti);
- Geleneksel atlı okçuluk (Türkiye Cumhuriyeti ve Kırgız Cumhuriyeti);
- Geleneksel Uzak Mesafeli Okçuluk (Macaristan).⁶⁵

Salbuurun Ulusal Av Türlerinde Müsabakalar:

- Bürküt Saluu, kartal ile avlanma (Kırgızistan Cumhuriyeti);
- Dalba, Doğancılık (Kırgızistan Cumhuriyeti);
- Taygan yarışı, tazi cinsi köpeklerin yarışı (Kırgızistan Cumhuriyeti).

Etnospor müsabakaları, etno-pazar, etno-moda, etno-hit, etno-kültür gösterilerine ek olarak, etno-bilim çerçevesinde göçebe uygarlığın somut ve somut olmayan kültürel değerlerine, göçebeliği tarihî derinliklerine, göçebe yaşam tarzına ışık tutan uluslararası bilimsel ve uygulamalı konferanslar, sempozyumlar, yuvarlak masa toplantıları da düzenlenmiştir. Örneğin, 2017 yılında Kırgızistan Cumhuriyeti, dünyanın 12 ülkesinden 20’den fazla etnik topluluklarının 120 temsilcisinin katıldığı Uluslararası “Altay Uygarlığı ve Altay Dil Ailesi Akraba Diller” forumuna ev sahipliği yapmıştır. Forum, Avrasya’nın geniş topraklarında yaşayan etnik toplulukları buluşturan, çeşitli göçebe toplulukların bağlarını güçlendirmeyi amaçlayan bilimsel araştırmaların, sosyo-kültürel projelerin sonuçlarının tartışılacağı yeni bir platform haline gelmiştir. Ayrıca III. DGO’na hazırlık kapsamında 26-31

⁶⁴ Büyük Göçebe Güreşi kazananı, “Büyük Güreşçi” olarak anılacaktır..

⁶⁵ Müsabaka sonunda kazananı “Büyük Okçu” unvanı verilecektir.

Ağustos 2018 tarihlerinde, Kırgızistan'ın Isık-Göl iline bağlı Çolpon-Ata şehrinde “Altay Dünyasında Halk Oyunları ve İlgili Gelenekler” başlıklı 61. Uluslararası Altay Araştırmaları Konferansı düzenlenmiştir (worldnomadgames.com/kg).

Öte yandan Otambayev (2019), dünya uygarlıkları ve kültürünün kökeninde göçebe uygarlıkları ve kültürünün olduğunu belirtmiş ve Dünya Göçebe Oyunları'nı Yunan Olimpiyatlarıyla karşılaştırarak; “Antik Yunanistan haklı olarak Olimpiyat Oyunlarının tohumlarının filizlendiği yer olarak kabul edilirken, Kırgızistan da Dünya Göçebe Oyunlarının kurulduğu ülke olarak kabul edilir” şeklinde tespitte bulunmuştur (Otambayev, 2019: 113).

Dünya Göçebe Oyunları, etnokültür ve etnosporun harmanlandığı, etkinlik çerçevesinde bilimsel konferansların düzenlendiği, göçebe uygarlığının her safhasına dokunan ve göçebeliğin yaşam biçimini, dünya görüşünü ortaya koyan eşsiz bir platformdur. Djaparkulov (2018), DGO'nun Kırgızistan'ın ülke imajına ve turizm endüstrisine de olumlu etkilerinin olduğunu belirterek, düzenlendiği andan bu yana dünya çapında pek çok ülkeden DGO'na olan ilginin arttığını ve turistlerin turizm bölgesi olarak Kırgızistan devletine olan güven düzeyinin giderek arttığına dikkat çekmiştir. Ayrıca DGO'nun en çok ilgi gören Geleneksel Atlı Spor oyunlarından biri olan Kökbörü oyununun UNESCO'nun Somut Olmayan Kültürel Miras Listesine dâhil edilmesinden dolayı gurur duyduğunu dile getiren Djaparkulov, DGO etkinliğinin sadece geleneksel sporların sergilendiği bir platform olarak değil, aynı zamanda hayatın kültürel yönlerini de ortaya koyan, göçebelerin nasıl yaşadıklarını, hangi değerlere sahip olduklarını gün ışığına çıkarmak, gelecek nesillere aktarmak için düzenlenen, dünyanın pek çok göçebe topluluğunu bir araya getiren bir platform olarak görülmesi gerektiğini, bu bakımdan III. DGO etkinlikleri kapsamında Kırçın yaylasına kurulan “Kırız Ayılı” Etnokentinin VII-VIII yüzyılların göçebe dünyasına ışık tutacak, dünyanın en büyük etnik özellikli meydanına dönüşeceğini belirtmiştir (2018: 158).

Resim 39. III. DGO'nun kapanış töreninde Köökör teslim merasimi (kaynak: sputnik.kg)

III. DGO'nun kapanış merasimi Çolpon-Ata'daki At Meydanında muhteşem törenle yapılmıştır. Göçebe Oyunlarının bayrağıyla birlikte tıpkı Olimpiyat oyunlarının şelalesi gibi Göçebe Oyunlarının sembolü niteliği taşıyacak Tanrı dağlarının zirvesinden getirilen su dolu Köökör'ü sahneye getiren atlı yiğitleri "Büyük Göçebe Güreşleri" müsabakalarına katılan Kırgızistan'ın ünlü sporcuları Nurbek Kozhobekov ile Tilek Kuralov karşılamıştır. Daha sonra Kırgızistan Başbakanı Muhambetkaliy Abilgaziyev, buzul suyuyla dolu Köökör ile DGO bayrağını Türkiye Cumhuriyeti adına programa katılan Gençlik ve Spor Bakan Yardımcısı Hamza Yerlikaya'ya teslim etmiştir. Böylece DGO'nun dördüncüsünü düzenleme sırası Türkiye'ye geçmiştir (bbc.kg; azattyk.org; sputnik.kg).

3.2.4. Dördüncü Dünya Göçebe Oyunları

Resim 40. IV.DGO, İznik, 02.10.2022

Somut olmayan kültürel miras unsurlarının pekçok türünün bir arada sergilendiği, dünyanın en büyük geleneksel spor etkinliği olan ve daha önce 3 kez Kırgızistan’da yapılan Dünya Göçebe Oyunları’nın 4’üncüsü, 29 Eylül – 2 Ekim 2022 tarihleri arasında Türkiye’nin Bursa iline bağlı İznik ilçesinde düzenlenmiştir. “Gelenekten Geleceğe Bir’iz” sloganıyla gerçekleştirilen Dördüncü Dünya Göçebe Oyunları’nın düzenlendiği İznik, 102 ülkeden 3000’ün üzerinde sporcuya ev sahipliği yapmıştır. Kırgızistan Cumhurbaşkanı Sadır Caparov, Türkiye Cumhurbaşkanı Erdoğan ve çeşitli ülkelerin devlet ve hükümet başkanlarının katılımıyla start alan etkinlikte 14’ü resmî müsabaka, 30’a yakını da gösteri oyunu olmak üzere 40’tan fazla geleneksel spor dalında etkinlik düzenlenmiştir (worldnomadgames2022.com; bbc.com).

Resim 41. IV. DGO'nun maskotu yavru kurt (kaynak: worldnomadgames2022.com; 02.10.2022-İznik.)

Etkinliğin ilk akşamı olan 29 Eylül 2022 tarihinde gerçekleştirilen Dördüncü Dünya Göçebe Oyunları’nın açılış törenine Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ile Kırgızistan Cumhurbaşkanı Sadır Caparov, KKTC Cumhurbaşkanı Ersin Tatar ve Kazakistan Meclis Başkanı Yerlan Koşanov, Gençlik ve Spor Bakanı Mehmet Muharrem Kasapoğlu, Dünya Etnospor Konfederasyonu Başkanı Bilal Erdoğan ve üst düzey yöneticilerin yanı sıra yerli ve yabancı çok sayıda yönetici katılmıştır. Yurt

içi ve yurt dışından 500'ün üzerinde gazetecinin takip ettiği etkinlikte konuşan Cumhurbaşkanı Erdoğan, "Dördüncü Dünya Göçebe Oyunları dolayısıyla katılımcılar arasında gelişen pozitif enerjinin hepimize yeni bir kültürel diplomasi kapısı açacağını düşünüyorum" ifadesini kullanmıştır (Anadolu Ajansı, 2022).

Öte yandan IV. DGO'nın açılış törenindeki konuşmasında Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan; "*Ülkemizin mavi incisi İznik'ten her nerede olurlarsa olsunlar, spora, sanata kültüre ortak geleceğimize gönül veren tüm kardeşlerime kucak dolusu selamlarımı gönderiyorum.*" şeklinde herkesi selamlayarak başladığı konuşmasında, globalleşme çağında gelişen teknoloji ve değişen yaşam koşullarının "kültürün ve insani ilişkilerin en etkili taşıyıcıları olan göçebeleri ve göçebeliği oldukça sınırlandırdığından, yok olmaya mahkûm bıraktığından söz etmiştir. Ancak insanlığın binlerce yılına damga vuran bu kültürün yitip gitmesine izin vermeden, gerek DGO çerçevesinde yapılan oyunlarla, gerekse benzer diğer faaliyetlerle göçebelik kültürünün yaşatılarak, gelecek nesillere aktarılmasında büyük fayda olduğunu, dolayısıyla Göçebe Oyunları'nı dünya çapına yayan bu organizasyonun da insanlığın kadim mirasını gelecek kuşaklara bırakma misyonuyla çok önemli olduğunu vurgulamıştır. Ayrıca dünyanın içinde bulunduğu krizde, İznik'te düzenlenen ve Türk dünyasını bir araya getiren Göçebe Oyunları'nın önemli bir iş birliği platformu olduğuna dikkat çeken Erdoğan, "*Bölgemizin dini ve etnik çatışmalarla, gerilimlerle, krizlerle kavrulduğu bir dönemde barışı, dayanışmayı, yardımlaşmayı esas alan bu oyunların özgün iş birliği platformu olduğuna inanıyorum. Türkiye olarak böyle önemli bir programa, İznik gibi köklü bir tarih ve medeniyet şehrinde ev sahipliği yapmaktan memnuniyet duyuyoruz. Oyunlara katılan ülkelerle bu vesileyle kurduğumuz münasebetlerin ve katılımcılar arasında gelişen pozitif enerjinin hepimize yeni bir kültürel diplomasi kapısı açacağını düşünüyorum. Göçebe oyunlarının dördüncüsüne 102 ülkeden 3 binden fazla sporcunun katılması, bu umudumuzu güçlendiriyor*" şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Öte yandan her iki yılda bir düzenli olarak gerçekleştirilmekte olan bu etkinliğin dördüncüsünü 2020 yılında Türkiye'de gerçekleştirme planının tüm dünyayı derinden sarsan koronavirüs (Covid-19) pandemisi dolayısıyla ertelenmiş olmasından üzüntü duyduğunu bir kez daha hatırlatarak, sözlerine "*Biz bu oyunlara dünyada giderek yok olmaya yüz tutan bir kültürel zenginliğe sahip çıkmak, onu*

yaşatacak zemini oluşturmak olarak bakıyoruz” şeklinde devam eden Erdoğan, bu etkinliğin bundan sonra da iki yılda bir olmak üzere düzenli bir şekilde, gelişerek ve zenginleşerek devam etmesi temennisinde bulunmuştur (IV.DGO açılış töreni videosundan).

IV. DGO'nın katılımcıları, sporlar, kültür-sanat etkinlikleri, gastronomi sunumları, sahne sanatları ve çeşitli aktiviteler olmak üzere 5 ayrı dalda hünelerini sergilemişlerdir.

Resim 42. IV.DGO Yerleşim Planı (sağdaki panoda), İznik, 02.10.2022

Katılımcı ve ziyaretçilere yol haritasını belirlemelerinde kolaylık sağlanması için etkinliklerin gerçekleştiği alanların numaralandırılarak gösterildiği yerleşim planı, etkinlik alanının birkaç yerindeki panolarda gösterilmiştir.

Resim 43. IV. DGO Etkinlik Yerleşim Planı (kaynak: worldnomadgames2022.com)

Yerleşim planından da görüldüğü gibi, IV. DGO etkinliğinin yapıldığı alanın hemen girişine Türk devletlerini temsilen ve her devletin kendi göçebe geçmişine dayanan yöresel ve geleneksel el sanatlarının sergilendiği bir büyük Han Ordosu ve etrafına dikilmiş 6 bozüy konumlandırılmıştır.

Resim 44. Bozüy, IV.DGO, İznik, 02.10.2022

Türk devletleri bozöylerini takiben giriş yolunun etrafına sağlı sollu yerleştirilmiş 20 bozüyden oluşan etnokent, Türkiye'nin çeşitli belediyeleri kendilerinin değişik yöresel tatları, otantik el sanatları ürünleri, yöresel kıyafetleri gibi pek çok geleneksel ürünleriyle ziyaretçileri karşılamaktadır. Etnokentteki ziyaretçilerin en çok ilgisini çeken unsur da büyüklüğü, muazzam ve gösterişli gövdesiyle zeminden yükseltilmiş platform üzerine dikilmiş Han Ordosu olmuştur. Ayrıca 20 bozüyden oluşan etnokent, göçebe yaşam tarzını deneyimlemek ve dinlenmek isteyen ziyaretçiler için mükemmel bir alan olmuştur. Aynı zamanda uygulamalı el sanatları atölyelerinde Osmanlı kültürünün eşsiz eseri olan ebru sanatı gibi pek çok sanatı tanıma ve bizzat deneyimleme fırsatı bulurken, yöresel tatlar tanıtım çadırlarında dünyanın 20den fazla ülkesinden gelen lezzetleri tatma ve onlarla ilgili bilgiler öğrenme şansı yakalamışlardır.

Resim 45. Göçebe Etnokenti, IV. DGO-İznik (kaynak: kanal TV360, Gezmek Olsun, <https://www.youtube.com/watch?v=mmHwJvYbUQE>)

Geleneksel sanatlardan sahne sanatlarına, atlı oyunlardan ulusal güreşlere, okçuluktan gastronomiye, çocuk oyun alanlarından etno pazara kadar farklı etkinliklerin yapıldığı Dördüncü Dünya Göçebe Oyunları, dünyanın dört bir yanındaki göçebe toplulukların kültürel ve tarihi mirasını korumayı, kültürler arası iletişimi, dostluk ve uyumu güçlendirmeyi hedeflemektedir (Anadolu Ajansı, 29.09.2022).

IV. DGO’nda geleneksel spor oyunları aşağıda görüldüğü gibi, “atlı oyunlar”, “ulusal güreşler”, “geleneksel okçuluk” ve “gösteri oyunları” şeklinde dört ayrı dalda yapılmıştır:

Atlı Oyunlar

- Kökbörü (Kırgızistan Cumhuriyeti)
- Kökpar (Kırgızistan Cumhuriyeti)

Ulusal Güreşler:

- Alış, Millî Kemer Güreşi (Kırgızistan Cumhuriyeti);
- Aşırtmalı Aba Güreşi, Millî Kemer Güreşi (Türkiye Cumhuriyeti);
- Kapışmalı Aba Güreşi, Millî Kemer Güreşi (Türkiye Cumhuriyeti);
- Yağlı Güreş, Millî Güreş (Türkiye Cumhuriyeti);
- Pehlivan Güreşi, Millî Güreş (İran İslam Cumhuriyeti);
- Şalvar güreşi, Millî Güreş (Türkiye Cumhuriyeti)
- Kazak güreşi, Millî Güreş (Kazakistan Cumhuriyeti);
- Tatar Güreşi, Millî Güreş (Tataristan Özerk Cumhuriyeti, Rusya)
- Mas Güreşi, Ulusal rekâbet (Rusya Federasyonu).

Okçuluk Müsabakaları:

- Geleneksel Okçuluk
- Atlı Okçuluk;
- Uzak Mesafeli Okçuluk.

Gösteri Oyunları:

- Mangala, geleneksel zekâ oyunu (Türkiye)
- Cirit, atlı spor oyunu (Türkiye)
- Toguz korgool, geleneksel zekâ oyunu (Kırgızistan)
- Owari, geleneksel zekâ ve strateji oyunu (Batı Afrika ülkesi).
- Audaryspak, atlı spor oyunu (Kazakistan)
- Er Eñiş, atlı spor oyunu (Kırgızistan)
- Tenge ilu, atlı spor oyunu (Kazakistan)
- Pato, atlı spor oyunu (İspanya)

- Moğul boh, millî güreş (Moğolistan)
- Kırgız güreşi, millî güreş (Kırgızistan)
- Güleş, Millî Güreş (Azerbaycan)
- Kuraş, milli güreş (Özbekistan)
- Çevgan, atlı spor oyunu (Türkiye)
- Büyük Güreş, göçebelerin birleşik özgür kuşak güreşi ve bunların dışında çocuklar için binicilik, okçuluk, izcilik, geleneksel çocuk oyunları, çocuk obası sanat atölyeleri, çocuk eğlence aktiviteleri gibi çeşitli oyun ve aktiviteler 4 gün boyunca düzenlenmiştir. IV. DGO etkinliklerinin program akışı aşağıda Resim 46’da gösterilmiştir.

WORLD NOMAD GAMES 2022

PROGRAM AKIŞI

29 Eylül 2022	30 Eylül 2022	1 Ekim 2022	2 Ekim 2022																																																																																																																																																																						
AÇILIŞ PROGRAMI 19:00 - 21:00			KAPANIŞ PROGRAMI 18:30 - 20:00																																																																																																																																																																						
<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th colspan="2" style="background-color: #1f77b4; color: white;">Sporlar</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>Kökpazar - Kikabörü</td><td style="text-align: right;">09.00 - 12.00</td></tr> <tr><td>Celeneksel Okçuluk</td><td style="text-align: right;">09.00 - 17.00</td></tr> <tr><td>Ata Okçuluk</td><td style="text-align: right;">12.00 - 16.00</td></tr> </tbody> </table> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th colspan="2" style="background-color: #ffc107;">Kültür & Sanat</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>Eİ Sanatları Atölyeleri</td><td style="text-align: right;">Gün Boyu</td></tr> <tr><td>Yöresel Tanıtım Cadılarları</td><td style="text-align: right;">Gün Boyu</td></tr> <tr><td>Uygulamalı Atölyeler</td><td style="text-align: right;">Gün Boyu</td></tr> </tbody> </table> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th colspan="2" style="background-color: #dc3545;">Gastronomi</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>Evrensel Tatlar</td><td style="text-align: right;">13.00 - 16.00</td></tr> <tr><td>İzlek Köylü Pazarı</td><td style="text-align: right;">Gün Boyu</td></tr> <tr><td>Yöresel İrilemler</td><td style="text-align: right;">Gün Boyu</td></tr> <tr><td>Yemek Alanları</td><td style="text-align: right;">Gün Boyu</td></tr> </tbody> </table> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th colspan="2" style="background-color: #17a2b8;">Sahne</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>Evrensel Müzikler ve Halk Dansları</td><td style="text-align: right;">12.00 - 16.00</td></tr> <tr><td>Zanaatçıları</td><td style="text-align: right;">17.00</td></tr> </tbody> </table> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th colspan="2" style="background-color: #6c757d;">Aktiviteler</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>Binicilik, Okçuluk, Geleneksel Çocuk Oyunları, Çocuk Obası Sanat Atölyeleri, Kamp ve Karavan, İzcilik, Hippoterapi, Çocuk Eğlence Aktiviteleri</td><td></td></tr> </tbody> </table>	Sporlar		Kökpazar - Kikabörü	09.00 - 12.00	Celeneksel Okçuluk	09.00 - 17.00	Ata Okçuluk	12.00 - 16.00	Kültür & Sanat		Eİ Sanatları Atölyeleri	Gün Boyu	Yöresel Tanıtım Cadılarları	Gün Boyu	Uygulamalı Atölyeler	Gün Boyu	Gastronomi		Evrensel Tatlar	13.00 - 16.00	İzlek Köylü Pazarı	Gün Boyu	Yöresel İrilemler	Gün Boyu	Yemek Alanları	Gün Boyu	Sahne		Evrensel Müzikler ve Halk Dansları	12.00 - 16.00	Zanaatçıları	17.00	Aktiviteler		Binicilik, Okçuluk, Geleneksel Çocuk Oyunları, Çocuk Obası Sanat Atölyeleri, Kamp ve Karavan, İzcilik, Hippoterapi, Çocuk Eğlence Aktiviteleri		<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th colspan="2" style="background-color: #1f77b4; color: white;">Sporlar</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>Ata Okçuluk</td><td style="text-align: right;">09.00 - 16.00</td></tr> <tr><td>Celeneksel Okçuluk</td><td style="text-align: right;">09.00 - 12.00</td></tr> <tr><td>Masa Güreşi</td><td style="text-align: right;">09.00 - 21.00</td></tr> <tr><td>Aptırması Ata Güreşi</td><td style="text-align: right;">10.00</td></tr> <tr><td>Yabık Güreş</td><td style="text-align: right;">14.00</td></tr> </tbody> </table> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th colspan="2" style="background-color: #ffc107;">Kültür & Sanat</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>Eİ Sanatları Atölyeleri</td><td style="text-align: right;">Gün Boyu</td></tr> <tr><td>Yöresel Tanıtım Cadılarları</td><td style="text-align: right;">Gün Boyu</td></tr> <tr><td>Uygulamalı Atölyeler</td><td style="text-align: right;">Gün Boyu</td></tr> <tr><td>Mevlâ-i Şerif</td><td style="text-align: right;">12.00 - 13.00</td></tr> </tbody> </table> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th colspan="2" style="background-color: #dc3545;">Gastronomi</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>Evrensel Tatlar</td><td style="text-align: right;">12.00 - 16.00</td></tr> <tr><td>İzlek Köylü Pazarı</td><td style="text-align: right;">Gün Boyu</td></tr> <tr><td>Yöresel İrilemler</td><td style="text-align: right;">Gün Boyu</td></tr> <tr><td>Yemek Alanları</td><td style="text-align: right;">Gün Boyu</td></tr> </tbody> </table> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th colspan="2" style="background-color: #17a2b8;">Sahne</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>Evrensel Müzikler ve Halk Dansları</td><td style="text-align: right;">14.00 - 16.00</td></tr> <tr><td>Anıtsal Süzmeleler (Konseri)</td><td style="text-align: right;">17.00</td></tr> <tr><td>Karavân Konseri</td><td style="text-align: right;">19.30</td></tr> </tbody> </table> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th colspan="2" style="background-color: #6c757d;">Aktiviteler</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>Binicilik, Okçuluk, Geleneksel Çocuk Oyunları, Çocuk Obası Sanat Atölyeleri, Kamp ve Karavan, İzcilik, Hippoterapi, Çocuk Eğlence Aktiviteleri</td><td></td></tr> </tbody> </table>	Sporlar		Ata Okçuluk	09.00 - 16.00	Celeneksel Okçuluk	09.00 - 12.00	Masa Güreşi	09.00 - 21.00	Aptırması Ata Güreşi	10.00	Yabık Güreş	14.00	Kültür & Sanat		Eİ Sanatları Atölyeleri	Gün Boyu	Yöresel Tanıtım Cadılarları	Gün Boyu	Uygulamalı Atölyeler	Gün Boyu	Mevlâ-i Şerif	12.00 - 13.00	Gastronomi		Evrensel Tatlar	12.00 - 16.00	İzlek Köylü Pazarı	Gün Boyu	Yöresel İrilemler	Gün Boyu	Yemek Alanları	Gün Boyu	Sahne		Evrensel Müzikler ve Halk Dansları	14.00 - 16.00	Anıtsal Süzmeleler (Konseri)	17.00	Karavân Konseri	19.30	Aktiviteler		Binicilik, Okçuluk, Geleneksel Çocuk Oyunları, Çocuk Obası Sanat Atölyeleri, Kamp ve Karavan, İzcilik, Hippoterapi, Çocuk Eğlence Aktiviteleri		<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th colspan="2" style="background-color: #1f77b4; color: white;">Sporlar</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>Ata Okçuluk</td><td style="text-align: right;">10.00 - 13.00</td></tr> <tr><td>Ata Güreşi</td><td style="text-align: right;">09.00 - 21.00</td></tr> <tr><td>Kırgız Ata Güreşi</td><td style="text-align: right;">10.00 - 14.00</td></tr> <tr><td>Kökpazar - Kikabörü</td><td style="text-align: right;">13.30 - 16.00</td></tr> <tr><td>Saklar Güreşi</td><td style="text-align: right;">14.00</td></tr> <tr><td>Kurşu</td><td style="text-align: right;">17.30 - 19.00</td></tr> </tbody> </table> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th colspan="2" style="background-color: #ffc107;">Kültür & Sanat</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>Eİ Sanatları Atölyeleri</td><td style="text-align: right;">Gün Boyu</td></tr> <tr><td>Yöresel Tanıtım Cadılarları</td><td style="text-align: right;">Gün Boyu</td></tr> <tr><td>Uygulamalı Atölyeler</td><td style="text-align: right;">Gün Boyu</td></tr> </tbody> </table> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th colspan="2" style="background-color: #dc3545;">Gastronomi</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>Evrensel Tatlar</td><td style="text-align: right;">13.00 - 16.00</td></tr> <tr><td>İzlek Köylü Pazarı</td><td style="text-align: right;">Gün Boyu</td></tr> <tr><td>Yöresel İrilemler</td><td style="text-align: right;">Gün Boyu</td></tr> <tr><td>Yemek Alanları</td><td style="text-align: right;">Gün Boyu</td></tr> </tbody> </table> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th colspan="2" style="background-color: #17a2b8;">Sahne</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>Evrensel Müzikler ve Halk Dansları</td><td style="text-align: right;">12.00 - 16.00</td></tr> <tr><td>Finca Marşları (Konseri)</td><td style="text-align: right;">17.00</td></tr> <tr><td>Musafir Çocukları (Konseri)</td><td style="text-align: right;">19.30</td></tr> </tbody> </table> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th colspan="2" style="background-color: #6c757d;">Aktiviteler</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>Binicilik, Okçuluk, Geleneksel Çocuk Oyunları, Çocuk Obası Sanat Atölyeleri, Kamp ve Karavan, İzcilik, Hippoterapi, Çocuk Eğlence Aktiviteleri</td><td></td></tr> </tbody> </table>	Sporlar		Ata Okçuluk	10.00 - 13.00	Ata Güreşi	09.00 - 21.00	Kırgız Ata Güreşi	10.00 - 14.00	Kökpazar - Kikabörü	13.30 - 16.00	Saklar Güreşi	14.00	Kurşu	17.30 - 19.00	Kültür & Sanat		Eİ Sanatları Atölyeleri	Gün Boyu	Yöresel Tanıtım Cadılarları	Gün Boyu	Uygulamalı Atölyeler	Gün Boyu	Gastronomi		Evrensel Tatlar	13.00 - 16.00	İzlek Köylü Pazarı	Gün Boyu	Yöresel İrilemler	Gün Boyu	Yemek Alanları	Gün Boyu	Sahne		Evrensel Müzikler ve Halk Dansları	12.00 - 16.00	Finca Marşları (Konseri)	17.00	Musafir Çocukları (Konseri)	19.30	Aktiviteler		Binicilik, Okçuluk, Geleneksel Çocuk Oyunları, Çocuk Obası Sanat Atölyeleri, Kamp ve Karavan, İzcilik, Hippoterapi, Çocuk Eğlence Aktiviteleri		<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th colspan="2" style="background-color: #1f77b4; color: white;">Sporlar</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>Kökpazar - Kikabörü</td><td style="text-align: right;">09.00 - 16.00</td></tr> <tr><td>Kızak Güreşi</td><td style="text-align: right;">09.00 - 16.00</td></tr> <tr><td>Tatlar Güreşi</td><td style="text-align: right;">10.00 - 14.00</td></tr> <tr><td>Asiye Güreşi</td><td style="text-align: right;">12.00 - 17.00</td></tr> <tr><td>Boyük Güreş</td><td style="text-align: right;">16.00 - 19.00</td></tr> </tbody> </table> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th colspan="2" style="background-color: #ffc107;">Kültür & Sanat</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>Eİ Sanatları Atölyeleri</td><td style="text-align: right;">Gün Boyu</td></tr> <tr><td>Yöresel Tanıtım Cadılarları</td><td style="text-align: right;">Gün Boyu</td></tr> <tr><td>Uygulamalı Atölyeler</td><td style="text-align: right;">Gün Boyu</td></tr> </tbody> </table> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th colspan="2" style="background-color: #dc3545;">Gastronomi</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>Evrensel Tatlar</td><td style="text-align: right;">13.00 - 16.00</td></tr> <tr><td>İzlek Köylü Pazarı</td><td style="text-align: right;">Gün Boyu</td></tr> <tr><td>Yöresel İrilemler</td><td style="text-align: right;">Gün Boyu</td></tr> <tr><td>Yemek Alanları</td><td style="text-align: right;">Gün Boyu</td></tr> </tbody> </table> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th colspan="2" style="background-color: #17a2b8;">Sahne</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>Evrensel Müzikler ve Halk Dansları</td><td style="text-align: right;">12.00 - 16.00</td></tr> <tr><td>Zeynep Betül Arayıcı (Konseri)</td><td style="text-align: right;">17.00</td></tr> <tr><td>Halk Levant Konseri</td><td style="text-align: right;">20.00</td></tr> </tbody> </table> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th colspan="2" style="background-color: #6c757d;">Aktiviteler</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>Binicilik, Okçuluk, Geleneksel Çocuk Oyunları, Çocuk Obası Sanat Atölyeleri, Kamp ve Karavan, İzcilik, Hippoterapi, Çocuk Eğlence Aktiviteleri</td><td></td></tr> </tbody> </table>	Sporlar		Kökpazar - Kikabörü	09.00 - 16.00	Kızak Güreşi	09.00 - 16.00	Tatlar Güreşi	10.00 - 14.00	Asiye Güreşi	12.00 - 17.00	Boyük Güreş	16.00 - 19.00	Kültür & Sanat		Eİ Sanatları Atölyeleri	Gün Boyu	Yöresel Tanıtım Cadılarları	Gün Boyu	Uygulamalı Atölyeler	Gün Boyu	Gastronomi		Evrensel Tatlar	13.00 - 16.00	İzlek Köylü Pazarı	Gün Boyu	Yöresel İrilemler	Gün Boyu	Yemek Alanları	Gün Boyu	Sahne		Evrensel Müzikler ve Halk Dansları	12.00 - 16.00	Zeynep Betül Arayıcı (Konseri)	17.00	Halk Levant Konseri	20.00	Aktiviteler		Binicilik, Okçuluk, Geleneksel Çocuk Oyunları, Çocuk Obası Sanat Atölyeleri, Kamp ve Karavan, İzcilik, Hippoterapi, Çocuk Eğlence Aktiviteleri	
Sporlar																																																																																																																																																																									
Kökpazar - Kikabörü	09.00 - 12.00																																																																																																																																																																								
Celeneksel Okçuluk	09.00 - 17.00																																																																																																																																																																								
Ata Okçuluk	12.00 - 16.00																																																																																																																																																																								
Kültür & Sanat																																																																																																																																																																									
Eİ Sanatları Atölyeleri	Gün Boyu																																																																																																																																																																								
Yöresel Tanıtım Cadılarları	Gün Boyu																																																																																																																																																																								
Uygulamalı Atölyeler	Gün Boyu																																																																																																																																																																								
Gastronomi																																																																																																																																																																									
Evrensel Tatlar	13.00 - 16.00																																																																																																																																																																								
İzlek Köylü Pazarı	Gün Boyu																																																																																																																																																																								
Yöresel İrilemler	Gün Boyu																																																																																																																																																																								
Yemek Alanları	Gün Boyu																																																																																																																																																																								
Sahne																																																																																																																																																																									
Evrensel Müzikler ve Halk Dansları	12.00 - 16.00																																																																																																																																																																								
Zanaatçıları	17.00																																																																																																																																																																								
Aktiviteler																																																																																																																																																																									
Binicilik, Okçuluk, Geleneksel Çocuk Oyunları, Çocuk Obası Sanat Atölyeleri, Kamp ve Karavan, İzcilik, Hippoterapi, Çocuk Eğlence Aktiviteleri																																																																																																																																																																									
Sporlar																																																																																																																																																																									
Ata Okçuluk	09.00 - 16.00																																																																																																																																																																								
Celeneksel Okçuluk	09.00 - 12.00																																																																																																																																																																								
Masa Güreşi	09.00 - 21.00																																																																																																																																																																								
Aptırması Ata Güreşi	10.00																																																																																																																																																																								
Yabık Güreş	14.00																																																																																																																																																																								
Kültür & Sanat																																																																																																																																																																									
Eİ Sanatları Atölyeleri	Gün Boyu																																																																																																																																																																								
Yöresel Tanıtım Cadılarları	Gün Boyu																																																																																																																																																																								
Uygulamalı Atölyeler	Gün Boyu																																																																																																																																																																								
Mevlâ-i Şerif	12.00 - 13.00																																																																																																																																																																								
Gastronomi																																																																																																																																																																									
Evrensel Tatlar	12.00 - 16.00																																																																																																																																																																								
İzlek Köylü Pazarı	Gün Boyu																																																																																																																																																																								
Yöresel İrilemler	Gün Boyu																																																																																																																																																																								
Yemek Alanları	Gün Boyu																																																																																																																																																																								
Sahne																																																																																																																																																																									
Evrensel Müzikler ve Halk Dansları	14.00 - 16.00																																																																																																																																																																								
Anıtsal Süzmeleler (Konseri)	17.00																																																																																																																																																																								
Karavân Konseri	19.30																																																																																																																																																																								
Aktiviteler																																																																																																																																																																									
Binicilik, Okçuluk, Geleneksel Çocuk Oyunları, Çocuk Obası Sanat Atölyeleri, Kamp ve Karavan, İzcilik, Hippoterapi, Çocuk Eğlence Aktiviteleri																																																																																																																																																																									
Sporlar																																																																																																																																																																									
Ata Okçuluk	10.00 - 13.00																																																																																																																																																																								
Ata Güreşi	09.00 - 21.00																																																																																																																																																																								
Kırgız Ata Güreşi	10.00 - 14.00																																																																																																																																																																								
Kökpazar - Kikabörü	13.30 - 16.00																																																																																																																																																																								
Saklar Güreşi	14.00																																																																																																																																																																								
Kurşu	17.30 - 19.00																																																																																																																																																																								
Kültür & Sanat																																																																																																																																																																									
Eİ Sanatları Atölyeleri	Gün Boyu																																																																																																																																																																								
Yöresel Tanıtım Cadılarları	Gün Boyu																																																																																																																																																																								
Uygulamalı Atölyeler	Gün Boyu																																																																																																																																																																								
Gastronomi																																																																																																																																																																									
Evrensel Tatlar	13.00 - 16.00																																																																																																																																																																								
İzlek Köylü Pazarı	Gün Boyu																																																																																																																																																																								
Yöresel İrilemler	Gün Boyu																																																																																																																																																																								
Yemek Alanları	Gün Boyu																																																																																																																																																																								
Sahne																																																																																																																																																																									
Evrensel Müzikler ve Halk Dansları	12.00 - 16.00																																																																																																																																																																								
Finca Marşları (Konseri)	17.00																																																																																																																																																																								
Musafir Çocukları (Konseri)	19.30																																																																																																																																																																								
Aktiviteler																																																																																																																																																																									
Binicilik, Okçuluk, Geleneksel Çocuk Oyunları, Çocuk Obası Sanat Atölyeleri, Kamp ve Karavan, İzcilik, Hippoterapi, Çocuk Eğlence Aktiviteleri																																																																																																																																																																									
Sporlar																																																																																																																																																																									
Kökpazar - Kikabörü	09.00 - 16.00																																																																																																																																																																								
Kızak Güreşi	09.00 - 16.00																																																																																																																																																																								
Tatlar Güreşi	10.00 - 14.00																																																																																																																																																																								
Asiye Güreşi	12.00 - 17.00																																																																																																																																																																								
Boyük Güreş	16.00 - 19.00																																																																																																																																																																								
Kültür & Sanat																																																																																																																																																																									
Eİ Sanatları Atölyeleri	Gün Boyu																																																																																																																																																																								
Yöresel Tanıtım Cadılarları	Gün Boyu																																																																																																																																																																								
Uygulamalı Atölyeler	Gün Boyu																																																																																																																																																																								
Gastronomi																																																																																																																																																																									
Evrensel Tatlar	13.00 - 16.00																																																																																																																																																																								
İzlek Köylü Pazarı	Gün Boyu																																																																																																																																																																								
Yöresel İrilemler	Gün Boyu																																																																																																																																																																								
Yemek Alanları	Gün Boyu																																																																																																																																																																								
Sahne																																																																																																																																																																									
Evrensel Müzikler ve Halk Dansları	12.00 - 16.00																																																																																																																																																																								
Zeynep Betül Arayıcı (Konseri)	17.00																																																																																																																																																																								
Halk Levant Konseri	20.00																																																																																																																																																																								
Aktiviteler																																																																																																																																																																									
Binicilik, Okçuluk, Geleneksel Çocuk Oyunları, Çocuk Obası Sanat Atölyeleri, Kamp ve Karavan, İzcilik, Hippoterapi, Çocuk Eğlence Aktiviteleri																																																																																																																																																																									

Resim 46. IV.DGO Program Akışı, worldnomadgames2022.com

IV. DGO kapsamında geleneksel spor müsabakalarının yanı sıra “göçebe evreni”, “etno-kültür”, “etno-moda”, “etno-müzik”, “etno-pazar” ve “ateş başı sohbetler” başlığı altında çeşitli kültürel etkinlikler düzenlenmiştir. Etno-müzik ve etno-dans kapsamında katılımcı ülkelerin sanatçıları, kendi tarihlerini, kültürlerini ve yaşam biçimlerini yansıtan, ruhumuza dokunarak, geçmişe alıp götürülen enstrümantal halk şarkıları ve gönülleri okşayan dans performanslarıyla ziyaretçileri büyülerken, etno-moda kapsamında katılımcı ülkelerin giysi tasarımcılarının “etnik” nakış

kullanarak tasarladıkları geleneksel ulusal kostüm koleksiyonlarının tanıtıldığı defile de göz kamaştırmıştır. Dördüncü Dünya Göçebe Oyunları kapsamında 820'si Türkiye dışındaki Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Türkmenistan, Tataristan ve Kıbrıs Türk Cumhuriyeti olmak üzere yaklaşık 1400 sanatçı sahne almıştır (G7; Türksoy).

Resim 47. IV.DGO Program Akışı, İznik, 02.10.2022

Ayrıca gün boyunca ziyaretçilere hizmet sunan etno-pazar ve İznik köylü pazarı sayesinde yerli ve yabancı turistlere çeşitli etnik ve geleneksel hediyelik eşyalara, yöresel lezzetlere sahip olma imkânı sunulurken, gönüllü üniversite hocaları ve öğrencilerin de katıldığı ateş başı sohbetleriyle de IV. DGO etkinliği, katılımcı ve ziyaretçilerin zihinlerinden silinmeyecek güzel anılar bırakmıştır.

Dünya Etnospor Konfederasyonu tarafından İznik Gölü kıyısında dördüncüsü düzenlenen Dünya Göçebe Oyunları organizasyonunun ilk gününde, Türk Hava Kuvvetleri bünyesinde bulunan ulusal akrotim gösteri ekibi “Türk Yıldızları”, ziyaretçi ve tüm İznik sakinlerinin büyük bir heyecanla izlediği bir gösteri uçuşu gerçekleştirmiştir (aa.haber.com; trthaber.com).

Resim 48. Türk Yıldızları Gösteri Uçuşu, IV.DGO-İznik (foto AA, kaynak.trthaber.com)

İznik Gölü'nün kıyısında yaklaşık 500 bin metrekarelik alanda “Gelenekten Geleceğe Bir'iz!” sloganıyla organize edilen etkinlikleri 4 gün boyunca 1 milyondan fazla yerli ve yabancı izleyici ziyaret etmiştir.

Dördüncü Dünya Göçebe Oyunları'nın son gününde etkinliğin kapanış seremonisi gerçekleştirilmiştir. Törene, IV. DGO düzenleme komitesi adına Dünya Etnospor Konfederasyonu Başkanı Bilal Erdoğan, Gençlik ve Spor Bakanı Mehmet Muharrem Kasapoğlu, Kırgızistan Kültür, Enformasyon, Spor ve Gençlik Politikaları Bakanı Azamat Zhamankulov başta olmak üzere pek çok üst düzey yöneticiler de katılmıştır. Dördüncü Dünya Göçebe Oyunları'nın kapanış programında Türkiye Gençlik ve Spor Bakanı Mehmet Kasapoğlu, Beşinci Dünya Göçebe Oyunları'nın Kazakistan'da yapılacağı bilgisini vermiştir. Kasapoğlu'nun kapanış töreninde yaptığı konuşma aynı zamanda etnosporların, geleneksel spor ve oyunların etkileşim bakımından önemini ortaya koyması bakımından önemlidir. Geleneklerimizi gelecek nesillere aktarma konusunda taşıyıcı görevi üstlenen çocukların, gençlerin, vatandaşların bu etkinlik sayesinde kendi kültürlerini tanıdığını ve dünyanın muhtelif yerlerinden gelen binlerce insanın Dünya Göçebe Oyunları'nda buluşturdıklarını belirten Kasapoğlu, *“Türk Devletleri Teşkilatı üye ülkelerinin ve farklı coğrafyalardan gelen göçebe kültürüne sahip ülkelerin sporun evrensel ve kuşatıcı dilinde bir araya getirdik ve hep birlikte şunu gördük: Bu oyunların kazananı*

kardeşlik, sevgi, saygı, birlik ve beraberliktir” diyerek duygularını ifade etmiştir (IV. DGO kapanış merasimi; Buyar ve Altımışeva, 2023: 56).

Kapanış konuşmasında Dünya Göçebe Oyunları’nın beşincisinin 2024 yılında Kazakistan’da yapılacağını müjdesini veren Bilal Erdoğan, *“Bizden önce Kırgızistan nasıl bu oyunları başarıyla icra ettiyse, bizler bu sene nasıl başarıyla düzenlediysek, Kazakistan’da da Kazak dostlarımız ve kardeşlerimiz bu çitayı daha da yukarı taşıyarak dünyaya barış mesajını güçlü bir şekilde verecektir. Bu oyunlardan maksadımız, artık marjinal boyutlarda azalan göçebeliği kutsamak değil. Ancak göçebe kültürünün içinde barındırdığı amatör ruh, dünyayla, sadece çevreyle değil hayvanlarla da barışık, cana canlıya ve hayata daha çok değer vererek yaşamaktır. Dünya Göçebe Oyunları vesilesiyle verdiğimiz barış mesajının özünde bu göçebe kültürün dünyayla ve komşularıyla barışık yaşama iklimi yatmaktadır*” şeklinde değerlendirmeler yapmıştır (IV. DGO kapanış merasiminden).

Konuşmaların ardından 5. Dünya Göçebe Oyunları’nı düzenleyecek Kazakistan’a devir teslim törenine geçilerek, Gençlik ve Spor Bakanı Kasapoğlu, bir sonraki oyunları düzenleyecek ülke olan Kazakistan’ın Kültür ve Spor Bakanı Dauren Abayev’e Dördüncü Dünya Göçebe Oyunlarının maskotu olan yavrukurt “Ötüken”in getirdiği ve içinde su bulunan çini işlemeli ibrik vermiştir. Dördüncü Dünya Göçebe Oyunlarının kapanış töreni, gösteriye katkı veren tüm sanatçı ve dansçıların katılımıyla söylenen “Türk Elleri” şarkısıyla sona ermiştir (Anadolu Ajansı, 02.10.2022).

3.3. DÜNYA GÖÇEBE OYUNLARI VE TURİST MEMNUNİYETİ İLİŞKİSİ

Türkiye’nin İznik şehrinde dördüncüsü gerçekleştirilen Dünya Göçebe Oyunları, Abıto (2018)’un ifade ettiği gibi, sadece Kırgızistan ve Türk Dünyası için değil tüm dünya için tarihi bir olay haline gelmiş, insanlarda iyilik değerlerinin esin kaynağı olmuştur. “Göçebe Oyunları”, uzun bir zamandır sesini duyuramayanların kendilerini ifade etme fırsatı buldukları bir platform, dünyanın üzerine inşa edildiği değerleri geri getirmesi gereken bir dünya, insan ruhunun katarsisi⁶⁶ için bir yer

⁶⁶ Arınma (Yunanca:Κάθαρσις) olarak da bilinen Katarsis, Aristoteles’in Poetica adlı yapıtından alınmış

haline gelmiştir (Abitov, 2018). Ayrıca Abitov, Kırgızistan'ın “geleneksel oyunları” dünya yolculuğuna çıkararak, susuzluktan kuruyan dünya çölüne “bengisu dolu Köökör”ü devretme kararının önemli ve doğru bir karar olduğunu açıklamıştır.

Resim 49. IV.DGO Çocuk Etkinlik Alanı, İznik, 02.10.2022

Tüm dünya halklarının kültürel ve tarihi mirasının korunması, kültürlerarası iletişimin, dostluğun ve uyumun güçlendirilmesini amaçlayan Dördüncü Dünya Göçebe Oyunları, 4 gün boyunca atlı spor oyunlarından millî güreşlere, okçuluktan zekâ ve strateji oyunlarına, zanaattan gastronomiye, geleneksel sanatlardan gösteri sanatlarına, çocuk oyun alanlarından etnopazara kadar çok çeşitli etkinliklere sahne olmuştur. 102 ülkeden 3 bini aşkın sporcunun ve 1 milyondan fazla yerli ve yabancı turistin katıldığı bu etkinlik, Türk kültürel diplomasisinin güçlenmesine, tarihî ve kültürel dokusuyla gözde turizm destinasyonlarından biri olan Bursa ve İznik'in aynı zamanda sportif etkinliklerin yapıldığı bir mekân olarak da daha fazla tanınmasına ve dünya çapında hak ettiği tanınırlığa sahip olmasına da katkıda bulunmuştur⁶⁷.

Halkların ve toplulukların barış içerisinde yaşaması, kültürlerarası alışverişte bulunarak, sahip oldukları bilgi birikimlerini diğer topluluklar ile paylaşması ve böylece birbirlerine saygı ve sevgi besleyerek, kaynaşmasına fırsat veren *turizm birçok yönden sosyo-psikolojik bir deneyim* olarak nitelendirilmektedir (Devesa vd, 2010: 1). Diğer bir açıdan bakıldığında bir mutluluk oluşturucu olarak turizm, turistlerin beklentilerini karşılayabilen, turistlerin yaşam kalitesini sahip oldukları bu

bir sözcük olup; ilgili yapıtta trajedinin seyirci üzerindeki etkisini anlatır. Ayrıca Platon'un “Devlet” adlı eserinde de zikredilen, adil ve onurlu yöneticilere atfedilen bir felsefi terimdir. Literatürde, ruhun hem özgürlüğüne hem de tarafsızlığına kavuşturulmasını simgeleyen bir retorik olan Katarsis, özünde ruhani başkalaşmayı, hatta bunun için bazen boyut değiştirmeyi (Astral olarak) de anlatmaktadır (wikipedia).

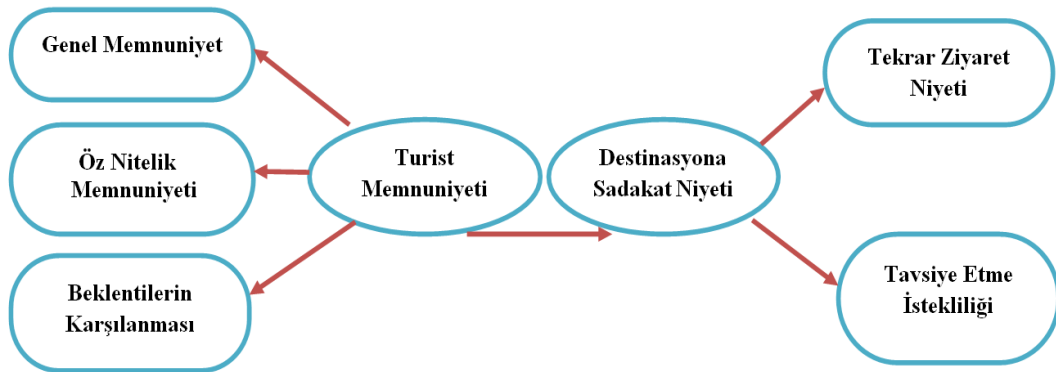
⁶⁷ Ayrıca, DGO etkinliğinin sürekli büyüyen, genişleyen, zenginleşen devam ettiğinin görülebilmesi için 2014 yılından 2022 yılına kadar 4 kez düzenlenen DGO verileri tablo şeklinde özetlenmiş ve Ek 3'te verilmiştir.

deneyimlere bağılı olarak artırabilen, önemli bir araç ve son derece tatmin edici, olumlu deneyimler yaratıcısı olarak görülebilir (Filep, 2008).

Ancak turist memnuniyeti olgusunu oluşturmak veya bu olguyu sürekli kılmak kolay bir süreç değildir. Bu süreçte turistlerin neden belirli bir turistik bölgeyi tekrar ziyaret etmeye karar verdiklerini ve daha özel olarak ise destinasyonun hangi özelliklerin bu kararı motive ettiğini anlamak son derece önemlidir. Hemen her alanda olduğu gibi turizm sektöründe de müşteri memnuniyeti gerek makro (ülke), gerek mikro (turizm destinasyonu veya işletmesi) turizm etkinliklerinin sürdürülebilirliği açısından önem arz etmektedir (Kılıç ve Pelit, 2004: 113; Esenkal Çözeli, 2020: 118).

Chon (1989) turist memnuniyeti kavramını turistlerin destinasyon hakkındaki beklentileri ve destinasyonu ziyaret ettikleri sonraki bittikten sonraki deneyimlerini değerlendirmeleri arasındaki ilişkinin bir sonucu olarak tanımlarken; Durié ve Kebede (2017: 39)'e göre turist memnuniyeti, *“turistlerin seyahatleri öncesi beklentileri ile seyahatleri sonrası deneyimlerinin karşılaştırılması ile ortaya çıkan bir olgudur”* ve dolayısıyla turistlerin destinasyon hakkındaki önceki bilgileri, destinasyonun imajı (seyahat öncesi beklentileri) ile ziyaret edilen destinasyondaki deneyimlerinin sonuçları (seyahat sonrası deneyimleri) arasındaki ilişkinin sonucunu ifade etmektedir (Bagrı ve Kala, 2015: 166; Esenkal Çözeli, 2020: 118).

Turist memnuniyetinin oluşumu aşağıda Şekil 8’de gösterildiği gibi, pek çok değişkene bağılı olarak gelişen bir süreçtir.

Şekil 8. Turist memnuniyeti üzerine kavramsal bir model önerisi

Kaynak: Valle, Patricia Oom, Joao Albino, Silva, Julio, Mendes ve Manuela, Guerreiro (2006). Tourist Satisfaction and Destination Loyalty Intention, A Structural and Categorical Analysis. *Journal of Business Science and Applied Management*, 1. (1), s.28; Esenkal Çözeli, 2020: 121).

Model, turist memnuniyeti ile destinasyon sadakati niyeti arasında doğrudan bir nedensel etki ilişkisi kurmakta ve bu amaçla modelde turist memnuniyetini ve destinasyona bağlılığını ölçmek için gözlemlenen 5 değişken kullanılmaktadır. Bu değişkenler;

- (1) Destinasyona ilişkin genel memnuniyet;
- (2) Destinasyonun özellikleri açısından ortalama memnuniyet düzeyi;
- (3) Destinasyona ilişkin beklentilerin karşılanıp, karşılanmadığı;
- (4) Tekrar ziyaret etme niyeti;
- (5) Tavsiye etme isteğidir.

Modelden de anlaşılacağı üzere, algılar beklentileri aşarsa turistler memnun olacak ve destinasyonu ziyareti tekrarlamaya istekli olacaklardır; aksine algılar beklentilerin altında kalırsa olumsuz bir onaylama söz konusu olacaktır, turist memnuniyeti sağlanmayacaktır ve turistler alternatif seyahat yerleri aramaya yöneleceklerdir (Valle vd, 2006: 28-29). Dolayısıyla, turizm destinasyonlarında turist memnuniyeti, sadakat ve destinasyona tekrar ziyaret niyeti arasında güçlü bir ilişki olduğu görülmektedir (Baksi, 2014; Ünal, 2019; Çözeli, 2020: 121).

Neticede yapmış olduğumuz çalışmadaki birincil ve ikincil kaynaklardan elde edilen verilere göre de yurtdışından, özellikle denizaşırı ülkelerden gelen turistlerin büyük çoğunluğunun daha önceki Dünya Göçebe Oyunlarını ziyaret ettikleri ve çok memnun kaldıkları için bir sonraki etkinliğin ne zaman ve nerede yapılacağını çeşitli sosyal medya hesapları üzerinden takip ederek gelebildikleri ya da önceki DGO'na katılan arkadaş ve tanıdıklarının tavsiyesi üzerine geldikleri anlaşılmıştır. Ayrıca, Şekil 8 üzerinden değerlendirildiğinde de öznitelik memnuniyeti unsuru olarak Kökbörü'nün ön plana çıktığı gelen bu turistlerin en çok beğendikleri spor konusunda hepsinin aynı şekilde Kökbörü olarak cevap vermelerinden anlaşılmaktadır. Bu da Dünya Göçebe Oyunlarından biri olan Kökbörü'nün genel memnuniyetten beklentilerin karşılanmasına ve tekrar ziyaret etme niyetinden tavsiye etme istekliliğine uzanan bir sembol niteliği taşıdığını göstermektedir.

Ayrıca Dünya Göçebe Oyunları etkinliğine katılan yerli ve yabancı ziyaretçilerin etkinlik sırasındaki ve sonrasındaki duygu ve düşüncelerinin

paylaşıldığı aşağıdaki ifadeler de, Dünya Göçebe Oyunları etkinliğine olan turist memnuniyet düzeyini ve tekrar ziyaret etme isteğini anlamamız açısından önemli bir ipucu teşkil etmektedir.

DGO’nda sergilenen geleneksel spor oyunlarından oldukça etkilendiğini belirten BBC News haber ajansının Kırgız sunucusu Gulnara Kasambetova, etkinliği izleyen yerli ve yabancı turistlerin en çok da Kökbörü oyunundan etkilendiğini gözlemlediğini dile getirmiştir. Kasambetova, Kökbörü oyununa ve Kökbörü için özel olarak yetiştirilen atlarının özelliklerine dikkat çekerek, geleneksel olarak bu oyun için rastgele bir atın ya da özellikle de kısrakların müsabakaya katılmasına izin verilmediğini, çünkü kısrakların annelik içgüdülerinin onları keçi yavrusunu avlamaktan alıkoyduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte erken yaşta özel olarak yetiştirilmiş ve son derece uzmanlaşmış Kökbörü aygırlarının dünyada en çok aranan ve en pahalı atlardan biri olduğuna dikkat çekmiştir (BBC, 18.10.2022).

Ayrıca, insanın bir centaur, “et ve akıl, ilahi ilham ve toz karışımı” olduğunu söyleyen Primo Levi’ye atıfta bulunarak, “Bir Kırgız ve atı Kökbörü oynadığında adeta bir centaur olurlar” şeklinde Kökbörü oyuncusunu centaura benzetmiştir. I-II ve III. DGO’nın sloganı olan “Güç Birliği, Ruh Birliği” fikrini hatırlatan Kasambetova, Yunan mitolojisindeki centaurun, insan ve at doğasının fiziksel ve ruhsal birleşmesini sembolize ettiğini ve “Göçebe ve at iki farklı bedene sahip olsa da tek bir ruha sahiptir” diyen Türk Devletleri Teşkilatı Genel Sekreter Yardımcısı, Türksoy Genel Sekreteri Sultan Raev’in, ruhsal dayanıklılıktan söz ederken Yunan Mitolojisindeki centaura atıfta bulunmuş olabileceğinden söz etmiştir (Kasambetova; BBC, 18.10.2022).⁶⁸

Dünya Göçebe Oyunları etkinliğini ziyaret eden ve oldukça memnun kaldığı için tekrar ziyaret etmek niyetiyle DGO’nın IV.’sünün düzenlendiği Türkiye’nin İznik şehrine kadar gelen bir diğer turist (William Hosie, 2022), DGO kapsamında en çok Kökbörü ve Kökbörücülere oldukça hayran kaldığını dile getirmiş ve onları (Kökbörücülere) özel kılanın ne olduğu sorusunu, ülkeleri ve Türkleri birleştiren bir

⁶⁸ Ayrıca, çocukluğunda hevesli bir biniciyken dokuz yaşında tatilde bir aygırın onu sırtından attığından beri ata binmekten çok korkar olduğundan söz eden Kasambetova, ancak dünyanın en heyecan verici sporlarından birini izlerken, göçebeler ve atları arasındaki ruh birliğini görünce, tekrar denemenin zamanının geldiğini hissettiğini ve bu duyguyu o atmosferi paylaşan tüm izleyicilerin gözlerinde gördüğünü belirtmiştir (<https://www.independent.co.uk/travel/europe/world-nomad-games-b2205274.html>)

kültür örgütü olan TÜRKSOY'un Genel Sekreteri ve ünlü Kırgız yazarı Sultan Raev'in sözleriyle açıklamıştır: “Onları özel kılan şey fiziksel güçle ilgili değil, ruhsal dayanıklılıkla ilgilidir.” Ayrıca Hosie, IV. DGO ile ilgili duygularını; “Yeni bir ev sahibi ülke, yeni bir Göçebe Oyunları demektir: İznik'te sunulan deneyimler, Kırgızistan'ın Çolpon-Ata bölgesindeki deneyimlerinden farklıydı. Burada Oyunlar, bir topluluk duygusundan yoksun olmasa da daha geniş kapsamlıdır. [...] Ama benim için asıl olayın Kökbörü olduğu açık. Kökbörü benim için çok tehlikeli ama aynı zamanda seyretmesi büyümlü bir oyundur. Özellikle râkip takım oyuncularının keçi yavrusu kadavrasını iki ucundan tutup, zıt yönler doğru götürmeye çalıştıkları sahneler oldukça muhteşemdi”.⁶⁹

Resim 50. Kazakistan ve Kırgızistan takımı Kökbörü finalinde yarışıyor IV. DGO-İznik-2022 (Getty Images aracılığıyla Anadolu Ajansı; independent.co.uk)

⁶⁹ Ayrıca Hosie'un takımlar arasındaki dinamikleri anlamak için en büyük râkiplerin hangi takımlar olduğunu Koichiev'e sorduğunu ve Kırgızlar ve Kazaklar takımının en büyük rakip takımlar olduğunu ve Kökbörü'nün final müsabakasının her zaman onlar arasında yapıldığını öğrendiğini dile getirmesi, Kökbörü oyununun bu iki kardeş halk arasındaki önemini olduğu kadar izleyici kitlesi ve turistler için önemini de bir kez daha ortaya koymaktadır. (William Hosie, 2022. <https://www.independent.co.uk/travel/europe/world-nomad-games-b2205274.html>)

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

IV DÜNYA GÖÇEBE OYUNLARINA KATILAN TURİSTLERİN DENEYİMİ ÜZERİNE NİTEL BİR ARAŞTIRMA

4.1.YÖNTEM

4.1.1. Araştırmanın Amacı

Etkinlik turizmi her zaman şenlikli bir atmosfer, hoş zaman geçirme, emsalsiz ve unutulmaz izlenimlerle dolu bir etkinlik türü olarak da düşünülebilir. Başlıca özelliği, büyük devlet ya da özel sektör kurum ve kuruluşlarınca belirli bir konuda çok önceden tasarlanmış benzersiz anlar ve olaylardır. Etkinlik turizmi, gelecek vaat eden ve dinamik bir turizm türüdür. Doğru planlanan ve kusursuz yürütülen etkinlikler, turizmin çeşitlendirilmesi, sürdürülebilirliği, turizm sezonunun uzatılması, düzenlendikleri bölgenin kültürel ya da tarihi değerlerinin daha büyük kitlelere ulaştırılması, tanıtılması, destinasyon çeşitlerinin artırılması bakımından bölge veya ülke turizminin gelişimine büyük katkılar sağlayan son derece önemli ekonomik kaynaklardır.

Günümüzde turistik etkinliklerin en başında festivaller yer almaktadır. Çalışmamızın konusunu oluşturan ve Uluslararası Mega-Etkinlik niteliğinde olan bir etkinlik olarak “Uluslararası Dünya Göçebe Oyunları” festivali de ilk kez düzenlendiği 2014 yılından bu yana başarılı bir şekilde sürdürülebilirliğini korumaktadır. Yapılan araştırmalar sonucunda festivalin ülke turizminin gelişimine de ekonomik, kültürel ve sosyal yönden olumlu katkı sağladığı anlaşılmıştır. Ayrıca alanyazın taraması ve yapılan mülâkatlar sonucunda bu etkinliğin ülke turizmi açısından ne derece önemli olduğu ortaya konulmuş ve etkinliği ziyaret eden turistlerin memnuniyet düzeyi ve sadakati ise bu etkinliğin sürdürülebilirliği konusunda birtakım ipuçları vermiştir.

Avrupa'dan Asya kıtasına kadar geniş bir coğrafyaya yayılmış Türk toplulukları başta olmak üzere dünyadaki pek çok göçebe toplulukların somut olmayan kültürel miraslarının, unutulmaya yüz tutmuş el sanatlarının, etno-spor oyunlarının yeniden canlandırılması, turizme kazandırılması amacıyla tasarlanan Dünya Göçebe Oyunları, Kırgızistan'da ilk düzenlenmeye başladığı 2014 tarihinden bu yana düzenlendiği coğrafyanın (Kırgızistan'ın) turizminin gelişmesine belli bir ölçüde katkı sağladığı bilinmektedir. 2014 yılından günümüze kadar Kırgızistan'da 3 kez düzenlenmiş olup, özellikle Kırgızistan'ın somut olmayan kültürel miras unsurlarının tanıtımında ve bu unsurların turizme kazandırılmasında kilit rol oynadığı görülmüştür. Ancak diğer bir yandan Kırgızistan'ın somut olmayan kültürel miras unsurları konusunda günümüzde pek çok araştırma mevcut olmasına karşın, bu unsurların bir çekim unsuru olarak Dünya Göçebe Oyunları Festivali örneğinde olduğu gibi, etkinlik turizmi kapsamında ele alınarak değerlendirilmesi hususundaki akademik çalışmalara pek rastlanılmamaktadır.

Çalışmada genel olarak nispeten yeni turizm çeşidi olarak sayılan etkinlik turizmi, Kırgızistan turizm çeşitlilikleri açısından ele alınırken, Dünya Göçebe Oyunları etkinliğinin etkinlik turizmi kapsamında değerlendirilerek, bu etkinlikte tanıtılan ve Kırgızistan'ın UNESCO'nun Somut Olmayan Kültürel Miras Temsili Listesine dâhil edilmiş kültürel unsurlarının bir turistik çekicilik olarak tanıtılması ve ülke turizminin ve turizm araştırmalarının gelişmesine katkı sağlayacak bir literatür kazandırılması amaçlanmıştır. Özelde ise, araştırmada temel olarak aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

Araştırmanın temel sorusu:

- Dünya Göçebe Oyunları'nın, ziyaretçilerin bakış açılarıyla deneyimleri nasıldır ve geleneksel oyunların turizmdeki yeri nedir?

Bu temel soruyu açıklamak için aşağıdaki altsorular oluşturulmuştur:

- DGO'nun SOKÜM bakımından durumu nedir?
- DGO, tanıtım ve organizasyon açısından nasıl uygulanmaktadır?
- DGO ziyaretçilerinin profili, deneyimleri ve yorumları nasıldır?

Bir etkinlik olarak DGO'nun sürdürülebilirliği nasıldır?

4.1.2. Araştırmanın Önemi

Turizm sektöründeki sürdürülebilirliğin ve ziyaretçi hareketliliğinin sağlanmasında, turizm ürünü olarak kullanılan ürünlerin çeşitlendirilmesi ve korunması önemli yer tutmaktadır. Somut olmayan kültürel miras unsurları, turistik ürün çeşidi olarak korunması, yeniden canlandırılması ve yaygınlaştırılması gereken unsurlardan biridir. Araştırmamıza konu olan Kırgızistan'ın somut olmayan kültürel miras unsurlarının sergilendiği Dünya Göçebe Oyunları Festivali, etkinlik turizmi kapsamında değerlendirilmesi gereken ve Kırgızların göçebe oyunları ile geleneksel el sanatlarının turistik ürün olarak geliştirilmesine büyük katkı sağlayacağı düşünülen bir mega etkinlik türüdür. Araştırma, Dünya Göçebe Oyunları ziyaretçilerinin deneyimlerini anlamak açısından önemlidir.

4.1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

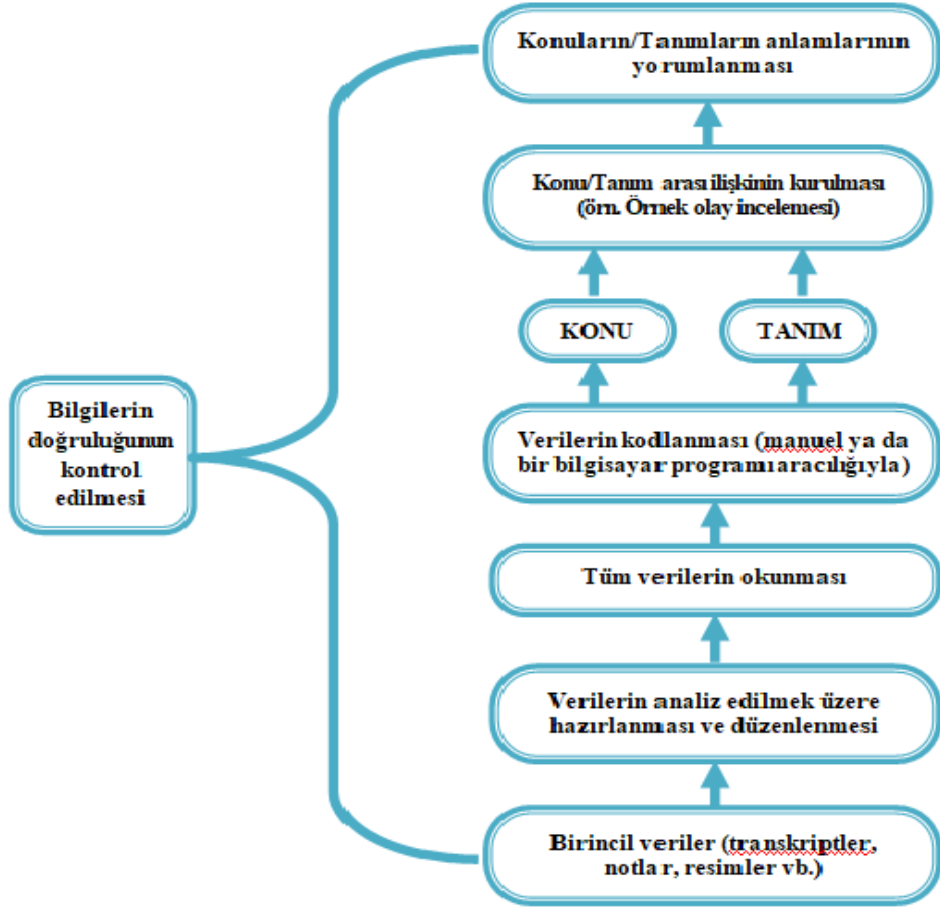
Araştırmada, turistik ürün çeşitliliği olarak Kırgızistan'ın SOKÜM unsurları, etkinlik turizmi kapsamında değerlendirilirken, ikincil kaynak olarak sadece Dünya Göçebe Oyunlarında resmi oyunlar kategorisinde sergilenen oyunların tanıtımına odaklanmaktadır. Ayrıca, araştırma, birincil kaynak olarak IV. DGO'na katılan katılımcı ve ziyaretçilerden alınan mülâkatlar ile sınırlıdır.

4.1.4. Araştırmanın Yöntemi

Araştırma, nitel araştırma grubuna girmektedir. Nitel araştırma, nitel verilerin toplandığı, analiz edildiği ve değerlendirildiği, yorumlayıcı, post-pozitivist ve post-modernist bilim anlayışına dayalı bilimsel bir süreci benimser. Nitel araştırma yöntemine göre olgular arasında kalıcı ve evrensel ilişkiler yoktur. Bu nedenle bilimsel bilginin niteliği istatistiksel sonuçlara değil, anlama bağlıdır (Sönmez ve Alacapınar, 2019; Çelebi, 2021: 114). Ayrıca nitel araştırma, ilgili alanın yakından incelenmesini ve ilk elden veri toplanmasını gerektirdiğinden, araştırmacının, araştırmanın yapılacağı alanı tanıması ve bu alanda çalışmanın getireceği bazı görev ve sorumlulukları yüklenmesi gerekmektedir. Bunun için araştırmacı, alanla ilgili ön bilgiler edinmeli, alanı daha yakından tanımak için gerekli temaslarda bulunmalıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 87).

Nitel araştırmada alan çalışmasının öneminden bahseden Patton (2018) ise, nitel analiz için gerekli olan verilerin genellikle alan çalışmasından elde edildiğinden, nitel araştırma yapan araştırmacının katılımcı gözlemci olarak etkinliklerin veya etkileşimlerin kimi zaman içinde yer alarak ilk elden gözlemler yaptığından bahseder. Patton'a göre, araştırma alanı, bir organizasyon, bir program veya bir topluluk olabileceği gibi, araştırmada önemli olan gözlemlerin, görüşülen kişiler ve incelenen belgelerin yer aldığı durumlar da olabilir. Araştırmacı, üzerinde çalıştığı program veya organizasyonun tamamına veya bir kısmına katılabilir. Nitel bir araştırmacı, insanlarla deneyimleri ve algıları hakkında sohbet eder ya da daha resmi bir Şekilde bireysel veya grup mlkatları da yapabilir. Ayrıca ilgili kayıtları ve dokümanları da inceler (2018: 5).

Ayrıca nitel araştırma, Creswell (2013)'de belirtildiği gibi, olay ve olguların ortaya çıkış süreçlerini incelemek amacıyla, doğal ortamlarında gözleme, mülâkat yapma veya doküman incelemesi yöntemleriyle veri elde etme, olay ve olguların temel özelliklerini açıklama gibi açıklayıcı ve yorumlayıcı bir anlayışı ifade eder (bkz. Çelebi, 2021: 114). Aşağıda Şekil 9'da nitel veri çözümlleme aşamaları verilmiştir.

Şekil 9. Nitel Veri Çözümleme Aşamaları (Creswell, 2009; Sagintaeva, 2022: 207).

Creswell (2009)'e göre nitel veri analiz süreci özelden genele doğru birkaç adımdan oluşur ve birkaç aşama içerir. Aşağıdaki adımlar Creswell (2009) ve Sagintaeva (2022) temel alınarak oluşturulmuştur:

Adım 1. Verileri analiz etmek için düzenleme ve hazırlanma aşamasıdır ve kendi içerisinde görüşmelerin yazıya dökülmesi, saha çalışması notlarının yazıya geçirilmesi, literatür taraması, bilgi kaynaklarına göre verilerin sıralanması aşamalarını içerir.

Adım 2. Tüm verilerin okunması aşaması. Bilgilerin bir özetini alma ve bu aşamada “Katılımcıların sahip olduğu genel fikirler nelerdir?”, “Bilginin derinliği ve güvenilirliği nasıl bir izlenim yaratıyor?” gibi sorular üzerinde derinlemesine düşünülmesi istenir. Bu aşamada araştırmacılar veriler hakkındaki düşüncelerini yazmaya başlarlar.

Adım 3. Kodlama yoluyla ayrıntılı analiz. Bilgiye anlam verilmeden önce kodlama yapılır. Creswell (2013), kodlamayı, materyali metin bölümleri halinde düzenleme süreci olarak tanımlamıştır. Kodlama, metin verilerini veya görüntüleri almayı, cümleleri (veya paragrafları) veya görüntüleri kategorilere ayırmayı ve bu kategorileri katılımcının gerçek dilindeki terimlerle etiketlemeyi içerir. Kodlamanın ilk adımı, ham bilginin kategoriler veya temalar gibi daha küçük birimlere nasıl indirgeneceğini belirlemektir.

Adım 4. Kodlama yoluyla mekânların veya insanların betimlenmesi ya da kategoriler veya temaların belirlenmesi aşaması. Betimleme, çalışma alanındaki insanlar, yerler veya olaylar hakkındaki bilginin ayrıntılı bir yorumunu içerir. Araştırmacılar, vaka incelemeleri, etnografik ve eğitimsel araştırma projeleri için ayrıntılı açıklama ve betimlemeler geliştirirken yararlı olan bu açıklama için kodlar geliştirebilirler. Kodların geliştirilmesi, çeşitli görüşmelerden temaların belirlenmesini içerir.

Adım 5. Betimlemelerin ve konuların nitel bir çalışmada nasıl sunulacağı belirlenme aşaması. En yaygın kullanılan yaklaşım, anlatı (narrative) yöntemidir. Bu, olayların kronolojisi, birden çok konunun ayrıntılı tartışması (alt konular, belirli resimler, birden çok bireysel bakış açısı ve alıntılarla) veya ilgili konulardan bahseden bir hikâyeye olabilir. Araştırmacılar genelde tartışmaya yardımcı olacak görsel, şekil veya tablolardan yararlanır ve bir süreç modeli sunar. Vaka etüdü ya da etnografi çalışmalarında olduğu gibi her bir katılımcı ile ilgili betimleyici bilgiyi aktarırlar.

Adım 6. Verilerin yorumlanması aşaması. Bu fikrin özü, “Ne öğrenildi?” sorusunun yanıtıdır. Lincoln ve Guba’ya (1985) atıfta bulunan Creswell (2009), burada araştırmacının kendi kültüründen, tarihinden ve deneyiminden yola çıkarak, kişisel yorumlar yapabileceğini savunmuştur. Bu, veri analizi sonuçlarının literatürden veya teoriden derlenen bilgilerle karşılaştırılmasından elde edilen bir değer olabilir (sonuçlar bunu doğrulayabilir veya ondan farklı olabilir). Bu nedenle, nitel araştırmalarda yorumlama, farklı araştırma projesi tasarımı türlerine uyarlanabilir ve araştırma ve uygulamaya dayalı kişisel anlamı iletme amacıyla daha esnek olabilir (Creswell, 2009).

Bununla birlikte özel bir alan veya problemin araştırılmasında ne tür veriler toplanacağını belirleyen hiçbir katı kuralın olmadığı gibi, yöntemle ilgili kararlar vermek için de hiçbir hazır reçete veya formül de yoktur, başka bir ifade ile nitel araştırmalarda veriler, genellikle tek bir veri kaynağından ziyade görüşme, gözlem, doküman ve görsel-işitsel bilgi gibi *çoklu veri toplama yöntemi* kullanılarak toplanır (Creswell, 2013; Çelebi, 2021).

Araştırmada nitel araştırma yöntemi tercih edilmiş ve veri toplama ve değerlendirme aşamasında görüşme ve doküman analizi tekniklerinin birleşimi olan *çoklu veri toplama yöntemi* kullanılmıştır. Temel araştırmalar grubuna giren bu araştırmanın deseni, betimsel bir durum çalışması ya da vaka etüdü (case study) olarak Dünya Göçebe Oyunları vasıtasıyla somut olmayan kültürel mirasların korunmasında etkinlik turizminin rolüne odaklanmaktadır.

Creswell (2014)'e göre, araştırma desenleri, geniş varsayımlardan ayrıntılı veri toplama ve analiz yöntemlerine kadar kararları kapsayan araştırma plan ve prosedürleridir. Araştırmacının araştırma konusunu incelerken çalışmaya getirdiği dünya görüşü varsayımları, sorgulama stratejileri ve belirli veri toplama, analiz ve yorumlama yöntemleri araştırmanın desenini ortaya çıkarır. Bir araştırma deseninin seçimi aynı zamanda ele alınan araştırma probleminin veya konusunun doğasına, araştırmacıların kişisel deneyimlerine ve çalışmanın hedef kitlesine bağlıdır (Creswell, 2014). Vaka etütleri ise, araştırmacının bir programı, olayı, etkinliği, süreci ya da bir veya daha fazla kişiyi derinlemesine araştırdığı nitel araştırma desendir (Stake, 1995; Creswell, 2014). Araştırmada ikincil ve birincil veriler birlikte kullanılmıştır.

İkincil veri kaynakları olarak kitap, makale vb. çeşitli bilimsel çalışmalar başta olmak üzere, daha önce bu alanda hazırlanan lisansüstü tezlerden de faydalanılmıştır. Ayrıca yeni medya kaynaklarına (web üzerinden yayın yapan her görsel-işitsel kaynak) da yer verilmiştir. Araştırma problemini doğrudan ilgilendiren konular hakkında birincil veri toplama yoluna gidilmiştir. Bu veriler nitel veri toplama yaklaşımına göre yarı-yapılandırılmış mülakat tekniği ile toplanmıştır.

Birincil veriler 02.10.2022 tarihinde Türkiye'nin İznik ilçesinde düzenlenen Dördüncü Dünya Göçebe Oyunlarına katılan geleneksel etno-spor uzmanları, etno-

dans grubu yöneticileri ve yerli ve yabancı ziyaretçilerle yapılan mülakatlardan elde edilmiştir.

4.1.5. Araştırmanın Evreni ve Örneklem

Araştırma hipotezlerini test etmek veya araştırma sorularını cevaplamak için ihtiyaç duyulan verilerin elde edildiği ve araştırma sonuçlarının genellenmek istendiği ortak özellikleri olan elemanların bütünü şeklinde tanımlanan evren, farklı unsurların bir arada bulunduğu ve oldukça geniş bir veri alanına sahip öge ve yığınlardan (birey, sınıf, birim, element, olay veya olgu vb.) oluşur (Miles ve Huberman, 1994; Çelebi, 2021:116).

Örneklem ise, evrenin (araştırma evreninin) bir alt kümesidir ve söz konusu evrenin içerisinden belirli yöntemlerle seçilen ve evreni temsil etme yeteneğine sahip birimlerin oluşturduğu topluluktur (Ural ve Kılıç, 2006). Çıngı'ya göre (1994) örneklem (sample), özellikleri hakkında bilgi toplamak için çalışılan evrenden seçilen onun sınırlı bir parçası, örnekleme (sampling) ise evrenin özelliklerini belirlemek, tahmin etmek ayrı acıyla onu temsil edecek uygun örnekleri seçmek işlemidir. Örneklem belirlemede temel amaç çok veri toplamak değil, sağlam ve güvenilir veriler elde etmektir (Tutar ve Erdem, 2020; Çelebi, 2021: 118).

Araştırmamızın evrenini, Türkiye'nin Bursa iline bağlı İznik ilçesinde düzenlenen Dünya Göçebe Oyunları katılımcıları oluşturmaktadır. Ancak zamansal açıdan araştırma evreninin tamamına ulaşmak mümkün olmadığından, birincil araştırma evreni, sadece Dördüncü Dünya Göçebe Oyunları katılımcılarının bir kısmı ile sınırlandırılmıştır. Araştırmanın ulaşılabilir örneklem büyüklüğü ise IV. DGO etkinliğine katılan katılımcı, uzman ve ziyaretçilerden oluşan toplamda 16 kişiden oluşmaktadır.

Örneklem belirlemede olasılıklı olmayan örnekleme yöntemlerinden gelişigüzel ve amaçlı örnekleme yöntemleri tercih edilmiş, elde edilen bulgulardan yola çıkılarak, ulaşılan sonuçların analitik genellemesi yapılmaya çalışılmıştır. Zira, Olasılıklı olmayan örneklemede, evrenden seçilecek birimlerin belirlenmesinde araştırmacının öznel yargısı etkili olmakta ve bu sebeple örneklerle elde edilen sonuçların istatistiksel genellemesi değil analitik genellemesi yapılmaktadır (Tutar ve

Erdem, 2020). Ayrıca amaçlı örnekleme yöntemi, araştırmanın amacına bağlı olarak bilgi açısından zengin durumların seçilerek derinlemesine bir araştırma yapılmasına olanak sağlamaktadır. Bu örnekleme yöntemini kullanan bir araştırmacı, örnekleme ilgili kendi bilgisine dayanarak kimden veri toplayacağına karar verir. Amaçlı örnekleme oluşturulurken, örneklemin unsur, öğeleri ve konularının seçimine araştırmacının kendi öngörü ve bilgisine göre karar vermesi, bu yöntemin dezavantajı sayılabilir (Korkmaz, 2020; Çelebi, 2021: 122). Dolayısıyla, derinlik ve yoğunluğun amaçlandığı nitel araştırmalarda amaçlı örnekleme yönteminin kullanımı oldukça yaygındır.

Öter ve Ünal (2017: 30)'da belirtildiği gibi, amaçlı örnekleme yaklaşımı kendi içinde; aykırı durum, maksimum çeşitlilik, benzeşik, tipik durum, kritik durum, kartopu, ölçüt, doğrulayıcı/yanlışlayıcı durum, kolayda örnekleme gibi birçok farklı alt teknikleri izleyebilir. Bu çalışmada amaçlı örnekleme kapsamında *kolay ulaşılabilir durum örnekleme* (tesadüfi örnekleme) yöntemine başvurulmuş ve *yarı yapılandırılmış mülakat* yöntemi tercih edilmiştir. Dolayısıyla tek bir yöntemle bağlı kalmayıp, çoklu örnekleme yönteminden faydalanılmıştır. Araştırma kapsamında toplanan veriler Dördüncü Dünya Göçebe Oyunlarına katılan ziyaretçilerden elde edilen veriler ışığında ulaşılan benzer soruların daha sonraki ziyaretçiler üzerinde de uygulanması neticesinde elde edilmiştir.

4.1.6. Araştırma Verilerinin Toplanması

Patton'a (2018) göre nitel bulgular, (1) derinlemesine görüşmeler; (2) doğrudan gözlem ve (3) yazılı dokümanlar gibi 3 farklı veri toplama yönteminden meydana gelir. Mülakatlar, insanların deneyimlerinin, fikirlerinin, duygularının ve bilgilerinin doğrudan alıntılanmasına izin verirken, gözlemlerden elde edilen veriler, insanların etkinliklerinin, davranışının, eylemlerinin ve insan deneyiminin gözlemlenebilir parçaları olan tüm kişilerarası etkileşimlerin ve örgütsel süreçlerin ayrıntılı dökümünü sağlar (Patton, 2018: 5).

Çalışmada birden fazla veri toplama tekniğinden faydalanılmıştır. Daha doğrusu, yukarıda belirtilen *derinlemesine*, *yarı yapılandırılmış mülakat* ve *yazılı doküman* (arşiv) araştırma tekniklerinden yararlanılmıştır. Genellikle nitel araştırmalarda kullanılan ve görüşmecilerin kişisel bakış açısını ortaya çıkarmanın

bir yolu olan görüşme tekniği, gözlemlenemeyen davranışları, duyguları veya bireylerin dünyaya nasıl anlamlandırıldığını öğrenmek için kullanılır (Merriam, 2015, 86). Görüşmeler yüz yüze, bireysel, oda grup, çevrimiçi bireysel, çevrimiçi odak grup ya da telefonla iletişim şeklinde gerçekleştirilebilir.

Birincil verileri toplama işlemi 2022 yılının Ekim ayında gerçekleştirilmiştir. Etkinlik alanına şahsen gidilerek, doğrudan gözlem yapma fırsatı yakalanmıştır. Dolayısıyla verilerin toplanmasında görüşme temelli veri toplama toplama tekniğine başvurulmuş olsa da, verilerin yorumlanmasında güvenilirliği arttırmak için araştırmacının yapılandırılmamış ve direk gözlemlerinden de yararlanılmıştır.

Araştırma alanı 02.10.2022 tarihinde Dördüncü Dünya Göçebe Oyunları etkinliğinin 4. gününde ziyaret edilmiş ve araştırma sahasının, organizasyon çalışmalarının durumu, ziyaretçi potansiyeli gözlemlenmiş, program akışına göre oynanan oyunları izleme fırsatı yakalanmıştır. Başlangıçta kolay ulaşılabilir durum örnekleme⁷⁰ yöntemine başvurularak, Aşık/Ordo Oyunu alanında bulunan ve Kırgız milli kıyafeti giyen çift ilk görüşmeci olarak seçilmiştir. Görüşmeler Dünya Göçebe Oyunları programının aktif olarak devam ediyor olması sebebiyle program akışındaki boşluklara denk gelecek şekilde ayarlanmış, görüşme zamanı ve süresi görüşmecilerin uygun olduğu vakitlere uyacak şekilde ve mümkün merteye kısa tutulmaya çalışılmış ve en az 3 dakika, en fazla 20 dakika sürmüştür. Bu görüşmeler Sony ICD-SX67 ses kayıt cihazıyla kaydedilmiş, Nikon 1-S2 fotoğraf makinesi aracılığıyla fotoğraf ve video görüntüler kayda alınmıştır. Sonrasında hem ses kayıtları hem de görüşme sırasında tutulan notlardan oluşan ham veriler, 12 punto Times New Roman yazı tipinde 1,5 satır aralığında ve toplam 57 sayfa olarak word dosyasına aktarılmıştır. Görüşmecilerin Türkiye Türklerinin yanı sıra Kırgızistan, Kazakistan, Avrupa ülkeleri ve Amerika vatandaşlarından oluşması nedeniyle sorular Türkçe, İngilizce, Kırgızca ve Rusça dillerinde sorulmuş; verilerin yazıya geçirilmesi sırasında tüm mülakat verileri Türkçe'ye çevrilmiştir. Ayrıca araştırma alanında

⁷⁰ Kolay ulaşılabilir durum örnekleme çoğu zaman diğer örnekleme yöntemlerinin kullanılmasının olanaklı olmadığı durumlarda kullanılır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Kolay ulaşılabilir örneklemede araştırmacı, hali hazırda var olan öğeler içerisinden kolay ulaşabileceği ve yeterli sayıda öğeyi örneklem olarak belirler. Bu yüzden bu örnekleme şans eseri, tesadüfi, kazara örnekleme olarak da ifade edilmektedir (Singleton ve Straits, 2005). Bu örnekleme, araştırmacının hedef evrenden örneklemini oluşturmak için ulaşabileceği en kolay öğelere yönelmesi yöntemidir. Bu örnekleme yönteminde araştırmacı yakın ve erişilmesi kolay olan bir durumu seçtiğinden veriye daha az emek ve maliyet ile ulaşabilmektedir. Bu özelliği ile bu örnekleme yöntemi araştırmaya hız ve pratiklik kazandırır (Çelebi, 2018: 122).

çekilen fotoğraflardan 15 tanesi bu çalışmada kullanılmıştır. Çalışmanın evreni ve örnekleminin doğruluğunu, güvenilirlik ve geçerliliğini ortaya çıkarmak amacıyla doküman analizi yöntemine başvurulmuştur. Verilerin nesnel değerlendirmesinin yapılabilmesi amacıyla söz konusu etkinlik ile ilgili olarak birincil kaynaklardan toplanan veriler neticesinde elde edilen bilgiler, sonrasında ikincil kaynaklardan elde edilen bilgilerle kıyaslanarak analitik bir genelleme yapılmıştır⁷¹. Ayrıca DGO etkinliğinin Kırgızistan’da düzenlenen ilk üçü ile ilgili bilgilerden de faydalanılmıştır. Tezin kuramsal ve kavramsal çerçevesini oluşturulması esnasında Türkçe, İngilizce, Kırgızca, Kazakça ve Rusça dillerinde bilimsel araştırmalar; kitap, tez, makale, gazete haberleri ve internet verileri taranarak detaylı bir alanyazın taraması yapılmıştır.

Araştırmada *mülakat* yönteminin bir alt tekniği olan *yarı yapılandırılmış görüşme* tekniğinden yüz-yüze olarak ve genellikle bireysel mülakat şeklinde yararlanılmış ve görüşmecilere araştırma konusuyla ilgili aşağıdaki gibi, 14 temel soru ve buna bağlı olarak 67 sonda sorular ya da ilişkili sorular sorulmuştur.⁷²

Demografik Sorular	<ul style="list-style-type: none"> • Kendinizi tanıtır mısınız? Adınız nedir? • Kaç yaşındasınız? • Mesleğiniz nedir? • Evli misiniz? • Nerelisiniz?
Temel Sorular	Sonda Sorular (ya da ilişkili sorular)
1. Etnik spor oyunları turizme nasıl katkıda bulunmaktadır?	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sizce bu oyunlar, yani DGO Kırgız turizmine olumlu etki ediyor mu? 2. Bu etkinliğin turizme katkısının büyük olduğunu söyleyebilir miyiz? 3. Bu organizasyonun turizme katkısı sizce nasıl olur? 4. IV. DGO Türkiye’de İznik’te yapıldı. Bu etkinliğin bundan sonraki İznik’in turizmine katkısı ne olur, sizce? 5. Bir sonrakisinin başka bir ülkede (örn. Kazakistan’da) düzenlenmesi sizce nasıl olur? Kazakistan’a ne gibi fayda getirir diye

⁷¹ Örneğin, DGO etkinliğinin organizasyon çalışmaları ve özellikle de Kökbörü oyunu ile ilgili (G1, G2, G3 ve G8) görüşmecilerden alınan bilginin doğruluğu, Erkin-Too gazetesi, super.kg, kabar.kg, kyrgyztuusu.kg, bbc.org, Azattyk Haber Ajansı gibi dijital medya (web ve haber siteleri) üzerinden elde edilen bilgilerle doğrulanmıştır.

⁷² Ek sondalar ya da sonda sorular araştırmacılara görüşme formunda yer almayan bazı ayrıntılı bilgiler sağlarlar (Berg, 2001:70). Tabloda “sonda sorular” başlığı altında verilen sorular, sadece temel sorulara ek olarak sorulan ayrıntı soruları ya da sonda sorularla sınırlı kalmayıp, farklı şekillerde sorulan sorular ya da konu ile ilişkili sorular da bu kategori altında birleştirilmiştir. Bundan dolayı “sonda (ilişkili) sorular” olarak belirtilmesi uygun görülmüştür.

	<p>düşünürsünüz?</p> <p>6. DGO'nun UNESCO'ya kabul edilmesinin Kırgızistan turizmi açısından ne tür avantajları olmuştur?</p>
2. DGO ülke / bölge tanıtımını nasıl etkilemektedir?	<p>7. Bu etkinlik turistik açıdan Kırgızistan'ı dünyaya ne derece tanıttı diye düşünüyorsunuz?</p> <p>8. Kültürel öğeler o ülkenin turizmine katkıda bulunur diye düşünüyorsunuz, öyle değil mi?</p> <p>9. Sizce bu DGO, Kırgızları olsun, Kazakları olsun, dünyaya tanıttı, dünya arenasına çıkarma konusunda iyi bir fırsattır diyebilir misiniz?</p> <p>10. Sizce DGO'nun Kırgızistan ve diğer ülkelerin tanıtımına katkısı olur mu?</p>
3. Etnik spor oyunlarının sergilenmesi (ülkeye / bölgeye) nasıl turist çekmektedir?	<p>11. DGO ile birlikte Kırgızistan'a olan, Kırgız kültürüne olan ilginin arttığını söylememiz mümkün müdür?</p> <p>12. Geleneksel etnik el sanatları gibi sergilerin turist akışına etkisi var mıdır?</p>
4. Dünyadaki göçebe hayat geçiren toplulukların kültürlerindeki benzerlikler nasıl açıklanabilir?	<p>13. Dediğiniz gibi, (Kırgızlar ve Kazaklar) gerek simularımız olsun, gerek bozüy'lerimiz (Kırgız/Kazak çadırı) olsun, genelde karıştırıyorlardır değil mi?</p> <p>14. Buradaki etkinlikleri görünce "a-a, bu bizde de var" diye dediğiniz oluyor mu?</p> <p>15. Sizde olmayan, daha doğrusu köklerinize olan, yani bizim atalarımızda da vardı bu oyun dediğiniz noktalar var mıydı?</p> <p>16. Pehlivan Güreşinin Serbest Güreş (Kırgız Güreşi) ile hangi yönlerden benzer, hangi yönlerden farklı olduğunu bize söyleyebilir misiniz?</p> <p>17. Birbirine çok benzeyen bu oyunlar hangi aşamalarında, hangi noktalarında birbirinden farklılaşır?</p> <p>18. Göçebe toplulukların oyunlarının arasında benzer oyunlar, birbirine en çok benzeyen oyunlar hangileriydi?</p> <p>19. Göçebe toplulukların oyunlarının arasında benzer oyunlar, birbirine en çok benzeyen oyunlar hangileriydi?</p>
5. İnsanların etkinliğe ilgisi nasıl açıklanabilir?	<p>20. Gelen misafirlere o nedir diye ilgilenen, soran izleyiciyle karşılaştığınız oldu mu?</p> <p>21. Kırgız komuzu, vd. ile insanlar ilgileniyorlar mı?</p> <p>22. Neleri izleme fırsatınız oldu? (Neleri gördünüz?)</p>
6. IV. DGO etkinliğine kaç çeşit oyun türü dâhil edildiği ve bunların rengini nasıl açıklarsınız?	<p>23. Âşık atma oyunu, Kırgız halkının milli oyunlarından biridir, değil mi?</p> <p>24. Bu oyun Kazaklara ait dedirten, o oyunu görünce akıllara ilk Kazak milletini getiren oyun hangisidir?</p> <p>25. IV. DGO'na Kırgızistan'dan kaç oyun türü girdi? Kazakistan kaç çeşit oyunla katıldı bu etkinliğe?</p> <p>26. DGO'ya bu sene kaç ülke katıldı?</p>

	<p>27. Bu etkinliğe kaç çeşit oyun türü dâhil edildiğinden haberiniz var mı ve onlarla ilgili daha önceden bilginiz var mıydı?</p> <p>28. Bu etkinlik turistik açıdan Kırgızistan'ı dünyaya ne derece tanıttı diye düşünüyorsunuz? (Oyunlar açısından)</p> <p>29. Diğer Türk Cumhuriyetlerini, yani Kırgızları, Kazakları biliyor muydunuz? Bu DGO'nda veya daha öncesinden onlar hakkında bilginiz var mıydı?</p>
7. Buradaki organizasyon konusunda fikirleriniz nelerdir?	<p>30. Burada organizasyon çalışmaları daha iyi düzenlenebilirdi mi diyorsunuz?</p> <p>31. Bu organizasyonun temel amacı sizce nedir?</p> <p>32. Organizasyon konusunda ne tür farklılıklar gözlemlediniz?</p> <p>33. Organizasyonda biraz zayıflık var gibi, öyle mi?</p> <p>34. Buradaki organizasyonu beğendin mi? Bir sorun yaşamamışsınızdır umarım burada kalırken?</p> <p>35. İznik'in gelen bu kadar turisti karşılama kapasitesi yeterli midir?</p>
8. IV. DGO tanıtım (reklam) çalışmalarının başarısını nasıl yorumluyorsunuz?	<p>36. Daha önceden haberiniz yok muydu? Bu etkinliğin tanıtımı yeterince yapılmadı mı acaba?</p> <p>37. Bu oyunlarla ilgili herhangi bir reklam bulabildiniz mi? Burada olduğunu nasıl bildiniz?</p> <p>38. Sizin ülkenizde (Kazakistan'da) bu etkinliğin tanıtımı konusunda, reklamlar, tanıtım çalışmaları yeterince iyi yapıldı mı?</p> <p>39. Bu etkinliği nereden duydunuz? Ya da daha öncesinden bilginiz var mıydı? (DGO'ndan ilk olarak nasıl haberdar oldunuz?)</p>
9. IV. DGO Etkinliği'nde Turizm acentelerinin rolünü nasıl buluyorsunuz?	<p>40. Buraya (IV. DGO'na) tur paketleri düzenlenip, düzenlenmediği konusunda bir bilginiz var mı? (Bir tur programı dâhilinde mi geldiniz?)</p> <p>41. Buraya turist getiren, tur paketleri düzenleyen acentelere rastladınız mı?</p> <p>42. Siz o ülkelere gitmek isterseniz, hemen gidip danışabileceğiniz bir danışma veyahut ilgili birilerini bulabildiniz mi burada?</p>
10. Sizce neden İznik seçildi?	<p>43. Isık-Göl'e benzediği için mi burası (İznik) seçildi diyorsunuz?</p> <p>44. Göçebe Oyunları sizce neden İznik'te, bu konuda ne düşünüyorsunuz?</p> <p>45. DGO'nun 4.'sünün Türkiye'de yapılmasını, özellikle de İznik'te yapılmasını nasıl buluyorsunuz?</p> <p>46. Selçuklu veyahut Osmanlı ile ilgili ya da herhangi bir göçebe topluluklarla ilgili dizi veyahut filmlerin de bir etkisi oldu mu, sizin buraya gelmenizde?</p>
11. IV. DGO etkinliğinin turist memnuniyeti açısından iyi	<p>47. Etkinlik nasıl geçiyor?</p> <p>48. IV. Dünya Göçebe Oyunları Etkinliğinde en çok</p>

olduğunu düşünüyor musunuz? Neden?	hangi oyun hoşunuza gitti? 49. Bu etkinliğin, pek çok göçebe topluluğu bir araya getiren bir şölen olduğunu söylememiz mümkün mü, öyleyse? 50. Bu bir Kırgız oyunu dedirten hangisi oldu? 51. Aslında tam olarak Sizi buraya getiren şey neydi?
12. Organizasyonda beklentinizi karşılamayan durumlar oldu mu? Neden?	52. Buradaki Göçebe oyunları ile ilgili tanıtım çalışmalarının yeterli olduğunu düşünüyor musunuz? 53. Buradaki organizasyonu beğendin mi? Bir sorun yaşamamışsınızdır umarım burada kalırken? 54. Organizasyonda hani ya şöyle olsaydı daha iyi olurdu diyebileceğiniz herhangi bir nokta var mı? (Bu etkinliğin, Göçebe Oyunlarının dünyaya tanıtılması açısından şöyle olsa iyi olurdu diyebileceğiniz şeyler var mı?)
13. Etkinliğin sürdürülebilirliği açısından DGO Kırgızistan'da düzenlenmeye devam etmeli miydi, yoksa Türkiye'ye (başka ülkeye) devredilmesi iyi mi oldu? Neden?	55. I. Etkinliğe nazaran II.sinde ve bir sonrakilerde gelen turist sayısında artış gözlemlendi mi? 56. Bu yılki DGO'ya kaç ülke katılım sağladı, kaç ülkeden insanlar geldi, bununla ilgili bir bilginiz var mı acaba? 57. Bu etkinliğe yurtdışından sadece izleyici olarak gelenler çok oldu mu sizce? 58. Sırf bu etkinliği izlemek için ülke içinden ve özellikle de ülke dışından gelen turistler oldu mu? 59. Özel olarak bu etkinliği izlemek için yurtdışından gelen turistlere rastladınız mı? 60. IV. Dünya Göçebe Oyunlarında pek çok göçebe kültürü, etnik unsurlar ile tanıştınız. Şimdi onlar size oralara gitme gibi bir istek uyandırıyor mu? 61. Bir sonrakisi başka bir ülkede gitmek ister miydiniz?
14. Kaç yıldır bu etkinliğe katılıyorsunuz?	62. Buraya (DGO'na) ilk gelişiniz mi? 63. Buradaki kaçınıcı gününüz? 64. Kaç yıldır takip ediyorsunuz? 65. Sırf bu oyunlar için mi geldiniz? 66. Bu DGO'nın 4.sü. Öncekilerinde de hiç bulundunuz mu? 67. DGO'nın müşteri sadakatine olan etkisi ne derece olmuştur, birbirine tavsiye, tekrar gelme vb. gibi, müşterilerin devamlılığını sağlamada ne derece etkili olmuştur?

Tablo 1. Katılımcı ve ziyaretçilere sorulan görüşme soruları.

Tablo 1.'de görüldüğü gibi, *yarı yapılandırılmış mülakat tekniği*nde araştırmacı görüşmecilerden özel bilgilerinin, sosyo-demografik özelliklerinin istendiği kısımlarda yapılandırılmış teknikler kullanırken, çalışmanın geri kalan bölümünde açık uçlu sorular sorar. Bu tür görüşmede açık uçlu sorular önceden belirlenmez, aydınlatılması beklenen sorular yöneltilir (Merriam, 2015: 87); bu nedenle görüşmeci

bazı anahtar temalar ve sorular belirleyebilir. Patton (2018)'da da belirtildiği gibi, yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinde, yöneltile sorular görüşmecinin cevapları doğrultusunda şekillenebilir, nitel çalışmanın doğasındaki nedenselliği, anlamın derinliğini yakalamak için esnetilebilir. Ayrıca, konuyu detaylandırmaya ya da derinleştirmeye yönelik altsorular (sonda sorular) tercih edilebilir. Çalışmamızda temel soruları destekleyici alt sorulara, mülakat esnasında gerek duyuldukça başvurulmuştur. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinde görüşme sorularının sırası değiştirilebilir. Soruların ardından gelen cevapların uzun olması ve ek soruların sorulabilmesi nedeniyle not alma ya da ses kaydı gerekebilir.

Çelebi (2018)'de *yarı yapılandırılmış görüşme* tekniğinin avantaj ve dezavantajları aşağıdaki şekilde verilmiştir:

Avantajları	Sınırlılıkları
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Zaman ve kaynak bağlamında tasarruf sağlar. ➤ Görüşmenin esnek yapısı sayesinde ek sorularla (sonda sorular) görüş ve ifadeler kuvvetlenebilir. ➤ Görüşmecinin ortamda olması katılımcının yanıt verme oranını artırır. ➤ Gözlemeleme imkanı olmayan durumlarda kullanıma uygundur. ➤ Gözlemlenen durumların detaylandırılarak anlaşılmasına imkan verir. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Sorular ve yöntem arasında ilişki eksikliği nitelikli bilginin toplanmasını engelleyebilir. ➤ Gerçekleri, olaylara, deneyimlere doğrudan ulaşma imkânı yoktur. ➤ Büyük gruplarda araştırmacılar arasındaki farklılıklar verilerin farklı yorumlanmasına neden olabilir. ➤ Örneklem büyüklüğüne bağlı olarak çalışmanın maliyeti artabilir. ➤ Görüşmelerin gerçekleştirilmesinin şey esnasında ya da tekrarlanan görüşmelerde zaman sıkıntısı yaşanabilir. ➤ Araştırmacı katılımcının cevaplarını yanlış yorumlayabilir ya da cevaplardan rahatsız olabilir. ➤ Atılınca kimliğinin açık olduğu araştırmalar gerçeğe tam olarak yansıtımayabilir. ➤ Araştırmacı katılımcının içinde bulunduğu bağlama ve kültürü anlamak yerine sadece veri toplamaya odaklanabilir.

Tablo 2. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinin avantaj ve dezavantajları (Çelebi, 2021: 154-155).

Yarı-yapılandırılmış mülakatlarda, sorular mevcut bağlam içinde ortaya çıkar ve olayların doğal akışında sorulur; soru alanlarının veya soruların cümle yapısından önceden belirlenme durumu yoktur. Bu yaklaşımla yapılan mülakatlar, araştırmanın amacı çerçevesinde şekillenir.

Bu sebeplerden ötürü, yukarıda belirtildiği üzere, araştırmada birden fazla veri toplama tekniğinden faydalanılarak, sorulan sorular, görüşmecilere içinde bulunduğu duruma bağlı olarak yönlendirilmiş ve elde edilen verilerin kodlanması aşamasında

sohbet esnasında kayıt altına alındığı şekliyle, olabildiğince ayrıntılı ve doğrudan sunulması hedeflenmiştir.

4.2. BULGULAR ve YORUMLAR

4.2.1. Görüşmecilerin Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Dördüncü Dünya Göçebe Oyunları'na katılan etno-spor antrenörleri, basın çalışanları, etno-dans yönetmeni ve bunların dışında yerli ve yabancı turistlerden oluşan birincil veri kaynaklarının demografik özellikleri, aşağıdaki Tablo 4'te görüldüğü gibi, 18 yaştan 75 yaşına kadar değişmektedir.

Demografik Değişkenler		Frekans	%
Cinsiyet	Kadın	4	%25
	Erkek	12	%75
Yaş	20 yaş altı	2	%12,5
	21-40 arası	8	%50
	41-60 arası	4	%25
	61 ve üstü	2	%12,5
Meslek	Öğrenci	2	%12,5
	Memur	5	%31,25
	İşçi	2	%12,5
	Emekli	1	%6,25
	Diğer	6	%37,5
Medeni Durum	Evli	10	%62,5
	Bilinmiyor	6	%37,5
Ülke	Kırgızistan	4	%25
	Kazakistan	2	%12,5
	Türkiye	6	%37,5
	Diğer	4	%25

Tablo 3. Mülâkata katılanların sosyo-demografik özellikleri.

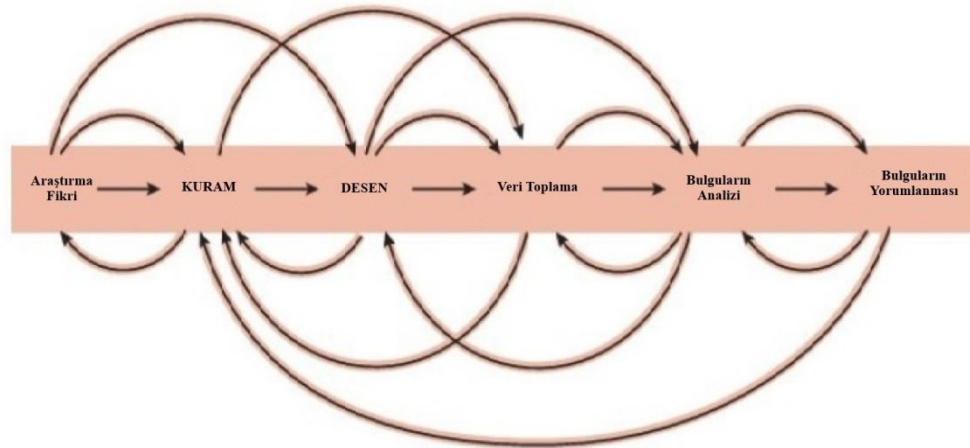
Tablo 4'te yapılan frekans analizi neticelerine göre; mülâkata katılan görüşmecilerin %75'inin erkek, %25'inin kadın olduğu görülmektedir. Yaş ortalamaları dağılımına göre %12,5'inin 20 yaş altı, %50'sinin 21-40 yaş arasında, %25'inin 41-60 yaşlarında ve %12,5'inin 61 yaş ve üzeri olduğu saptanmıştır. Bununla birlikte mülâkata katılan görüşmecilerin %12,5'inin öğrenci, %12,5'inin özel sektör çalışanı, %31,25'inin devlet memuru ve %6,25'inin emekli olduğu tespit

edilmiştir. Mülâkata katılan bazı ziyaretçilerden, özellikle Avrupa ve Amerika'dan gelen yabancı turistlerden iş durumu ile ilgili bilgi alınamadığından, %37,5'i "diğer" kategorisi altında değerlendirilmiştir. Yine aynı şekilde medeni durumları ile ilgili bilgi alınamayan 6 kişi de "bilinmiyor" kategorisi altında değerlendirilirken, frekans analizine göre bu grup, %37,5'ini oluşturmuş ve %62,5'inin de evli olduğu anlaşılmıştır. Mülâkata katılan görüşmecilerin uyruk dağılımı incelendiğinde ise, %25'ini Kırgızistan, %12,5'ini Kazakistan, %37,5'ini Türkiye ve %25'ini diğer (%6,25'inin Amerika-Florida, %6,25'inin Avrupa-Hollanda ve %12,5'inin İngiltere) ülke vatandaşlarının oluşturduğu saptanmıştır.

4.2.2. Görüşmecilerin Görüşmelerine İlişkin Değerlendirmeler ve Yorumlar

Mülâkat esnasında görüşmecilerden alınan verilerin kodlanması ve incelenmesi aşamasında Creswell (2013)'in özelden genele doğru birkaç adımda sıraladığı nitel veri analiz aşaması izlenmiştir. İlk önce veriler incelenmek üzere hazırlanmış ve görüşmeler yazıya dökülmüştür. Saha çalışması notları yazıya geçirilmiş, verilerin doğruluğu ve geçerliliğinin tespiti için alanyazın taraması yapılarak, veriler sınıflandırılmıştır. Daha sonra tüm veriler okunmuş, katılımcıların sahip olduğu genel fikirler saptanmaya çalışılmış ve veriler hakkındaki düşüncelerin yazıya geçirilmesine başlanmıştır.

Bu aşama Bruce ve Howard (2017)'in çalışmasında sarmal bir şekil vasıtasıyla aşağıdaki şekilde özetlenmiştir:

Şekil 9.Sarmal Araştırma Yaklaşımı, Bruce L. Berg, Howard Lune, 2017: 26.

Şekil 10'da gösterildiği gibi, araştırmaya bir fikir ile başlanır. Süreçteki diğer aşama ise fikirle ilgili konu hakkında düşünmeye ve okumaya başlamaktır. Konu üzerinde ilişkili, alakalı alanyazını okumaya başlarken aynı zamanda bu fikrin bir araştırma sorusuna ve hatta bir dizi araştırılabilir odak noktasına dönüştürülmeye başlanması gerekir (Bruce ve Howard, 2017: 25-26). Bu aşamada da kuramsal çerçevenin oluşturulması beklenir.

Araştırmamıza DGO ve bu etkinlikte sergilenen SOKÜM unsurlarının etkinlik turizmi kapsamında değerlendirilmesi fikri ile yola çıkılmış, bu kapsamda alanyazın taraması yapılarak araştırmanın kuramsal ve kavramsal çerçevesi oluşturulmuş, devamında araştırmanın deseni belirlenmiş ve buna göre veri toplanmış ve düzenlenmiştir. Bundan sonraki aşama olarak ise toplanan verilerden elde edilen bulguların analizinin yapılması, veriler yorumlanması aşamasına geçilmiştir.

Yorumlama aşamasına geçmeden önce görüşmecilere sorulan sorular, öncelikle genel hatlarıyla:

- Görüşmecilerin *sosyo-demografik özellikleriyle* ilgili sorular (ayrı ele alınan ilk 5 soru);
- *SOKÜM* ile ilgili sorular;
- *Organizasyon ve tanıtım* ile ilgili sorular;
- *Katılımcı/Ziyaretçi memnuniyet ilişkisi* ile ilgili sorular;
- *Etkinliğin/Turizmin sürdürülebilirliği* ile ilgili sorular

şeklinde kümelendirilmiştir. Daha sonra elde edilen veriler bu tematik çerçeveye göre işlenmiştir. Çalışmanın analiz kısmı yapılırken betimsel içerik analizi aşaması izlenmiştir. Son olarak bulgular değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır. Nitel araştırma yöntemleri ile ilgili literatür çalışmaları bulguların yorumlanmasına katkıda bulunmuştur.

Görüşmecilerin bilgileri G1, G2, G3... G16 olarak isimlendirilmiş ve her görüşmeciye sorulan sorular değişebildiği için, hangi sorunun hangi görüşmeciye sorulduğu bu etiketlerle aşağıda verilmiştir. G1,..., G16 olarak isimlendirilen görüşmecilerin bilgileri Ek.4'te verilmiştir.

Sosyo-Demografik Özelliklerine İlişkin Sorular
<ul style="list-style-type: none">• Kendinizi tanıtır mısınız? Adınız nedir?• Kaç yaşındasınız?• Mesleğiniz nedir?• Evli misiniz?• Nerelisiniz?

Tablo 4. Görüşmecilerin Sosyo-Demografik Özelliklerine İlişkin Sorular

Görüşmecilerin sosyo-demografik özellikleri ile ilgili sorular Tablo 4’te verilmiş olup, burada sınıflandırma bütünlüğünün bozulmaması amacıyla tekrar ayrıyeten ele alınmamıştır. Ayrıca bu soruların cevapları Ek.4’te görüşmecilerin fotoğraflarıyla birlikte verilmiştir.

SOKÜM İLE İLGİLİ SORULAR		
	Temel sorular	Sonda Sorular
FAYDA ve KATKIYA İLİŞKİN SORULAR	➤ Etnik spor oyunları turizme nasıl katkıda bulunmaktadır?	<ul style="list-style-type: none"> • Sizce bu oyunlar, yani DGO Kırgız turizmine olumlu etki ediyor mu? • Bu etkinliğin turizme katkısının büyük olduğunu söyleyebilir miyiz? • Bu organizasyonun turizme katkısı sizce nasıl olur? • IV.DGO Türkiye’de İznik’te yapıldı. Bu etkinliğin bundan sonraki İznik’in turizmine katkısı ne olur, sizce? • Bir sonrakisinin başka bir ülkede (örn. Kazakistan’da) düzenlenmesi sizce nasıl olur? Kazakistan’a ne gibi fayda getirir diye düşünürsünüz? • DGO’nun UNESCO’ya kabul edilmesinin Kırgızistan turizmi açısından ne tür avantajları olmuştur?
TANITIMA İLİŞKİN SORULAR	➤ DGO ülke / bölge tanıtımını etkilemektedir? nasıl	<ul style="list-style-type: none"> • Bu etkinlik turistik açıdan Kırgızistan’ı dünyaya ne derece tanıttı diye düşünüyorsunuz? • Kültürel öğeler o ülkenin turizmine katkıda bulunur diye düşünüyorsunuz, öyle değil mi? • Sizce bu DGO, Kırgızları olsun, Kazakları olsun, dünyaya tanıtmaya, dünya arenasına çıkarma konusunda iyi bir fırsattır diyebilir misiniz? • Sizce DGO’nun Kırgızistan ve diğer ülkelerin tanıtımına katkısı olur mu?
TURİST ÇEKİMİNE İLİŞKİN SORULAR	➤ Etnik spor oyunlarının sergilenmesi (ülkeye / bölgeye) nasıl turist çekmektedir?	<ul style="list-style-type: none"> • DGO ile birlikte Kırgızistan’a olan, Kırgız kültürüne olan ilginin arttığını söylememiz mümkün müdür? • Geleneksel etnik el sanatları gibi sergilerin turist akışına etkisi var mıdır?
KÜLTÜREL ÖGELER ARASI BENZERLİK İLE FARKLILIKLARA İLİŞKİN SORULAR	➤ Dünyadaki göçebe hayat geçiren toplulukların kültürlerindeki benzerlikler nasıl açıklanabilir?	<ul style="list-style-type: none"> • (Kırgızlar ve Kazaklar) gerek simalarımız olsun, gerek bozüylerimiz olsun, genelde karıştırlardır değil mi? • Buradaki etkinlikleri görünce “a-a, bu bizde de var” diye dediğiniz oluyordur değil mi? • Sizde olmayan, daha doğrusu köklerinizde olan, yani bizim

		<p>atalarımızda da vardı bu oyun dediğiniz noktalar var mıydı?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pehlivan Güreşinin Serbest Güreş (Kırgız Güreşi) ile hangi yönlerden benzer, hangi yönlerden farklı olduğunu bize söyleyebilir misiniz? • Birbirine çok benzeyen bu oyunlar hangi aşamalarında, hangi noktalarında birbirinden farklılaşır? • Göçebe toplulukların oyunlarının arasında benzer oyunlar, birbirine en çok benzeyen oyunlar hangileriydi? • Bu etkinliğe kaç çeşit oyun türü dâhil edildiğinden haberiniz var mı ve onlarla ilgili daha önceden bilginiz var mıydı?
ZİYARETÇİ İLGİSİNE İLİŞKİN SORULAR	➤ İnsanların etkinliğe ilgisi nasıl açıklanabilir?	<ul style="list-style-type: none"> • Gelen misafirlere o nedir diye ilgilenen, soran izleyiciyle karşılaştığınız oldu mu? • Kırgız komuzu, vd. ile insanlar ilgileniyorlar mı? • Neleri izleme fırsatı buldunuz? (Neleri gördünüz?)
SERGİLENEN OYUNLARA İLİŞKİN SORULAR	➤ IV. DGO etkinliğine kaç çeşit oyun türü dâhil edildiği ve bunların rengini nasıl açıklarsınız?	<ul style="list-style-type: none"> • Aşık atma oyunu, Kırgız halkının milli oyunlarından biridir, değil mi? • Bu oyun Kazaklara ait dedirten, o oyunu görünce akıllara ilk Kazak milletini getiren oyun hangisidir? • IV. DGO'na Kırgızistan'dan kaç oyun türü girdi? • Kazakistan kaç çeşit oyunla katıldı bu etkinliğe? • DGO'ya bu sene kaç ülke katıldı? • Bu etkinlik turistik açıdan Kırgızistan'ı dünyaya ne derece tanıttı diye düşünüyorsunuz? (Oyunlar açısından) • IV. DGO'nda tanıtılan etnik oyunlar, o halklarla ilgili bilgilendirici oldu mu sizce? • Diğer Türk Cumhuriyetlerini, yani Kırgızları, Kazakları biliyor muydunuz? Bu DGO'nda veya daha öncesinden onlar hakkında bilginiz var mıydı?

Tablo 5. SOKÜM ile ilgili mülâkat soruları.

Görüşmelerimizde çoğunlukla yarı-yapılandırılmış mülâkat tekniği kullanıldığından soru şekilleri mülâkat alınan görüşmecilere göre birtakım farklılıklara sahip olabilmektedir (temel sorular-sonda sorular (ilişkili sorular) gibi). Ancak bu soruları belirli bir grup altında toplamak değerlendirme açısından kolaylık

sağlayacağından, yukarıda Tablo 6’da görüldüğü gibi; “*fayda ve katkıya ilişkin sorular*”, “*tanıtıma ilişkin sorular*”, “*turist çekimine ilişkin sorular*”, “*kültürel öğeler arası benzerlik ile farklılıklara ilişkin sorular*”, “*ziyaretçi ilgisine ilişkin sorular*” ve “*sergilenen oyunlara ilişkin sorular*” şeklinde kendi içinde bir sınıflandırma yapılmıştır.

Öncelikle yukarıda sınıflandırdığımız şekilde, görüşmecilere yöneltilen sorular ve alınan yanıtlardan SOKÜM ile ilgili olanları derlenerek, aşağıda Tablo 7’de verilmiş, daha sonra elde edilen verilerden çıkarılan bulguların değerlendirilmesi ve yorumlanmasına geçilmiştir.

SOKÜM İLE İLGİLİ BULGULAR	
➤ FAYDA VE KATKIYA İLİŞKİN SORULAR ve CEVAPLAR	
Etnik spor oyunlarının turizme katkısı nedir? (Temel Soru)	
<p>• Etnik spor oyunları turizme nasıl katkıda bulunmaktadır?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • G1: - Turizme kesinlikle faydası var. Şimdi burada bir tek bizim bozüy’ümüzü⁷³ görmek için gelen o kadar çok insan onun güzelliğine hayran kalıyor, şu bizim el sanatlarımıza çok değer veriyorlar. Onlar Kırgızlar şu bozüyde mi yaşıyorlardı deyip, (içerisine girip bakıp) demek ki yaşanabiliyormuş gibi bakıyorlar. Buraya gelen o kadar çok insan çok değişik milletle tanışıyorlar, daha önce bilmedikleri toplulukların isimlerini öğreniyorlar, mesela, Kırgızları tanıyorlar. Türkmenler, Türkiye... yani birbirleriyle tanışıp, arkadaş olup, kaynaşıyorlar. Her millet kendi milli değerlerini, kılık-kıyafetlerini, yiyecek-iceceklerini, burada sergi oluyor ya her gün, orada her millet kendilerinin milli değerlerini tanıtp, hünelerini sergiliyorlar. İzlemeye gelen millet o kadar hayran kalıyorlar ki... • G2: - ...Kırgızdan daha çok el sanatlarıyla uğraşan millet yoktur (diye düşünüyorum). Baksanız a, bir tek bozüye bakın, bozüyün ne kadar çok parçası var. Onun dışında <i>aşık oyunu</i>, <i>kökbörü oyunu</i>, işte şu yiyecek-icecekleri, yaptıkları yemek çeşitleri, (buraya gelen) tüm ülkenin (sergilediklerinden) daha fazla, değil mi? Onlardan daha fazla (şey sergiliyoruz).
<p>• Bu etkinliğin turizme katkısının büyük olduğunu söyleyebilir miyiz?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • G3: – Tabi ki, çok büyük katkısı oldu ve olmaktadır, anlayana. • G4: - Elbette. Dünyadan 100’den fazla ülkenin temsilcileri geliyor, görüyor, aynı zamanda Türkiye’nin de pek çok bölgesinden insanlar geliyor. Bu da ülkenin iç turizminin gelişmesini sağlar. Buraya gelip bu etkinliği izleyen ziyaretçiler bir sonraki sefere de gelmek isterler. Ayrıca dışarıdan gelenler de Türkiye’nin güzel tabiatını görecekler, yemeklerinden yiyip, gölleri, denizleriyle tanışacaklar ve bir sonraki sefere de buraya gelmek isterler. Turizm bu şekilde gelişir değil mi ki? • G5: Turizme katkısı büyük. Evet, turizme katkısı büyük, çünkü tanıtım yapılırken ilk 3’ünü izleyenler 4.sü burada olacak diye

⁷³ Bozüy – keçeden yapılmış ulusal Kırgız çadırı.

	buraya geliyorlar.
• Sizce bu oyunlar, yani DGO Kırgız turizmine olumlu etki ediyor mu?	• G9: - Çok etkili bir yöntem aslında. Geleneksel sporlar daha doğrusu, bizde de yağlı güreş var Türkiye’de. Kırgızistan, Kazakistan, Türkmenistan’ın ise Kökbörü. Aslında Moğolistan’ın da güreşi var ama o farklı. Aba güreşi Türkmenlerdeki, kuşak güreşi gibi. Geleneksel kıyafetlerle yapıldığı zaman tanıtır yani. Geleneksel şekillerde yapıldığı zaman (turizme) katkısı olur.
• Bu organizasyonun turizme katkısı sizce nasıl olur?	• G10: – Super olur. Muhteşem olur. • G11: - Turistik açıdan İznik çok beğenilen bir yer. İlçemizde böyle bir şeyin olması çok güzel oldu bence.
• IV.DGO Türkiye’de İznik’te yapıldı. Bu etkinliğin bundan sonraki İznik’in turizmine katkısı ne olur, sizce?	• G9: - Evet. Daha fazla turist çekebilir. Zaten kendisinin tarihi yapıları da çok. Tarihi antik yapıları çok İznik’in. Daha fazla turist geleceğini düşünüyorum. Bu etkili bir yöntem aslında.
• Bir sonrakisinin başka bir ülkede (örn. Kazakistan’da) düzenlenmesi sizce nasıl olur? Kazakistan’a ne gibi fayda getirir diye düşünürsünüz?	• G7: - Şimdi bu Kazakistan’da olsun, başka bir ülkede olsun, şu anda Kazakistan’a mı verilecek, Azerbaycan’a mı verilecek şeklinde bir duyum var. Fakat hangi ülkeye verilirse verilsin, o ülkeye, gittiği ülkeye Türk dilli halkların birliği ve beraberliğinin örneğini sergiler. Bu insanların birliğinin simgesidir, o birlikle bir olmamız gerekir. Benim düşünceme göre bu etkinliğin asıl amacı halkları birleştirmek, kaynaştırmak, birbirine yakınlaştırmaktır. Bu etkinlik vasıtasıyla biz birbirimizle tanışıp, Kazak-Kırgız öz kardeşler derler ya, Kazak-Kırgız öz kardeş ise, buradaki tüm Türk dilli halk da kardeşirler, kardeş olmamız lazım. Buradaki Türk kardeşlerimiz kendileri bize söylerler, Kazak-Kırgız, sizler bizim atalarımızsınız, bizim köklerimizsiniz derler.
• DGO’nun UNESCO’ya kabul edilmesinin Kırgızistan turizmi açısından ne tür avantajları olmuştur?	• G5: DGO’nun UNESCO’ya kabulü çok büyük bir avantaj. Çünkü göçebelik hayat tarzı bizde hâlâ az da olsa yaşatılıyor. Dağdan köye, yazın köyden dağa gidiyorlar, hayvan güdüyorlar. Kış gelince dağdan köye geliyorlar. Bu şekilde göçebelik devam ediyor. Üstelik Büyük İpek Yolu üzerinde ülkemiz var. Bu ülkelerin hepsi bu İpek Yolu üzerindedir. Yani göçebelik hayat burada da devam ettiriliyor. Şu anda demir ipek yolu yapmaya çalışıyorlar. Onun başka bir şekli diyebiliriz.
➤ TANITIMA İLİŞKİN SORULAR ve CEVAPLAR	
DGO’nın ülke / bölge tanıtımına etkisi var mıdır? (Temel Soru)	
• DGO ülke / bölge tanıtımını nasıl etkilemektedir?	• G9: - Ülkenin tanıtımı için güzel bir şeydir. Güzel bir etkinlik. Sonuçta biz de göçebe kökenlerden gelen bir halkız. Burada yapılıyor olması güzel oldu. Göçebe Oyunlarından önce Bursa’da zaten Türk Dünyası Ata Sporları Şenlikleri oluyordu her sene, Keles Kocayayla’da. Onlar iptal oldu herhalde, bilmiyorum. Geçen sene de pandemiden dolayı iptal oldu. Bu sene Göçebe Oyunları oluyor. [...] Dünya Göçebe Oyunlarında biz Türk olarak kültürümüzü doğru bir şekilde tanıtmamız gerekiyor. Çünkü bir Amerikalı ya da Avrupalı bizi Ortadoğu

	<p>halkları ile karıştırıyorlar. Aslında alâkamız yok ama bizim kültürümüzü tamamen Ortadoğu kültürü ile karıştırıyorlar. Bizim deveye bindiğimizi, kadınlarımızın hep kapalı giyindiğini, şeriatla yönetildiğimizi falan düşünüyorlar. Arap ülkeleri ile bir sanıyorlar.</p>
<p>• Bu etkinlik turistik açıdan Kırgızistan'ı dünyaya ne derece tanıttı diye düşünüyorsunuz?</p>	<p>• G3: Alış güreşi yeni geliştirilen bir spor türüdür ve geliştiricisi olan Bayaman Erkinbayev'e teşekkürlerimi iletiyorum buradan bir kez daha. Allah rahmet eylesin, mekânı cennet olsun. O kişi vefat etti kendisi. Fakat bu oyun için çok emek sarf etmişti, daha sonra karısı onun emeğinin heba olmasına izin vermeyip, devam ettirdi. Sonra oğlu Adilet devam ettiriyor bu geleneği. İşte bakınız, şimdi dünya arenasına çıktı ve dünya çapında şampiyonluklar düzenleniyor. Dünyaya tanıttı. Bununla gurur duymamız, övünmemiz gerekir. Başka şekilde olmaz tabi ki. Ve bunu geliştirip, tanıtanlara da memnuniyetimizi bildirmemiz gerekir.</p>
<p>• Sizce bu DGO, Kırgızları olsun, Kazakları olsun, dünyaya tanıtmaya, dünya arenasına çıkarma konusunda iyi bir fırsattır diyebilir misiniz?</p>	<p>• G7: İyi bir konuya deyindiniz. Şimdi bu atalarımızdan bize miras kalan oyunlarda, at yarışı (at çabış), okçuluk (saadak atış) gibi oyunlar, onların hepsi atalarımızdan miras kalan oyunlardır. Onları unutmamak için, onları gelecek nesillere aktarmak için, onların hepsini yeniden canlandırmak için, bunların hepsi manevi hazinemizdir, bu hazinemizi halka tanıtmak gerek. Halkın kendi atalarının geleneklerini unutmamaları lazım. İşte burada şimdi Türkiye'de düzenlenmekte olan IV.DGO'nun açılış töreninde Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın bizzat açılış konuşmasında da belirttiği gibi, biz hepimiz birlik ve beraberlik içerisinde olmalıyız. İşte böylece birlik ve beraberlik içerisinde her şey çok güzel bir şekilde devam ediyor.</p>
<p>• Kültürel öğeler o ülkenin turizmine katkıda bulunur diye düşünüyorsunuz, öyle değil mi?</p>	<p>• G8: - Kesinlikle. [...] Evet, burada gerçekten çok fazla Kırgız var. Özellikle Kırgızistan'dan gelen çok kişi var. Herkes kendi geleneksel kıyafetlerini giymişler ve ben de bir yandan bunlara katkı niteliğinde Kırgız kalpağı giydim.</p>
<p>• Sizce DGO'nun Kırgızistan ve diğer ülkelerin tanıtımına katkısı olur mu?</p>	<p>• G15: -Evet, tüm arkadaşlarıma da bununla ilgili bahsettim. Taktıkları şapkalardan da anlayabilirsiniz, uzun süredir çıkarmadılar. Tüm ailemin üzerinde görebilirsiniz.</p>
<p>➤ TURİST ÇEKİMİNE İLİŞKİN SORULAR ve CEVAPLAR</p>	
<p>Etnik spor oyunların sergilenmesi ülkeye / bölgeye turist çeker mi? (Temel Soru)</p>	
<p>• Etnik spor oyunlarının sergilenmesi (ülkeye / bölgeye) nasıl turist çekmektedir?</p>	<p>• G2: - Şimdi bu oyunları bilmeyenler var. Bilmeyenlere biz şu aşık oyunlarını öğretiriz. Şöyle tutarsın, böyle atarsın diyerek öğretiriz. Kökbörü konusunda bilmiyorum, Kökbörü'yü bilenler var mıdır, yok mudur, bilmiyorum. Turist çeker mi? diye sorarsanız (ki soruldu) - Evet, kesinlikle öyle düşünüyorum.</p> <p>• G13: -Evet, kesinlikle. Katılan tüm ülkelerin geleneksel sporları gibi spor türleri hakkında çok şey öğrendiğimizi düşünüyorum. Ayrıca burada çoğunlukla Türkler olduğu için ve tabii ki kendi ülkelerinden de taraftarlar var. Eskiden öğrendiğim festivallerden çok farklı.</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • G9: Daha fazla tanıtım yapılırsa daha fazla turist çekebilir diye düşünüyorum.
<ul style="list-style-type: none"> • DGO ile birlikte Kırgızistan'a olan, Kırgız kültürüne olan ilginin arttığını söylememiz mümkün müdür? 	<ul style="list-style-type: none"> • G5: - Evet, kesinlikle. Kırgızistan'dan birkaç tane güreş... Alış güreşi katıldı Göçebe Oyununa Türkiye'de olan oyunlara. Ayrıca Kırgız Güreşi göstermelik olarak yapıldı ve Kökbörü'yü biliyorsunuz, Kökbörü çok ilgiyle izliyorlar, bazılarından duyduğuma göre tahmin ettiğimiz gibi kötü oyun değilmiş, çok güzel oyunmuş, bundan sonra da yapılması lazım diye söyleyenler oldu...Bence bundan sonra takip edecekler, bunu izleyenler ve beğenenler bundan sonra hangi ülkeye giderse gitsin, (oraya) akın edecekler. Peşinden gelip seyretmeye çalışacaklar diye düşünüyorum.
<ul style="list-style-type: none"> • Geleneksel etnik el sanatları gibi sergilerin turist akışına etkisi var mıdır? 	<ul style="list-style-type: none"> • G4: - Tabi ki. Mesela her insan başka bir ülkeye gittiği zaman o ülkeye özgü bir eşya satın almak ister hatıra olsun diye. İster başlarına giydikleri başlıklar olsun, geleneksel küpeler, yüzükler olsun, hatıralık eşya satın almak ister. Biz de mesela bu sergilerden hatıralık hediyeler satın aldık. Örnek verecek olursam, ömrümde hiç gitmediğim, görmediğim Afrika ülkelerinin geleneksel eşyalarından satın aldık. Başa giyilecek başlıklarından aldık. Bunu eve götürüp, evin bir köşesine koyacağız. Bu şimdi ömür boyu akılda kalacak bir hatıra olur değil midir? • G6: – Bence etkisi var. Bence insanlar bunu görüyor ve bu harika, insanlar inanılmaz derecede arkadaş canlısı ve bence buraya Kırgızistan'dan geliyorlar, sahada Kırgızistan'dan birçok insan var, hepsi çok arkadaş canlısı ve buzkashi, Kökbörü dediğimiz oyun bir tür keçi... Harika. Göçebelerin oyunu mu bu! Bu savaşçıların oyunudur aslında, harika bir oyun.
<p>➤ KÜLTÜREL ÖGELER ARASI BENZERLİK ile FARKLILIKLARA İLİŞKİN SORULAR ve CEVAPLAR</p>	
<p>Dünyadaki göçebe hayat geçiren topluluklarının pek çok yönden birbirlerine benzediğini söylememiz mümkün müdür? (Temel Soru)</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • Dünyadaki göçebe topluluklarının kültürlerindeki benzerlikler nasıl açıklanabilir? 	<ul style="list-style-type: none"> • G3: - Evet, pek çok yönden benzerlik gösteriyorlar.
<ul style="list-style-type: none"> • (Kırgızlar ve Kazaklar) gerek simalarımız olsun, gerek bozüylerimiz olsun, genelde karıştıyorlardır değil mi? 	<ul style="list-style-type: none"> • G4: Evet, ben burada çok sayıda Kırgız bozüyünü gördüm. Kırgızistan ve Kazakistan kardeş ülke değil midir? Kardeş halktır. Şimdi başka ülkelerin insanların gelip, bozüyü görüp, merak ettiklerini gördüm. Fakat Kazakların da bozüyleri çok benziyor Kırgızlarınkine. Ulusal yiyeceklerimiz de, geleneklerimiz de benziyor. [...] Şehirde gezdiğimiz esnada çok karşılaştık. İnsanlar sıklıkla soruyorlardı Kırgız mısın, Kazak mısın diye? Çok karıştırırlar, ayırt edemezler. Ancak giydiğimiz uniformalarımızdan ya da bayraklarımızın altında toplandığımız zaman ayırt ettikleri oluyor. Bizim bayrağımızın rengi mavi, sizlerinki kırmızı ya, oradan ayırt ediyorlar.

<ul style="list-style-type: none"> Buradaki etkinlikleri görünce “a-a, bu bizde de var” diye dediğiniz oluyordur değil mi? 	<ul style="list-style-type: none"> G9: - Amerika’da neyse, yerli Amerikalılar var. Göçebe yani. Araplar var, bedeviler yani. Birçok Arap ülkesinde de bedeviler var aynı şekilde yani. Pek çok göçebe hayatı var. Kırgızistan’da var, Kazakistan’da var. Bizde de halen de Mersin tarafında yarı göçebe hayat tarzı yaşayanlar var. Bizim de öyleydi yani. Ben Bursa’ya taşınmadan önce Giresun’da yarı göçebe hayatı yaşıyorduk. Yayla–kışla tarzında. Yayla-kışla, yani yarı göçebe tarzı oluyor. Hani farklı farklı şehirleri gezmiyorsun. Aynı şehrin içinde oluyorsun ama göç ediyorsun sonuçta.
<ul style="list-style-type: none"> Sizde olmayan, daha doğrusu köklerinize olan, yani bizim atalarımızda da vardı bu oyun dediğiniz noktalar var mıydı? 	<ul style="list-style-type: none"> G10: - Kesinlikle. Konsept olarak da zaten eski tarih dizilerini hep izliyoruz. Konsepti aynı, onun gibi olmuş. Atlar, obalar...Tabi ki, göçebeler savaştı, kesinlikle, at üzerinde. Tabi, çok fazla ilgi çekiyor. Bizim geçmişimizi yansıtıyor.
<ul style="list-style-type: none"> Pehlivan Güreşinin Serbest Güreş (Kırgız Güreşi) ile hangi yönlerden benzer, hangi yönlerden farklı olduğunu bize söyleyebilir misiniz? 	<ul style="list-style-type: none"> G3: [...] Ben küçüklüğümde serbest güreş kulüplerine katıldım. Şimdi de serbest güreş antrenörüyüm. Şimdi 2018den beri öğrencilerimi Pehlivan güreşine hazırlıyorum. Pehlivan Güreşinin bizim Serbest güreşimiz ile çok fazla benzerliğinin olduğunu fark ettim. [...] Şimdi, baktığımda güreş çeşitlerinin hepsi birbirine benziyor aslında. Fakat Yağlı Güreş dedikleri farklıymış, onun dışında hemen hemen hepsi birbirine benzediğini söyleyebilirim. Yağlı Güreşte bizden farklı olarak vücudunun tamamına yağ sürüyorlarmış ve kurallarında da biraz farklılık varmış fakat o güreşte de boy ölçüşebiliriz diye düşünüyorum. Bir de Türklerin Şalvar Güreş dedikleri güreş çeşidi varmış, o da bizim Serbest Güreşe çok yakınmış. Sadece Şalvar Güreşinin kuralları biraz farklıymış. Bir başka güreş türü olan Aşırtmalı Güreş türünde ise daha çok bizim Kırgız Güreşine benziyormuş. Başka her şeyi aynı. Aslında o da benziyor. Daha sonra Kapışmalı Aba Güreşi dedikleri güreş tuttular. O da Sambo güreşine, Judo güreşine daha çok benziyormuş. Aynı zamanda Gürcistan’ın Chidau güreşine, Yakutistan’ın Kapçagay’ına, Moğolların güreşine benziyormuş.
<ul style="list-style-type: none"> Birbirine çok benzeyen bu oyunlar hangi aşamalarında, hangi noktalarında birbirinden farklılaşır? 	<ul style="list-style-type: none"> G4: - Kökbörü oyunumuz da aynı. Sadece isimlerinde biraz farklılık var. Kırgızlarınki Kökbörü iken, bizimki Kökpar. Başka ülkelerin insanları bizim bozüyelerimizi çok merak edip, gezip görüyorlar. [...] Kökbörü olsun, Kökpar olsun, benzer zamanlarda tekrardan ortaya çıktı ve aynı şekilde gelişmeye devam etmektedir. Dünya Göçebe Oyunlarının hem daha öncekilerinde de, hem bu seferkisinde de Kırgızların Kökbürüsü ve Kazakların Kökparı finalde oynanır. Bu oyun bizde çok uzun senedir oynanmaktadır. [...] Farkı Kökbörü’de “kazandık’a” oynarlar, kazandık’a. Kökpar’da ise çembere atarlar. Fakat bu sefer Kazakistan ve Kırgızistan çemberde olsun, Kökbörü’de de, Kökpar’da da, her ikisinde de finale kaldılar. Finalist oldular.
<ul style="list-style-type: none"> Göçebe toplulukların oyunlarının arasında benzer oyunlar, birbirine en çok benzeyen oyunlar 	<ul style="list-style-type: none"> G5: - Hepsinde olan ve benzeyen oyun türü – bu güreş. Hepsinde kendilerine özgü güreş çeşitleri varmış ve onları kabul ettirmeye çalıştılar ve birkaç tanesi kabul edildi ve burada sergilendi.

hangileriydi?	
<ul style="list-style-type: none"> • Bu etkinliğe kaç çeşit oyun türü dâhil edildiğinden haberiniz var mı ve onlarla ilgili daha önceden bilginiz var mıydı? 	<ul style="list-style-type: none"> • G9: - Geleneksel sporlar daha doğrusu, bizde de yağlı güreş var Türkiye’de. Kırgızistan, Kazakistan, Türkmenistan’ın ise Kökbörü. Aslında Moğolistan’ın da güreşi var ama o farklı. Aba güreşi Türkmenlerdeki, kuşak güreşi gibi.
➤ ZİYARETÇİ İLGİSİNE İLİŞKİN SORULAR	
İnsanların etkinliğe ilgisi nasıldı? (Temel Soru)	
<ul style="list-style-type: none"> • İnsanların etkinliğe ilgisi nasıl açıklanabilir? 	<ul style="list-style-type: none"> • G1: İzlemeye gelen millet o kadar hayran kalıyorlar ki, biz 4 gündür buradayız. İzlenimlerimiz çok güzel. Bizim bozüy’ümüzü görmek için gelen o kadar çok insan onun güzelliğine hayran kalıp, şu bizim el sanatlarımıza çok değer veriyorlar. Onlar Kırgızlar şu bozüyada mi yaşıyorlardı deyip, (bakıp) demek ki yaşanabiliyormuş gibi bakıyorlar. Buraya gelen o kadar çok insan çok değişik milletle tanışıyorlar, daha önce bilmedikleri toplulukların isimlerini öğreniyorlar, mesela, Kırgızları tanıyorlar. Türkmenler, Türkiye... yani birbirleriyle tanışıp, arkadaş olup, kaynaşıyorlar. Her millet kendi milli değerlerini, kılık-kıyafetlerini, yiyecek-içeceklerini, burada sergi oluyor ya her gün, orada her millet kendilerinin milli değerlerini tanıtop, hünelerini sergiliyorlar. • G4: Şimdi başka ülkelerin insanların gelip, bozüyü görüp, merak ettiklerini gördüm. Fakat Kazakların da bozüyleri çok benziyor Kırgızlarınkine. Ulusal yiyeceklerimiz de, geleneklerimiz de benziyor. Örneğin Kökbörü oyunumuz da aynı. Sadece isimlerinde biraz farklılık var. Kırgızlarınkı Kökbörü iken, bizimki Kökpar. Başka ülkelerin insanları bizim bozüylerimizi çok merak edip, gezip görüyorlar.
<ul style="list-style-type: none"> • Gelen misafirlerden o nedir diye ilgilenen, soran izleyiciyle karşılaştığınız oldu mu? 	<ul style="list-style-type: none"> • G5: - Yerel kültüre olan misafirlerin ilgisi mi? O konuda pek soru sormadım. Ama misafirler çok ilgili, gelip bakıyorlar işte. Halk güzel, misafirperver olduğunu gördüler. Valla, ben geldiğimde başımda kalpak vardı. Beni görenler bir fotoğraf çektirelim sizinle deyip soranlar oldu. Nereden geldiniz deyip soranlar oldu. [...] Evet, ilgi çekiyor. Kırgız kalpağı baya ilgi çekiyor. • G6: (İngiltereli bir turist olan James, başında Kırgız kalpak’ı taşıyordu). - Kırgızistan’ı sevdiğimiz ve saygı duyduğumuz için bir standdan aldık. O harika bir ülke.
<ul style="list-style-type: none"> • Kırgız komuzu, vd. ile insanlar ilgileniyorlar mı? 	<ul style="list-style-type: none"> • G8: (Kopuz, dombra, Altay geleneksel gırtlak müziği ve kalpaktan bahsediyor). Yani insanların çok ilgisini çekiyor gerçekten. Özellikle de Göçebe oyunlarında ben bunları çaldığım zaman, yani sadece bir yerde oturup çalmaya başlamam yetiyor ve 50 kişi falan etrafıma toplanıyorlar, dinlemeye başlıyorlar. Bazen geceleri kamp ateşi yakıyoruz. Ve 30-40 kişi hepimiz birlikte eşlik ederek birlikte müzikler söylüyoruz. Çünkü herkesin grupta toplananların bir ortak yönü var. Göçebe kültüre olan ilgi ve sevgi.
<ul style="list-style-type: none"> • Neleri gördünüz? (Hangilerini izleme) 	<ul style="list-style-type: none"> • G12: İlk geldiğimde bu şapkayı (kalpak’ı) aldım. Kırgız şapkasını. Buna meraklıydım zaten ben. [...] Yani işin aslı

fırsatınız oldu?)	tanıtım. Bu çok önemli tabii haliyle. Bir yerlerde bir şeyler ikram ediyorlar. Ben açıkçası, sizin mutfağımıza, mantınıza, Kazak mantısına bayılırım. Kocaman-kocaman. Bizim mantılar şöyle şöyle... (parmak ucunu gösterir). [...] Öğlendi neredeyse, geldiğimizde. Ama oralar kalabalık. Pek kalabalığa yanaşmak da istemiyorum aslında. Baktım, orada bir şeyler ikram ediyorlar. İkramlık değil, paralı da olsa lokanta, Kazak lokantası, lagman (hamurlu yemek çeşidi) çok severim. Özbek pilavı özellikle. Bilirim ben nerede ne olduğunu.
➤ SERGİLENEN OYUNLARA İLİŞKİN SORULAR ve CEVAPLAR	
DGO etkinliğine kaç çeşit oyun türü dâhil edildiğinden haberiniz var mı ve onlarla ilgili daha önceden bilginiz var mıydı? (Temel Soru)	
• IV. DGO etkinliğine kaç çeşit oyun türü dâhil edildiğini ve bunların rengini nasıl açıklarsınız?	• G9: Okçuluk gördüm. Kökbörü, at yarışları, güreş, aba güreşi ve yağlı güreş, onları okudum. Yani etkinliğin olacağını biliyordum, yani bir yıl öncesinden falan Instagram sayfasında paylaşıldı reklam olarak.
• Aşık atma oyunu, Kırgız halkının milli oyunlarından biridir, değil mi?	• G2: Dünya Göçebe Oyunlarına, ... aşık var, onu tanıtmaya geldim. Aşık atma oyunu...Kökbörü oyununu oynayan sporcularımız, aşık atma oyuncularımız, güreşçilerimiz, hepsi var...
• Bu oyun Kazaklara ait dedirten, o oyunu görünce akıllara ilk Kazak milletini getiren oyun hangisidir?	• G4: - (Kazakları dünyaya tanıtan geleneksel oyun) "Bayge" oyunu olmalı, At Yarışı oyunu, "Alaman Bayge". 50 km, 25 km at yarışları. Aslında her çeşit at oyunu denildiğinde ilk akla gelen şu iki ülke diye düşünüyorum. Kökpar da, Bayge de hem Kazakistan'ın, hem de Kırgızistan'ın milli oyunu.
• IV. DGO'na Kırgızistan'dan kaç oyun türü girdi?	• G3: Bir tek Alış Güreşinin girdiğini biliyorum resmi olarak. Daha sonra Kökbörü'yü uzun uğraşlardan sonra dâhil edebildiler. [...] Daha önceki Göçebe Oyunlarında 7 miydi, 5 miydi, geleneksel oyunumuzu resmi oyunlar grubuna sokmuşlardı. 3ünde de resmi olarak yer aldılar. Şimdi buna da başlarda aynı şekilde 7 ya da 5 geleneksel oyunumuzun resmi oyunlar grubunda yer alacağını söylemişlerdi. Fakat yer almadı. [...] İlk başta Kırgız Güreş vardı, Kökbörü, Toguz Korgool, Er Eniş ve sonra Ordo, şu beşi dâhil edilmişti. [...] Okçuluk da dâhil edilmişti ve 7. olarak Salbuurun vardı.
• Kazakistan kaç çeşit oyunla katıldı bu etkinliğe?	• G4: Kazakistan'dan bu etkinliğe 5 ayrı spor dalından 53 sporcu geldi. Ayrıca 2 oyun göstermelik oyun olarak seçildi, örneğin tenge ilüv gibi. 5 resmi 2 göstermelik olmak üzere toplamda 7 çeşit oyunda hünelerine sergilediler. Kazak güreşi, Cambı atmak, Kökpar, (Dastürlü Sadaga) Geleneksel Okçuluk, şu beşi oldu. Göstermelik oyunlarda ise Tenge ilüv oldu. Ama o da bir sonraki sefere programda asıl oyunlar listesine dâhil edilecektir. Bu sefer halka tanıtıyorlar.
• DGO'ya bu sene kaç ülke katıldı?	• G5: DGO'a bu sene 102 ülkeden 3000 kadar sporcu katıldı. Müsabakalar devam ediyor. Müsabakalar çok çekişmeli geçiyor. [...] Kırgızistan'dan Alış Güreşi resmi olarak kabul edildi Güreş türünden, Kökbörü girdi at oyunlarından ve bir de okçuluk. At sırtında okçuluk, Uzak mesafeye okçuluk, bir de geleneksel

	okçuluk.
<ul style="list-style-type: none"> • Bu etkinlik turistik açıdan Kırgızistan'ı dünyaya ne derece tanıttı diye düşünüyorsunuz? (Oyunlar açısından) 	<ul style="list-style-type: none"> • G3: (Geleneksel etnik oyunların sergilenmesinin ülkeyi) dünyaya tanıtmada baya bir etkisi oldu sanırım. Çünkü 1. Göçebe Oyunlarında, 2. ve 3. Göçebe Oyunlarında Kırgız Güreşi oynandı. Bu seferkisinde Kırgız Güreşi olacak diyorlardı, sonradan programdan çıkarmışlar. Kökbörü olacaktı, onu da programdan çıkarmışlar. Fakat aslında Kırgız Güreş, Kökbörü, Toguz Korgool, Er Eniş, yani Kırgızlardan yedi çeşit milli geleneksel oyunları resmi olarak dâhil edilmişti programa. 2018'de de dâhil edilmişti.
<ul style="list-style-type: none"> • Dördüncü Dünya Göçebe Oyunlarında tanıtılan etnik oyunlar, o halklarla ilgili bilgilendirici oldu mu sizce? 	<ul style="list-style-type: none"> • G8: Kesinlikle. Burada çalışan kişiler de baya ilgiliydi. Yani bize eşlik ediyorlardı. Eğlenmemizi sağlıyorlardı. Benim yanımda yaklaşık 4 tane yabancı arkadaş vardı. Bir tanesi Yunan, bir tanesi İngiliz, birisi Macaristanlı, birisi de Fransız'dı, Belçikalı. Brüksel'den gelmiş. ... Burada tanıştık onlarla da ve bu kültürü gerçekten de çok seven insanlardı. [...] Özellikle Kırgızistan'dan, Kazakistan'dan, farklı kültürden insanları da tanımış olduk. Kaynaşmış olduk. En azından kendi kültürel olarak bilgimizi de arttırmış olduk. En azından bir sıcaklık oluşmuş oldu, diğer Türk ellerinden. [...] Burada öğrendiğim bir çok şey oldu aslında. Özellikle şu çocuk oyun alanında gördüğüm ve ilgimi çeken çok şey oldu. Mangala oyununu öğrendim. Onun dışında kemik atma... • G9: - Mangala bizim küçükken oynadığımız oyuna benziyor. • G10: - Tabi ki, göçebeler savaşçı, kesinlikle, at üzerinde. Tabi, çok fazla ilgi çekiyor. Bizim geçmişimizi yansıtıyor. • G14: - Evet, kesinlikle. Katılan tüm ülkelerin geleneksel sporları gibi spor türleri hakkında çok şey öğrendiğimizi düşünüyorum. Ayrıca burada çoğunlukla Türkler olduğu için ve tabii ki kendi ülkelerinden de taraftarlar var. Eskiden öğrendiğim festivallerden çok farklı.
<ul style="list-style-type: none"> • Diğer Türk Cumhuriyetlerini, yani Kırgızları, Kazakları biliyor muydunuz? Bu DGO'nda veya daha öncesinden onlar hakkında bilginiz var mıydı? 	<ul style="list-style-type: none"> • G14: -Evet, araştırdım. Bu seferkisini duyunca "Bu oyunlar ne kadar süredir devam ediyor, ne izleriz, hangi oyunlar var, hangi sporlar var" gibi araştırmalar yaptık. Bu yüzden çok iyi bilgi sahibi olduğumuzu düşünüyorum çünkü önceki etkinliklere ait birçok bilgi vardı.

Tablo 6. SOKÜM ile ilgili bulgular

4.2.2. YORUMLAR

4.2.2.1. SOKÜM İLE İLGİLİ BULGULAR ve YORUMLAR

a) **Fayda ve katkıya ilişkin sorular:** Fayda ve katkıya ilişkin sorular mevcut örneklem kümesi içerisinde 11 defa farklı şekillerde görüşmecilere yönlendirilmiştir.

Etnik oyunların, DGO'nın katkısına ilişkin soru yöneltilen görüşmecilerden alınan yanıtlara bakıldığında hepsinin aynı şekilde etnik oyunların turizme büyük katkı sağladığı konusunda hemfikir oldukları görülmektedir. 11 ayrı sorunun yöneltildiği 9 görüşmeciden 8'i doğrudan etnik sporların turizme katkısı ile ilgili olumlu yönde cevap verirken, 1 görüşmeci konuyu farklı açıdan ele alarak, SOKÜM unsurlarının turizme kattığı faydalar üzerine yoğunlaşmıştır. Etnik sporların turizme katkısı konusunda görüş bildiren 9 görüşmeciden 3'ünün verdiği cevapta ortak olarak Kökbörü oyununun ön plana çıktığı görülürken, diğer yandan, etnik sporlar hususunda soru yöneltilmiş olmasına rağmen 3 farklı görüşmeci kombinasyonu bu soruya verilen cevaplarda geleneksel yiyecek-içecek ve geleneksel kılık-kıyafetler de turizme katkı sağlayan unsurlar arasında sayılması, etnik spor oyunları ile diğer SOKÜM unsurlarının birbirinden ayrılmaz bir bütün olarak ele algılandığının bir göstergesi olarak düşünülebilir. Diğer bir deyişle, görüşmecilerden elde edilen bulgular neticesinde, bu tür etkinlik ve organizasyonlarda sadece geleneksel spor etkinlikleri değil, o ülkelere ait etnik kılık-kıyafet ve yiyeceklerinin de sergilenmesinin turizme olumlu katkıları olduğu sonucuna varılabilir. Öte yandan, Dördüncü Dünya Göçebe Oyunlarında bu tür SOKÜM unsurlarının birlikte sunulduğu görülmüştür.

Sonuç itibarıyla, görüşmecilerin %80'inin vermiş olduğu cevaplar SOKÜM unsurlarının turizme doğrudan olumlu katkı sağlayacağı yönünde olurken, geri kalan %20'si ise dolaylı olarak olumlu etkilerinin olacağını ifade etmişlerdir. Sonda sorulara bakıldığında da, Kırgızistan, Kazakistan veya Türkiye (İzmit) gibi, belirli bölgelere fayda sağlayıp, sağlamadığı hususunda yöneltilen sorulara da hemen hepsi bölgesel açıdan da büyük katkısının olacağı yönünde görüş bildirmişlerdir. Bu faydaların neler olabileceği hususundaki yanıtlar değerlendirildiğinde, SOKÜM unsurlarının (millî değerlerin) sergilenerek söz konusu toplulukların/bölgenin kültürünü dünyaya tanıtmalarının yanı sıra, göçebe toplulukların, aynı kökten gelen farklı milletlerin birbiri ile tanışıp, kaynaşması, arkadaş olması gibi unsurlara da değinildiği ve bunların bu tür etkinliğin yapıldığı bölgeye/ülkeye daha fazla turist akışı sağlayabileceği yönünde görüşlerini bildirmişlerdir.

b) Tanıtıma ilişkin bulgular: DGO'nın ülke veya bölgeyi tanıtımına ilişkin sorular 5 kişiye sorulmuş olup, beşinden de olumlu görüş alınmıştır.

Görüşmecilerden biri, DGO’nda Türk kültürünün doğru şekilde tanıtılmasının ülke imajı ve Türk milli değerleri unsurları açısından önemli olduğu yönünde görüş beyan etmiştir. Dolayısıyla bizi biz yapan ve diğer topluluklardan ayırt edici özelliklerimizin, bu tür etkinlikler vasıtasıyla sergilenmesinin ait olduğu kültürün, ülkenin, bölgenin tanıtılmasına katkı sağladığı yönünde görüşler beyan edilmiştir. Özellikle atalarımızdan bize miras kalan ve unutulmaya yüz tutmuş manevi zenginliklerimiz olan at yarışları, okçuluk vb. geleneksel oyunların yeniden canlandırılması ve halka tanıtılarak, gelecek nesillere aktarılması her milletin kendi geçmişini, atalardan gelen geleneklerini unutmadan canlı tutması bakımından son derece önemli olduğunu dile getirmişlerdir. Bu hususta özellikle bu tür etkinliklerin, göçebe topluluklar ve onların gelenekleri vasıtasıyla tüm dünya topluluklarını bir araya getirerek, birlik ve beraberliğe davet etmesi bakımından da önem arz ettiğinden söz etmişlerdir. Ayrıca katılımcıların taktıkları şapkalarından hangi göçebe topluluğa ait olduklarının bile anlaşılabilirliğinden söz edilirken, bu hususta özellikle geleneksel kıyafetlerin önemine vurgu yapıldığı anlaşılmaktadır. Bu görüşlerden yola çıkılarak, gerek göçebe oyunları olsun, gerek kıyafet olsun, etnografik unsurların (SOKÜM unsurlarının) ülke tanıtımında ön plana çıktığı sonucuna varılabilir.

c) Turist çekimine ilişkin sorular: Etnik oyunların ülkeye/bölgeye turist çekimine ilişkin sorular 6 görüşmeciye yönlendirilmiş ve soruların yöneltildiği 6 görüşmecinin tamamı da bu tür oyunların sergilenmesinin ülkeye/bölgeye turist çekimi hususunda olumlu etkilerinin bulunduğunu beyan etmişlerdir. Diğer bir yandan daha fazla tanıtım yapıldığı takdirde daha fazla turist çekilebileceğine de dikkat çekilmiş ve aynı zamanda bu tür geleneksel sporların kültürel açıdan oldukça eğitici olduğu hususundan da bahsedilmiştir. Sonda sorulara bakıldığında ise Kökbörü’nün yanı sıra bölgeye gelen izleyicilerin geleneksel el sanatları vb. söz konusu ülkeye ait eşyaları da hatıra olarak satın almak istedikleri hususunda beyanda bulunmuş ve bu da turizmin ekonomiye olan direkt katkısı konusunda bizlere ipucu vermiştir.

d) Kültürel öğeler arası benzerlik ile farklılıklara ilişkin sorular: Kültürel öğeler arası benzerlik ile farklılıklara ilişkin sorular, 8 kişiye yönlendirilmiş olup, bunların tamamı benzer yönlerinin oldukça fazla olduğunu dile getirmiştir. Özellikle

Kırgız ve Kazakların bozüy-çadırları ile Kökbörü oyununun benzeştiği yönündeki yorumlar oldukça fazla olup, Kırgızların Serbest güreşi ile İranlıların Pehlivan güreşi ve Türklerin Şalvar güreşinin benzediği yönünde yorumlar bulunmaktadır. Diğer yandan göçebe hayat tarzının Kırgızlar ve Kazaklarda olduğu gibi, Türkiye Türklerinde, özellikle Mersin ve Giresun gibi bölgelerdeki halklar tarafından yayla-kışla şeklindeki yarı göçebe hayat tarzının hâlen sürdürüldüğünü beyan ettikleri görülür. Diğer taraftan yine tüm göçebe kültürün hemen hepsinde, coğrafyalara göre ufak tefek farklılıklara sahip olmakla birlikte, ortak olan oyun türü olarak güreşin ön plana çıktığı tespit edilmiştir.

e) Ziyaretçi ilgisine ilişkin sorular: Bu sorular farklı kombinasyonlarla 6 görüşmeciye yönlendirilmiş ve bunların 6sı da ziyaretçilerin tamamının oldukça ilgili olduğundan bahsetmiştir. Bu kapsamda özellikle millî yiyecek-içecekler, geleneksel spor oyunlarından Kökbörü, komuz, bozüy ve özellikle de Kırgız kalpak'ının ön plana çıktığı görülmektedir.

f) Sergilenen oyunlara ilişkin sorular: DGO etkinliğinde sergilenen geleneksel oyunlarla ilgili görüşmecilere 9 farklı soru yönlendirilmiş olup, bu sorular genellikle oyun türlerinin neler olduğu ve programa resmi oyun ya da göstermelik oyun şeklinde dâhil olunan oyunlara ilişkin ve geleneksel oyunların sergilendiği bu etkinliğin amacına yönelik olmuştur. Verilen cevaplarda sıklıkla karşılaşılan ve en çok beğenilen oyun türü olarak sırasıyla Kökbörü, Geleneksel Okçuluk, Güreş ve Aşık Atma oyunlarının ön plana çıktığı görülmüşken, geleneksel oyunların ait olduğu toplulukla ilgili az çok bilgilendirici olduğu, bu etkinlik sayesinde katılan tüm ülkelerin geleneksel sporları gibi spor türleri hakkında birçok şey öğrendikleri yönündeki görüşlere de rastlanmıştır. Diğer yandan IV. DGO'na toplamda kaç farklı ülkeden ne kadar sporcunun katıldığı, ya da katılan sporcuların ülke dağılımlarının ne şekilde olduğu konusunda da bilgi sahibi olan bilinçli görüşmecilerin bulunduğu da görülmüştür.

ORGANİZASYON ve ETKİNLİK TANITIMI ile İLE İLGİLİ SORULAR

	Temel Sorular	Alt Sorular
DGO'nın organizasyon çalışmalarına ilişkin sorular	➤ Buradaki organizasyon konusunda fikirleriniz nelerdir?	<ul style="list-style-type: none"> • Burada organizasyon çalışmaları daha iyi düzenlenebilirdi mi diyorsunuz? • Bu organizasyonun temel amacı sizce nedir? • Organizasyon konusunda ne tür

		<p> farklılıklar gözlemlediniz?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Organizasyonda biraz zayıflık var gibi, öyle mi? • Buradaki organizasyonu beğendin mi? Bir sorun yaşamamışsınızdır umarım burada kalırken? • İznik'in gelen bu kadar turisti karşılama kapasitesi yeterli midir?
DGO'nın tanıtım çalışmalarına ilişkin sorular	<p>➤ IV. DGO tanıtım (reklam) çalışmalarının başarısını nasıl yorumluyorsunuz?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Daha önceden haberiniz yok muydu? Bu etkinliğin tanıtımı yeterince yapılmadı mı acaba? • Bu oyunlarla ilgili herhangi bir reklam bulabildiniz mi? Burada olduğunu nasıl bildiniz? • Sizin ülkenizde (Kazakistan'da) bu etkinliğin tanıtımı konusunda, reklamlar, tanıtım çalışmaları yeterince iyi yapıldı mı? • Bu etkinliği nereden duydunuz? Ya da daha öncesinden bilginiz var mıydı? (DGO'ndan ilk olarak nasıl haberdar oldunuz?)
Turizm Acenteleri ile işbirliğine ilişkin sorular	<p>➤ IV. DGO Etkinliği'nde Turizm acentelerinin rolünü nasıl buluyorsunuz?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Buraya (IV. DGO'na) tur paketleri düzenlenip, düzenlenmediği konusunda bir bilginiz var mı? (Bir tur programı dâhilinde mi geldiniz?) • Buraya turist getiren, tur paketleri düzenleyen acentelere rastladınız mı? • Siz o ülkelere gitmek istesenez, hemen gidip danışabileceğiniz bir danışma ya da ilgili birilerini bulabildiniz mi burada?
Organizasyonun lokasyon seçimine ilişkin sorular	<p>➤ Sizce neden İznik seçildi?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Isık-Göl'e benzediği için mi burası (İznik) seçildi diyorsunuz? • Göçebe Oyunları sizce neden İznik'te, bu konuda ne düşünüyorsunuz? • DGO'nun 4.'sünün Türkiye'de yapılmasını, özellikle de İznik'te yapılmasını nasıl buluyorsunuz? • Selçuklu ya da Osmanlı ile ilgili ya da herhangi bir göçebe topluluklarla ilgili dizi ya da filmlerin de bir etkisi oldu mu, sizin buraya gelmenizde?

Tablo 7. Organizasyon ve tanıtımla ilgili sorular.

IV. DGO etkinliğinin organizasyon ve tanıtım çalışmalarına ilişkin soruları da yine aynı usulde “*DGO'nın organizasyon çalışmalarına ilişkin sorular*”, “*DGO'nın tanıtım (reklam) çalışmalarına ilişkin sorular*”, “*Turizm Acenteleri ile işbirliğine ilişkin sorular*” ve “*DGO'nın lokasyon tercihinine ilişkin sorular*” şeklinde kendi

içinde alt kümeler oluşturularak derlenmiş ve verilen cevaplarla birlikte Tablo 9’da bu kümelendirmeye uygun şekilde sıralanmıştır.

ORGANİZASYON VE TANITIM İLE İLGİLİ BULGULAR	
➤ DGO’NIN ORGANİZASYON ÇALIŞMALARINA İLİŞKİN SORULAR	
Buradaki organizasyon konusunda fikirleriniz nelerdir? (Temel Soru)	
<p>• Buradaki organizasyon konusunda fikirleriniz nelerdir?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • G4: - Güzel. Her şey çok güzel organize edilmiş, güzel geçiyor. Fakat sporcuların konakladıkları yerler çok iyi değildi. Organizasyon konusunda bir tek o konuda biraz eksiklik var, geri kalan her şey çok güzel. • G5: - Türk Dünyasının kültür teşkilatı Türksöy’un desteğiyle açılış koreografisini yaptılar. 30 kadar yönetmen dâhil edildi, onlar çalıştılar ve çok muhteşem bir açılış yapıldı. • G7: - Her şey çok güzel geçiyor. Eksik gördüğüm, bizi zora sokacak hiçbir şey olmadı. Bizi getirip, götüren otobüsler var, otellerimiz var, her şey yolunda. Yemekleri de var, her şey yeterli. Bana göre her şey çok güzel geçiyor. [...] Bu, fikrimce, (DGO etkinliğini kastediyor) kendi başına bir ayrıcalık, nasıl bir ayrıcalık, burada bizim Türk dilli halklar, kendi ayrıcalıklarını, özelliklerini ortaya çıkarıp, oyunlar oynuyorlar, konserler düzenliyorlar, çeşitli aktiviteler sergiliyorlar. [...] Şimdi çok sayıda, az önce de dediğim gibi, dans grubu geldi, Kırgızistan’dan on kadar dans grubu geldi, Kazakistan’dan 15 midir, 17 ayrı dans grubu geldi. Azerbaycan’dan geldi, Özbekistan’dan geldi, Türkmenistan’dan geldi, Tataristan’dan geldi. Kıbrıs’tan geldi. Böylece büyük bir şölen tadında tüm halkların başlarını birleştiren bir etkinlik düzenliyoruz. Bana göre bu bir Türk dilli halkların, kardeş halkların şölenidir, başka bir ifadeyle Asya halklarının olimpiyatıdır da diyebiliriz bu etkinliğe.
<p>• Bu organizasyonun temel amacı sizce nedir?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • G2: Tüm dünya bu milli oyunu öğrensin diye, onu tanıtmak için geldik. Dünya Göçebe Oyunlarında Aşık Atma oyunu var, onu (tüm dünyaya) tanıtmaya geldik. Şimdi bu oyunları bilmeyenler var. Bilmeyenlere biz şu aşık oyunlarını öğretiriz. Şöyle tutarsın, böyle atarsın diyerek öğretiriz. Kökbörü konusunda bilmiyorum, Kökbörü’yü bilenler var mıdır, yok mudur, bilmiyorum. • G5: Bu organizasyonun temel amacı, etnosları ve halkları birbirine kaynaştırmak; göçebelerin geleneksel oyunlarını dünyaya yaymak ve hoşgörüyü tüm dünyaya yansıtmak, bildirmek, yani tüm dünyadaki halklara barışı, hoşgörüyü yansıtmak. • G7: Benim düşünceme göre bu etkinliğin asıl amacı halkları birleştirmek, kaynaştırmak, birbirine yakınlaştırmaktır. Bu etkinlik vasıtasıyla biz birbirimizle tanışıp, Kazak-Kırgız öz kardeşler derler ya, Kazak-Kırgız öz kardeş ise, buradaki tüm Türk dilli halk da kardeşler, kardeş olmamız lazım. Buradaki Türk kardeşlerimiz kendileri bize söylerler, Kazak-Kırgız, sizler bizim atalarımızsınız, bizim köklerimizsiniz derler. Asıl gayesi, göçebeleri, insanları birlik ve beraberliğe davet etmektir, bana

	göre.
• Burada organizasyon çalışmaları daha iyi düzenlenebilirdi mi diyorsunuz?	<ul style="list-style-type: none"> • G1: - Ekleme istediğim şey, Kırgızistan'daki etkinlik gerçekten de çok güzel geçmişti. Çünkü Kırgızlar çok misafirperver, sofrası her zaman açık olan bir millet. Belki de bu yüzden midir, çok daha etkileyici olmuştu. • G2: - Bu etkinlikte organizasyon çalışmaları Kırgızistan'daki kadar olmadı sanırım. Kırgızistan'daki organizasyon daha iyi olmuştu. Biz Kırgızistan'daki organizasyonu da gördük. Kırçın yaylasında düzenlendi. Kırgızlar (kenarlarına) kendi bozütlerini getirip diktiler, yemek pişirip getirdiler. Herkes ellerinde olan el sanatlarını getirip sergilediler, çok daha güzel olmuştu. [...] Şimdi burada gelen kişi sayısı da çok Kırgızistan'a göre. Kırgızistan'da kaç sporcu geldi, kaç kişi geldi, sayısı belliydi ve ona göre yemek çıkarılırdı. Fakat Türkiye'ye daha çok ülkeden daha çok sporcu geldi. Onların kalacak yeri, yemeği, geliş-gidiş biletleridir, Türkiye büyük bir devlet olduğu için hepsini karşılıyor, orası öyle de, bunu Kırgızistan küçük devlet olduğu için tek başına kaldıramazdı.
• Organizasyonda biraz zayıflık var gibi, öyle mi?	<ul style="list-style-type: none"> • G3: - Evet. Biraz zayıf gördüm. Şimdi organizasyon konusuna gelince, biz burada Türk kardeşlerimizin organizasyon konusunda yanlışı var diyemeyiz. Onlar işlerini gayet güzel yapıyorlar. Burada kendi ülkemizin çalışanlarının, organizasyondakilerin kayıtsız davranışlarından kaynaklı sorunlar oldu. Yaşadığımız bu sorunların neyden kaynaklandığını öğrenmeden bir şey demek de doğru olmaz. İşte şuan bizim güreşçilerimize tahsis edilmiş tek bir çevirmen bile yok. [...] Bizim kendi organizatörlerimizden kaynaklı bir sorun olduğunu düşünüyorum. Bize tahsis edilmiş çevirmen yok, kaç gündür sağır-dilsiz gibi geziyoruz hiçbir şeyi anlamadan. "Bu oyun burada olur, şurada olur" diye yol gösteren kimse yok. Neyin nerede olacağını bulamıyoruz.
• Buradaki organizasyonu beğendin mi? Bir sorun yaşamamışsınızdır umarım burada kalırken?	<ul style="list-style-type: none"> • G15: - Biz İstanbul'dan bugün geldik. Dünya Göçebe Oyunlarının bir önceki Kırgızistan'da olan oyunların çoğuna bütün gün boyunca gitmişim. Orada oyun yerlerinin haritalarına ve diğer şeylere daha öncesinden sahip olmuştuk, bundan dolayı daha kolay olmuştu. • G16: - Maçların programını, oyun yerlerini ve haritaları bir ay öncesinden falan görebilseydik daha iyi olurdu. Aslında onlara e-posta gönderdim ve etkinliğe katılabilmek için bilet almamız gerektiğini düşündük. Ama sonra bana geri döndüler ve bilet zorunluluğu olmadığını, tüm maçları izleyebileceğimizi, ancak kendimizin bir otel rezervasyonu yapmamız gerektiğini, konaklama konusunda bize yardımcı olamayacaklarını söylediler. Biz de İstanbul'da kalmaya karar verdik ve buraya sadece maçları izlemek ve eğlenmek için geldik.
• İznik'in gelen bu kadar turisti karşılama kapasitesi yeterli midir?	<ul style="list-style-type: none"> • G10: - İznik'in konaklama kapasitesi az. Çoğu çevre ilçelerde, illerde konakladılar. • G11: - Yeterli değil, ama artık geliştirilir bence, artık geliştirilir
➤ DGO'NIN TANITIM (REKLAM) ÇALIŞMALARINA İLİŞKİN SORULAR	

IV. DGO'nın tanıtım (reklam) çalışmalarının yeterince iyi yapıldığını düşünüyor musunuz? (Temel Soru)	
• DGO tanıtım (reklam) çalışmalarının başarısını nasıl yorumluyorsunuz?	• G5: - Evet.
• Daha önceden haberiniz yok muydu? Bu etkinliğin tanıtımı yeterince yapılmadı mı acaba?	• G10: - Hayır, (organizasyon çalışmaları) yeterli değil. • G11: - Evet, daha öncekileriyle ilgili tanıtım daha iyi olabilirdi. • G10: - Ama bu yılki tanıtımın çok iyi olduğunu düşünüyorum.
• Bu oyunlarla ilgili herhangi bir reklam bulabildiniz mi? Burada olduğunu nasıl bildiniz?	• G6: - Kırgızistan'dayken duymuştum, bu yüzden bir sonrakisinin nerede olacağını merak edip, internetten bakmaya devam ettim. Türkiye'de ve ben sürekli ve sürekli kontrol ettim ama tarih belli değildi. Ve sonunda tarihleri duyurdular. Ben bu arkadaşlara "Hemen uçak bileti alıp yola çıkmalıyız" dedim. Yani fazla reklam yoktu.
• Sizin ülkenizde (Kazakistan'da) bu etkinliğin tanıtımı konusunda, reklamlar, tanıtım çalışmaları yeterince iyi yapıldı mı?	• G7: - Yapıldı tabi ki, Dünya Türk Dilli Halkların Oyunları şeklinde tanıtımlar yapıldı biraz. Ama biz ayın 19'unda ülkeden ayrılmıştık. Hazırlıklarla meşguldük. O yüzden ülkemizde tanıtım çalışmaları ne şekilde yürütüldü, ne tür reklamlar yapıldı, haberim olamadı maalesef.
• Bu etkinliği nereden duydunuz? Ya da daha öncesinden bilginiz var mıydı? (Dünya Göçebe Oyunlarından ilk olarak nasıl haberdar oldunuz?)	• G8: - Yani ben yaklaşık olarak birkaç hafta önce instagramda Göçebe Oyunları'nın sayfasında gördüm. Reklam olarak iletilmişti. Ben bu tür şeyleri takip ederim, geçmiş ile ilgili, tarihle ilgili ve karşıma çıktığı zaman buraya kesinlikle gelmem gerektiğini düşündüm. [...] Ben, dediğim gibi, son 2 ya da 3 hafta öncesinde gördüm. Benim arkadaşlarım da, çoğunu, bazılarını ben davet ettim. Ama genel olarak, Bursa'da etrafta, afişlerde vesaire gördüğüm üzere birçok afiş vardı, insanların görebileceği yerlerde. Billboard reklamı yapıyormuş, ben görmedim herhalde. • G9: - Ya ben bir yıl önce reklama çıktıydı ama arkadaşım görmemiş sanırım. Birçok insan haberdar değil. Bursa'da yaşayanlar reklam tablolarından görmüşler. Daha fazla reklam yapılması gerekirdi diye düşünüyorum televizyondan. [...] Yani etkinliğin olacağını biliyordum, yani bir yıl öncesinden falan Instagram sayfasında paylaşıldı reklam olarak. • G12: - E hep söyleniyor işte, kimi internetten, kimi haberlerden. • G13: - Bu güzel bir soru. Ben bunu onlardan (arkadaşlarımdan) duydum, sanırım onlar da Google sayesinde öğrendiler. Arkadaşlarımdan duymasaydım, katılma şansım olmazdı. Onlar trenle geldi, ben uçakla geldim, çünkü yarın gidiyorum. Onlar seyahat etmeye devam edecekler.
➤ TURİZM ACENTELERİ İLE İŞBİRLİĞİNE İLİŞKİN SORULAR	
IV. DGO Etkinliği için Turizm acenteleri de organizasyon işine dâhil edildiler mi? (Temel Soru)	
• DGO Etkinliği'nde	• G3: - O konuda bir bilgim yok. Biz buraya gelirken ajenteden

<p>Turizm acentelerinin rolünü nasıl buluyorsunuz?</p>	<p>bize biletlerimizi aldılar ve 2:25'te uçacaksınız dediler. Biz saatinde geldik fakat söyledikleri saatte uçmayıp, havalimanında 5-6 saat beklemek zorunda kaldık. Bizim biletlerimizi başkalarına satmışlar. Buraya geldikten sonra da baya bir zorluklarla gelebildik. Şimdi bugün etkinliğin son günü. Etkinlik bitince yarın nasıl geri döneceğiz, en ufak bir bilgimiz yok. Nasıl ve ne şekilde geri gönderecekler, bilmiyoruz. Kısacası, gelmemiz azap olduydu, şimdi gitmemiz de azap olmasın diye temenni ediyoruz. [...] Bize tahsis edilmiş çevirmen yok, kaç gündür sağır-dilsiz gibi geziyoruz hiçbir şeyi anlamadan. "Bu oyun burada olur, şurada olur" diye yol gösteren kimse yok. Neyin nerede olacağını bulamıyoruz.</p>
<p>• Buraya (IV. DGO'na) tur paketleri düzenlenip, düzenlenmediği konusunda bir bilginiz var mı? (Bir tur programı dâhilinde mi geldiniz?)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • G5: Tur paketleri düzenlendi diye biliyorum. Çünkü Bursa'dan gelen bir Kırgız adamla karşılaştık. O turla geldik dedi. • G14: (Kendimiz). Onlar trenle geldi, ben uçakla geldim, çünkü yarın gidiyorum. Onlar seyahat etmeye devam edecekler. • G15: Hayır, kendimiz geldik. İlkini ABD'deyken duydum. Gitmem gerektiğini düşündüm ve şimdi herkesi getirmek için bu fırsatım oldu. [...] Dürüst olmak gerekirse bu hat üzerine bir iki tane paket tur programı vardı ama o da Türkiye'nin geri kalanına yapılan daha büyük gezinin bir parçasıydı. Bu oyunlara özel değildi.
<p>• Sizce bu etkinliğe turizm acenteleri daha çok çekilmeli miydi? Tanıtımı açısından olsun, turist getirme açısından olsun, bu etkinliğe dâhil edilmeli miydi?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • G9:- Daha çok çalışılabilirdi turizm acenteleri ile. Daha çok turist getirtilebilirdi. Ya ben bir yıl önce reklama çıktıydım ama arkadaşım görmemiş sanırım. Birçok insan haberdar değil. Bursa'da yaşayanlar reklam tablolarından görmüşler. Daha fazla reklam yapılması gerekirdi diye düşünüyorum televizyondan. [...] Yani etkinliğin olacağını biliyordum, yani bir yıl öncesinden falan Instagram sayfasında paylaşıldı reklam olarak. [...] Mesela bu, gerek Kırgızistan, Kazakistan olsun, bu gelen buraya katılanlar da, aslında, kendi tanıtımlarını Türklere de yapabilirler. Yani, onların da bir tur acentesi ya da organizasyonları düzenleyen kişiler de aslında katılsa, broşürdür vesairedir aslında daha canlı hâle gelir diye düşünüyorum. Etkinliğe katılan ülkelerin daha fazla tanıtım yapması gerekiyor, turist çekebilmesi için. Birçok ülkenin birleştiği nokta burası. Burada kendi ülkelerinin de tanıtımı yapılırsa daha fazla turist çekebilir diye düşünüyorum.
<p>• Siz o ülkelere gitmek istesenez, mesela, burada herhangi bir şey, danışma falan var mı?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • G11: - Hayır, yok. Bu konuda yetersiz. Şunlar var (standları işaret ederek) ama bunlar yetersiz. Yiyecek ve giyimler var.
<p>• Yurtdışında reklam tanıtımları yeterince olmadığını söyleyebilir, tanıtım çalışmaları daha iyi yapılırsa keşke diye düşünebilir miyiz bu durumda?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • G14: Evet, ama daha fazla reklam yapılabilirdi, anlattıklarında herkes çok heveslendi. [...] Evet, bence ne tür bir kalabalığı geri çekeceğini görmek çok ilginç olurdu, örneğin daha fazla reklam veya daha fazla uluslararası reklam (yapılırsa iyi olurdu). Çünkü şimdi sadece Türklere için reklam yapılmış gibi hissediyorum. Bu yüzden bu kadar çok insan var. [...] Bilgi almak çok zordu. Zaman ve program konusunda net bir bilgi yoktu, tam olarak ne

	zaman başlayacağı konusunda ve yer konusunda. Bu yüzden bir gün önceden geldik.
<ul style="list-style-type: none"> Arkadaşların sana haber vermeselerdi, bu etkinliğe (DGO'ya) katılma şansın olur muydu, sence? 	<ul style="list-style-type: none"> G14: - Hayır, sanmıyorum.
➤ DGO'NIN LOKASYON TERCİHİNE İLİŞKİN SORULAR	
Sizce neden İznik seçildi?	
<ul style="list-style-type: none"> Sizce neden İznik seçildi? 	<ul style="list-style-type: none"> G5: Çünkü İznik'te bizim atalarımız bundan 1000 sene önce (*herhalde 600 sene kadar önce demek istedi) İstanbul'u fethetmek için önce İznik'i almak gerekiyormuş. Şimdiki adıyla İznik kalesi, eski adıyla Nikosya'yı almaları gerekiyormuş. Bizim atalarımızdan da 1000 kadar atlı askerimiz gelmiş ve Nikosya'nın kapısını kırmışlar. Orada vefat etmişler (*şehit düşmüşler). [...] Onların anısına Orhan Gazi Kırğızlar türbesini yaptırıyor. Ve onların naaşları hâlen orada yatıyor bazılarının. Ve İznik türbesinden dolayı, bizim atalarımız buraya geldiği için İznik'i seçtiler, birincisi bu. İkinci bir neden ise göl var burada. [...] Birinci, İkinci ve Üçüncüsü Isık-Göl'ün kenarındaki Çolpon-Ata şehrinde düzenlenmişti ve İznik'te de göl var. Dolayısıyla Isık-Göl'ü andırdığı için de İznik gölü kıyısında yapıldı ve çok da güzel oldu.
<ul style="list-style-type: none"> Isık-Göl'e benzediği için mi burası (İznik) seçildi diyorsunuz? 	<ul style="list-style-type: none"> G1: Yani öncekileri Isık-Göl kıyılarında olduğundan burası da oraya benziyor, o yüzden mi burayı seçtiler ki diye düşündük. Daha öncekileri Isık-Göl'ün yakınlarında olduğu için, bizzat Çolpon-Ata'ya benzer bölgeyi mi buldular ki diye düşündük. G2: - İznik, şimdi, İznik'in tabiatı güzel. Düzlük, büyük, geniş bir alana sahip. Başka şehirlerde bu kadar büyük, düz alan yok. O yüzden burası uygun.
<ul style="list-style-type: none"> IV. DGO sizce neden İznik'te, bu konuda ne düşünüyorsunuz? 	<ul style="list-style-type: none"> G9: - Coğrafi olarak konumundan dolayı olabilir. Ya da arazisinden dolayı olabilir. Çünkü Kerez'de yapmaya kalksa, bu kadar büyük alan kurulamaz. Çok dağ olduğu için... Arazi şartlarından dolayı olduğunu düşünüyorum. Bir de tarihi öneminden dolayı olabilir. İznik'te çok fazla tarihi yapı var. Bursa'nın genel tarihi binaları, Bizans'tan, Osmanlıdan kalma.
<ul style="list-style-type: none"> DGO'nun 4.'sünün Türkiye'de yapılmasını, özellikle de İznik'te yapılmasını nasıl buluyorsunuz? 	<ul style="list-style-type: none"> G12: (Yer olarak İznik'in seçilmesinin) Çok büyük manası var. İlk bizim adımlar, Osmanlı İmparatorluğunun adımları buradan çıktı. Yer seçimi çok doğru. Tarih fişkırıyor burası. Bizim Osmanlı didelerimiz, ta Süleyman şah'tan beri... tarih ile çok ilgileniyorum.
<ul style="list-style-type: none"> Selçuklu ya da Osmanlı ile ilgili ya da herhangi bir göçebe topluluklarla ilgili dizi ya da filmlerin de bir etkisi oldu mu, sizin buraya gelmenizde? 	<ul style="list-style-type: none"> G10: - Var. Tabi tabi, etkisi var. Zaten ben bir tane beyefendiği gördüm atın üzerinde. Böyle uzun saçlı, Kırgız'dı mühtemelen. G11: - Hep onu arıyoruz biz de (gülüyor) Dedim ki bu kesinlikle Diriliş Ertuğrul.

Tablo 8. Organizasyon ve tanıtımla ilgili bulgular.

4.2.2.2. ORGANİZASYON VE TANITIM İLE İLGİLİ BULGULAR ve YORUMLAR

a) DGO'nun organizasyon çalışmalarına ilişkin sorular, mevcut soru kümesi içerisinde yine farklı kombinasyonlarla görüşmecilere yönlendirilmiş, buna göre 2 görüşmeci organizasyon konusunda hiçbir sıkıntı yaşamadıklarını ve eksiksiz şekilde organize edilen bir etkinlik olduğunu belirterek, muhteşem açılış töreniyle, tüm dünyadaki göçebe topluluklarının başını birleştiren büyük bir şölen tadındaki ve hatta Asya topluluklarının olimpiyatı denilebilecek nitelikte bir etkinlik olduğu konusunda görüş bildirirken; diğer görüşmeciler ise organizasyon konusunda genel itibariyle fikirlerinin olumlu olduğundan, fakat bununla birlikte birtakım noksanlıkların da görüldüğünden söz etmişlerdir. Söz konusu noksanlık ya da eksikliklerin neler olduğu sorulduğunda, genel itibariyle konaklama konusundaki yetersizlikler (özellikle İznik'in konaklama kapasitesinin az oluşu), yiyecek-içecek konusundaki sıkıntılar, hangi oyunun hangi alanda oynanacağı ya da hangi etkinliğin nerede yapılacağını bildirilmesi hususundaki noksanlıklar, yol gösterecek bir rehber ya da bir danışma noktasının bulunmayışı ve son olarak da çevirmen eksikliği şeklinde sıralandığı görülür. Daha önce Kırgızistan'da düzenlenen ilk üç etkinliğe katılan bazı görüşmeciler ise kıyaslama yoluna giderek, organizasyon açısından öncekilere göre birtakım zayıflıklar olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Öte yandan mülakat yapmak için gittiğimiz etkinlik ziyareti esnasında gözlemlediğimiz kadarıyla benzer sıkıntılar fark edilmiştir. Özellikle, hangi oyunun nerede oynanacağı hususundaki önceden gösteren bir panonun mevcut olmayışı, ya da bu hususta soru sorup, broşür alabileceğimiz turizm danışma hizmetlerinin bulunmayışı (gözlemlediğimiz kadarıyla) neticesinde benzer sıkıntıları deneyimlediğimiz söylenebilir. Özellikle bu tür sıkıntıların yaşanmaması için koordinasyonun titizlikle yapılması, katılımcı ülkelerin organizatörleri ile istişare yapılarak, hangi oyunun hangi saatte hangi sahada yapılacağını 15-20 dakika öncesinde yeniden gösteren bir billboard (elektronik pano vb.) gibi bilişim teknolojilerden faydalanılarak duyuru yapılmasının bu tür karışıkların önlenmesi konusunda yararlı olacağı düşünülmektedir. Öte yandan konaklama hususundaki sıkıntılar göz önüne alındığında, organizasyonun lokasyon tercihini yaparken pek çok unsurun yanı sıra tercih edilen lokasyonun lojistik ve konaklama kapasitesinin de dikkate alınması gerektiğine işaret etmektedir.

Dolayısıyla, görüşmecilerin %20'inin vermiş olduğu cevaplar organizasyon çalışmalarının son derece mükemmel olduğu yönde olurken, geri kalan %80'si ise genel itibariyle organizasyon çalışmalarının iyi olduğu, fakat yukarıda sıralandığı gibi bazı noktalarda birtakım eksikliklerin olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir.

Etkinliğin amacı hususundaki soruya verilen cevap ise görüşmecilerin de belirttiği gibi, göçebe toplulukların geleneksel oyunlarını dünyaya tanıtmak, etnosları ve halkları birbirine kaynaştırmak; tüm toplulukların kardeşlik, birlik ve beraberlik duygularını perçinlemek ve tüm dünyaya hoşgörü duygusunu aşlamak, DGO'nun temel amacını oluşturduğu söylenebilir.

b) DGO'nun tanıtım çalışmalarına ilişkin 5 soru, yine farklı kombinasyonlarla 8 kişiye yöneltilmiş, sadece Türkiye vatandaşlarından oluşan 2 kişi tanıtım (reklam) çalışmalarının yeterli olduğu yönünde görüş bildirirken, diğer 6 mülâkattan alınan bilgilerden tanıtım çalışmalarının yeterli olmadığı sonucuna ulaşmak mümkündür. Özellikle Amerika ve Avrupa ülkelerinden gelen ziyaretçilerin tamamının daha önceki senelerde Kırgızistan'da düzenlenen DGO'na bizzat kendileri katılıp, etkinlikten memnun kaldıkları için bir sonrakisine de katılmak istediklerinden ya da kendileri daha öncekilerine katılmasa da katılan arkadaşlarının tavsiyesi üzerine VI. DGO ile ilgili bilgileri bizzat kendileri instagram, twitter, youtube vb. gibi çeşitli sosyal medya araçları vasıtasıyla takip ederek, yeri ve zamanı konusunda bilgilere ulaşabildiklerini, fakat bununla birlikte etkinliğin programı konusunda son ana kadar herhangi bir bilgiye ulaşamadıklarını beyan etmişlerdir. Görüşmecilerden birinin de dikkat çektiği gibi, ziyaretçilerin ezici çoğunluğunun Türk vatandaşlarından oluşması, organizasyonun yurtiçi tanıtım çalışmalarının yeterli derecede yapıldığına, ancak bunun aksine yurtdışındaki tanıtım çalışmalarının ve organizasyon konusundaki gerekli reklamların eksik kalmış olabileceğini göstermektedir. Aslında SOKÜM unsurlarının turistik çekim unsuru olarak kullanılabilmesi için yurtiçi-yurtdışı tanıtım çalışmalarının titizlikle yapılması oldukça büyük bir önem arz eder. DGO'nun, katılımcı ülkelerin geleneksel ve etnik kültürlerini sergileyebilecekleri büyük çaplı bir mega-etkinlik olması, etkinlik turizminin alternatif bir turizm çeşitliliği olarak geliştirilebileceğine işaret etmektedir. Bunun için ise yurtiçi tanıtımlarının yanı sıra özellikle yurtdışı tanıtım çalışmalarının eksiksiz ve büyük çapta yapılması gerekir.

c) **Turizm Acenteleri ile işbirliğine ilişkin sorular** hususunda yukarıdaki görüşmecilerin cevaplarına bakıldığında çoğunluğunun ortak bir görüş bildirdikleri ve özellikle yurtdışı tanıtım ve tur organizasyonu bakımından acentelerin organizasyona dâhil olması konusunda oldukça yetersiz kaldığı sonucuna ulaşılmaktadır. Halbuki bu tür mega-etkinliklerde (örneğin, Olimpiyat oyunlarında olduğu gibi) pek çok turizm acentesi ile işbirliği yapılarak, destinasyon pazarlaması başta olmak üzere sadece bu amaca yönelik uçuş-konaklama dâhil rehberli paket turlar yapılabilir. Dolayısıyla bu durum hem çevirmen hem rehber konusundaki sıkıntıların giderilmesine hem de daha koordineli bir şekilde etkinliğe katılımın sağlanmasına yardımcı olacaktır.

d) **DGO'nun lokasyon tercihine ilişkin sorulardan** alınan bulgulara bakıldığında, İznik'in tarihî ve bir kent olması başta olmak üzere, ilk üç etkinliğin bir göl kenarında geniş düzlük bir alanda yapılmış olduğuna dikkatleri çekerken, İznik gölünün de Isık-Göl'e benzemesiyle birlikte coğrafi olarak da güzel bir göl kıyısında büyük bir düzlük alana sahip olmasının da buranın lokasyon olarak tercih edilmesinde önemli faktörlerden biri olabileceği konusunda görüş bildiren bilinçli görüşmecilerin de bulunduğu görülmektedir. Ayrıca bir görüşmecinin Orhan Gazi döneminde İznik, tarihi ismiyle Nikosya kalesinin fethi için yapılan savaşta birçok Kırgız'ın burada Türk kardeşleriyle aynı safta savaşırken şehit düştüğü ve onlar için Orhan Gazi tarafından türbe yapıldığı ile ilgili önemli bilgileri paylaşması da bu lokasyonun önemini bir kez daha gözler önüne sermektedir.

Aslında etkinlik lokasyonunun tercihinde turistik açıdan önemli bir çekim unsuru olan doğal bir güzelliğe sahip, coğrafi ve iklimsel açıdan bir önceki etkinliklerin düzenlendiği lokasyona benzer bir göl kıyısının ve aynı zamanda tarihi ve kültürel açıdan zengin bir dokuya sahip önemli bir kentin seçilmesi organizasyon çalışmalarındaki artı bir özelliğe işaret etmekle birlikte, konaklama ve lojistik açıdan yetersiz kapasiteye sahip lokasyonun tercih edilmesi birtakım sorunları da beraberinde getirebilmektedir. Aslında bu tür etkinliklerde etkinlik paydaşları turizm acenteleri ile işbirliği yaparak, TÜRSAB önderliğinde gerekirse yurtiçi acenteler vasıtasıyla yurtdışındaki ziyaretçilere DGO oyunlarına yönelik paket turların satışının geliştirilmesi ve teşvik edilmesi, gerekirse bu görevi uluslar arası yetkinliğe sahip belirli acente üstlense de, diğer yurtiçi acenteler ile koordineli şekilde paket

turların satışının sağlanması hususunda çalışmaların yapılmasının yerinde olacağı düşünülmektedir.

KATILIMCI/ZİYARETÇİ MEMNUNİYET İLİŞKİSİ İLE İLGİLİ SORULAR

Temel Sorular		Alt Sorular
Memnuniyete ilişkin sorular	➤ IV. DGO etkinliğinin turist memnuniyeti açısından olumlu olduğunu düşünüyor musunuz? Neden?	<ul style="list-style-type: none"> • Etkinlik nasıl geçiyor? • IV. DGO Etkinliğinde en çok hangi oyun hoşunuza gitti? • Bu etkinliğin, pek çok göçebe topluluğu bir araya getiren bir şölen olduğunu söylememiz mümkün mü, öyleyse? • Bu bir Kırgız oyunu dedirten hangisi oldu? • Aslında tam olarak sizi buraya getiren şey neydi?
Beklentiye ilişkin sorular	➤ Organizasyonda beklentinizi karşılamayan durumlar oldu mu? Neden?	<ul style="list-style-type: none"> • Buradaki Göçebe oyunları ile ilgili tanıtım çalışmalarının yeterli olduğunu düşünüyor musunuz? • Buradaki organizasyonu beğendin mi? Bir sorun yaşamamışsınızdır umarım burada kalırken? • Organizasyonda hani ya şöyle olsaydı daha iyi olurdu diyebileceğiniz herhangi bir nokta var mı? (Bu etkinliğin, Göçebe Oyunlarının dünyaya tanıtılması açısından şöyle olsa iyi olurdu diyebileceğiniz şeyler var mı?)

Tablo 9. Etkinliklerin turizme katkısı ve ziyaretçi memnuniyet ilişkisi ile ilgili sorular

Bir diğer soru kümemiz ise IV. DGO etkinliğinin katılımcı/ziyaretçi memnuniyetine ilişkin olup, yine “*Memnuniyete İlişkin Sorular*” ve “*Beklentiye İlişkin Sorular*” şeklinde kendi içinde altkümelere ayırdığımız sorular ve cevapları aşağıda Tablo 11’de verilmiştir.

KATILIMCI/ZİYARETÇİ MEMNUNİYET İLİŞKİSİ İLE İLGİLİ BULGULAR	
➤ MEMNUNİYETE İLİŞKİN SORULAR	
IV. DGO Etkinliğinden memnun musunuz? (Temel Soru)	
• IV. DGO etkinliğinden memnun musunuz?	<ul style="list-style-type: none"> • G9: - (Evet) Güzel bir etkinlik. • G10: Evet, kesinlikle. Bir de bütün Türkmen (Türk demek istedi) ülkelerini birbirine bağladığını düşünüyorum.
• Etkinlik nasıl geçiyor?	<ul style="list-style-type: none"> • G4: - Güzel. Herşey çok güzel organize edilmiş, güzel geçiyor. • G5: Türk Dünyasının kültür teşkilatı Türksoy’un desteğiyle açılış koreografisini yaptılar. 30 kadar yönetmen dâhil edildi, onlar çalıştılar ve çok muhteşem bir açılış yapıldı. [...] Birincisi, İkinci ve Üçüncüsü Isık-Göl’ün kenarındaki Çolpon-Ata şehrinde düzenlenmişti ve İznik’te de göl var. Dolayısıyla Isık-Göl’ü andırdığı için de İznik gölü kıyısında yapıldı ve çok da güzel oldu.

	<ul style="list-style-type: none"> • G7: Bugün oyunun 4. Günü. Her şey çok güzel geçiyor. Biz açılış günü konser verdik. Şimdi burada Türk kardeşlerimiz, Türk dilli kardeşlerimiz hepimiz birleşerek burada bir bayram düzenliyoruz. • G14: -Bence her şey muhteşemdi, finali az önce izledim, çok etkileyiciydi. [...] Bu oyunlar çok harika, tam istediğim gibiydi. Kulağa inanılmaz geliyor, bunları görmeyi çok isterim.
<ul style="list-style-type: none"> • Bu etkinliğin, pek çok göçebe topluluğu bir araya getiren bir şölen olduğunu söylememiz mümkün mü, öyleyse? 	<ul style="list-style-type: none"> • G7: Aynen, şimdi çok sayıda, az önce de dediğim gibi, dans grubu geldi, Kırgızistan'dan on kadar dans grubu geldi, Kazakistan'dan 15 midir, 17 ayrı dans grubu geldi. Azerbaycan'dan geldi, Özbekistan'dan geldi, Türkmenistan'dan geldi, Tataristan'dan geldi. Kıbrıs'tan geldi. Böylece büyük bir şölen tadında tüm halkların başlarını birleştiren bir etkinlik düzenliyoruz. Bana göre bu bir Türk dilli halkların, kardeş halkların şölenidir, başka bir ifadeyle Asya halklarının olimpiyatıdır da diyebiliriz bu etkinliğe. • G10: Evet. Aynen. • G11: - Evet. Burası çok kalabalık ama hiçbir sıkıntı yok. Herşey çok güzel.
<ul style="list-style-type: none"> • Hangi oyun en çok hoşunuza gitti? 	<ul style="list-style-type: none"> • G5: - Dünya Göçebe Oyunlarında en, yani göçebe ruhunu en iyi yansıtan oyun Kökbörü. Kökbörü'yü yaşatmadan, Kökbörü'yü oynamadan oyun olmaz (*DGO olmaz demek istedi). Yani Dünya Göçebe Oyunları eksik kalır, Kökbörü olmazsa. [...] Kökbörü'yü biliyorsunuz, Kökbörü çok ilgiyle izliyorlar, bazılarından duyduğuma göre tahmin ettiğimiz gibi kötü oyun değilmiş, çok güzel oyunmuş, bundan sonra da yapılması lazım diye söyleyenler oldu. • G6: -Buzkashi, Kökbörü denilen bir oyun... bir tür keçi... Göçebelerin oyunu bu! Bu savaşçıların oyunudur aslında, harika bir oyun. • G15: Bu bizim için mükemmel bir etkinliktir (Kökbörü'yü kastediyor). Rusya ve İran'da olan etkinlikler konusunda da tecrübemiz var. • G16: Kökbörü.
<ul style="list-style-type: none"> • Bu bir Kırgız oyunu dedirten hangisi oldu? 	<ul style="list-style-type: none"> • G4: Bana göre Kökbörü.
<ul style="list-style-type: none"> • Aslında tam olarak Sizi buraya getiren şey neydi? 	<ul style="list-style-type: none"> • G14: Sanırım Kökbörü'yü çok beğendim. Oyun ve beraberinde gelen resimler çok ilgi çekiciydi. Ama okçuluk da gerçekten harikaydı. [...] Bu oyunlar çok harika, tam istediğim gibiydi. Kulağa inanılmaz geliyor, bunları görmeyi çok isterim.
➤ BEKLENTİYE İLİŞKİN SORULAR	
Organizasyonda beklentinizi karşılayamayan durumlar oldu mu? (Temel Soru)	
<ul style="list-style-type: none"> • Organizasyonda beklentinizi karşılamayan durumlar oldu mu? Neden? 	<ul style="list-style-type: none"> • G3: [...] aslında Kırgız Güreş, Kökbörü, Toguz Korgool, Er Eniş, yani Kırgızlardan yedi çeşit milli geleneksel oyunları resmi olarak dâhil edilmişti programa. 2018'de de dâhil edildi denilmişti. Memorandumda belirtilmişti. 2019'da, 2020'de de bu yedi geleneksel oyun türünün programa resmi olarak dâhil edildiğinden söz edildi. Fakat bu sene onları resmi programdan çıkartmışlar ve Kırgız Güreşi yerine Alış Güreşini dâhil etmişler. [...] Kırgız Güreş programdan çıkartılmış. Ve bu geleneksel güreşçilerimiz arasında memnuniyetsizliğe neden oldu. Tâ ne zamandır bu güreş türü ile

	<p>meşgul olan nice geleneksel Kırgız Güreşi ustalarımızın bu seferki etkinliğe katılamamış olmaları hiç hoş bir durum olmadı. Herkes neden tâ ata-babalarımızdan miras kalan Kırgız Güreşini çıkarıp, yerine daha dün ortaya çıkan, Sambo güreşi gibi olan Alış Güreşini dâhil ettiklerine anlam veremediler. Kısacası güreşçilerimiz bu konuda biraz şikâyetçi oldular.</p> <ul style="list-style-type: none"> • G8: Ben Gökbörü izlemeyi çok severim ama yani eski Kırgızistan'daki olan Kökbörü videolarını da izledim. Ama buradakinde atların birazcık yetersiz olduğunu ve bu yüzden de o heyecanı fazla yaşatamadıklarını düşündüm. Çünkü atlar çok şeydi, nasıl desem, sanki bu oyun için yetiştirilmemiş gibi gözüktüyordu. Özellikle eşitsizlik vardı, mesela, ilk başta, hatırladığım kadarıyla, Kazaklarla Moğollar arasında geçen Kökbörü yarışmasında Kazaklar çok büyük bir farkla kazanmıştı. Çünkü Kazakların atları çok güçlüydü, ama Moğollarınki küçük ve daha çelimsizdi. Bu da genel olarak herkesin moralini bozmuştu. Hiç yakışmıyor çünkü.
<ul style="list-style-type: none"> • Buradaki Göçebe oyunları ile ilgili tanıtım çalışmalarının yeterli olduğunu düşünüyor musunuz? 	<ul style="list-style-type: none"> • G10: Bu konuda çok düşünmedim açıkçası ama buraya gelen ülkeler kendi kültürlerini zaten burada yansıtıyor. Biz de onları bilmediğimiz için yeni yeni öğreniyoruz. Onun dışında açıkçası şu olsun, şöyle olur diyemeyeceğim yani. Yani, açıkçası çok oyun izleyemedik aslında.
<ul style="list-style-type: none"> • Buradaki organizasyonu beğendin mi? Bir sorun yaşamamışsınızdır umarım burada kalırken? 	<ul style="list-style-type: none"> • G16: Maçların programını, oyun yerlerini ve haritaları bir ay öncesinden falan görebilseydik daha iyi olurdu. Aslında onlara e-posta gönderdim ve etkinliğe katılabilmek için bilet almamız gerektiğini düşündük. Ama sonra bana geri döndüler ve bilet zorunluluğu olmadığını, tüm maçları izleyebileceğimizi, ancak kendimizin bir otel rezervasyonu yapmamız gerektiğini, konaklama konusunda bize yardımcı olamayacaklarını söylediler. Biz de İstanbul'da kalmaya karar verdik ve buraya sadece maçları izlemek ve eğlenmek için geldik.
<ul style="list-style-type: none"> • Organizasyonda hani ya şöyle olsaydı daha iyi olurdu diyebileceğiniz herhangi bir nokta var mı? (Bu etkinliğin, Göçebe Oyunlarının dünyaya tanıtılması açısından şöyle olsa iyi olurdu diyebileceğiniz şeyler var mı?) 	<ul style="list-style-type: none"> • G7: - Bana göre daha fazla tanıtım çalışmaları yapılmalı, reklamlarda oyunlardan bir parça da gösterilmeliydi. Halka daha fazla anlatacak şekilde olmalıydı. İşte sadece halkların oyunları şeklinde değil, büyük bir şölen, çok büyük bir bayram şeklinde tanıtılmalıydılar. Burada ister Kazak olsun, ister Kırgız, ister Türk, ister Özbek olsun, hepsi bir arada, kardeş gibi, siz şu tarafa bir gidip bakım isterseniz, şu hazırlıkların olduğu tarafa, orada kendi gözlemlerinizle görürsünüz, tüm dansçı çocuklarımız birbirleriyle el ele, kol kola, arkadaşça, dostça, kardeşçe birbirleriyle kaynaşıyorlar. • G8: – Yani bu organizasyonda, bence, müziksel olarak, yani konser alanında özellikle daha geleneksel veya daha bu konu ile alakalı kişileri çağırırsalar daha uygun olurmuş diye düşünüyorum. [...] Buradaki Göçebe oyunlarının tanıtımında hiçbir eksiklik yok. Yalnızca bazı eksikliklerin olduğunu düşünüyorum eleştirel olarak söyleyebileceğim. Onlara vereceği parayla gidip daha alakalı kişileri çağırırsalar daha mantıklı olurdu diye düşünüyorum. • G10: - Bu konuda çok düşünmedim açıkçası ama buraya gelen ülkeler kendi kültürlerini zaten burada yansıtıyor. Biz de onları bilmediğimiz için yeni yeni öğreniyoruz. Onun dışında açıkçası şu olsun, şöyle olur diyemeyeceğim yani. [...] - Çok güzel.

	<p>Organizasyon çok güzel. Ulaşım sıkıntısı var biraz. Yani burada...</p> <ul style="list-style-type: none"> • G12: - (Tanıtım) Daha iyi olabilirdi. • G11: - Evet, daha öncekileriyle ilgili tanıtım daha iyi olabilirdi.
--	--

Tablo 10. Etkinliklerin turizme katkısı ve ziyaretçi memnuniyet ilişkisi ile ilgili bulgular

4.2.2.3. KATILIMCI/ZİYARETÇİ MEMNUNİYET İLİŞKİSİ İLE İLGİLİ BULGULAR ve YORUMLAR

a) Memnuniyete ilişkin sorulardan alınan yanıtlara bakıldığında ziyaretçilerin büyük çoğunluğu etkinlikten memnun olduklarını, muhteşem şölen ve hatta olimpiyat tadında gösteri izlediklerini beyan etmişlerdir. Öte yandan tüm bu gösterilerin arasında en çok beğenilen ve dolayısıyla turistik çekim unsuru olarak Kökbörü oyununun ön plana çıktığı görülmüştür. DGO'nın genel amacının tüm dünyadaki göçebe toplulukların unutulmaya yüz tutmuş SOKÜM unsurlarını yeniden canlandırmak, korumak ve gelecek nesillere aktarmak olduğu göz önüne alındığında ve IV. DGO'na gelen ziyaretçilerin verdikleri cevaplara bakıldığında IV. DGO'nun düzenlendiği İznik'in destinasyon olarak tercih edilmesi hususunda, sosyo-kültürel ve psikolojik çekiciliklerin yanı sıra coğrafi açıdan İznik gölünün Isık-Göle'e benzemesinin özellikle doğal çekim unsurlarının ön plana çıktığını göstermektedir.

b) Beklentiye ilişkin sorular: gelindiğinde, özellikle daha önceki etkinliklerde programda olan ancak IV. DGO'nun programına dâhil edilmeyen birtakım geleneksel spor oyunlarının mevcut olduğu ve hatta DGO arasında turistik çekim unsuru olarak ön plana çıkan Kökbörü oyununun da programa son anda dâhil edildiğine dair yorumların olduğu ve bu tür konularda birtakım memnuniyetsizliğin mevcut olduğu tespit edilmiştir. Daha önceki DGO etkinliklerine katılmış ya da Kökbörü oyununu daha önce izlemiş olan görüşmecilerin yorumlarına bakıldığında DGO'nda Kökbörü oyununu sergileyen Kırgız atlarının daha öncekilere nazaran güçsüz, çelimsiz ve bu oyun için yetiştirilmemiş gibi gözüktüğünden, bundan dolayı da Kırgız Kökbörü takımının yenilgiye uğramış olabileceğinden söz ettiği de görülür. Bu konunun gerçekten mevcut olup, olmadığı daha sonrasında araştırılmış ve görüşmecilerden alınan bilginin doğruluğu ve güvenilirliği çeşitli dijital medya haberlerinden teyit edilmiştir.⁷⁴

⁷⁴ Azattık, BBC, Super İfo, Kabar vb. haber kanallarından alınan bilgiye göre Kökbörü için özel olarak

ETKİNLİĞİN/TURİZMİN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ İLE İLGİLİ SORULAR		
	Temel Sorular	Alt Sorular
Etkinliğin sürdürülebilirliği ne ilişkin sorular	<p>➤ Etkinliğin sürdürülebilirliği açısından DGO Kırgızistan’da düzenlenmeye devam etmeli miydi, yoksa Türkiye’ye devredilmesi iyi mi oldu? Neden?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • I. Etkinliğe nazaran II’inde ve bir sonrakilerde gelen turist sayısında artış gözlemlendi mi? • Bu yılki DGO’ya kaç ülke katılım sağladı, kaç ülkeden insanlar geldi, bununla ilgili bir bilginiz var mı acaba? • Bu etkinliğe yurtdışından sadece izleyici olarak gelenler çok oldu mu sizce? • Sırf bu etkinliği izlemek için ülke içinden ve özellikle de ülke dışından için gelen turistler oldu mu? • Özel olarak bu etkinliği izlemek için yurtdışından gelen turistlere rastladınız mı? • Dördüncü Dünya Göçebe Oyunlarında pek çok göçebe kültürü, etnik unsurlar ile tanıştınız. Şimdi onlar size oralara gitme gibi bir istek uyandırıyor mu? • Bir sonrakisi başka bir ülkede olursa gitmek ister miydiniz?
Müşteri sadakatine ilişkin sorular	<p>➤ Kaç yıldır bu etkinliğe katılıyorsunuz?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Buraya (DGO’na) ilk gelişiniz mi? • Buradaki kaçınıcı gününüz? • Kaç yıldır takip ediyorsunuz? • Sırf bu oyunlar için mi geldiniz? • Bu DGO’nın 4.sü. Öncekilerinde de hiç bulundunuz mu? • DGO’nın müşteri sadakatine olan etkisi ne derece olmuştur, birbirine tavsiye, tekrar gelme vb. gibi, müşterilerin devamlılığını sağlamada ne derece etkili olmuştur?

Tablo 11. Etkinliğin/turizmin sürdürülebilirliği ile ilgili sorular.

Son olarak 5. küme altına topladığımız ve etkinlik turizminin sürdürülebilirliğine ilişkin sorular da yine aynı şekilde “*Etkinliğin Sürdürülebilirliğine İlişkin Sorular*” ve “*Müşteri Sadakatine İlişkin Sorular*” kümesi

yetiştirilen Kırgız atlarının Türkiye’nin İznik bölgesinde düzenlenen Dördüncü Dünya Göçebe Oyunlarına getirilememiş olması, Kırgız basınında büyük yankı uyandırmış, birtakım memnuniyetsizlikler dile getirilmiştir. 28 Eylül 2022 tarihinde düzenlenen Kırgızistan Büyük Millet Meclisinin de gündemini oluşturan bu konu ile ilgili Kırgızistan Kültür, Bilişim, Spor ve Gençler Siyaseti Bakanı Azamat Camankulov, “Normalde Kökbörü için yetiştirilen 24 atımızın, 27 Eylül 2022 tarihinde götürülüp, 3 Ekim 2022 tarihinde geri getirilmesi konusunda “Moalem Aviation” şirketi ile anlaşmalar sağlanmıştı. Ancak Kökbörü oyununun programa dâhil edilip, edilmeyeceği hususundaki bilgi Türkiye’deki organizatörler tarafından bize çok geç ulaştırıldı. Şu anda bu oyun için Türkiye’nin atları tarafımızca kiralanmıştır. Oyuncularımız Kökbörü oyununu oynamaya hazırlar.” şeklinde açıklamada bulunmuştur. (bkz. <https://www.azattyk.org/a/koechmoendoer-oyunday-koekboeruechueloer-argymaktaryn-aly-p-bara-albay-kaldy-/32056164.html>; <https://www.bbc.com/kyrgyz/kyrgyzstan-62991005>; <https://m.facebook.com/azattyk.org/posts/5239334776177145/>; https://24.kg/sport/246383_kok_boru_vnesli_vprogrammu_vik_kyrgyzstantsyi_vozmut_loshadey_varendu/)

oluşturularak derlenmiş ve cevaplar da bu gruptandırmaya uygun şekilde Tablo 13'te sıralanmıştır.

ETKİNLİĞİN/TURİZMİN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ İLE İLGİLİ BULGULAR	
➤ ETKİNLİĞİN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİNE İLİŞKİN SORULAR	
Etkinliğin sürdürülebilirliği açısından DGO Kırgızistan'da düzenlenmeye devam etmeli miydi, yoksa Türkiye'ye devredilmesi iyi mi oldu? (Temel Soru)	
<p>Etkinliğin sürdürülebilirliği açısından Kırgızistan'da düzenlenmeye devam etmeli miydi, yoksa Türkiye'ye devredilmesi iyi mi oldu? Neden?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • G2: - Bu oyun (DGO) Kırgızların düzenlediği bir oyundu, öyle değil mi? I. DGO Kırgızistan'da düzenlenmişti ya, bu sene Türkiye'ye verildi. Seneye hangi ülkeye devredilir, şuan bilinmiyor ama, nerede düzenlenirse düzenlensin, hangi ülkede olursa olsun, Kırgızların oyunu olarak kalır. Kırgızların adını tanıtır. [...] Şimdi burada gelen kişi sayısı da çok Kırgızistan'a göre. Kırgızistan'da kaç sporcu geldi, kaç kişi geldi, sayısı belliydi ve ona göre yemek çıkarılırdı. Fakat Türkiye'ye daha çok ülkeden daha çok sporcu geldi. Onların kalacak yeri, yemeği, geliş-gidiş biletleridir, Türkiye büyük bir devlet olduğu için hepsini karşılıyor, orası öyle de, bunu Kırgızistan küçük devlet olduğu için tek başına kaldıramazdı. [...] (farklı ülkelerde devam etmesi) bence doğru bir karar. • G3: - Aslında biz göçebe topluluk olduktan sonra şu anda Türkiye'de, Türkiye'den sonra kim, hangi ülke devralır, Kazaklar mı alır, Özbekler mi alır, Moğollar mı alır yoksa Azerbaycanlılar mı alır, aslında kaç tane göçebe topluluk varsa, hepsi sırayla devralıp, bu etkinliği sırayla düzenlemeleri lazım. Hep bir tek Kırgızistan'da düzenlenecek olması çok yanlış olacaktı. • G5: - DGO'nun dünyaya tanıtılması açısından Türkiye'ye getirilmesi daha doğru oldu. Tanıtımı açısından doğru bir karar bence. [...] Dünya Göçebe Oyunlarını ilk kez 2012 senesinde Kırgız Hükümeti önermişti. Ondan sonra önceki Türk Konseyi, şimdiki Türk Devletler Teşkilatı karar verdi. Bu Dünya Göçebe Oyunlarıyla geleneksel sporlarımızı yaşatalım, dünyaya yayalım (tanıtalım) diye. Bu şekilde Kırgızistan'da ilk 3ü düzenlendi. Ondan sonra Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan 2018'de Kırgızistan'a resmî ziyarette bulunmuştu. Orada Dünya Göçebe Oyunlarını seyretti ve onu Türkiye'de de düzenleyelim diye bayrağı alıp Türkiye'ye getirdi. Bu sene 4.sü düzenleniyor İznik'te. 4. Göçebe Oyunları bittikten sonra bugün 2 Ekim'de kapanışı olacak. Kapanıştan sonra karar verecekler, bayrağı hangi ülkeye vereceklerine. Tahminimce Azerbaycan'ın talebi var, Kazakistan'ın talebi var. Azerbaycan'a verilecek diye düşünüyorum. Ondan sonra diğer ülkeler düzenlemeye çalışacaklar. • G9: - Aslında sürekli Türkiye'de devam etmesi gerektiğini düşünüyorum. Çünkü Kırgızistan özellikle Avrupa'ya çok uzak, Türkiye'ye de uzak ve birçok yere uzak. Avrupa'dan gelmek isteyen insanlar fazla gelemiyor. Ama bizim dışarıya açılmamız gerekiyor ki sadece kendi içimizde yaparsak, kendi kültürümüzü dışarıya tanıtamayız ki, globalleşen dünyada bizim de kendi kültürümüzde pastadan pay almamız gerekiyor. Yani şu zamanda birçok kültür kendi kendine unutulup, kayboluyor. Bizim de kendi

	geleneklerimizi unutmamamız ve başkalarına yaymamız gerekiyor.
• 1. Etkinliğe nazaran 2.sinde ve bir sonrakilerde gelen turist sayısında artış gözlemlendi mi?	• G3: - 1. Göçebe oyunlarımızda hem katılımcı hem de izleyici sayısı biraz az oldu. İkincisinde biraz daha arttı, fakat 3.sünde 100den fazla ülkeden çok fazla sayıda katılımcı oldu. Hem katılan sporcu sayısında hem de gelen turist sayısında büyük miktarda artış oldu.
• Bu yılki DGO'ya kaç ülke katılım sağladı, kaç ülkeden insanlar geldi, bununla ilgili bir bilginiz var mı acaba?	• G11: 175 ülkeden geldi diye duydum ben. • G12: Yüzden fazla ülkeden geldiklerini biliyoruz.
• Sırf bu etkinliği izlemek için ülke içinden ve özellikle de ülke dışından gelen turistler oldu mu?	• G1: - Biz Kırgızistan'dan geldik. Dünya Göçebe Oyunlarını izlemek için işte o bizim Kökbörücülerin (Kökbörü oyunu) ⁷⁵ peşinden, işte benim eşim (kocam) de var, Kökbörücülerin hayranı olarak onlara destek vermek için geldik. • G4: - Gelenler çok fazla, bence. Bizzat izlemek için gelen izleyiciler çok oldu. Örneğin biz kendi gözlerimizle gördük. Tâ Kırgızistan'dan buraya VAZ 2106 Jiguli markasında bir arabasıyla gelenleri gördüm. ⁷⁶ [...] Evet, hem yerinde izlemek hem de hemşerilerine destek olmak için gelmişler. Kazakistan'dan da gelenler oldu. Türkiye'de doğup büyüyen Kazak kardeşlerimiz destek vermek için geldiler. Ayrıca biz dün İngiltere'den, Hollanda'dan gelenlerle karşılaştık. Çok değişik ülkelerden gelenler var, Avrupa'nın pek çok ülkesinden gelenleri gördük. İzlemek ve sevdikleri takımlara destek olmak için gelmişler. • G5: - Sırf izleyici olarak mı... Valla... ben dün biriyle karşılaştım, İspanya'dan gelmiş.[...] Evet, izlemek için gelmiş. O ilk 3'üne gitmiş, Kırgızistan'a gitmiş ve şimdi buraya da gelmiş. Burada Kökbörü seyrederken karşılaştım. O da onu izlemek için gelmiş. Resimlerini çekiyordu. [...] ilk 3'ünü izleyenler 4.sü burada olacak diye buraya geliyorlar. • G7: - Elbette. Şimdi ilki sizlerde, yani Isık-Köl'de olmuştu ya, o zaman Kazakistan'dan insanlar geldi izlemek için, yurt dışından da pek çok insan geldi. Şimdi burada da, Türkiye'ye de çok değişik ülkelerden izlemek için gelenler var. Türkî devletlerden gelenler var, Mısır'dan gelenler varmış, bir de İsrail'den gelenler varmış. Sonra İngiltere'den gelen İngilizleri gördüm. Buna bakarak, bu etkinliğin çok özel, çok ilgi çekici olduğunu söyleyebiliriz. Bundan dolayı bana göre bu etkinliğin geleceği parlaktır, çok büyük bir başarılarla imza atacaktır.
• Dördüncü Dünya Göçebe	• G7: - Elbette. Şimdi ilki sizlerde, yani Isık-Köl'de olmuştu ya, o

⁷⁵ Kökbörü – Bayge (Ödül), Ulak Tartış (Oğlak Oyunu) gibi isimlerle de bilinen, amacı oyun alanı içerisinde yer alan oğlağı kaparak hedefe ulaştırmak olan ve 12 oyuncu, 1 antrenör, 3 seyis olmak üzere 16 kişilik bir takımdan oluşan Kırgızistan'ın ulusal binicilik oyununun adıdır.

⁷⁶ Bu konuda sırf bu etkinliğe destek vermek hem de yerinde izlemek için Kırgızistan'ın Oş şehrinden bisikletiyle tek başına yola çıkıp, 45 günlük zorlu yolculuğun ardından İznik'e ulaşan 75 yaşındaki emekli judo ustası Mamıt Taştanov'un hikâyesi de oldukça etkileyicidir (<https://kabar.kg/news/vik-2022-75-letnii-mamyt-tashtanov-dobralisia-na-velosipede-iz-osha-do-iznika/>; <https://kyrgyzcha.site/t%D2%AFrkiyaga-velosiped-menenketken-75-zhashtagy-m-tashtanov-zholdon-k%D2%AFt%D2%AFIb%D3%A9g%D3%A9n-okuyalarga-tushboldu/janylyktar/>; <https://bulak.kg/2022/09/28/75-letnij-zhitel-osha-za-45-dnej-dobralisia-na-velosipede-doturtsii-posmotret-vik/>; <https://mir24.tv/news/16519372/put-na-vsemirnye-igry-kochevnikov-pensioner-iz-kyrgyzstana-otpravilsya-v-turciyu-na-velosipede>; <https://www.instagram.com/p/CjCoJvnsA6m/>).

<p>Oyunlarında pek çok göçebe kültürü, etnik unsurlar ile tanıştınız. Şimdi onlar size oralara gitme gibi bir istek uyandırıyor mu? (IV. Bir sonraki başka bir ülkede gitmek ister miydiniz?)</p>	<p>zaman Kazakistan'dan insanlar geldi izlemek için, yurt dışından da pek çok insan geldi. Şimdi burada da, Türkiye'ye de çok değişik ülkelerden izlemek için gelenler var. Türkî devletlerden gelenler var, Mısır'dan gelenler varmış, bir de İsrail'den gelenler varmış. Sonra İngiltere'den gelen İngilizleri gördüm. Buna bakarak, bu etkinliğin çok özel, çok ilgi çekici olduğunu söyleyebiliriz. Bundan dolayı bana göre bu etkinliğin geleceği parlaktır, çok büyük bir başarıya imza atacaktır.</p> <ul style="list-style-type: none"> • G8: - Evet. [...] buraya kesinlikle gelmem gerektiğini düşündüm. Çünkü daha öncekileri Kırgızistan'da oluyordu ve gitme imkânım olmuyordu. Ama bu sefer Türkiye'de ve hatta Bursa'da olacağı için buna canı gönülden gelmek için can attım. [...] Yani, ne desem, birçok kültürü ve lezzeti görmüş oldum. Bir yandan da bu kültürlerin daha çok içine girebilmek için... benim de bir hevesim var küçüklükten beri. Dünyada farklı ülkelere gidip, gezmek istiyorum. O yüzden bir yandan dil öğreniyorum, bir yandan insanlarla tanışıp, çevre oluşturuyorum ve kültürü öğrenmeyi çok seviyorum. İnsan sarrafı olmak denilir ya, bu yüzden özellikle Hindistan'a gitmeyi çok isterdim ama burada tanıyıp da gitmek istediğim yer dersiniz, herhalde, Moğolistan başta olmak üzere birçok öbür ülkeler var. • G9: - Kesinlikle. [...] Tek başıma, otostopla bile giderim yani. O derece hevesliyim. • G10: - Evet, kesinlikle. • G11: - Evet, aynen, isterim. • G13: - İmkân olursa giderim. Neden gitmeyeyim. Ben emekliyim, aylakım yani. Gücüm yettiğince bir de. Yaşlandık artık. Biraz da büyük ameliyat geçirdim, karaciğer nakli oldum. Fazla ayakta duramıyorum. Yaşlıyız artık. Küçük çocuklar çalışmaya başladı. Giderim ben, özellikle Kırgızistan'a. [...] Kim bilir, tekrar kendi arabamla İran üzerinden, ay, nasıl yoldan gidiyorduk biz, şimdi buradan Doğubeyazıt'tan İran'a giriyorduk, İran'dan Türkmenistan'a Sol kapı vardı. 1300 km Aşgabat yol yani. Bir de öbür kapı vardı, şimdi onu unuttum. Türkmenistan'ı boydan boya geçiyor. Özbekistan'a geçtim. Türkmenistan'dan Cartcurt şehri. Carcurt'tan sonra artık Buhara 90 km. Orada oturup yemek yediğimiz de, yattığımız da kamyon içinde. Oradan Semerkant. • G14: - Evet, çok ilgilenirdim, evet, tabii ki giderdim. [...] Bu seferkisini duyunca "Bu oyunlar ne kadar süredir devam ediyor, ne izleriz, hangi oyunlar var, hangi sporlar var" gibi araştırmalar yaptık. Bu yüzden çok iyi bilgi sahibi olduğumuzu düşünüyorum çünkü önceki etkinliklere ait birçok bilgi vardı.
<p>➤ MÜŞTERİ SADAKATİNE İLİŞKİN SORULAR</p>	
<p>Kaç yıldır DGO etkinliğine katılıyorsunuz? (Temel Soru)</p>	
<p>• Kaç yıldır DGO etkinliğine katılıyorsunuz?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • G1: - Biz Kırgızistan'dan geldik. Dünya Göçebe Oyunlarını izlemek için, işte o bizim Kökbörücülerin (Kökbörü oyunu) peşinden, işte benim eşim de var, Kökbörücülerin hayranı olarak onlara destek vermek için geldik. Kırgızistan'daki ilk üçüne de gitmiştik. • G2: Biz her zaman katılırız. Etnospor'a da bizi davet ederler, geliriz, Kökbörü oyununu oynayan sporcularımız, aşık atma

	<p>oyuncularımız, güreşçilerimiz, hepsi var bizde. [...] Biz Kırgızistan'daki organizasyonu da gördük.</p> <ul style="list-style-type: none"> • G3: Dünya Göçebe Oyunlarına derken, sürekli olmuyor ki bu oyun. 2014'te oldu, 2016'da oldu, 2018'de oldu. Başlangıcından beri katılıyorum, hakem grubunda yer aldım, antrenörlük yaparak, her seferinde katılıyorum.
<ul style="list-style-type: none"> • Buraya (DGO'na) ilk gelişiniz mi? 	<ul style="list-style-type: none"> • G6: (Türkiye'dekisine) İlk kez geliyorum. Dört geceliğine geldik buraya. Bu Oyunu izlemeye. (Gülüyor) Birkaç yıl önce oraya (Kırgızistan'a) tatile gitmişim. Şey, orada üç hafta tatil yaptım. Oş'a, Bişkek'e, Isık-Göle'e ve Naryn ve Torugart Geçidi'ne gittim. Ve böylece dolaştım ve bozüy dedikleri çadırlarda kaldım. Herşey çok güzeldi, yani harikaydı. Ne kadar güzel bir ülke. • G13: - Ben zaten Perşembe gelecektim ama çok kalabalık olacak diye. Reisi görmeden olmaz ama göremedim işte. Dedim sonra Pazar gideyim de, çocuğu-çoluğu da götürüyüm bari. Perşembe gelseydim o gün görecektim. • G10: - Daha bugün geldik. İlk kez geldik. [...] Bu sene öğrendik aslında. Daha önce Kırgızistan'da gerçekleşmiş, sanırım, ilk üçü. Dördüncüsü burada olacak diye öğrendik biz de. Bize de izlemek nasip oldu. Çok güzel oldu.
<ul style="list-style-type: none"> • Buradaki kaçınıcı gününüz? 	<ul style="list-style-type: none"> • G14: İlk kez. İlk günden beri her gün buradayım. Daha öncekilerine gitmedim. Keşke daha önce haberim olsaydı, o zamanlar öğrenmiş olsaydım. Fakat 2 sene önce öğrendiğimizde hemen gelmek istedik, fakat Covid-19 salgını yüzünden iptal oldu ve sonunda buradayız.
<ul style="list-style-type: none"> • Kaç yıldır takip ediyorsunuz? 	<ul style="list-style-type: none"> • G10: Bu, DGO'na ilk gelişim. Yıllardır çok yakından takip ediyorum ama burada yaptığınız harika sporları ilk kez görüyorum. • G15: - Aslında bu benim ikinci kez katılımım. Kırgızistan Çolpon-Ata'da iken de ilgimi çekmiş, gitmişim. Ah evet, orası güzel bir ülke ve harika bir deneyimdi. • G16: - En son 2018'de gitti. Kırgızistan'dakisine gitti, döndüğünde bize anlattı ve çok ilgimizi çekti ve biz de gelmeye karar verdik. Bu fikir çok hoşuna gitti. [...] Buraya sadece maçları izlemek ve eğlenmek için geldik.
<ul style="list-style-type: none"> • Öyleyse bu Dünya Göçebe Oyunlarının 4.sü. Öncekilerinde de hiç bulundun mu? 	<ul style="list-style-type: none"> • G14: 2 sene önce öğrendiğimizde hemen gelmek istedik, fakat Covid-19 salgını yüzünden iptal oldu ve sonunda buradayız.
<ul style="list-style-type: none"> • Sırf bu oyunlar için mi geldiniz? 	<ul style="list-style-type: none"> • G6: - Dört geceliğine geldik buraya. (- Bu oyunlar için mi?) - Evet. (Gülüyor) [...] Kırgızistan'dayken duymuştum.
<ul style="list-style-type: none"> • Turist sadakati açısından da yeterli görüyor musunuz? 	<ul style="list-style-type: none"> • G10: - Evet, kesinlikle. Bir de bütün Türkmen (Türk demek istedi) ülkelerini birbirine bağladığını düşünüyorum.

Tablo 12. Etkinliğin/turizmin sürdürülebilirliği ile ilgili bulgular.

4.2.2.4. ETKİNLİĞİN/TURİZMİN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ İLE İLGİLİ BULGULAR ve YORUMLAR

a) **Etkinliğin sürdürülebilirliğine ilişkin sorulardan** alınan yanıtlara bakıldığında IV. DGO etkinliğinin, turizmde sürdürülebilirliğin amaçlarından biri olan ziyaretçi tatmini açısından belirli bir oranda başarı sağladığı anlaşılmaktadır. Öte yandan DGO'nun ilk 3'ünde olduğu gibi, Kırgızistan'da devam etmesi yönündeki soruya verilen yanıtlara bakıldığında görüşmecilerin tamamının farklı ülkelerde yapılmasının özellikle DGO'nun tanıtımı açısından olumlu katkılarının olduğu belirtilmiştir. Böylece DGO'nun global bir turizm ürünü olarak dünya çapında markalaşmasını sağlayabilir. Ancak bu yolda sadece ve sürekli olarak bir ülkede yapılması değil, tıpkı olimpiyat oyunlarında olduğu gibi katılımcı ülkeler arasında oylamalara ya da kazanılan başarı oranlarına göre bir sonraki ülkeye devredilmesi yerinde olacaktır. Diğer bir yandan ilk DGO'dan bu yana gerek katılımcı ülke sayısı, gerek izleyici sayısında sürekli bir artışın mevcut olduğunu söylemek mümkündür. Bu da DGO etkinliğinin sürdürülebilirlik potansiyelinin yüksek olduğuna işaret eder. Ayrıca bu tür etkinliklerde oyunlar arasında da temel çekim unsuru olarak DGO'nı bir marka olarak özdeşleştirip, tüm dünyaya tanıtılabilecek birtakım unsurların mevcut olduğundan da söz etmemiz mümkündür. Özellikle Kökbörü'nün bu görevi üstlenebilecek nitelikte olduğu, gelen misafirlerden alınan yanıtlardan anlaşılmaktadır. Öte yandan bu tür oyunların tıpkı olimpiyat oyunlarında olduğu gibi, katılımcı ülkeler arasında el değiştirmesinin, bu ülkeler arasındaki turist hareketliliğine oldukça olumlu katkıların olacağı görüşmecilerin başka ülkelerde yapıldığı takdirde o ülkelere gitme hususundaki istek ve arzularından da görülebilmektedir.

b) **Müşteri sadâkatine ilişkin sorular**, bir önceki sürdürülebilirlik sorularının devamı niteliğinde olup, alınan yanıtlara bakıldığında, DGO'nı izlemeye gelen ziyaretçilerin, özellikle de yurtdışından gelen turistlerin çoğunun bir önceki etkinliklere de katılmış oldukları ve katıldıkları etkinliklerde yaşadığı unutulmaz deneyimlerinin müşteri sadakatine olumlu yönde etki ettiği anlaşılmıştır. Dolayısıyla mülâkat yoluyla toplanan veriler ve ikincil kaynaklardan da alınan bilgiler ışığında DGO etkinliğinin, ziyaretçi tatminini karşılayan, yüksek oranda müşteri sadakatini kazanmış, sürdürülebilir nitelikte bir mega-etkinlik olduğunu söylememiz

mümkündür. Ancak DGO etkinliğinin organizasyonu konusundaki mevcut sıkıntıların giderilmesi bu organizasyonun daha sağlam temellere sahip olmasını ve böylece etkinliğin devamlılığı ve sürdürülebilirliğini olumlu yönde etkileyeceği aşikârdır. Zira, sürdürülebilir turizmin en temel özelliği hem yerel halk hem de turistlerin ihtiyaçlarının giderilmesi ve turistik çekicilik olarak değerlendirilen kaynakların korunması ve zenginleştirilmesidir (David, 2016). Bunun yanı sıra sürdürülebilir turizm yaklaşımı ile çevresel kaynakların optimal kullanımı, ev sahibi toplulukların sosyo-kültürel özgünlüğüne saygı duyulması, yerleşik ve yaşayan kültürel mirasın, geleneksel değerlerin korunması ve kültürler arası anlayışa katkıda bulunma, tüm paydaşlara adil bir şekilde dağıtılan sosyo-ekonomik faydalar sağlama yoluyla uygulanabilir ve uzun vadeli ekonomik operasyonlar garanti altına alınabilir (UNWTO, 2012; Akdu, 2019:133).

4.2.3. Görüşmelerinin Genel Değerlendirilmesi ve Tespitler

SOKÜM ile ilgili bulgulara bakıldığında;

Etnik oyunların turizme büyük katkı sağladığı, geleneksel oyunların arasında cazibe unsuru olarak Kökbörü oyununun ön plana çıktığı ve geleneksel yiyecek-içecek ve geleneksel kılık-kıyafetlerin de turizme katkı sağlayan unsurlar olduğu ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla, buradan hareketle gerek göçebe oyunları olsun, gerek kılık-kıyafet olsun, etnografik unsurların (SOKÜM unsurlarının) bir arada sunulmasının ülke tanıtımında daha etkili bir yöntem olduğu (ki Dördüncü Dünya Göçebe Oyunlarında bu tür SOKÜM unsurlarının birlikte sunulduğu görülmüştür) anlaşılmıştır. SOKÜM unsurlarının ülke ve bölge kültürünün tanıtımındaki öneminin yanı sıra, bu tür etkinliklerin, düzenlendiği bölgeye/ülkeye ülke/bölgeye turist çekimi hususunda olumlu etkilerinin bulunduğu görülmüştür. DGO'nda Türk kültürünün doğru şekilde tanıtılmasının ülke imajı ve Türk milli değerleri unsurları açısından önemli olduğu ve zellikle atalarımızdan bize miras kalan ve unutulmaya yüz tutmuş manevi zenginliklerimiz olan at yarışı, okçuluk vb. geleneksel oyunların yeniden canlandırılması ve halka tanıtılarak, gelecek nesillere aktarılması her milletin kendi geçmişini, atalardan gelen geleneklerini unutmadan canlı tutması bakımından son derece önemli olduğu anlaşılmıştır.

DGO’nda sergilenen kültürel unsurlara açısından göçebe toplulukların kültürel açıdan benzer yönlerinin oldukça fazla olduğu; özellikle tüm göçebe kültürün hemen hepsinde, coğrafyalara göre ufak tefek farklılıklara sahip olmakla birlikte pek çok ortak oyun türünün mevcut olduğu görülmüştür. Ziyaretçilerin SOKÜM unsurlarına olan ilgisi bakımından özellikle millî yiyecek-içecekler, geleneksel spor oyunlarından Kökbörü, komuz, bozüy ve özellikle de Kırgız kalpak’ının ön plana çıktığı, ayrıca Kökbörü’nün yanısıra, Geleneksel Okçuluk, Güreş ve Aşık Atma oyunlarının beğenilen oyun türleri arasında olduğu tespit edilmiştir.

Organizasyon ve tanıtım ile ilgili bulgulara bakıldığında ise;

Etkinliğin lokasyon tercihi konusunda büyük oranda başarılı olduğu anlaşılmalı birlikte, konaklama hususundaki kapasite yetersizlikleri ve turizm danışma noktasının bulunmayışı göze çarpan ortak olumsuzluklar arasında sayılabilir. Bunların yanı sıra çevirmen eksikliği, akıllı bilgilendirme panolarının mevcut olmayışı, özellikle yurtdışından gelen yabancı ziyaretçilerin soru sorup, bilgi alabilecekleri yetkili kişilerin bulunmayışı yapmış olduğumuz görüşmeler neticesinde elde edilen organizasyon hususundaki diğer zayıf yönleri ortaya sermektedir.

Ancak öte yandan tanıtım konusunda da her ne kadar yurtiçi tanıtımlarının yeterli seviyede yapıldığını söylemek mümkün olsa da, yurtdışı tanıtım (reklam) çalışmalarının yetersiz seviyede kaldığı ve yurtdışındaki acentelerin de bu tanıtımda daha aktif rol alması gerektiği tespit edilmiştir.

Katılımcı/ziyaretçi memnuniyet ilişkisi ile ilgili bulgulardan hareketle ziyaretçilerin neredeyse tamamının gösterilerden ve dolayısıyla etkinlikten memnun kaldıklarını, özellikle Kökbörü oyununun turistik çekim unsuru olarak bir marka haline dönüşüp, ön plana çıktığını söylemek mümkündür. Beklentilerinin karşılanıp karşılanmadığı hususunda ise Kökbörü için özel olarak yetiştirilmiş atların bu oyunun oyuncularını tarafından yöreye getirilememiş olması gibi bir takım lojistik aksaklıkların yaşandığı tespit edilmiştir. Ayrıca Kırgız Güreşi oyununun asıl programa alınmayışı da ikincil bir memnuniyetsizlik olarak karşımıza çıkmıştır.

Etkinliğin/turizmin sürdürülebilirliği ile ilgili bulgulardan yola çıkarak DGO’na ilk etkinlikten bu yana gerek katılımcı ülke sayısı, gerek izleyici sayısında sürekli bir artışın mevcut olduğunu söyleyebilmemiz mümkündür. Bu durum

SOKÜM unsurlarının, özellikle geleneksel etnik spor oyunlarının turist çekimi ve etkinliğin sürdürülebilirliği açısından olumlu büyük etkilere sahip olduğunun bir göstergesidir. IV. DGO etkinliğinin, turizmde sürdürülebilirliğin amaçlarından biri olarak ziyaretçi tatmini hususunda belirli bir başarı sağladığı ve yüksek oranda müşteri sadakatini kazanmış, sürdürülebilir nitelikte bir mega-etkinlik olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca DGO etkinliğinin katılımcı ülkeler arasında sürekli el değiştirmesinin de, bu ülkeler arasındaki turist hareketliliğine oldukça olumlu katkıların olacağı görülmüştür.

Fakat diğer bir yandan tüm bu olumlu geri dönüşlerin yanı sıra ziyaretçilerin, özellikle deniz aşırı ülkelere gelen ziyaretçilerin yurtdışı tanıtımının yok denilecek kadar az olması, yurtdışından gelecek ziyaretçilere yönelik destinasyona özel paket turların bulunmaması ve dolayısıyla etkinliğin yapıldığı alana yakın konaklama yerleri ve konaklama yerlerinden etkinliğin yapıldığı alana ulaşımın ne şekilde sağlanacağı hususunda geri dönüş alamadıkları gibi olumsuz görüşlere rastlanmıştır.

Mülakat verilerinden alınan bilgilerden hareketle ilk DGO'dan bu yana gerek katılımcı ülke sayısı, gerek izleyici sayısında sürekli bir artışın mevcut olduğunu söylemek mümkündür. Bu da DGO etkinliğinin sürdürülebilirlik potansiyelinin yüksek olduğuna işaret eder. Öte yandan ziyaretçiler tarafından çok beğenilen ve bir turistik çekim unsuru olma niteliğine sahip Kökbörü, Okçuluk gibi geleneksel spor oyunları, DGO'nun global bir turizm ürünü olarak dünya çapında markalaşmasını sağlayabilir. Ancak bu yolda sadece ve sürekli olarak bir ülkede yapılması değil, tıpkı olimpiyat oyunlarında olduğu gibi katılımcı ülkeler arasında oylamalara ya da kazanılan başarı oranlarına göre bir sonraki ülkeye devredilmesi yerinde olacaktır. Ancak bununla birlikte DGO etkinliğinin organizasyonu konusundaki tanıtım çalışmalarındaki, organizasyon ve lokasyon konularında mevcut sıkıntıların giderilmesi bu organizasyonun devamlılığı ve sürdürülebilirliğini olumlu yönde etkileyeceği aşikârdır.

SONUÇ

Dünya Göçebe Oyunları, göçebe toplulukların unutulmuş, terk edilmiş ya da unutulmaya yüz tutmuş somut olmayan kültürel miras unsurlarını, insanlığın millî, manevi değerlerini geri döndürme, canlandırma, koruma ve gelecek nesillere aktarma girişimidir. Dünya Göçebe Oyunlarının resmi sitesinde yer alan tanıtım yazısında belirtildiği gibi, insanlar spor becerilerini sergileyerek, kendilerine özgü kültürlerini, geleneklerini, göreneklerini, yaşam biçimlerini, kıyafetlerini, dillerini, karakterlerini ve davranışlarını sergileyerek, barışçıl, yaratıcı bir şekilde var olma haklarını gerçekleştirebilmişlerdir (worldnomadgames.com/kg). Her millet kendi hak ve özgürlükleri için yüzyıllar boyunca mücadelede kullandıkları araç, gereç, silah, teknik ve taktikleri, bu kez farklı bir amaç için; sorunlarını barışçıl yollarla çözebilmek amacıyla, bunları oyun haline dönüştürmüşler ve bu şekilde göçebe hayatının benzersiz ürünleri olan geleneksel oyunları ortaya çıkarmışlardır.

Eski çağlarda ortaya çıkan ve yüzyıllar boyunca gelişen Kırgız geleneksel oyunları ve yarışmaları, gençlerin eğitiminde, dövüş sanatlarına hazırlanmasında önemli rol oynamıştır. Dünyadaki diğer göçebe topluluklarda da görüldüğü gibi, Kırgızistan'ın ulusal kimliği ve etnosporu, yüzyıllardır süregelen gelenek-görenek, iklim, coğrafi koşullar ve göçebe toplumların yaşam tarzlarının en temel unsuru olan hayvancılık ile bağlantılı olarak gelişmiştir. Sovyet döneminden başlayarak ve özellikle de Kırgızistan Cumhuriyeti'nin bağımsızlığını kazandığı 1991 sonrası egemenlik döneminde geleneksel oyunlar ve müsabakalar hızla gelişmiş ve uluslararası statü kazanmıştır. Bu gelişmelerin bir sonucu olan Dünya Göçebe Oyunları, 2014 tarihinden itibaren 3 kez periodik olarak iki yılda bir Kırgızistan'ın Isık-Göl Bölgesinde düzenlenmiş ve dördüncüsü 29 Eylül – 02 Ekim 2022 tarihleri arasında Türkiye'nin İznik gölü kıyısında yapılmıştır.

Dünya Göçebe Oyunları özelinde somut olmayan kültürel miras unsurlarının etkinlik turizmi kapsamında değerlendirilmesine odaklanan bu araştırma kapsamında 02 Kasım 2022 tarihinde IV. Dünya Göçebe Oyunları, gelen ziyaretçi ve

katılımcılara mülâkat yapma amacıyla ziyaret edilmiştir. Etkinliğe katılan yerli ve yabancı katılımcı ve ziyaretçilerden mülâkat yöntemiyle alınan verilerin değerlendirilmesi sonucunda, ziyaretçilerin DGO'na gelme sebeplerinin özünde göçebe kültürüne olan ilginin yattığı, özellikle de Kırgız göçebe hayatına ve geleneksel atlı spor oyunu olan Kökbörü'ye duydukları ilgiden kaynaklandığı tespit edilmiştir. Müşteri memnuniyetinin genel itibariyle yüksek olduğu görülen bu etkinlikte aynı zamanda organizasyondan kaynaklı birtakım sıkıntıların yaşandığı da yapılan mülâkatlar neticesinde anlaşılmıştır. Yaşanılan bu sıkıntılardan biri, büyük çaplı, mega-etkinlik olarak tanımladığımız bu etkinliğin yurtdışı tanıtımı konusunda yetersiz kalmış olmasıdır. Tespit ettiğimiz diğer sıkıntılar ise sırasıyla, etkinlikle bağlantılı olacak şekilde, ulaşım ve konaklama imkânı konusundaki birtakım yetersizlikler; etkinlik alanında danışma ofisinin bulunmaması; yurtdışından gelen sporcu ve sanat ekiplerinin çevirmen ihtiyacının karşılanmaması vb. gibi konulardır.

DGO'nun, katılımcı ülkelerin geleneksel ve etnik kültürlerini sergileyebilecekleri büyük çaplı bir mega-etkinlik olması ve dolayısıyla yurtiçi, yurtdışından büyük çapta turist çekme potansiyeline sahip olması, etkinlik turizminin alternatif bir turizm çeşitliliği olarak geliştirilebileceğine işaret etmektedir. Bunun için ise yurtiçi tanıtımlarının yanı sıra özellikle yurtdışı tanıtım çalışmalarının eksiksiz ve büyük çapta yapılması gerekir. Bu bağlamda organizasyon konusunda Kültür ve Turizm Bakanlığı ve TÜRSAB'ın vasıtasıyla yurtiçi acentelerinin DGO'nun tanıtımı konusunda ve özellikle de yurtdışına tanıtımı hususunda daha aktif rol oynamaları için teşvik edilmeleri gerektiği düşünülmektedir. Örneğin, THY başta olmak üzere diğer hava yollarının da destekleriyle yurtdışı acentelerine DGO'nun dâhil edildiği Türkiye tanıtımına yönelik indirimli paket tur satışının ve uçuşlarının desteklenmesinin teşvik edilmesi sağlanabilir.

Organizasyonda yaşanan diğer sıkıntıların önlenmesi için ise koordinasyonun titizlikle yapılması, katılımcı ülkelerin organizatörleri ile istişare yapılarak, hangi oyunun hangi saatte ve hangi sahada yapılacağını 15-20 dakika öncesinde yeniden gösteren bir billboard (elektronik pano vb.) gibi bilişim teknolojilerden faydalanılarak duyuru yapılmasının bu tür karışıkların önlenmesi konusunda yararlı olacağı düşünülmektedir. Öte yandan konaklama hususundaki sıkıntılar göz önüne alındığında, organizasyonun lokasyon tercihini yaparken pek çok unsurun yanı sıra

tercih edilen lokasyonun lojistik ve konaklama kapasitesinin de dikkate alınması gerektiği önem arz etmektedir.

Aslında bu tür mega-etkinliklerde (örneğin, Olimpiyat oyunlarında olduğu gibi) pek çok turizm acentesi ile işbirliği yapılarak, destinasyon pazarlaması başta olmak üzere sadece bu amaca yönelik uçuş-konaklama dâhil rehberli paket turlar yapılabilir. Dolayısıyla bu durum hem çevirmen hem rehber konusundaki sıkıntıların giderilmesine hem de daha koordineli bir şekilde etkinliğe katılımın sağlanmasına yardımcı olacaktır. Ayrıca SOKÜM unsurlarının turistik çekim unsuru olarak kullanılabilmesi için yurtiçi-yurtdışı tanıtım çalışmalarının titizlikle yapılması oldukça büyük önem arz eder. Bunun haricinde Birinci, İkinci ve Üçüncü DGO’nda olduğu gibi, DGO’na katılan yerli ve yabancı turistlere yönelik sadece DGO’na özgü küçük hediyelik eşyalar, örneğin DGO’nın logosunun bulunduğu ya da etkinliği tanıtan anahtarlık, beyaz pars veya yavrukurt maskotu oyuncağı vb. etkinliğe yönelik pazarlama unsurları da müşteri memnuniyeti ve sürdürülebilirlik açısından önemlidir.

Göçebe Oyunlarının uluslararası düzeyde düzenlenmesi, sadece Kırgızistan halkı için değil, tüm Orta Asya bölgesi topluluklar ve hatta tüm dünyadaki göçebe topluluklar için fayda sağlayabilir. Kırgızistan, imzasını attığı bu Dünya Göçebe Oyunları başlıklı uluslararası mega-etkinlik organizasyonu aracılığıyla ülkenin kültür ve spor endüstrisine olduğu gibi, turizm endüstrisinde yeni ortaya çıkan etkinlik turizmi sektörünün de gelişimine büyük katkıda bulunmaktadır. Bu etkinlik, Kırgızistan Cumhuriyetinin uluslararası düzeyde organizatör olarak programını, temellerini ve millî spor geleneklerini, somut olmayan kültürel miras unsurlarını ortaya koyduğu benzersiz bir etkinliktir.

Kırgızistan’ın Isık-Göl bölgesinde düzenlenen Birinci, İkinci ve Üçüncü Dünya Göçebe Oyunları ve Türkiye’nin İznik şehrinde düzenlenen Dördüncü Dünya Göçebe Oyunları, hem Kırgızistan Cumhuriyeti ve halkının uluslararası platformda tanınırlığının artmasını sağlamış, hem de ülke için yeni ekonomik ve sosyal fırsatlar yaratmanın yanı sıra ülke içinde siyasi istikrarın artırılmasına ve bölgedeki komşu ülkelerle de ilişkilerin geliştirilmesine yardımcı olmuştur. Dolayısıyla, uluslararası bir etkinlik olan geleneksel spor oyunları ve diğer somut olmayan kültürel miras unsurları, düzenlendiği bölgenin, ülkenin gelişimi için alternatif bir fırsat sunmuştur.

Bu kapsamda turizm alanında SOKÜM unsurlarının turistik ürün olarak geliştirilmesi ve pazarlamasından sağlanan gelirlerin artırılması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması için kamu kurumları, özel kurum ve kuruluşlar, üniversiteler, yerel yönetimler ve el sanatçıları, koordineli olarak çalışma yürütmelidirler. Ayrıca SOKÜM unsurlarının turistik ürün/değer olarak pazarlanması konusunda çeşitli projelerin geliştirilmesi, ülkenin ekonomik kalkınmasına katkıda bulunacaktır. Ayrıca geliştirilen projeler kapsamında halkın somut olmayan kültürel miras konusunda bilinçlendirilmesine ve kültürel değerlerin korunması, geliştirilmesi ve gelecek kuşaklara aktarılması amacıyla yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası düzeyde çeşitli etkinlikler düzenlemelidir. Zira etkinliklerde oluşturulan sosyal etkileşimlerin yoğunluğu ve yakınlığı bir aidiyet duygusu uyandırabilir. Festivaller böylece topluluk değerlerinin, kimliğinin ve kültürel sürekliliğin gerçekleştirildiği yerler olup insanlara topluluklarına bağlanmaya, grup kimliğini güçlendirmeye katkı sağlamakla geleneğin aktarılmasında önemli bir hususiyet oluşturur. Bunlarla birlikte müzik, dans ve tiyatro genellikle turist çekmeyi amaçlayan ve düzenli olarak turizm güzergâhlarında yer alan kültürel tanıtımın temel özellikleridir. Bu ise, UNESCO raporlarında da belirtildiği üzere, bir ülke veya toplum için daha fazla ziyaretçi ve artan gelir demektir. Turizm, geleneksel sahne sanatlarının yeniden canlanmasına katkıda bulunabilir ve somut olmayan kültürel mirasa bir “piyasa değeri” verebilir (UNESCO ICH, Performing Arts; Rzayeva, 2019).

Ayrıca dijital ticaretin küreselleştirmesi ile SOKÜM unsurlarını dünyaya kolaylıkla tanıtılma fırsatı sayesinde söz konusu ülkeye ya da bölgeye turist akışının artırılması sağlanabilmekte; son zamanlarda artan talepler doğrultusunda bölgenin doğal yaşantısını yakından görme ve otantik deneyim imkânı sunan etkin katılımlı ve deneyimleyerek öğrenme fırsatları öneren etkinlik turizmi gibi sürdürülebilir turizm çeşitlerinin artırılması vasıtasıyla da SOKÜM unsurlarının turistlerle sağlıklı ve güvenilir bir şekilde tanıtılması, pazarlanması sağlanabilmektedir.

KAYNAKÇA

- Abitov B. (2017). “Vsemirniye İgrı Koçevnikov kak vajniy etap razvitiya analogov olimpiyskih igr”, *İzvestiya VUZov Kırgızstana*, 2017. №. 12. s. 134-138
- Abitov, B. (2018). “Vsemirniye igrı koçevnikov – analog olimpiyskih sostyazaniy”, *Akipress*, 24 Avgusta 2018, http://mnenie.akipress.org/unews/un_post:12402
- Abdrahmanov, I. (2021). *Tarihıy-etnografıyalık muras (Kol cazmalar)*, Basmaga dayardagandar: A.İsaeva, R. Meerkanova, P. Abdıbaeva, Bışkek, 2021, – 232 b.
- Abdulina, A. (2015). “Rol’ konnih sostyazaniy v jizni kazahov-koçevnikov”, *Türk Halklarının Geleneksel Spor Oyunları Sempozyumu Bildirileri*, 20-22 Kasım 2014, Editörler, A.Mokeyev, vd., Bışkek, 2015, 272 s., ss.109-112.
- Abramzon, S. M. (1990). *Kırgızı i ih etnogenetiçeskiye i istoriko-kul’turniye svyazi*, Frunze, “İlim”, 343 p.
- Akkuş, Ç. (2020). “Türk Dünyası Öğrencilerinin Unesco Somut Olmayan Kültür Mirası Değerlerine İlişkin Bilgi ve Deneyim Düzeylerinin Karşılaştırılması”, *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 10(2), 608-624. DOI: 10.30783/nevsosbilen.772492
- Akmataliev, A. (2010). *Kırgız Tilinin Sözlüğü*, Bışkek, “Avrasya Yayıncılık”, 2010, 1460 s.
- Alekseeva, O.V. (2011). “Sobitiynıy turizm i ivent-menedzhment”, *Rossiyskoye predprinimatel’stvo*, 2011, № 6, Vıpusk 2, (186). str. 167-172. <https://cyberleninka.ru/article/n/sobytiynyy-turizm-i-ivent-menedzhment.pdf>
- Allen, J., vd. (2002). *Festival and Special Event Management*. (2nd ed.). Brisbane: John Wiley & Sons Australia Ltd.
- Amanjol, K. (2015). “Kazahskiye natsional’niye konno-sportivniye igrı (XIX – naçalo XX vv.)”, *Türk Halklarının Geleneksel Spor Oyunları Sempozyumu Bildirileri*, 20-22 Kasım 2014, Editörler, A.Mokeyev, vd., Bışkek, 2015, 272 s., ss. 21-26.

Anarkulov, R., vd. (2021). “World Nomad Games as a Factor Increasing the Kyrgyz Republic Image”, *Advances in Physical Education*, 11, pp. 387-394.

Ar, H., Çelik Uğuz, S. (2015). “Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunmasında Turist Rehberlerinin Rollerine Yönelik Turist Algıları Üzerine Bir Araştırma”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 8 Sayı: 41, Aralık 2015, ss.1406-1418.

Arpacık, R. (1996). *At Yetiştiriciliği*, Şahin Matbaası, Ankara

Atışov K., Sagıntay kızı E. (2009). “Vliyaniye gornogo turizma na razvitiye turistskoy otrasli Isık-Kul’skoy oblasti”, *Vestnik IGU*, 2009, № 23.

Atik, A. (2018). *KOP Bölgesi Entegre Turizm Master Planı Nihai Plan ve Plan Raporu*, Konya Ovası Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı, Belda Ltd, 2018, s. 553.

Azizbaev, S. ve Tagaev, M. (2018). “Vsemirniye İgrı Koçevnikov: hronika sobitiy i perspektivi razvitiya”. *Web of Scholar*. 8(26), Vol.2., s. 34-38.

Babkin A.V. (2008). *Spetsial’niye vidı turizma*, Rostov-na-Donu, Feniks, 2008. 256 s. (Elektronniy resurs), URL: http://tourlib.net/books_tourism/babkin09.htm.

Bagri, S., Kala, D. (2015). “Tourists’ Satisfaction At Trijuginarayan: An Emerging Spiritual and Adventure Tourist Destination in in Garhwal Himalaya India”, *Turizam*, Volume 19, Issue 4, pp. 165-182.

Baksi, A. (2014). “Moderating impact of tourism relationship management dimensions on tourism service quality, tourist satisfaction and destination loyalty”, *Decision Science Letters*. 3. pp. 169-168.

Balıkoğlu, A., Karaman, S. (2019). “Etkinlik Gruplarına Yönelik Uzmanlaşma”, *Turist Rehberliğinde Uzmanlaşma: Özel İlgi Turlarından Özel Konulara*, Ankara, Nobel Yayınevi, 1. Basım, Ekim 2019, s. 586, ss. 419-469.

Begalieva, A. (2010). “İstoriko-Kulturniy Faktor V Sobitiynom Turizme Kırgızstana”, *İzvestiya VUZov Kırgızstana*. 2010. №. 5. s. 166-168.

Begalieva, A. (2011). *İstoriko-kulturnoye naslediye v turizme Kırgızskoy Respubliki: Uçebnoye posobiye*, Bişkek, OsOO, Neo-Print, 2011, s. 442

Begalieva, A. (2014). “Sportivno-sobitiyniy turizm v Kırgızstane. Bit’ ili ne bit’?”, *Turizm Kırgızstana – praktika, problemi, perspektivi, Sbornik statey*, №10/4, str. 33-35.

Begalieva, A. (2018). “Etnosport Narodov Tsentralnoy Azii V İnnovatsionnom Planirovaniı İ Organizatsii Semeynogo Turizma”, *Vestnik Fiziçeskoı Kulturu i Sporta, Nauçno-praktiçeskiı jurnal*, №2 (22) 2018, str. 8-13

Bektenov Z., Musin Yu. (1978). *Kırgızdın eldik oyundarı*, Frunze, “Kırgızstan”, 1978, 140 bet.

Besculides, A., vd. (2002). “Residents perceptions of the cultural benefits of tourism”, *Annals of tourism research*, 29(2), pp. 303-319.

Bilgili, B. vd. (2019). “Turistik Ürün Olarak Festivallerin Etkinlik ve Verimliliği Üzerine Bir Araştırma (Erzurum-Oltu Kırdag Festivali Örneği)”. *International Journal of Social and Economic Sciences*, 2 (2), 2019, ss. 117–124.

Bokoeva, C. (2017), “Filosofiya kırgızskoy natsional’noı ıgrı ‘Toguz Korgool’”, *Uçeny XXI Veka, Mejdunarodniı nauçniı jurnal*, № 3-2 (28), Mart, 2017, str. 29-36.

Boobekova, K. (2017). “Çocuk Zekâ Geliştirici Akıl Oyunları”, *Türk Halkları Geleneksel Oyunlar-Sporlar Sempozyum Kitapçığı: Kahramanmaraş*

Bruce L. B., Howard L. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 9. Baskıdan çeviri (Çev. Ed., Asım Arı), Konya, Eğitim Yayınevi, 2019, s. X+438.

Canuzakov, K. (2019). Kırgız Milli Sporunun Güncel Sorunları, Türk Halklarının Geleneksel Spor Oyunları VIII Bildiri Kitabı, Kahramanmaraş, Kırgız-Türk “Manas Üniversitesi ve Kahramanmaraş Belediyesi Yayını, 2020, ss. 45-52.

Chon, K. (1989), “Understanding recreational traveler’s motivation, attitude and satisfaction”, *The Tourist Review*, Vol. 44 No. 1, pp. 3-7.

Creswell, J. (2009). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage Publications, Inc., p. 260.

Creswell, J.W. (2013). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*. 4th Edition, SAGE Publications, Inc., London.

Creswell, J.W. (2014). *Research Design: Qualitative, Quantitative and Mixed Methods Approaches*. 4th ed. Sage, Los Angeles, p. 342.

Cusupov, A., Dayırbekov, B. (2019). “Natsional’niıe i sportivniıe ıgrı”, *Fiziçeskoye vospitaniıe, sport, fiziçeskaya rehabilitatsiya i rekreatsiya: problemı i perspektivi razvitiıa: materialı IX Mejdunarodnoı nauçno-praktiçeskoı konferentsii*, 1-ıyunıa 2019

g., Krasnoyarsk, (pod red. T. G. Arutyunyana), SibGU im. M. F. Rešetneva, Krasnoyarsk, 2019, str. 40-44.

Çakar, A. vd. (2020). “Kırgızistan’da Tokuz Korgol Oyununun Yaş Faktörüne Göre Popülaritesi”, *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 2020, ss. 80-88.

Çalık, İ., Ödemiş, M. (2015). “Somut Olmayan Kültürel Miras Unsurlarının Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Değerlendirilmesi: Gümüşhane İli Örneği”, *16. Ulusal Turizm Kongresi*, Çanakkale Üniversitesi 12-15 Kasım 2015, ss.833-843.

Çelebi, M. (2021). *Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara, Pegem Akademi, 2021, s. 302.

Çelepi, M. S. (2016). “Somut Olmayan Kültürel Miras ve Üniversite Gençliği”, *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3 (3), Aralık, 2016, ss. 15-35.

Çıngı, H. (1994). *Örnekleme kuramı* (İkinci baskı). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Basımevi, s. 346.

Deccio, C., Baloglu, S. (2002). “Nonhost community resident reactions to the 2002 Winter Olympics: The spillover impacts”, *Journal of Travel Research*, 41(1), 46–56.

Della Bitta vd. (1977). “Estimating the economic impact of a short-term tourist event”, *Journal of Travel Research* 16, no. 2 (1977): pp. 10-15.

Devesa, M., vd. (2010). “The role of motivation in visitor satisfaction: Empirical evidence in rural tourism”, *Tourism Management*, Volume 31, Issue 4, 2010, Pages 547-552.

Diker, O. (2019). “Somut Olmayan Kültürel Miras ile İlişkisi Bağlamında Etnik Turizm”, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 8 (1), 2019, ss. 671-684.

Djaparkulov, A. (2018). “Razvitiye i rol III Vsemirnih Igr Koçevnikov v epohu globalizatsii”, *Aktualniye voprosı nauki: Materialı HL Mejdunarodnoy nauçno-praktičeskoy konferentsii* (09.06.2018), Moskva, İzdatelstvo “Sputnik+”, 2018, s.350, str. 157-159.

Donskikh, S. (2014). *Sobitiyniy turizm [Tekst]: uçebno-metodiçekoye posobiye*, Minsk, RIPO, 2014, s. 112.

Dudashvili, S. (2004). *Turistskiye resursı Kırgızstana*. Bişkek, Raritet-İnfo, 2004, 278s.

Durie, A., Kebede, A. (2017). “Determinants of Tourist Satisfaction: Evidence from Tourist Destination Sites in Amhara Region, Ethiopia”, *Singaporean Journal of Business Economics and Management Studies*, 5, pp. 36-45.

Emiroğlu, K., Yüksel, A. (2009). *Yoldaşımız At*, Yapı Kredi Kültür Yayınları, Ankara.

Emre, G. (2019). *Kültürel Mirasın Korunması, Kültürel Miras ve Turizm Önlisans Programı*, İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi, 2019, s. 528.

Esenkal Çözeli, F. (2020). “Turist Memnuniyeti”, *Destinasyon Pazarlaması*, (ed. Ünal Aydın), Ankara, Nobel Yayınları, Haziran 2020, 1. basım, XII + 180s., ss. 117-135.

Filep, S. (2008). “Linking tourist satisfaction to happiness and Quality of Life”, *B.E.S.T. EN Think Tank VIII: Sustaining Quality of Life through Tourism*, 24–27 June 2008, İzmir, Turkey

Gaparov S. (2019). *Madaniyat taanuu (Studentter için leksiyalik kurstun kısaka materialı)*, Okuu kuralı, C. Balasagin atındağı Kırgız Uluttuk Universiteti, Sotsialdık, gumanitardık ilimler fakulteti, Filosofiya, madaniyattın teoriyası cana tarihı kafedrası, Bişkek, 2019, s.276.

Getz, D. (1991). *Festivals, Special Events and Tourism*, New York: Van Nostrand Reinhold, 1991, p. 374.

Getz, D. (1997). *Event Management and Event Tourism*, (1st ed.), Cognizant Communication Corporation, New York, 1997, p. XII, 386.

Getz, D. (2005). *Event Management and Event Tourism*, (2nd ed.), Cognizant Communication Corporation, New York, 2005, p. 439.

Getz, D. (2007). *Event Studies: Theory, Research and Policy for Planned Events*, Oxford: Elsevier.

Getz, D. (2008). “Event Tourism: Definition, Evolution and Research”. *Tourism Management*, 29(3), 2008, pp. 403-428.

Göksu, N.F. (2015). *Etkinlik Yönetimi*, İstanbul Üniversitesi, Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Lisans Tamamlama Programı, İstanbul, 2015, s.310.

Göral R., Tuna, M. (2018). “Kültürel Çekiciliklerin Turizm Sektörü Rekabetçiliği Açısından Önemi”, *International Journal of Contemporary Tourism Research 1*, Yıl 2018, Cilt 2, Sayı 1, ss. 1 – 12.

Grodekov, N.İ. (1889). *Kirgızı i karakirgızı Sır-Dar'inskoy oblasti. Tom 1: Yuridiçeskiy bit*, Taşkent, Tipo-litografiya S.İ. Lahtina, 1889, s.528.

Grzinic, J., Vojnovic, N. (2014). “Sustainable Event Tourism: Case Study City Of Pula, Croatia”, *UTMS Journal of Economics*, University of Tourism and Management, Skopje, Macedonia, vol. 5(1), pp. 53-65

Gursoy, D., Kendall, K.W. (2006). “Hosting Mega Events-Modelling Locals’ Support”, *Annals of Tourism Research*, 33(3), 603-623.

Hall, C.M. (1989). “The definition and analysis of hallmark tourist events”, *GeoJournal, Geography of Tourism and Recreation* (October 1989), Vol. 19, № 3, pp. 263-268.

Hall, C.M. (1992). *Hallmark Tourist Events: Impacts, Management and Planning*, London, Belhaven Press; 1 edition (October 20, 1992), p. 215.

Haruzin, A. (1889). *Kirgızı Bukeyevskoy ordı (Antropolo-etnografiçeskiy oçerk)*, Vıpusk 1, Moskva, İzdatel'stvo, Tipografiya A.Levinson, 1889-g., str, 335..

Holzbaaur, U. (2005). *Eventmanagement* (eBook, Ulrich Holzbaaur, Edwin Jettinger, Bernhard Knauß, Ralf Moser, Markus Zeller (Autoren), 2005/3., erw. Aufl. 2005, X, 358 Seiten, Springer Berlin (Verlag) (per. s nem. T. Fominoy), Moskva, Eksmo, 2007, 384 s.

İlebaev, A. (2004). *Kirgızskiye igrı i razvleçeniya*, Bişkek, İlim, 2004, 144.s

İnanır, A. (2019). “Kültürel Miras Turizmi Kaynaklarının Sürdürülebilirliği Açısından Burdur İli'nin İncelenmesi”, *Journal of Recreitaion and Tourism Research /JRTR*, 2019, 6 (4), ss. 434-447.

Kaiser, S., vd. (2013). “Challenges of tourism development in winter sports destinations and for post-event tourism marketing: the cases of the Ramsau Nordic Ski World Championships 1999 and the St Anton Alpine Ski World Championships 2001”, *Journal of Sport and Tourism*, 18(1), pp. 33–48.

Kang, Y. S., Perdue, R. (1994). “Long-term impact of a mega-event on international tourism to the host country: A conceptual model and the case of the 1988 Seoul Olympics”, *Journal of International Consumer Marketing*, 6(3/4), pp. 205–225

Kara, A. (2007). “Dört Bin Yıllık Zekâ Ve Strateji Oyunu Dokuz Kumalak (Dokuz Taş)”, *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, 249, Eylül, 2007, ss. 37-40.

Karataev, O., Eraliev, S. (2005). *Kırgız etnografyası boyunca sözdük*, Bişkek, Biyiktik, 2005, 600 b.

Karataev, O. (2015). Türk düynösündöğü salttuu küröş cana anın tarihıy etnografıyalık başatı, *Türk Halklarının Geleneksel Spor Oyunları Sempozyumu Bildirileri*, 20-22 Kasım 2014, Editörler, A.Mokeyev, vd., Bişkek, 2015, 272 s., ss. 195-199.

Karataev, O. (2022). “Kırgızdardın “Kök Börü” Uluttuk Oyunu cana Anın Genezisi”, *KutBilim Sosyal Bilimler ve Sanat Dergisi*, 2 (2), ss. 147-160.

Karmışeva, B.H. (1987). “K voprosu o kultovom znaçenii konnih igr v Sredney Azii”, *Proşloye Sredney Azii (arheologiya, numizmatika i epigrafika, etnografiya)*, Duşanbe, “Doniş”, 1987, p. 231-242.

Kataleva, K.V. (2018). “Mejdunarodniy turizm v Kırgızskoy Respublike: Sostoyaniye, problemi i napravleniya razvitiya”, *Vestnik KRSU*, 2020, Tom 20. № 3, str. 168-174.

Kavalcıoğlu, N. (2021). *Etkinlik Turizmi Kapsamında Atlı Etnospor Faaliyetlerinin Toplumsal Aidiyet Yönünden Değerlendirilmesi: Türkiye Kazakistan Karşılaştırması*, Yüksek Lisans Tezi, Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, Kastamonu, 2021, s. 123.

Kazakbaev, A. (2015). “Kırgızskaya natsional'naya bor'ba – çast' obşçetyurkskoy kul'turı”, *Türk Halklarının Geleneksel Spor Oyunları Sempozyumu Bildirileri*, 20-22 Kasım 2014, Editörler, A.Mokeyev, vd., Bişkek, 2015, 272 s., ss. 174-181.

Kazakova M.V., Andronova O.A. (2019). “Kontseptsiya mega-sobytiy i ih vliyaniye na sotsialno-ekonomicheskoe polozhenie v strane./ The concept of mega-events and their impact on the socio-economic situation in the country”, *Ekonomicheskie otnosheniya*. 9. (2), str. 911-932.

Khukhlyndina, L.M. (2011). *Kulturnoye naslediye v turizme*, L.M. Khukhlyndina, L.M. Gaydukevich, Minsk: BGEW, 2011, str. 335.

Kılıç, İ., Pelit, E. (2004). “Yerli Turistlerin Memnuniyet Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma”, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 15 (2), ss. 113-124.

Kırgız tilinin sözdüğü. (2010). (Editör Akmatalliev, A.), Bişkek, “Avrasya Yayıncılık”, 2010, 1460 b.

Kim, M. (2011). *(Re)defining national identity in Post-Soviet Central Asia: the cases of Kyrgyzstan and Tajikistan*, Master dissertation, Central European University, Nationalism Studies Program, Budapest, Hungary, October, 2011, p.

Klimova T., Vişnevskaya Y. (2014). “Opıt razvitiya sobitiynogo turizma v RF i za rubejom”, *Nauchny rezul’tat. Tekhnologii biznesa i servisa*, Tom 1, №1, 2014, pp. 35-41.

Kolesnikova, N. M. (2015). Organizatsiya sobytiynogo turizma v regione : uchebnoye posobiye dlya bakalavrov, magistrrov i aspirantov / N. V. Kolesnikova, V. I. Shevchenko, “Petrozavodskiy gosudarstvennyy universitet”. — Petrozavodsk : Izdatel’stvo PetrGU, 2015. — 48 s.

Kongre ve Etkinlik Yönetimi. (2019). Özel, Ç. H. ve Sezerel, H. (editör), Anadolu Üniversitesi, Açık Öğretim Fakültesi Yayını, Eskişehir, Ocak, 2019, s. 233.

Korkmaz, İ. (2020). “Nicel Araştırmalarda Evren, Örneklem, Örneklem Teknikleri”, *Kuramdan uygulamaya eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri* (1. Baskı, Ed. B. Oral ve A. Çoban), ss. 147-159. Ankara, Pegem Akademi Yayınları.

Köçkünov, A. (2015). “Türk köçmön elderindegi oyundardın kelip çığışının ayırım meseleleri”, *Türk elderinin salttuu sporttuk oyundarı*, Tüzgöndör: A. Mokeev vd., Bişkek, 2015. – 272 b., ss. 13-21.

Kulamshaeva, B. (2008). *Kırgız Hikâye ve Destanlarında Anlatı Zamanları: Atadan Kalgan Tuyak Hikâyesi ile Manas ve Er Töştük Destanları Örneğinde*, Doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 16 Mayıs 2008, s. 608.

Kultaeva, A. (2016). *Aymaktın tabigiy-turisttik potentsialın baaloonun geoekologiyalık meseleleri (Kırgızstandın tüştüük aymağının misalında)*, Oş mamlekettik universiteti, Ekonomikalık, sotsialdık jana sayasiy geografiya kafedrası, Geografiya ilimderinin kandidatu okumuştıuluk daracasın izdenip aluu üçün cazılğan dissertatsiyalık işi, Oş, 2016, s. 154.

Kurmanaliev, K.A. (2020). *Algaçkı koomdun tarıhı, Okuu-metodikalık kuralı (cogorku okuu caylarının “Tarıh” adistigi üçün)*, Bişkek, 2020, s. 178.

Lenzerini, F. (2011). “Intangible Cultural Heritage: The living culture of peoples”, *European Journal of International Law*, 22(1), pp. 101-120.

Lioce L. (Ed.) (2020). *Healthcare Simulation Dictionary*, Second Edition. Rockville, MD: Agency for Healthcare Research and Quality; September 2020. AHRQ Publication No. 20-0019.

Lipets R. (1981). “Litso volka blagoslovlennno... (Stadial’niye izmeneniya obraza volka v tyurkomongolskom epose i genialogicheskikh predaniyah)”, *Sovetskaya etnografiya*, 1981. no. 1, p. 120–133.

Maksüdünov, A. (2017). “Yerel Halkın Büyük Çaplı Spor Organizasyonlarının Etkilerine Yönelik Algıları: Dünya Göçebe Oyunları Örneği”, *3. Uluslararası Türk Dünyası Turizm Sempozyumu*, 20-22 Nisan 2017, Bişkek, Kırgızistan

Mambataliyev, K., Conson, K., Hilmi, M. (2018). “Bütkül düynölük köçmөndör oyundarı: XXI kılımdın fenomeni cana köçmөн tsivilizatsiyasının renessansı”, *Türk Halklarının Geleneksel Spor Oyunları II Uluslararası Sempozyumu*, 27-28 Ekim 2016, Bişkek, 2018, s. 215.;

Manas Ensiklopediyası. (1995). “Kırgız ensiklopediyası”, Vol. I-II. Bişkek, 703 p.

Marris, T. (1987). “The Role and impact of mega-events and attractions on regional and national tourism development resolutions”, *The Tourist Review*, Vol. 42 No. 4, pp. 3-12. <https://doi.org/10.1108/eb057975>

Mazas, F., Hamm, L. (2018). “Extreme Meteo-Oceanic Events”, *Coastal Engineering Proceedings*, December, 2018, 1(36): p. 42. DOI: 10.9753/icce.v36.papers.42.

Mel’nikova E. A. (2016). *Kognitivno-diskursivniye osobennosti mediarepresentatsii sobitiya v angloyaziçnom tekste novostnogo soobşçeniya*, Dissertatsiya kandidata filologičeskikh nauk: 10.02.04., Volgogradskiy gosudarstvenniy universitet, Volgograd, 2016, str. 195.

Merriam –Webster’s New Collegiate Dictionary (MWD). (1977). Reprint edition (January 1, 1977), Springfield, Massachusetts, 1977. – 1536 pp.

Merriam –Webster’s Collegiate Dictionary (MWD). (2003). 11th ed., Springfield, Massachusetts., 2003. – 1622 pp.

Merriam, S. (2015). *Nitel Araştırma: Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber* (Çev. Ed. Selahattin Turan), Nobel, Ankara, s. 308.

Meydan Larousse, Büyük Lûgat ve Ansiklopedi. (1992). “Etkinlik”, Sabah Gazetesi Yayınları, İstanbul, 1992, s. 6. Dün-Fel, s. 433.

Miles, M., Huberman, A. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook* (2nd ed.). Sage Publications, Inc., p. 354.

Misalli Büyük Türkçe Sözlük. (2010). (Haz. İlhan Ayverdi), İstanbul, Kubbealtı Yayınları, 2010, 1440s.

Mukambayev, C. (2009). *Kırgız Tilinin Diyalektolojikalık Sözdüğü*, Bişkek, s. 1379.

Muratbekova, C., Halilov, A. (2020). “Köçmөndör oyundarin çağıldıruuda kırgız tildüü gezitterdin işmerdigi”, *Vestnik KNU*, №1-2, 2020, str. 132-135.

Müller M. (2015). “What makes an event a mega-event? Definitions and sizes”, *Leisure Studies*, 2015. Volume 34, № 6, pp. 627-642. doi: 10.1080/02614367.2014.993333.

Narinova, V., Yurdigül, A. (2020). “Kırgızistan’ın Uluslararası Ülke Ümaji Çalışmaları ve Sosyal Medyada Yansıma Biçimleri”, *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, Temmuz 2020, 10 (2), ss. 549-567.

Narınbek uulu K., Mambetova K.M. (2019). “Osnovniye tendentsii i perspektivi razvitiya sobitiynogo turizma v mire”, *İzvestiya VUZov Kyrgyzstana*, 2019. №. 6. s. 90-93.

Nemchinova, Y. (2016). *Kreativnyye prostranstva kak faktor razvitiya turizma(na primere g. Kaliningrada)*, Magisterskaya dissertatsiya, Sankt-Peterburgskiy Gosudarstvenniy Universitet, Sankt-Peterburg, 2016, str. 119.

OECD. (2017). “Major events as catalysts for tourism”, *OECD Tourism Papers*, 2017/02, OECD Publishing, Paris.

Oğuz, Ö. (2013). “Terim Olarak Somut Olmayan Kültürel Miras”, *Millî Folklor*, 2013, Yıl 25, Sayı 100, ss. 5-13.

Oklobžija, S. (2015). “The Role Of Events In Tourism Development”, *BizInfo (Blace) Journal of Economics, Management and Informatics*, Vol. 6 (2), pp. 83–97.

Okyay, Z., Akman, E. (2022). “Günümüz Kırgızistan Toylarında Yaşatılmakta Olan Somut Geleneksel Kültürel Değerler”, *Uluslararası Medeniyet Çalışmaları Dergisi*, 7 (2), ss. 230-243.

Omurzakov, D., Musin, Yu. (1973). *Kirgizskiye narodniye igri*, Frunze, İzdatel'stvo Kyrgyzstan, 1973, str. 195.

Osmonaliev, A. (Otv.red.). (2013). *Calpı geografıyalık münözdömö cana Kirgız Respublikasında turizmdin önügüşü, Kirgızstandağı turizm, 2008-2012, Cıldık basılma*, Bişkek, Kirgız respublikasının uluttuk statistika komiteti, 2013, s. 87

Ostrovskaya, D. vd. (2018). *Kratkiy slovar terminov i klyuçevih ponyatij ivent industrii. İndustriya vstreç.* (Red. Sovet Ostrovskaya, D.A. id.) Sankt-Peterburg, "NP-Print", 2018, str. 148.

Otambaev, T. (2019). "Dialog kul'tur v kontekste evraziyskoy integratsii", *Proyekt "Sotsialno-politiçeskoye izmereniye realizatsii protsessov Evraziyskoy integratsii"*, Tom XXII, Vıpusk №4. Pod obşçey redaktsiyey S.V. Ryazantseva, G.İ. Osadçey. Moskva, Ekon-İnform, 2019, s.134, str.110-114.

Öter, Z. (2010). "Türk El Sanatlarının Kültür Turizmi Bağlamında Değerlendirilmesi", *Milli Folklor*, 22 (86), ss. 174-185

Öter, Z., Ünal, E. (2017). "Somut Olmayan Kültürel Mirasın Beypazarı Turizm Destinasyonunda Yerel Ekonomiye Katkıları", *International Journal of Contemporary Tourism Research*, (1), ss. 26-37.

Park, Seong-Yong. (2013). *On Intangible Heritage Safeguarding Governance: An Asia-Pacific Context*. Newcastle-upon-Tyne: Cambridge Scholars Publishing, 2013, p. 224.

Patton, M.Q. (2018). *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri*, (Çev. Ed. Mesut Bütün), Ankara, Pegem Akademi, 2018, s. 680.

Plokhikh, R. (2016). *Lecture 1. Representations and characteristics of Event Tourism* (based on Donald Getz), March 2016, https://www.researchgate.net/publication/298793541_Lecture_1

Potapov L. P. (1953). *Oçerki po istorii altaytsev*, (2- izd. Otv. red. S.V. Kiselyov), Moskva-Leningrad, "Nauka", 1953, 444 s.

Potapov L. P. (1958). "Volk v starinnih narodnih pover'yah i primetah uzbekov", *Kratkiye soobshcheniya Instituta etnografii AN SSSR*, Moskva, 1958. Vyp. 30. s. 135–142.

Püsküllüoğlu, A. (1977). *Öz Türkçe Sözlük*. Genişletilmiş 13. Baskı, Ankara, Arkadaş Yayınevi, 1977 (13.baskı yılı 2002). s.625.

Quinn B. (2009). “Festivals, events and tourism”, (Jamal T., Robinson M. (eds)), *The SAGE Handbook of Tourism Studies*, London, Sage, 2009, p. 736, pp. 483-503.

Rakhmonov Sh., Alimova M. (2018). “Turizm – moşniy katalizator sotsial'no-ekonomiçeskogo razvitiya regiona”, *International Journal of Innovative Technologies in Economy*, no. 3, 2018, pp. 3-7.

Ritchie J. (1984). “Assessing the impact of hallmark events: conceptual and research issues”, *Journal of Travel Research*, 1984, № 1, pp. 2-11.

Ritchie, J. R. B., Beliveau, D. (1974). “Hallmark Events: An Evaluation of a Strategic Response to Seasonality in the Travel Market”. *Journal of Travel Research*, 13 (2), pp. 14–20.

Ritchie, J., Yangzhou, J. (1987). “The role and impact of mega-events and attractions on national and regional tourism: A conceptual and methodological overview”, In AIEST (Ed.), *Proceedings of the 37th Annual Congress of the International Association of Scientific Experts in Tourism (AIEST) in Calgary*, St. Gallen: AIEST, pp. 17–58.

Rojdestvenski, A.P. (1928). *Kirgizskiye natsional'niye igrı*, Frunze, Kirobkom, VLKSM, 1928, *Kırğız Milli Spor ve Oyunları*, (Çeviren Mehmet Türkmen), 1. Baskı, Ankara, Gazi Kitabevi, Ekim, 2021, s. 54.

Roche M. (1994). “Mega-events and urban policy”, *Annals of Tourism Research*, 1994, Volume 21, Issue 1, p. 1-19.

Roche M. (2000). *Mega-events and Modernity: Olympics and Expos in the Growth of Global Culture*, London: Routledge, 2000, p. 296.

Rzayeva, S. (2019). *Küreselleşme ve Somut olmayan kültürel Miras İlişkisi; Azerbaycan Örneği*, Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halkbilimi Anabilim Dalı, Türk Halkbilimi Bilim Dalı, Ankara, 2019, s. 268.

Sagintaeva, A. vd. (2022). *Vvedeniye v obrazovatel'nyye issledovaniya: teoriya, metody i praktiki*, Monografiya, Nur-Sultan, Vıssaya şkola obrazovaniya Nazarbayev Universiteta, 2022. str. 232.

Sevortyan, E. V. (1980). *Etimologiçeskiy slovar' tyurkskih yazıkov*, Tom III, Moskva, Nauka, 1980. 389 s.

Simakov S. G. (1984). *Obščestvenniye funktsii narodnih razvlečenii kirgızov v kontse XIX - načale XX veka*, Leningrad, "Nauka", 1984, 222 p

Slovar inostrannih slov dlya shkolnikov i studentov. (2005). Moskva, LOKİD, 2005. - 657 s.

Soloveva, P. (2020). "Sobitniy turizm: ponyatiye, suşnost, vidi", *Naučno-praktičeskiy jurnal "Tribuna uçenogo"*, Vıpusk, № 10, (Oktyabr', 2020), s. 542, ss. 394-403.

Sönmez, V., Alacapınar, F. (2019). *Örneklendirilmiş Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (7. baskı). Ankara, Anı Yayıncılık, s. 512.

Stake, R. (1995). *The Art of Case Study Research*, London: Sage Publications Ltd., p. 208.

Taşbaş E., Maratkızı, A. (2010). "Kırğız Ulusal Oyunları", *Acta Turcica Çevrimiçi Tematik Türkoloji Dergisi*, II/1, Ocak 2010, "Kültür Tarihimizde Yarış", ss. 221-243.

Taylor, E., Kneafsey, M. (2016). "The Place of Urban Cultural Heritage Festivals: The Case of London's Notting Hill Carnival", in *Cultural Heritage in a Changing World*, (ed. Karol Jan Borowiecki, Neil Forbes and Antonella Fresa), Cham: Springer International Publishing, 2016, pp. 181-189.

The Online Etymology Dictionary (Elektronik Online Etimoloji Sözlüğü), <http://www.etymonline.com>.

Timur, M. vd. (2014). "Etkinlik Turizmi: Kültür Başkenti Etkinliklerinin Başarı Unsurları Üzerine bir Değerlendirme", *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2 (2/1), ss. 56-83

Tolonov, E. (2020). "Potentsial'niye vozmojnosti i tendentsii razvitiya turizma v Kırğızskoy respublike", *Vestnik nauki i obrazovaniya*, №7 (85) çast' 1, str. 35-38.

Tolstov, S.P. (1948). *Drevniy Horezm*, Moskva, "Nauka", 134 s.

Toyçubekova, G. (2020). *Kırğız Respublikasının tüştük regionundagi turizmdin prioritettüü bagıttarı cana önüktürüü perspektivaları (Oş oblastının misalında)*, Oş Mamlekettik Universiteti, Biznes cana Menedjment Fakulteti, Ekonomika ilimderinin kandidatu okumuştıuuluk daracasın izdenip aluu üçün cazılğan dissertatsiyalık iş, Calal-Abad, 2020, 202s.

Turdumambetov, B. (2019). “Düynölük Köçmөndör Oyundarı Kırgızstandın turistik brendi katarı (cergilitüü kalktı suramcıloonun negizinde)”, *Reforma*, № 3(83) 2019, c. 70-80.

Tutar, H., Erdem, A. (2020). *Örnekleriyle Bilimsel Araştırma Yöntemleri ve SPSS Uygulamaları* (1. baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, s. 448.

Türk Halklarının Geleneksel Spor Oyunları – III: Uluslararası Sempozyumu Bildirileri, Bişkek, Kırgız Türk “Manas” Üniversitesi, 2018. – 847s.

Türker, A., Çelik, İ. (2012). “Somut Olmayan Kültürel Miras Unsurlarının Turistik Ürün Olarak Geliştirilmesine Yönelik Alternatif Öneriler”, *Yeni Fikir*, Sayı: 9, Temmuz-Aralık 2012, ss. 86-98.

Türkmen, M. (2020). *Türkistan’ın Kadim Bir Atlı Oyunu: Kök-Börü. Sporda Bilimsel ve Akademik Yaklaşımlar 6*. Ankara: Gece Kitaplığı.

Türkoğlu, T. (2019). *Somut Olmayan Kültürel Miras Kaynaklarının Turizm Çekiciliği Kapsamında Değerlendirilmesi: Türk Kâğıt Süsleme (Ebru) Sanatı Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, Haziran, 2019, s. 162.

Ural, A., Kılıç, İ. (2006). *Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi*, (Genişletilmiş 2. Baskı), Detay Yayıncılık, Ankara.

Ünal, A. (2019). “Turistlerin Destinasyon Seçimi Öncesi Beklentileri ve Satın Alma Sonrası Değerlendirmeleri: Kapadokya Örneği”, *“MANAS” Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Ek Sayı 1, pp. 1391-1411.

Ürkünbaeva Z. (2016). *Marketing v razvıtii turistiçeskogo biznesa kırgızskoy respubliki*, Dissertatsiya na soiskaniye uçenoy stepeni kandidata ekonomiçeskih nauk, Kırgızskiy gosudarstvennyy universitet transporta, stroitelstva i arhitekturi im n. İsanova, Oş, 2016, s. 157.

Valle, P. O., vd. (2006). “Tourist Satisfaction and Destination Loyalty Intention, A Structural and Categorical Analysis”, *Journal of Business Science and Applied Management*, 1. (1), s.28

Wagen, L. (2005). *Event Management for Tourism, Cultural, Business and Sporting Events*, (2nd ed.), New South Wales: Pearson Education Australia, ix, 390 p.

Yonca, A. vd. (2018). *KOP Bölgesi Entegre Turizm Master Planı*, Konya Ovası Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı, Konya, BEL-DA Belde Proje ve Danışmanlık Ltd. Şti., 2018, s. 553.

Yıldırım, A., Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, (6.basım) Ankara: Seçkin Yayıncılık,

Yılmaz, İ. (2008). *Geleneksel Türk El Sanatlarının Turistik Ürün Bağlamında Değerlendirilmesi*, Uzmanlık Tezi, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü, Ankara, 2008

Yılmaz, O., Ertuğrul, M. (2013). “Atlarda Yürüyüş Çeşitleri ve Kusurları”, *Akademik Ziraat Dergisi*, 2 (1), 43-54. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/azd/issue/11105/132765>

Yoshida, K. (2004). “The Museum and the Intangible Cultural Heritage”, *Museum International*, Vol. 56, No: 221-222, 2004, pp. 108-112.

Yurdigül, Y., Ergeşov, M. (2018). Dünya Göçebe Oyunları Tanıtım Filmlerinin Analizi, Türk Halklarının Geleneksel Spor Oyunları-III: Uluslararası Sempozyumu Bildirileri, Bişkek, Kırgız Türk “Manas” Üniversitesi, 2018. ss. 815-836.

Zhenish, N. (2017). Turisticheskaya otrasl' v Kyrgyzstane: tendentsii i vyzovy, Universitet tsentral'noy azii, institut gosudarstvennogo upravleniya i politiki, Doklad № 42, 2017, s. 54.

Dijital Medya Haberleri

ABEC – Almaty-Bishkek Economic Corridor Tourism Master Plan, Asian Development Bank, December, 2019, <https://www.adb.org/publications/tourism-master-plan-almaty-bishkek-corridor>, (erişim tarihi: 12.02.2021)

Abykeev, Cholponbek. (2018). Köçmөndör Oyundarının körkü cana köygöyü, Azattyk Haber Ajansı, 06.07.2018, <https://www.azattyk.org/economics/2018/7/6>, (erişim tarihi: 15.06.2020)

Akimova, D. (2022). Daňazasınan taarınıçı köp Düynölük Köçmөndör Oyundarı, <https://www.super.kg/article/show/58750>, (erişim tarihi: 03.02.2022)

Akmatalieva, A. (2018). Köçmөndör oyundarınan kiyinki oylor, Sputnik Haber Ajansı, 13.09.2018, <https://sputnik.kg/20180913/kochmondor-oyundary-kandaj-ottu-1041084855.html>, (erişim tarihi: 07.02.2021)

Akunova, Z. (2016). Olimpiada kočevnikov, 13.09.2016, <https://zviazda.by/ru/news/>, (erişim tarihi: 15.06.2020)

Alımkul kızı V. (2018). BBC haber ajansı, 11.09.2018, <https://www.bbc.com/kyrgyz/kyrgyzstan-45483088>, (erişim tarihi: 15.06.2020)

Aydosov, A. (2018). Vsemirnyye igrı koçevnikov – kak model’ dlya stroitel’sstva novogo miropanyadka, AkiPress Haber Ajansı, 14.11.2018, <http://mnenie.akipress.org/unews>, (erişim tarihi: 05.09.2022)

Camangulov, A. (2018). Köçmөndör oyundarı uçurunda 60 miñden aşıun turist keldi, 24.kg Haber Ajansı, 10.09.2018, <https://24.kg/kyrgyzcha/95437>, (erişim tarihi: 15.12.2022)

Çekirov, E. (2017). Kökbörü UNESCO’nun madaniy murastar tizmesinde, Azattyk Haber Ajansı, 09.12.2017, https://www.azattyk.org/a/kokboru_horse-game_unesco_kyrgyzstan/28905618.html, (erişim tarihi: 15.12.2022)

Ekinçi Düynölük Köçmөndör Oyundarı, <http://worldnomadgames.com/kg/page/DKO-2016/>, (erişim tarihi: 12.11.2022)

Hosie, William. (2022). ‘Not about physical strength, but spiritual endurance’: A sense of history at the World Nomad Game, 18.10.2022, independent.co.uk/travel/europe/world-nomad-games-b2205274.html, (erişim tarihi: 29.12.2022)

II. Dünya Göçebe Oyunları Kırgızistan’da Yapıldı, 09.09.2016, <http://www.tdbb.org.tr/?p=7923&lang=tr>, (erişim tarihi: 15.06.2020)

III. Dünya Göçebe Oyunları Kırgızistan’da Yapıldı, <http://www.tdbb.org.tr/?p=12708&lang=tr>, (erişim tarihi: 15.06.2020)

International Tourism Fair (Issyk-Kul ITF) ‘I AM NOMAD’ was held in Kyrgyzstan, (17.05.2021). helvetas.org/en/kyrgyzstan/who-we-are/follow-us/press-releases/International-Tourism-Fair-Issyk-Kul-ITF-I-AM-NOMAD-was-held-in-Kyrgyzstan_pressrelease_8078, (erişim tarihi: 15.12.2022)

İsakov, B. (2016). Üçüncü Köçmөndör oyununa kam körölü, Azattyk Haber Ajansı, 24.09.2016, https://www.azattyk.org/a/kyrgyzstan_blog_isakov/28009139.html, (erişim tarihi: 15.06.2020)

Kasambetova, (2022). When a Kyrgyz and his horse play Kok Boru, they become a centaur, 18.10.2022, <https://www.independent.co.uk/travel/europe/world-nomad-games-b2205274.html>, (erişim tarihi: 29.12.2022)

Kırgızistan Cumhuriyeti’nin Somut Olmayan Kültürel Mirasları Hakkında Yönetmelik, 09.09.2012, <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ky-kg/203763?cl=ky-kg>, (erişim tarihi: 15.06.2020)

Kok Boru - martwy kozioł między USA, a Kazachstanem, zplecakiem.pl/kok-boru-world-nomad-games-buzkashi/, (erişim tarihi: 15.10.2022)

Kokboru, traditional horse game, UNESCO, ich.unesco.org/en/RL/kok-boru-traditional-horse-game-01294, (erişim tarihi: 15.10.2022)

Köçmөндөр ойундары: Kırızdın kökbөрүçülөрү attarı çok kettibi? (26.09.2022). BBC News Kırız Kızmatı, <https://www.bbc.com/kyrgyz/kyrgyzstan-62991005>, (erişim tarihi: 29.12.2022)

Köçmөндөр Ойундарının miñ kırı, Azattyk Haber Ajansı, 08.09.2018, https://www.azattyk.org/a/kyrgyzstan_nomad_games_political_sport_2018/29478619.html, (erişim tarihi: 15.06.2020)

Kumtör kompaniyasının aylana-çöyrönü korgoo cana turuktuu önüktürüü boyunça 2018-cılga karata cıldık otçetu. kumtor.kg/wp-content/uploads/2019/11/2019025-AESR-18-WEB-KYR.pdf, (erişim tarihi: 15.06.2020)

Lipovich Yu. (2009). “Kırızstan voşel v spisok stran, rekomenduyemih kak samoye luçşeye mesto dlya konnogo turizma”, İnformatsionnoye Agentstvo “24.kg”, 02.11.2009, <https://24.kg/archive/ru/community/64970/> (erişim tarihi: 15.01.2021)

Özen, U. (2016). Renkli Göçebe Kültürü, İkinci Dünya Göçebe Oyunları'nda Sergilendi, dunyabizim.com/dunyada-kultur/renkli-gocebe-kulturu-2-dunya-gocebe-oyunlarinda-sergilendi-h24759.html, (erişim tarihi: 13.11.2022)

Programma “Ayl turizm”. (25.03.2015). Kök-Asaba gazetesi, 25.03.2015; https://www.gezitter.org/society/38444_programma_ayyil_turizm, (erişim tarihi: 13.11.2022)

Sagalayev A., Oktyabr'skaya İ. (1990). *Traditsionnoye mirovozzreniye tyurkov Yujnoy Sibiri: Znak i ritual*, Novosibirsk: Nauka, 1990, 206s.

Sambu, I. (1978). *Tuvinskiye narodnyye igry [Tekst]: Istoriko-etnograficheskiy ocherk*, Kızıl, Tuv. kn. izd-vo, 1978. - 137 s.

Stali li İgrı koçevnikov brendom Kırızstana? Radio Azattyk, 05.07.2018, <https://rus.azattyk.org/a/kyrgyzstan-nomad-games-brand/29339911.html>, (erişim tarihi: 23.02.2021)

Stamov, B. (2018). Tak kto je pridymal Vsemirniye igry koçevnikov? 06.09.2018. https://www.vb.kg/doc/373231_tak_kto_je_pridymal_vsemirnye_igry_kochevnikov.html, (erişim tarihi: 13.11.2022)

Sultanov, T. (2016). Что несут для Кыргызстана Игры кочевников? AkiPress Haber Ajansı, 24.08.2016. <http://mnenie.akipress.org/unews/un>, (erişim tarihi: 13.11.2022)

Tıdıkova, N., Kudaçına, A. (1995). “K voprosu ob obraze volka v tyurkoyazyçnıh legendah i skazaniyah, a takje v altayskom fol'klore”, *Altay i tyurko-mongol'skiy mir*, Gorno-Altaysk: Institut gumanitarnıh issledovaniy, 1995. s. 26–30.

Toralıyeva, G. (2018). Kak Kırgızstanskiye i mirovıye SMI osveşçali Vsemirniye igrı koçevnikov, PrecedentInfo Haber Ajansı, (04.10.2018) <http://precedentinfo.kg/2018/10/04/>, (erişim tarihi: 23.02.2021)

Türk Dünyası 2040 Vizyonu. <https://www.turkkon.org/assets/pdf/haberler/turk-dunyasi-2040-vizyonu-2396-98.pdf>, (erişim tarihi: 23.02.2021)

USAID REFORMA Project (2014) https://pdf.usaid.gov/pdf_docs/PA00K45Q.pdf, (erişim tarihi: 15.06.2020)

Yusupova, D. (2018). Kto pridumal Vsemirniye igrı koçevnikov? Kajetsya, nam udalos' v etom razobrat'sya, Kaktus.media, 10.09.2018, <https://kaktus.media/doc/379464>, (erişim tarihi: 13.11.2022)

Dördüncü Dünya Göçebe Oyunları İznik'te Yapıldı, <http://www.tdbb.org.tr/?p=19398&lang=tr>, (erişim tarihi: 13.11.2022)

DGO Konulu Video İçerikleri ve Tanıtım Filmleri

I. DGO Tanıtım Videosu:

<https://www.youtube.com/watch?v=UWtec32u-Fo>

II. DGO Tanıtım Videosu:

<https://www.youtube.com/watch?v=t5Xx7B1Avwc>

<https://www.youtube.com/watch?v=WwpdPRzBJ44>

<https://www.youtube.com/watch?v=e1FGkY5Lk5k>

<https://www.youtube.com/watch?v=ktz2AWG5Xqg>

III. DGO Tanıtım Videosu:

<https://www.youtube.com/watch?v=97R1UK-5SoQ>

<https://www.youtube.com/watch?v=CZfDkslNEIA>

<https://www.youtube.com/watch?v=j8AKGR-BHzg>

IV. DGO Tanıtım Videosu:

<https://www.youtube.com/watch?v=So0xqGINKWA>

<https://www.youtube.com/watch?v=VjyjsmrnUwQ>

DGO marşının resmi klibi:

<https://www.youtube.com/watch?v=jxiDvhBVPw0>

<https://www.youtube.com/watch?v=jxiDvhBVPw0>

III. DGO'nın Rapor Videosu:

<https://www.youtube.com/watch?v=RSwgfGVh3Yc>

III. DGO'nın Rapor Videosu:

<https://www.youtube.com/watch?v=kH8MjI3qgNs>

IV. DGO'nın Rapor Videosu:

<https://www.youtube.com/watch?v=38q-fTHNHw8>

I. DGO'nın Açılış Töreni Videosu:

<https://www.youtube.com/watch?v=2FDTBIspAq8>

II. DGO'nın Açılış Töreni Videosu:

https://www.youtube.com/watch?v=_Lv0WpTebHc

III. DGO'nın Açılış Töreni Videosu:

https://www.youtube.com/watch?v=WVLF_uFHghs

IV. DGO'nın Açılış Töreni Videosu:

<https://www.youtube.com/watch?v=y92tv9UNrWw>

“Kırgız Ayılı” Etnokentinin Açılış Töreni Videosu, Kırçın Yaylası I. DGO

<https://www.youtube.com/watch?v=y92tv9UNrWw>

IV. DGO'nın Kapanış Töreni Videosu:

<https://www.youtube.com/watch?v=c0MTMD18dGo>

EKLER

EK 1: TÜRKİYE’NİN UNESCO İNSANLIĞIN SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRASI TEMSİLİ LİSTESİ

1. Meddahlık Geleneği (2008)
2. Mevlevi Sema Törenleri (2008)
3. Âşıklık Geleneği (2009)
4. Karagöz (2009)
5. Nevruz (Azerbaycan, Hindistan, İran, Kırgızistan, Özbekistan ve Pakistan ile ortak dosya (2009) (2016 yılında dosya Afganistan, Azerbaycan, Hindistan, Irak, İran, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Pakistan, Tacikistan ve Türkmenistan katılımı ile genişletilmiştir)
6. Geleneksel Sohbet Toplantıları (Yaren, Barana, Sıra Geceleri ve diğer, 2010)
7. Alevi-Bektaşî Ritüeli Semah (2010)
8. Kırkpınar Yağlı Güreş Festivali (2010)
9. Geleneksel Tören Keşkeği (2011)
10. Mesir Macunu Festivali (2012)
11. Türk Kahvesi ve Geleneği (2013)
12. Ebru: Türk Kâğıt Süsleme Sanatı (2014)
13. İnce Ekmek Yapımı ve Paylaşımı Geleneği: Lavaş, Katırma, Jupka, Yufka (Azerbaycan, İran, Kazakistan, Kırgızistan ve Türkiye ile ortak dosya) (2016)
14. Geleneksel Çini Sanatı (2016)
15. Bahar Bayramı Hıdırellez (Makedonya ile ortak dosya) (2017)
16. Dede Korkut-Korkut Ata Mirası: Kültürü, Efsaneleri ve Müziği (Azerbaycan ve Kazakistan ile Ortak Dosya, 2018)
17. Geleneksel Türk Okçuluğu (2019)
18. Minyatür Sanatı (Azerbaycan, İran ve Özbekistan ile Ortak Dosya) (2020)
19. Geleneksel zekâ ve strateji oyunu: Togyzqumalaq, Toguz Korgool, Mangala / Göçürme (Kazakistan ve Kırgızistan ile Ortak Dosya) (2020)

Acil Koruma Gerektiren Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi

20. Işık Dili (2017)⁷⁷

Daha önceki listede belirtilen unsurlara 2020 yılında Minyatür Sanatı (Azerbaycan, İran ve Özbekistan ile Ortak Dosya) (2020) ve Geleneksel zekâ ve strateji oyunu: Togyzqumalaq, Toguz Korgool, Mangala / Göçürme (Kazakistan ve Kırgızistan ile Ortak Dosya) (2020) unsurları eklenmiştir.

⁷⁷ <https://www.unesco.org.tr/Pages/126/123/UNESCO-İnsanlığın-Somut-Olmayan-Kültürel-Mirası-Temsili-Listesi> (erişim tarihi 26.01.2021, saat 19:16)

EK 2. KIRGIZİSTAN CUMHURİYETİ'NDE 2022 YILINDA DÜZENLENEN BÖLGESEL, ULUSAL, ULUSLARARASI ETKİNLİKLER

	YEREL ETKİNLİKLER	BÖLGESEL / ULUSAL ETKİNLİKLER	ULUSLARARASI ETKİNLİKLER
1	<p>Etkinliğin Adı : “Ski racing Arslanbob -2022” Festivali Düzenlendiği Yer : Celal-Abad Belediyesi, Arslanbob Tarihi : 23 Ocak 2022 Kısa Tanıtım : Etkinliğin amacı, Arslanbob’da kış turizminin geliştirilmesidir. Etkinlikte at yarışı, 8 km kros kayağı, satranç oyunları, bilek güreşi vb. yer alacaktır. Organize edenler : “Arslanbob” Toplum Temelli Turizm Örgütü, Khayat Tarykov</p>	<p>Etkinliğin Adı : “Kırgızistan, Kayak ve Kış Turizmi Ülkesi” Festivali Düzenlendiği Yer : Çüy ili Tarihi : 19 Şubat 2022 Kısa Tanıtım : Müzik programı, yarışmalar, kayak ve snowboard Organize edenler : Turizm Departmanı, Doğa Yürüyüşü Turizmi Birliği</p>	<p>Etkinliği adı : Uluslararası “Art-i-Cool” Karakol Kış Fuarı Düzenlendiği yer : Isık-Göl İli, Karakol şehri Tarihi : 5-7 Ocak 2022 Kısa Tanıtım : Kırgızistan’ın çok uluslu halkının hem somut hem de somut olmayan mirası olan zanaat geleneklerinin korunması, geliştirilmesi ve desteklenmesi ve ayrıca kültürel etkinliklerin yaygınlaştırılması yoluyla bölgede kültür turizminin geliştirilmesi. Organize edenler : Karakol Belediyesi, “Destinasyon Karakol” Ltd.Şti.</p>
2	<p>Etkinliğin Adı : “Sümölök” Festivali Düzenlendiği Yer : Celal-Abad Belediyesi, Celal-Abad şehri, Erkindik sokak Tarihi : 21 Mart 2022 Kısa Tanıtım : Nevruz’u kutlayan tüm halklar arasında, sadece Kırgızistan’da geleneksel olarak sümölök’ün tadına önce küçük parmakla bakılır. Bütün bir yılın refah içinde geçmesi için bir sümölökü tok yemek adettendir. Sümölökün İnsanlara fiziksel ve ruhsal açıdan güç verdiğine inanılmaktadır.</p>	<p>Etkinliğin Adı : “Nevruz” Festivali Düzenlendiği Yer : Kırgızistan Cumhuriyeti’nin tüm il ve ilçelerinde Tarihi : 21 Mart 2022 Kısa Tanıtım : İlkbaharda gece ve gündüzün eşitlendiği bu gün, yeni bir yılın başlangıcına işaret eder. Bayram tadındaki bu festivalde milli yiyecek ve içecekler hazırlanır, festival ikramlarının ana sembolü, “sümölök”tür. Törene festival eğlenceleri, milli geleneksel oyun ve folklor gösterileri eşlik eder. Organize edenler : Bölge temsilcileri</p>	<p>Etkinliği adı : “Alpiniada/Alpler – 2022” Düzenlendiği yer : Çüy ili, Ala-Arça tabiat parkı Tarihi : 1 Mayıs 2022 Kısa Tanıtım : Alpiniada etkinliği, dağcılık, kaya tırmanışı, buz tırmanışı, sürdürülebilir turizm, halk kurtarma ekibindeki sporcuların ve kurtarıcılarının niteliklerini geliştirmenin yanı sıra sağlıklı bir yaşam tarzını teşvik etmek ve halkın sağlığını güçlendirmek amacıyla düzenlenmektedir. Organize edenler : Kırgızistan Cumhuriyeti Dağcılık Kulübü; Kültür, Enformasyon, Spor</p>

	Organize edenler : “Celal-Abad” Toplum Temelli Turizm Örgütü, Rukhsora Abdullaeva		ve Gençlik Politikaları Bakanlığı’na bağlı Bedensel Kültür ve Spor Daire Başkanlığı; Turizm bölümü
3	<p>Etkinliğin Adı : “Arslanbob - Celal - Abad – 2022” bisiklet yarışması</p> <p>Düzenlendiği Yer : Celal-Abad Belediyesi, Bazar-Korgon İlçesi, Bisiklet turunun başlangıç noktası, Arslanbob; Bitiş noktası, Celal-Abad kemeri</p> <p>Tarihi : 9 Mayıs 2022</p> <p>Kısa Tanıtım : Yarış için, katılımcıların bir araya geleceği yer ve zaman, özellikle sosyal ağlar aracılığıyla önceden duyurulur. Bu etkinlik turizmi geliştirmek için düzenlenmektedir.</p> <p>Organize edenler : “Arslanbob” Toplum Temelli Turizm Örgütü, Khayat Tarykov</p>	<p>Etkinliğin Adı : Alay Vadisi Macera Turizmi ve Dağcılık Festivali</p> <p>Düzenlendiği Yer : Oş ili, Alay ilçesi</p> <p>Tarihi : 1-2 Ağustos 2022</p> <p>Kısa Tanıtım : Geleneksel oyunlar, sanatçı performansları, tırmanış, trekking, kayak, at ve yak binicilik</p> <p>Organize edenler : Turizm Departmanı</p>	<p>Etkinliği adı : Uluslararası etno-festival “Rodina Karakuş (Karakuş’un Anavatanı”</p> <p>Düzenlendiği yer : Celal-Abad ili, Toktogul ilçesi</p> <p>Tarihi : 25-27 Haziran 2022</p> <p>Kısa Tanıtım : Yeni turizm rotalarının tanıtımı. Yerel doğal kaynakların, cazibe merkezlerinin yaygınlaştırılması, yeni cazibe merkezleriyle ilgili bilgilerin duyurulması ve insanların dikkatinin biyolojik çeşitliliğin korunması sorununa çekilmesi.</p> <p>Organize edenler: “Kırgız Taygandanı Klubu” Derneği, Demek Başkanı, Murataliev Bolot; Turizm departmanı</p>
4	<p>Etkinliğin Adı : “Göçmen Kuşlar” Festivali</p> <p>Düzenlendiği Yer : Issyk-Kul vilayeti, Ton ilçesi, Kara-Talaa köyü</p> <p>Tarihi : 10 Mayıs 2022</p> <p>Kısa Tanıtım : Etkinliğin amacı, Mikro rezervlerin oluşturulması ve korunması, ekolojik turizmin geliştirilmesi</p> <p>Organize edenler : Bakyt Choytonbaev, Ermek Shobukeev</p>	<p>Etkinliğin Adı : “Kırgız Turizm Ödülleri-2022” Yarışması</p> <p>Düzenlendiği Yer : Çüy ili, Bişkek Şehri</p> <p>Tarihi : 27 Eylül, Dünya Turizm Günü’ne yönelik</p> <p>Kısa Tanıtım : Yarışma ilgili kategorilerde gerçekleştirilecektir.</p> <p>Organize edenler : Turizm Departmanı</p>	<p>Etkinliği adı : “Kırgız Şırdak’ı” Uluslararası Festivali</p> <p>Düzenlendiği yer : Narın ili, Narın şehri</p> <p>Tarihi : 27-28 Haziran 2022</p> <p>Kısa Tanıtım : Festivalin amacı, geçmişten günümüze kadar geleneksel olarak varlığını koruyan mirası gelecek nesillere aktarmak, somut olmayan kültürel değerleri korumak, şırdak zanaatını geliştirmek, gelecek nesli hazırlamak, gençleri zanaat alanına dâhil etmek ve bir sonraki festival için yeni ustalar yetiştirmektir.</p> <p>Organize edenler : -</p>
5	<p>Etkinliğin Adı : “Celal-Abad bölgesinde sürdürülebilir turizm gelişimi” Başlıklı bölgesel turizm Forum-sergisi, Turizm ürünleri festivali</p>		<p>Etkinliği adı : Orta Asya Müzik ve Sanat Festivali “Köl Fest”</p> <p>Düzenlendiği yer : Isık-Göl’ün güney kıyısı,</p>

	<p>Düzenlendiği Yer : Calal-Abad Vilayeti</p> <p>Tarihi : 24-25 Mayıs 2022</p> <p>Kısa Tanıtım : Celal-Abad bölgesinde sürdürülebilir turizmin yaygınlaştırılması ve tanıtılması, yabancı turistlerin çekilmesi.</p> <p>Organize edenler : Cumhurbaşkanının Celal-Abad bölgesindeki Tam Yetkili Temsilcisi, Turizm Departmanı, turizm destinasyonları (kararlaştırıldığı üzere)</p>		<p>Bökönbayev köyü</p> <p>Tarihi : 15-17 Temmuz 2022</p> <p>Kısa Tanıtım : Kөл Fest, farklı ülkelerden insanları, müziği ve sanatı bir araya getiren Orta Asya'daki (CA) ilk müzik ve sanat festivalidir. Kөл Fest, günlük kaygılardan uzaklaşabileceğiniz, farklı ülkelerin kültür ve modern müziklerine dalabileceğiniz bir yerdir.</p> <p>Organize edenler : LLC "Be travel", Batyrbekov</p>
6	<p>Etkinliğin Adı : "Cöö Külük" Tuşoo Toy Festivali</p> <p>Düzenlendiği Yer : Bökönbayev köyünden Mancılı-Ata kıyı bölgesine kadar</p> <p>Tarihi : 23 Ocak 2022</p> <p>Kısa Tanıtım : Senelik periodik festival. Festival programı: Köy merkezinden 10 km maraton yarışı. Bokonbaev'den Manzhyly-Ata kıyı bölgesine.</p> <p>Organize edenler : "Bökönbaev-Mancılı" Toplum Temelli Turizm Örgütü, Bakyt Choytonbaev</p>		<p>Etkinliği adı : Agro-Etno Festival</p> <p>Düzenlendiği yer : Isık-Göl ili, Gölün güney kıyısı, Kök-Say köyü yakınındaki "Çayçı" Çadır Kampı</p> <p>Tarihi : 3-4 Temmuz 2022</p> <p>Kısa Tanıtım : Folklor gösterisi, evcil hayvanlar, yünlü ürünler, milli yemekler sergisi, Kırgız milli ve at oyunları.</p>
7	<p>Etkinliğin Adı : "Kımız" Festivali</p> <p>Düzenlendiği Yer : Narın İli, At-Başı İlçesi</p> <p>Tarihi : 20 Haziran 2022</p> <p>Kısa Tanıtım : Amaç, Kırgız halkının cömertliği ve misafirperverliğini sergilemek, misafirlere geleneksel içecek KİMİZ ikram etmek ve onları bu içeceğin iyileştirici özellikleriyle tanıştırmaktır.</p> <p>Organize edenler : Ümötaliev Kanat</p>		<p>Etkinliği adı : "Teskey Ceek / Kuzey Sahili" Etnofestivali</p> <p>Düzenlendiği yer : Isık-Köl İli, Ton ilçesi, Sayakbay Karalayev'in Evi</p> <p>Tarihi : 15 Temmuz 2022</p> <p>Kısa Tanıtım : Etnofestival programında: Salbuurun gösterisi; etnospor oyunları; "bozüy" (Kırgız Çadırı) kurma konusunda hız yarışması</p> <p>Organize edenler : "Destinasyon Teskey Ceek"</p>
8	<p>Etkinliğin Adı : Bisiklet Maratonu</p> <p>Düzenlendiği Yer : Isık-Göl Vilayeti, Ton ilçesi,</p>		<p>Etkinliği adı : "Bugu" Festivali</p> <p>Düzenlendiği yer : Narın İli, Naryn Devlet Koruma</p>

	<p>Tuura- Suu bölgesi</p> <p>Tarihi : 19-20 Haziran2022</p> <p>Kısa Tanıtım : Ekoturizm tanıtımı</p> <p>Organize edenler : “Bökönbaev-Mancılı” Toplum Temelli Turizm Örgütü, Bakyt Choytonbaev</p>		<p>Alanı, “Bugu Maral”</p> <p>Bakımevi</p> <p>Tarihi: 15 Temmuz 2022</p> <p>Kısa Tanıtım : Kırgız halkının geleneklerinin (el sanatları, gelenekler, görenekler, ulusal mutfak, ulusal oyunlar - bürküt saluu (kartalla avcılık), tayganlarla avcılık, salbuurun) mirasını geliştirmek ve korumak; Programda ayrıca ulusal kıyafet yarışması düzenlenecek; “Bugu Ene (Meral Ana)”, “Ak İlbirs (Beyaz Pars)” konulu kısa filmler sergilenecek, buna paralel olarak folklor ve etnografik konser de düzenlenecektir.</p> <p>Organize edenler : Narın belediye idaresi, İl kültür ve turizm departmanı, “Narın Sayakat” ilçe turizm departmanı, Azat İdirisov</p>
9	<p>Etkinliğin Adı : “Ak Örgöö Kötörüü/ Beyaz Kırgız Çadırı İnşası” Festivali</p> <p>Düzenlendiği Yer : Isık-Göl ili, Ton İlçesi, Kızıl-Suu köyü</p> <p>Tarihi : 26-27 Haziran 2022</p> <p>Kısa Tanıtım : Unutulmuş Kırgız geleneklerini yeniden canlandırmak için ulusal bir yurt inşası.</p> <p>Organize edenler : “Bökönbaev-Mancılı” Toplum Temelli Turizm Örgütü</p>		<p>Etkinliği adı : II Büyük Bölgesel Forum-Sergi: Kırgızistan Büyük İpek Yolu'nun Kavşağında, Edelweiss Festivali</p> <p>Düzenlendiği yer : Oş ili ve Oş şehri, Alay ilçesi</p> <p>Tarihi : 27 Temmuz 2022</p> <p>Kısa Tanıtımı : Oş bölgesinde turizm potansiyelinin yaygınlaştırılması.</p> <p>Organize edenler : Turizm Bakanlığı ve Oş Belediye Başkanlığı</p>
10	<p>Etkinliğin Adı : “Kurak jana terme” Festivali</p> <p>Düzenlendiği Yer : Celal-Abad İli, Suzak İlçesi, Barpı köyü</p> <p>Tarihi : 18 Haziran 2022</p> <p>Kısa Tanıtım : Festival, birbirine yama şeklinde</p>		<p>Etkinliği adı : “TENGRİ MUSIC” Müzik Festivali</p> <p>Düzenlendiği yer : Isık-Köl ili, Çolpon-Ata şehri</p> <p>Tarihi : Haziran-Temmuz 2022 (tahmini)</p>

	<p>iliştirilmiş kırpıntılardan yapılan çeşitli ürün türlerine verilen isim olan Kurak el sanatı üzerinedir. Kurak sözcüğü, “birlikte dikilmiş - ayrı parçalardan birleştirilmiş” anlamına gelen “kura-” fiilinden türemiştir ve hem bitmiş ürünlere hem de bunların üretim yöntemine atıfta bulunur. Bu tür el sanatları Orta Asya toplumlarına özgüdür. Ayrıca Kırgızistan’ın her yerinde, ama özellikle güneyde geniş bir kullanıma sahiptir.</p> <p>Organize edenler : “Celal-Abad” Toplum Temelli Turizm Örgütü, Abdullaeva Rukhsora</p>		<p>Kısa Tanıtım : Amaç, Kırgızistan Cumhuriyeti’nde etkinlik turizminin gelişmesi, bölgenin altyapısı, bölgeye ilgi çekici bir imaj oluşturmak ve turistlerin ilgisini çekmektir. Festivalin katılımcıları dünyanın her yerinden seçkin müzisyenler ve orkestralardır.</p> <p>Organize edenler : Koordinatörü Yurtaeva Victoria</p>
11	<p>Etkinliğin Adı : “Köl-Ene” Eko-Kültürel Etkinliği Düzenlendiği Yer : Isık-Göl ili, Ton ilçesi, Bokonbaevo köyü, “Manzhyly-Ata” kıyı bölgesi Tarihi : 25 Haziran 2022 Kısa Tanıtım : Hedef: Isık-Göl’ün güney sahilindeki ekosistemin korunması; su şükran günü etkinliği; kıyı bölgesinin temizlenmesi. Organize edenler : “Bökönbaev-Mancılı” Toplum Temelli Turizm Örgütü</p>		<p>Etkinliği adı : “OYMO” Festivali Düzenlendiği yer : Çüy ili, Bişkek Şehri, “Ala-Too” meydanı, Gapar Aytiev Kırgız Ulusal Güzel Sanatlar Müzesi Tarihi : 29 Temmuz-1 Ağustos 2022 Kısa Tanıtım : El Sanatları Fuarı’nın raflarında farklı ülkelerden zanaatkarların ürünleri sergilenir. Organize edenler : Koşoeva Meer</p>
12	<p>Etkinliğin Adı : “Temir-Kanat Fest 2022” Festivali Düzenlendiği Yer : Isık-Göl İli, Ton İlçesi, Temir-Kanat köyü Tarihi : 25 Temmuz 2022 Kısa Tanıtım : Kırgızistan halkını ve tüm insanlığı, önlemleri güçlendirmek ve çevreyi korumak, doğaya saygı duymak, kar leoparı sayısını artırmak için daha fazla faaliyeti genişletmek için dâhil etmek. Organize edenler : Rima Sharsheeva</p>		<p>Etkinliği adı : Geleneksel Atlı Oyunlar Festivali Düzenlendiği yer : Çüy ili, Cayıl ilçesi, Kızıl-Oy köyü, Susamır köy idaresi Tarihi : 31 Temmuz 2022 Kısa Tanıtım : Geleneksel Atlı Oyunlar Ulak Tartış (Kökbörü), Kız Kuumay, Tıym Enmey ve Er Eniş Organize edenler : “Kızıl-Oy” Toplum Temelli Turizm Demeği, Artık Kulubaev</p>

13	<p>Etkinliğin Adı : “Manzhyly Ata” Yırtıcı Kuşlar Festivali Düzenlendiği Yer : Isık-Göl İli, Ton İlçesi, Keklik Plajı Tarihi : 25 Temmuz 2022 Kısa Tanıtım : Yırtıcı Kuşlar Festivali, Kırgızistan’ın kültürel etkinliklerinin en parlak ve en heyecan verici etkinliklerinden biridir. Burada kartallar ve altın kartallardan gyrfalcons ve şahinlere kadar pek çok yırtıcı kuş görebilirsiniz. Keskin pençeleri ve zarif gagaları olan yırtıcı ve inatçı kuşlar, insanların anlaşılmasız bir şekilde eski zamanlarda evcilleştirmeyi öğrendikleri doğal avcılardır. Organize edenler : Bakyt Choytonbaev</p>		<p>Etkinliği adı : «J-FEST SUMMER» Düzenlendiği yer: Isık-Göl ili, Ak-Su ilçesi, Cırgalan Vadisi Tarihi : 1 Ağustos 2022 Kısa Tanıtımı : Yaz turizmi ürünlerinin tanıtımı; at, bisiklet turları ve doğa yürüyüşleri. “Cırgalan” folklor grubunun etno-kültürel ve folklor gösterisi Organize edenler : İbakov Emil</p>
14	<p>Etkinliğin Adı : “Kızıl-Örük” Kayısı Festivali Düzenlendiği Yer : Isık-Göl İli, Ton İlçesi, Kekilik Plajı Tarihi : 6 Ağustos 2022 Kısa Tanıtım : Bölgenin en iyi zanaatkarları, çocuklar ve yetişkinler için master class düzenlemektedir. Organize edenler : Bakyt Choytonbaev</p>		<p>Etkinliği adı : “OYMO” Festivali Düzenlendiği yer: Isık-Göl ili, Çolpon-Ata şehri Tarihi : 3 - 8 Ağustos 2022 Kısa Tanıtımı : Büyük İpek Yolu geleneklerini devam ettiren El Sanatları Fuarı’nın raflarında farklı ülkelerden zanaatkarların ürünleri sergilenir. Sanatçılar ve amatör folklor gruplarının performansları sergilenir, zanaatkarlar ve festival konukları için büyük bir geçit töreni düzenlenir. Organize edenler : “CACSARC-kg”, Orta Asya Kırgız Zanaatını Destekleme Derneği Dayanışma ve Kaynak Merkezi, Kırgızistan Cumhuriyeti Zanaatçiler Birliği, Kırgızistan Cumhuriyeti Kültür, Enformasyon, Spor ve Gençlik Politikaları Bakanlığı, USAID-Kırgızistan, Koşoeva Meer</p>
15	<p>Etkinliğin Adı : “Bökönbaev Yırtıcı Kuşlar” Festivali Düzenlendiği Yer : Isık-Göl İli, Kök-Say köyü, Cayçı Çadır Kampı</p>		<p>Etkinliğin Adı : “Issyk-Kule Swim Challenge” Düzenlendiği Yer : Isık-Göl ili, Balıkçı şehri (Kara-Talaa’dan Toru-Aygyr’a</p>

	<p>Tarihi : 20 Ağustos 2022</p> <p>Kısa Tanıtım : Program: yırtıcı kuşlar sergisi, zanaatkarlar sergisi; turistlerle birlikte millî geleneksel oyunlar; folklor programı; geleneksel Kırgız çadırı inşası yarışması</p> <p>Organize edenler : Bökönbaev” Toplum Temelli Turizm Örgütü</p>		<p>kadar)</p> <p>Tarihi : 8 Ağustos 2022</p> <p>Kısa Tanıtım : Sağlıklı bir yaşam tarzını ve yüzmeyi teşvik etmek. Spor tutkunlarını şehre çekmek. Uzun mesafe yüzmede sportif başarıların gelişimini teşvik etmek.</p> <p>Organize edenler : Aygerim Monoşbekova</p>
16	<p>Etkinliğin Adı : “Şirge Cıyar” Festivali</p> <p>Düzenlendiği Yer : Talas İli, Ton İlçesi, Kekilik Plajı</p> <p>Tarihi : 21 Ağustos 2022</p> <p>Kısa Tanıtım : Çoban bayramı. Festivalin temel amacı, göçebelerin ata geleneklerinin yeniden canlanması, kırsal tarım turizminin gelişmesi.</p> <p>Organize edenler : Bölge yetkilileri</p>		<p>Etkinliğin Adı : 2022/2023 Kış Turizm Sezonunun Açılışı</p> <p>Düzenlendiği Yer : Çüy ve Isık-Göl ili</p> <p>Tarihi : Kasım-Aralık (tahmini)</p> <p>Kısa Tanıtım : Halkı aktif ve sağlıklı bir yaşam tarzına davet etmek, bölgeye kış turizmi rekreasyonunu tercih eden turistleri çekmek.</p> <p>Organize edenler : Turizm Departmanı</p>
17	<p>Etkinliğin Adı : “Ak Kayın – Ata Murasım”</p> <p>Düzenlendiği Yer : Talas ili, Köpürö-Bazar köyü</p> <p>Tarihi : 21 Ağustos 2022</p> <p>Kısa Tanıtım : Kırgız halkının gelenek ve göreneklerinin yaşatılması.</p> <p>Organize edenler Bölge yetkilileri</p>		
18	<p>Etkinliğin Adı : Dağcılık Festivali</p> <p>Düzenlendiği Yer : Naryn ili, At-Başı ilçesi, Çar yolu</p> <p>Tarihi : Ağustos 2022 (tahmini)</p> <p>Kısa Tanıtım : Ulusal oyunlar, tırmanma, yürüyüş, yokuş aşağı kayak ve snowboard.</p> <p>Organize edenler : Kırgız Cumhuriyeti dağcılık kulübü, İpek Yolu Turizm Derneği, At-Başı İlçesi İlçe Devlet İdaresi</p>		

19	<p>Etkinliğin Adı : “Geleneksel Lezzetler” Festivali</p> <p>Düzenlendiği Yer : Celal-Abad İli, Celal-Abad şehri, Erkindik Sk, No.3</p> <p>Tarihi : 29 Ağustos 2022</p> <p>Kısa Tanıtım : Festivalde geleneksel yemeklerin nasıl yapıldığını görmenin yanı sıra tadına da bakabilirsiniz. Folklor konserleri de düzenleniyor. Kırgız mutfağının hemen hemen tüm yemeklerinin ana maddesinin et olduğunu da belirtmek gerekir: kuzu eti, dana eti, at eti ve yak eti. Bu, antik çağın derinliklerine inen göçebe Kırgızların pastoral gelenekleriyle ilişkilidir.</p> <p>Organize edenler : Kırgız Cumhuriyeti dağcılık kulübü, İpek Yolu Turizm Demeği</p>		
20	<p>Etkinliğin Adı : “Nukura” Festivali</p> <p>Düzenlendiği Yer : Naryn ili, Narın Şehri</p> <p>Tarihi : 16-17 Eylül 2022</p> <p>Kısa Tanıtım : Naryn şehrine hem Kırgızları hem de yabancı turistleri çekmek, Naryn şehrinin kuruluşundan bu yana uzun yıllardır var olan yerel kültür ve gelenekleri tanımak amacıyla “Nukura” festivali düzenlenmektedir. Ayrıca Kırgız halkının geleneklerinin de sergilenmesi öngörülmektedir.</p> <p>Organize edenler : N. Ömürzakov</p>		

EK 3. DÜNYA GÖÇEBE OYUNLARI 2014-2022 VERİLERİ

	Yapıldığı Tarih	Yapıldığı Mekân	Harcanan Bütçe Miktarı	Katılan Ülke Sayısı	Katılan Sporcu Sayısı	Medya İzleme ve Katılımı	Basın-Yayın Mensubu Sayısı	Oyun Türü Sayısı	Katılan Turist Sayısı
I. DGO	9-14 Eylül	Kırçın Yaylası, Isık-Göl-Kırgızistan	3 Milyon ABD doları ²	19	771 583 sporcu, 188 hakem	230 milyon kişi		10	45 binden fazla
II. DGO	3-8 Eylül 2016	Kırçın Yaylası, Isık-Göl-Kırgızistan	1 milyar 695 milyon com ³	62	1200	800 milyondan fazla kişi	35 ülkeden 650'den fazla basın mensubu 300den fazlası yabancı	23 (26)	70 binden fazla
III. DGO	2-8 Eylül 2018	Kırçın Yaylası, Isık-Göl-Kırgızistan	4 milyon 390 bin ABD doları. ⁴	82	2000 civarı sporcu 267 hakem	-	56 Ülkeden 600 yabancı + 700 yerli basın mensubu	37	200 binden fazla
IV. DGO	29 Eylül-02 Ekim 2022	İznik, Türkiye	-	102	3000den fazla	-	500den fazla basın mensubu	13+28	1 milyonda n fazla ziyaretçi

Tablo 10. DGO Verileri⁷⁸

⁷⁸ Veriler, başta Dünya Göçebe Oyunları'nın resmi sitesi olan <http://worldnomadgames.com/kg/page/DKO-2014-9/>; <http://worldnomadgames.com/kg/page/DKO-2016/>; başta olmak üzere <https://24.kg/kyrgyzcha/95437/>; https://www.azattyk.org/a/kyrgyzstan_nomad_games_political_sport_2018/29478619.html gibi çeşitli dijital medya bilgilerinden elde edilmiştir.

EK 4. GÖRÜŞMECİLERİN BİLGİLERİ

GÖRÜŞMECİ	ADI-SOYADI	YAŞI	MEDENİ DURUMU	MESLEĞİ	ÜLKESİ	GÖRÜŞMECİLERİN FOTOĞRAFLARI
G1:	E.O.	52	evli	işçi	Kırgızistan	 <p>Elmira Osmonova (solda)</p>
G2:	S.V.	60	evli	işçi	Türkiyeli Kırgız	 <p>Saim Vatan</p>

G3:	N.C.	55	evli	Millî Kırgız Güreşi antrenörü	Isık-Göl- Kırgızistan	 <p data-bbox="1563 746 1816 774">Nurdin Cusupov (solda)</p>
G4:	A.S.	30	bilinmiyor	Gazeteci- muhabir	Kazakistan	 <p data-bbox="1570 1249 1805 1278">Azat Smagulov (solda)</p>

G5:	A.A.	53	evli	TRT Kırgız Radyosu Masa Şefi	Kırgızistan	
G6:	J.	40	bilinmiyor	diğer	İngiltere	James
G7:	T.İ.	60 üstü	evli	İl Konserler Birliği Genel Müdürü	Karaganda- Kazakistan	
						Talgat İdrisov

G8:	Y.C.	18	bekâr	Öğrenci	Bursa- Türkiye	 <p>Yunus Cicioğlu (sağda)</p>
G9:	F.B.	20	bekâr	Öğrenci	Bursa- Türkiye	 <p>Furkan Bayram</p>

G10:	Y.	30	evli	memur	İzник- Türkiye	
G11.	M.	30	evli	memur	İzник- Türkiye	
G12.	E.	20	bekâr	diğer	İzник- Türkiye	
G13.	D.A.	74	evli	emekli	Bursa- Türkiye (Bulgaristan doğumlu)	

Yunus, Mevlüde, Esra

Dursun Atılğan

G14.	D.	30 üstü	bilinmiyor	diğer	Hollanda	
Dan (sağda)						
G15.	X	32	evli	diğer	Miami- Florida-ABD	
G16.	X	30	evli	diğer	Miami- Florida-ABD	

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Baktygul Kulamshaeva KOLUKISA

Medeni Durumu : Evli

Öğrenim Durumu:

1. Mezun olduğu birimler:

Derece	Alan	Üniversite	Yıl
Ön Lisans	Rus Dili ve Edebiyatı	Dünya Dilleri ve Sosyal Bilimler Enstitüsü / Bişkek	1992
Lisans	Kırgız Dili ve Edebiyatı	Bişkek Sosyal Bilimler Üniversitesi	1997
Doktora	Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları	Ankara Üniversitesi	2008

2. Devam etmekte olduğu birimler:

Derece	Alan	Üniversite	Yıl
Yüksek Lisans	Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği Anabilim Dalı / Turist Rehberliği Tezli Yüksek Lisans	İzmir Katip Çelebi Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü	2019 (halen)
Önlisans	Görsel-İşitsel Teknikler ve Medya Yapımcılığı Bölümü/Fotoğrafçılık ve Kameramanlık Programı	Anadolu Üniversitesi / Açıköğretim Fakültesi	2020 (halen)

Akademik Geçmiş

2017– 2018: Davetli Araştırmacı, Dil ve Kültür Araştırmaları Enstitüsü, Osaka Üniversitesi – Osaka/JAPONYA

2011–2017: Yrd. Doç. Dr, Fen Edebiyat Fakültesi, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi – Nevşehir/TÜRKİYE

2010–2011: Öğretim Görevlisi, Dr. İletişim Fakültesi, Halkla İlişkiler Bölümü, KT “Manas” Üniversitesi– Bişkek/KIRGIZİSTAN

2005–2006: Rus Dili Öğretmeni, Anadolu Turizm ve Otelcilik Meslek Lisesi – Ankara/TÜRKİYE

1997–2000: Öğretim Görevlisi, Diller bölümü, Dastan Teknoloji Üniversitesi– Bişkek/KIRGIZİSTAN

1997–1998: Arş. Gör., Bişkek Sosyal Bilimler Üniversitesi, Dillerin Tarihi ve Teorisi bölümü – Bişkek/KIRGIZİSTAN

1995–1997: Öğretmen, No 53. Birleşik Orta Öğretim Okulu ve Lisesi, Kırgız Dili ve Edebiyatı– Bişkek/KIRGIZİSTAN

Uzmanlık Alanı

Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları; Kuzey-Batı Türk Lehçeleri ve Edebiyatları; Kırgız Dili ve Edebiyatı

Doktora Tez Konusu: *Kırgız Hikâye ve Destanlarında Anlatı Zamanları: Atadan Kalgan Tuyak Hikâyesi ile Manas ve Er Töştük Destanları Örneğinde*, (16 Mayıs 2008; Tez Danışmanı: Prof. F. Sema Barutcu ÖZÖNDER, Ankara Üniversitesi/Türkiye)

Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği Anabilim Dalı; Turist rehberliği; Somut olmayan kültürel miras yönetimi; Rusça-Türkçe-Japonca Turist rehberi aday

Yüksek Lisans Tez Konusu: *Somut Olmayan Kültürel Miras Unsurlarının Etkinlik Turizmi Kapsamında Değerlendirilmesi: -Dünya Göçebe Oyunları Örneği-* (23.03.2023; Tez Danışmanı: Prof. Zafer ÖTER, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi/Türkiye)

Yayımlar

Ulusal ve Uluslararası Hakemli Dergilerde Yayımlanan Makaleler

KULAMSHAEVA, B. (2018) Yabancı Dil Olarak Türkiye Türkçesinin Öğretiminde Morfo-Fonolojik Problemler – Kırgız Öğrenciler Örneğinde –, ASOS JOURNAL The Academic Journal of Social Science (*Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*), Yıl: 6, Sayı: 70, Mayıs 2018, s. 212-224

KULAMSHAEVA, B. (2016) “Sözlüksel Boşlukların Tespiti Ve Tanımı Üzerine - İki Dilli Kırgızca Sözlük Örneği –” *International Journal of Language Academy*, Yıl:4, Vol.: 13, Aralık 2016, pp. 368-384, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.18033/ijla.3471>

KULAMSHAEVA, B. (2015) “Türk Cumhuriyetlerinde Sözlük Bilimi -Üçüncü Dile Çevrilmiş Sözlükler (ÜDÇS) Üzerine Bir Değerlendirme-” *Turkish Studies, International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 10/16 Fall 2015, p. 923-936, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8967>

KULAMSHAEVA, B., KOLUKISA, A.A. (2015) Yabancı Dil Eğitiminde Örtük Öğrenim Yönteminin Okuma Parçalarına Uyarlanması (Implicit Learning Theory For Reading Texts), *International Journal of Humanities and Education*, Volume: 1 Issue: 2 (2015 October) Sayfa: 168-181, http://ijhe.org/Published/201510_002_1_003.pdf

KULAMSHAEVA, B. (2015) “Aytmatov’un Eserlerinde Savaşın İzleri” (Traces Of The War In The Works Of Aitmatov), *The Journal of Academic Social Science Studies, JASSS*, Summer I 2015, Number: 35, p. 307-326, Doi number: <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS2962>

PEKACAR, Ç., KULAMSHAEVA, B. (2012), Kırgız Tilinin Dialektolojikalık Sözdüktörünü Kee Bir Toluktoolor: Vandık Uluu Pamir Kırgızdarının Leksikası, *Vestnik Oşskogo Gosudarstvennogo Universiteta, İzdatelstvo: Oşskiy Gosudarstvennyy Universitet (Oş)*, Nomer: 4-1, God: 2012, Str: 139-159.

- KULAMSHAEVA, B., KIRGIZ A. N., (2010) "Van Kırgızlarının Köroğlu Destanında Sıra", *Turkish Studies*, Vol. 5/3, September 2010, pp. 1678-1711
- KULAMSHAEVA, B. (2009) "Kurmaca Yazar veya Anlatıcı Kavramlarına Anlatı Bilimsel Yaklaşım", *Turkish Studies*, Vol. 4/8 Fall, No. 21, December. 2009, pp. 1763-1783.
- KULAMSHAEVA, B. (2009) "Ç. Aytmatov'un Atadan Kalgan Tuyak Hikâyesinde Eşit Olmayan Zaman Dilimleri İlişkileri", *Turkish Studies*, Vol. 4/3 Spring, No. 16, Jun. 2009, pp. 1481-1499.
- KULAMSHAEVA, B. (2008) "Cengiz Aytmatov'un Atadan Kalgan Tuyak Hikâyesinde Sıra: Bir Anlatı Bilimsel Zaman Çözümlemesi", *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, Vol. Cilt 5, No. Sayı 2, Jun. 2008, pp. s. 7.
- KULAMSHAEVA, B. (1999) "Orus, Kırgız cana SalıŖtırma Frazelogiyasının İzildenüü Tarihının Kee Bir Maseleleri", *Vestnik Tehnologičeskogo Universiteta "Dastan"*, BiŖkek, 1999, Vol. No 2, Jan. 1999, pp. s. 272.

Ulusal ve Uluslararası Bilimsel Toplantılarda Sunulan Bildiriler

- Kulamshaeva KOLUKISA, B., (2022) "Bir Çeviri Türü Olarak Film Altyazı Çevirisi –Türkçe-Kırgızca Örneği–", *International Congress on Academic Studies in Translation and Interpreting Studies (ICASTIS)*, 29 Eylül - 01 Ekim 2022, ss.9-18, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Aralık, 2022, Bolu/ TÜRKİYE.
- KULAMSHAEVA, B., (2016) "İki Dilli Sözlüklerde Kültürel Öğeler Sorunu – Kültürel Öğeler ve TerimleŖtirme Üzerine –", *III. Uluslararası Sözlükbilim Sempozyumu*, 03-04 Kasım 2016, EskiŖehir Üniversitesi/TÜRKİYE
- KULAMSHAEVA, B., (2015) "Kırgız Leksikografisinde Elektronik Sözlükler", *II. Uluslararası Sözlükbilim Sempozyumu*, İstanbul Üniversitesi, Dilbilim Bölümü, İSTANBUL, 3-4 Kasım 2015
- KULAMSHAEVA, B., (2015) "Lexicographic Needs in Turkic Republics", *Words, Dictionaries and Corpora: Innovation in referencescience, ASIALEX2015 International Scientific Conferance, HONG KONG, 25-27 JUNE, 2015*
- KULAMSHAEVA, B., (2013) "Kültürel Miras Olarak Elyazması Eserler", "Elyazması Eserler Milli Mirası Öğrenmenin Temel Kaynağı" Uluslararası Bilimsel Konferans, 13-14 Mart 2013, ss. 125-126, AŖgabat/TÜRKMENİSTAN.
- KULAMSHAEVA, B., Kulamshaev, K., (2012) "Ortak Türkçeye Uzanan Yolda Kırgız Ağız Sözlüklerinin Önemi", "Dilbilimde Yeni Yaklaşım", Uluslararası Bilimsel Konferans, 11-12 Ekim 2012, Bulletin of Osh State University
- KULAMSHAEVA, B., (2012) "Azadi'nin Ŗiirleri ile Kırgız Zaman Akımı Ŗairlerinin Ŗiirlerinde Paralellikler", "Devletmemmed Azadi ve 18. Yüzyıl Türkmen Hayatı Uluslararası Konferansı", 14-16 Mayıs 2012, s. 77, AŖgabat/TÜRKMENİSTAN.
- KULAMSHAEVA, B., (2011) "Kırgız Edebiyatında Kurmancan Datka ve Onun Edebi KiŖiliđi", XIX.YY. Kırgız Tarihinin Önemli Ŗahsiyetlerinden Kurmancan Datka'nın Doğumunun 200. Yıldönümü Uluslararası

Sempozyumu, 2 Aralık 2011, KDKD, Dış Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı, Ankara/TÜRKİYE.

KULAMSHAEVA, B., (2011) “Kırgız Öğrencilere Türkiye Türkçesinin Öğretiminde Karşılaşılan Morfo-Fonolojik Sorunlar”,9. Uluslararası Türkçe Öğretimi Sempozyumu, 12-14 Mayıs, 2011, Kırgız-Türk “Manas” Üniversitesi, Bişkek/KIRGIZİSTAN.

KULAMSHAEVA, B., (2010) “Kırgız Atasözleri ve Deyimlerinde Göç”, “Halk Kültüründe Göç” Uluslararası Sempozyumu, 28-30 Mayıs, 2010, Balıkesir/TÜRKİYE.

KULAMSHAEVA, B., Kırgız A. N., (2009) "Van Kırgızlarının Köroğlu Destanında Sıra", Köroğlu Destanı ve Doğu Edebiyatı Uluslararası Bilimsel Konferansı, Daşoğuz /TÜRKMENİSTAN, 23-25 Sep. 2009, p. 212.

KULAMSHAEVA, B., (2009) "Ç. Aytmatov'un Kısa Hikâyelerinde Yapı", 2. Cengiz Aytmatov Günleri, Ankara/TÜRKİYE, Oct. 2009.

KULAMSHAEVA, B., (2008) "Manas Destanı Kökötöy'ün Aşı Parçasında Sıklık: Bir Anlatı Bilimsel Zaman Çözümlemesi", VI. Uluslar arası Türk Dili Kurultayı, 20-25 Ekim 2008, Ankara, Ankara/TÜRKİYE, Oct. 2008.

KULAMSHAEVA, B., (2008) "Cengiz Aytmatov'un Atadan Kalgan Tuyak Hikâyesinde Eşit Olmayan Zaman Dilimleri İlişkileri", Çağdaş Türklük Araştırmaları Sempozyumu, 2008, Ankara/TÜRKİYE, May. 2008, Çağdaş Türklük Araştırmaları Sempozyumu.

Yazılan Uluslararası Kitaplar veya Kitaplarda Bölümler

KULAMSHAEVA, B., (2016) *Toplumdilbilim Işığında Kırgızların Dili ve Kültürü, Kriter Yayınevi, İstanbul/TÜRKİYE*

KULAMSHAEVA, B., Sağın A. N., (2013) "Van Kırgızlarından Derlenen Köroğlu Destanının Dil Özellikleri", Folkloristik, Prof. Dr. Süleyman T. Kayıpov Armağanı, Ankara: Hakim Yayınları, 2013, ss.105-115

Diğer Yayınlar ve Etkinlikler

Kulamshaeva KOLUKISA, B. (2022), (çevirmen; Albamu Ltd. Ş.ti adına, Türkçeden Kazakçaya), “7. Türk Filmleri Haftası-Almatı” Film Festivali, (düzenleyen Yerli Düşünce Derneği 5 film), 20-24 Ekim, 2022, Almatı, Kazakistan

Kulamshaeva KOLUKISA, B. (2022), (çevirmen; Albamu Ltd. Ş.ti adına, Türkçeden Kırgızcaya 5 film), “6. Türk Filmleri Haftası” Film Festivali, (düzenleyen Yerli Düşünce Derneği), 16-20 Haziran, 2022, Bişkek, Kırgızistan

Kulamshaeva KOLUKISA, B. (2021), (çevirmen; Albamu Ltd. Ş.ti adına, Türkçeden Kazakçaya 6 film), “6. Türk Filmleri Haftası-Almatı” Film Festivali, (düzenleyen Yerli Düşünce Derneği), 27-31 Ekim, 2021, Almatı, Kazakistan

Kulamshaeva KOLUKISA, B. (2021), (çevirmen; Albamu Ltd. Ş.ti adına, Türkçeden Kırgızcaya 6 film), “5. Türk Filmleri Haftası” Film Festivali, (düzenleyen Yerli Düşünce Derneği), 16-20 Ekim, 2021, Bişkek, Kırgızistan

KULAMSHAEVA, B. (editor), (2019) Tüm Evrene Aytmatov'dan Selam Var... Aytmatov Yılı Armağanı, (author Abdıldacan Akmatiev), Manas Yayıncılık,

2019, Manas Yayınları No: 78, Sanat ve Edebiyat Eserleri Dizisi / No: 18, Sıhhiye - ANKARA

- KULAMSHAEVA, B., (2017) “Manas Altay Dağlarının Kaplı” (H. İvgin), Türksoy ve Kırgızistan Büyük Elçiliği Tarafından düzenlenen Kitap Tanıtım Toplantısı ve Paneli (davetli konuşmacı), 27.04.2017, Türksoy, Ankara
- KULAMSHAEVA, B. (2013), (röportaj) “Edebiyat Camiyasındakilerin Çoğu Ağız Kalabalığından Öteye Gidemiyor veya Yazarın Gözüyle Çağdaş Kırgız Edebiyatı”, (Ünlü Kırgız yazarı Olcobay Şakir ile Sohbet), Til cana Madaniyat/Dil ve Kültür gazetesi, No12 (012), 4 Eylül 2013, s. 7
- KULAMSHAEVA, B. (2013), “Tarihe İz Bırakan Kahraman Türk Kadınları: Kurmancan Datka”, TÜRKAV Gaziantep Şubesi ve Gaziantep Üniversitesi öğrencileri Genç Katılımcılar Topluluğu ile ortaklaşa düzenlenen Konferans, Gaziantep Üniversitesi, Ömer Asım Aksoy Konferans Salonu, 07 Mayıs 2013.
- KULAMSHAEVA, B. (2013), (aktaran), Kazak Edebiyatında Aytmatov’un Aydın Yüzü, (yazar Danday Iskakov), Folkloristik, Prof. Dr. Süleyman T. Kayıpov Armağanı, Ankara: Hakim Yayınları, 2013, ss.122-133.
- KULAMSHAEVA, B. (2013), (aktaran), Çıngız Aytmatov’un Folklorlardan Yararlanma Tekniği, (Yazar Layli Ükübayeva), Folkloristik, Prof. Dr. Süleyman T. Kayıpov Armağanı, Ankara: Hakim Yayınları, 2013, ss.96 -105.
- KULAMSHAEVA, B., (2011) “Kırgız Tarihinde Çok Yönlü Bir Kadın Kahraman: Kurmancan Datka” konulu konferans, 19 Aralık 2011, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, FEF konferans salonu, Nevşehir/TÜRKİYE.
- KULAMSHAEVA, B., (2008) (aktaran), yazar A. Akmataliyev, "Ç.Aytmatov’un Eserlerinde Özgürlük ve Bağımsızlık İdeası ve Millî Şuur Eğitimi", Muradiye: Eğitim – Kültür – Sanat Dergisi, Vol. Yıl:4, No. Sayı 16, Sep. 2008, pp. 94-97.ss
- KULAMSHAEVA, B., (2003) "Kırgızistan’da Nevruz-Yeni Gün", Türk Dünyasında Nevruz Paneli, Ankara/TÜRKİYE, Mart. 2003.
- KULAMSHAEVA, B., (2000) (Editör), Mehmet Pilavoğlu (Yazar), Musulman Kızına Osuyat, “Şam” Kitabevi, Bişkek, 2000.

Dergi Hakemlikleri

- KULAMSHAEVA, B., (Hakem), “Burana Müzesi ve Balasagın” (Çeviren, Bilal YILDIZ, Yazar, Esenkul Törökkan uulu), *Amasya Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı / Issue: 4, ss. 121-145, 2015, Amasya/TÜRKİYE
- KULAMSHAEVA, B., (Hakem), “Burana Cumhuriyet Arkeolojik-Mimari Müze Kompleksi”, *Amasya Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı / Issue: 2, ss. 193-207, 2014, Amasya/TÜRKİYE
- KULAMSHAEVA, B., (Hakem), “Moğol-Türk Destanları: Tipolojik Oluşum ve Gelişimi”, *NEÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 1, Sayı 2, pp. 221-239, 2012, Nevşehir/TÜRKİYE